

IKSAD PUBLICATIONS - 2020©

**UMTEB
INTERNATIONAL
CONGRESS ON
VOCATIONAL &
TECHNICAL SCIENCES-X**

Abstract Book

Editors

**Assoc. Prof. Dr. Hakkı ÇİFTÇİ
Zhanuzak ALIMGEREY**

ISBN - 978-625-7279-01-7

CONGRESS'S IDENTIFICATION

CONGRESS NAME

X. UMTEB INTERNATIONAL CONGRESS ON VOCATIONAL & TECHNICAL SCIENCES

DATE AND PLACE

16-18 October, 2020
Nakhchivan University, Azerbaijan

ORGANIZING ORGANIZATION

Nakhchivan University

COORDINATOR

Zhanuzak ALIMGEREY

INTERNATIONAL PARTICIPANTS

Turkey - 59
Azerbaijan - 28
India - 10
Nigeria - 17
Iraq - 2
Morocco - 1
Hungary - 2
Uzbekistan - 2

NUMBER OF ACCEPTED PAPERS

121

NUMBER OF REJECTED PAPERS

27

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

CONGRESS LANGUAGES

Turkish and all dialects, English, Russian

PRESENTATION

Oral presentation

Institute Of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY

TR: +90 342 606 06 75

E-posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.com

www.iksadkongre.org

All rights of this book belong to İKSAD. It may not be copied or reproduced without permission. Legal and ethical responsibility of the works in the book belongs to the authors.

İksad Publications - 2020©

Release date: 21.10.2020

ISBN - 978-625-7279-01-7

PHOTO GALLERY

Hall-2 Zoom Meeting

Recording... Remaining : 06:21

10. UMTEB
INTERNATIONAL CONGRESS ON VOCATIONAL
& TECHNICAL SCIENCES-X
Nakhchivan University, Azerbaijan

**EVALUATION OF THE
EFFECT OF NCC ON
PHASE STABILITY OF
HA-BASED
INJECTABLE BONE
GRAFTS**

Jülide Hazel TÜRKCAN 1*, Afife Binnaz YORUÇ HAZAR 1
1 Department of Metallurgical and Materials Engineering,
Yıldız Technical University, Esenler, 34210, Istanbul, Turkey

**Naxçıvan Muxtar
Respublikası illərdir
təhlükəsiz şəhər
statusunu qoruyub
saxlayır**

**Bu amil imkan verir
ki, Naxçıvana gələn
turistlər öz səfərlərini
təhlükəsiz başa
vursunlar**

Merve KIDIRYÜZ

h1- erdal.gonulal

HALL1-CELALETTİN GÖ...

Hall-1, Aytac Valiyeva

Enerji ile ilgili genel bilgiler
General information about energy

Enerji Kavramı / Energy Concept

All photos taken at the event has been published in **IKSAD CONGRESS SOCIETY Facebook Group**// to get the pictures, please, visit the group and become a member...

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Nurlana ALIYEVA - Nakhchivan University Rector

Dr. Huseyn BAGIRSOYLU - Vice Rector of Nakhchivan University

Prof. Dr. Hazar HUSEYNOV - Nakhchivan State University

Prof. Dr. Mahire HUSEYNOVA - Azerbaijan State Pedagogical University

Prof. Dr. Ramiz GASIMOV - AMEA Nakhchivan Division

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK - Namık Kemal University

Prof. Dr. Hacer HUSEYNOVA - Azerbaijan State Pedagogical University

Assoc. Prof. Dr. Dr. Aparna Srivastava, Noida International University

Assoc. Prof. Dr. Ruslan ABDULLAYEV - AMEA

Assoc. Prof. Dr. Froilan D. Mobo - Philippine Merchant Marine Academy

**Assoc. Prof. Dr. Gonull SAMEDOVA - Azerbaijan State Pedagogical
University**

**Assoc. Prof. Dr. Umran TURKYILMAZ - Ankara Hacı Bayram Veli
University**

**Assoc. Prof. Dr. Ali HASIMOV - Nakhchivan University, Head of
Department**

Assoc. Prof. Dr. Zulfiyye ISMAYIL - AMEA Nakhchivan Division

**Assist. Prof. Muntazir MEHDI - National University of Modern
Languages**

**Dr. Gulshen Akif kizi MEHERREMOVA - Azerbaijan University of
Languages**

Dr. Aygun Akif kizi MEHERREMOVA - Baku State University

Dr. Natalia POPKHADZE - Georgia

Dr. Damezhan SADYKOVA - Kazak State Pedagogy University

**Dr. Mehmet SABANOV - Head of Nakhchivan University, Department of
General History**

UMTEB INTERNATIONAL CONGRESS ON VOCATIONAL & TECHNICAL SCIENCES-X

October 16-18, 2020
Nakhchivan University, Azerbaijan

CONGRESS PROGRAM

Online (with ZOOM Conference)

Zoom Meeting ID: 898 6726 2291
Password: 655097

Join Zoom Meeting:

<https://us02web.zoom.us/j/89867262291?pwd=WTJiR3J0N1Z1RU5QYzBIZlZVR2ZlUT09>

Önemli, Xahiş edirik diqqətlə oxuyasınız

- ❖ Konfransımızda Yazı Qaydalarına uyğun göndərilmiş və elmi komissiyadan keçən məruzələr üçün online (video konfrans şəklində) çıxış imkanı veriləcəkdir.
- ❖ Online məruzə üçün <https://zoom.us/join> linki üzərindən daxil olaraq “Meeting ID or Personal Link Name” yerinə ID nömrəsinə daxil olaraq konfransa qoşula bilərsiniz.
- ❖ ZOOM tətbiqi pulsuzdur və yeni hesab açmağa ehtiyac yoxdur
- ❖ ZOOM tətbiqi qeydiyyatdan keçmədən istifadə edilə bilər
- ❖ Tətbiq planşet, telefon və kompüterlərdə mümkündür
- ❖ Hər iclasda məruzəçilər məruzə saatından 5 dəqiqə əvvəl konfransa bağlanmış olmaları lazımdır
- ❖ Bütün konfrans iştirakçıları canlı qoşularaq bütün məruzələri izləyə bilərlər.
- ❖ Moderator – iclasdakı çıxış və elmi diskussiyalar (sual-cavab) hissəsindən məsuldurlar

Nəzər Yetirilməsi Vaxib Olanlar – TEXNİKİ BİLGİLƏR

- ◆ Kompüterlərinizdə mikrafon olduğuna və saz vəziyyətdə olmasına əmin olmalısınız.
- ◆ ZOOM-da ekran paylaşma xüsusiyyətini bacarmalısınız
- ◆ Qəbul edilən məqalə sahiblərinin mail adresinə ZOOM tətbiqindəki linkə aid İD nömrəsi göndəriləcəkdir.
- ◆ Sertifikatlar konfransdan sonra sizlərə PDF olaraq göndəriləcəkdir.
- ◆ Konfrans programında yer və saat dəyişikliyi kimi tələblər nəzərə alınmayacaqdır.

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uyğun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildirimler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderator – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ◆ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
 - ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
 - ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
 - ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.
-

-Opening Ceremony-
-Açılış Məruzələri-
-Açılış Konuşmaları-

Honorary President of the Congress

Prof. Dr. Nurlana ALIYEVA

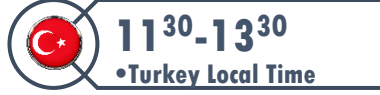
Rector of "Nakhchivan" University

Hall-1, Session-1 18.10.2020, Sunday

Moderator: Assoc. Prof. Hakkı ÇİFTÇİ	
Dr. Öğr. Üyesi Sami BUHUR A. Salim SÖNMEZYURT	KÜRESEL ENERJİ İHTİYACI VE NÜKLEER ENERJİNİN PAYININ DEĞERLENDİRİLMESİ
Aysu SARI ÇETİN	ATIK YÖNETİMİ
V.E.Tağiyeva	ARAN İQTISADI-COĞRAFI RAYONUNUN ENERGETİKA SƏNAYESİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTI
Bhumika Sharma Mohammed Muqatdir	DICHOTOMY BETWEEN BEEF TRADE AND VIGILANTE CAMPAIGN IN INDIA
Zhansaya BOLATOVA Prof.Dr. Sait ENGİNDENİZ	ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF CORN FARMERS: A CASE STUDY FOR KAZAKHSTAN-ALMATY
Doç. Dr.Hakkı ÇİFTÇİ Av.Abdulmutallip AKKAŞ	TARİHSEL SÜREÇ DE HUKUK VE EKONOMİ İLİŞKİSİ
Doç. Dr. Hakkı ÇİFTÇİ	POLİTİK, EKONOMİK, SOSYOLOJİK, TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜMLER VE TARİHSELLİK
Tülay Korkusuz Polat Mehmet Ali Türker	DAĞITIM NOKTALARI İÇİN ORTAK BİR DEPO YERİ SEÇİMİ: KARGO ŞİRKETİ ÖRNEĞİ
Tülay Korkusuz Polat Mehmet Ali Türker	OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR ŞİRKETİN BULANIK MANTIK İLE KÂRLİLİĞİNİN ARTTIRILMASI

Hall-1, Session-2 18.10.2020, Sunday

Moderator: Dr. Yalçın Tükel	
Aysu SARI ÇETİN	TARİHİ YAPILARDA MODERN RESTORASYON ÇALIŞMASININ ÖNEMİ THE IMPORTANCE OF MODERN RESTORATION WORK IN HISTORICAL BUILDINGS
Deniz Altun	COVID-19 DÖNEMİNDE SANAL GERÇEKLİK (VR) TEKNOLOJİSİ İLE DENEYİMSEL ÖĞRENME
Dr. Yalçın Tükel	COVID 19 SÜRECİNDE BİREYLERİN SERBEST ZAMAN DOYUMLARININ İNCELENMESİ
Fidan VELİZADE	THE IMPORTANCE OF WORKING AND RESTING ON MEETING THE MENTAL AND MATERIAL NEEDS
Mahmut Şeker	EFFECT OF NATIVE AND CROSS-LINKED STARCH CONCENTRATION ON PROPERTIES OF STARCH BASED EDIBLE FILM
Fatima Atiku	INFLUENTIAL EFFECT OF SOCIAL MEDIA USAGE ON SECONDARY SCHOOL STUDENT PERFORMANCES IN KATSINA METROPOLIS, NIGERIA
Firuzə RASHOVA	ТУРИЗМ КАК СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ
Aytac Sərdar qızı VƏLİYEVƏ	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA TURİZM FƏALİYYƏTİNİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ
Sadıqova Ülkər	THE ROLE OF THE CULTURAL SECTOR IN ECONOMIC DEVELOPMENT

Hall-1, Session-3 18.10.2020, Sunday

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Metin POLAT	
Zeki COŞKUNER Mahmut AÇAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	TÜRKİYE SÜPER LİGİ'NDE MAÇ SONUCUNU ETKİLEYEN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ: FENERBAHÇE ÖRNEĞİ
Zeki COŞKUNER Hakan BÜYÜKÇELEBİ Mahmut AÇAK	TÜRKİYE SÜPER LİGİ'NDE AVRUPA KUPALARINA GİTMEYE HAK KAZANAN TAKIMLARIN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ
Assist. Prof. Dr. Davut ATILGAN	EXAMINATION OF RISK ASSESSMENT PERCEPTIONS AND COMMITMENT TO SPORTS IN SPORTS ORGANIZATIONS ATTEND OF ATHLETES IN DIFFERENT BRANCHES
Assoc. Prof. Dr. Mahmut AÇAK Res. Assist. Hakan BÜYÜKÇELEBİ	NEW SHOE DESIGN IN WRESTLING
Assist. Prof. Dr. Meziyet TAŞÇI Assoc. Prof. Dr. Mahmut AÇAK Assoc. Prof. Dr. Hakan SUNAY Res. Assist. Hakan BÜYÜKÇELEBİ	AN EXAMINATION ON THE EFFECT OF PARTICIPATION IN SPORTIVE ACTIVITIES IN SECONDARY EDUCATION ON LIFE SKILLS OF THE INDIVIDUALS
Dr. Hasan ABANOZ Res. Assist. Hakan BÜYÜKÇELEBİ Assoc. Prof. Dr. Mahmut AÇAK	SPRINT PERFORMANCE ANALYSIS OF TURKISH NATIONAL FOOTBALL TEAM IN EURO 2020 QUALIFICATION GROUPS
Dr. Hasan ABANOZ Assoc. Prof. Dr. Mahmut AÇAK Res. Assist. Hakan BÜYÜKÇELEBİ	EFFECT OF THE SPRINT PARAMETERS ON THE TURKISH SUPER LEAGUE COMPETITION RESULTS
Assoc. Prof. Dr. Selcen KORKMAZ ERYILMAZ Assoc. Prof. Dr. Metin POLAT	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE RESPIRATORY EXCHANGE RATIO AND MAXIMAL OXYGEN UPTAKE IN ATHLETES DURING AN INCREMENTAL EXERCISE

Hall-1, Session-4 18.10.2020, Sunday

Moderator: Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT	
Dr. Erdal GÖNÜLAL	SU STRESİ ŞARTLARINDA SORGUM X SUDAN OTU MELEZİ ÇEŞİTLERİNDE BAZI TARIMSAL ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE ÇEŞİT X ÖZELLİK İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
Yusifova K. Y.	INHIBITION OF ACTIVITY POXVIRUS AND INTERFERENCE
Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT Assoc. Prof. Dr. Ömer SÖZEN	MULTIDIMENSIONAL SCALING STUDY IN TERMS OF CHARACTERS AFFECTING YIELD IN SEMI DWARF DRY BEAN GENOTYPES GROWN IN KELKIT VALLEY
Aynura Gulamova	ECOBIMORPHOLOGICAL ANALYSIS OF SORBUS L. GENDER SPREAD IN THE FLORA OF THE NAKHCHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC
Sevda Həsənova Sevinc Quliyeva Gülşən Suleymanova Rəna Babayeva	ACTINOMYCES sp. BDU-17 ŞTAMINDA KARBON MƏNBƏYİNDƏN ASILI OLARAQ GÜMÜŞ NANOHİSSƏCİKLƏRİN ƏMƏLƏ GƏLMƏSİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ
Doç.Dr. Celalettin Gözüaçık Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Gültekin Öğr. Gör. Nagihan Kılıç Arş. Gör. Dilek Doğan	İĞDIR İLİ YONCA ALANLARINDA YONCA TOHUM KAPSİDİ, ADELPHOCORIS LINEOLATUS GOEZE (HEMIPTERA, MIRIDAE)'UN YAYILIŞI, DOĞADA BİYOLOJİSİ VE ZARARI ÜZERİNDE ÖN ÇALIŞMALAR
Res. Assist. Banu Taşkan	THE BACTERIAL RESPONSE TO METRONIDAZOLE IN AN MFC-BASED TOXICITY SENSOR
Ozodbek Karamatov Abdulativ Khaldarov Sherzod Rakhmanov	INNOVATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UZBEKISTAN: REALITIES AND PROSPECTS PRODUCTION OF ORGANIC COTTON

Hall-2, Session-1 18.10.2020, Sunday

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Mikail Batu	
Assoc. Prof. Dr. Mikail Batu Özlem Kutlu	THE CONTRIBUTIONS OF THE PERCEIVED IMAGES OF CORPORATE ENTERPRISES IN THE DIGITAL ENVIRONMENT
Assoc. Prof. Dr. Mikail Batu Nermin Kaptan	CULTURAL TRANSMISSION IN TELEVISION SERIES IN THE CONTEXT OF VERBAL COMMUNICATION: DISCOURSE ANALYSIS OF THE MESSAGES IN TURKISH TELEVISION SERIES "YASAK ELMA"
Aliev Alimbek	INFORMATION SECURITY POLICY AND THE PROCESS OF COMBATING CYBERCRIME IN UZBEKISTAN
Dr. Öğr. Üyesi Emin ÇAKILCI Gözde İŞBİLİR ÜLGER	ULUSLARARASI GÖÇ VE ETKİLERİ: HİNDİSTAN ÖRNEĞİ
Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU Sümeyra KARAMAN	DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SOSYAL İNOVASYON UYGULAMALARI
Dr. Öğr. Üyesi İnci Fatma DOĞAN Dr. Öğr. Üyesi Zümrüt Hatice ŞEKKELİ	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KURUM İMAJINA İLİŞKİN ALGILARI: BİR MYO ÖRNEĞİ
Nasir Abba Yusuf	UNITED NATIONS AND THE INTERNATIONAL CAMPAIGN AGAINST APARTHIED
Ali USMAN Fatima BELLO Usman M. BATURE Rakiya ABBA Ahmed Usman HAFIZ	DETERMINANTS OF TAX COMPLIANCE AMONG SMES IN BAUCHI TOWN, NIGERIA
Prof. Dr. Salem Al-Marimi Salem Abudur	TOURISM DEMAND IN LIBYA (REALITY AND AMBITION) FOR THE PERIOD FROM 2000 - 2010

Hall-2, Session-2 18.10.2020, Sunday

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Nilgun ULUTASDEMİR	
Prof. Dr. Şebnem ASLAN Dr. Seda UYAR	THE ROLE OF PROTECTIVE HEALTH SERVICES IN QUALITY LIFE
Prof. Dr. Şebnem ASLAN Res. Assist. Dr. Şerife GÜZEL	REVIEW OF THE CONDITION OF ELDERLY CARE SERVICES IN TURKEY
Assist. Prof. Dr. Gökhan Özgür Assist. Prof. Dr. Onur Gökmen	THE EFFECT OF SMOKING ON RETINAL VASCULAR DENSITIES MEASURED BY OPTICAL COHERENCE TOMOGRAPHY ANGIOGRAPHY
Assoc. Prof. Dr. Nilgun ULUTASDEMİR Lect. Mustafa GUL	ANXIETY AND MANAGEMENT LEVELS OF FUTURE HEALTHCARE PROFESSIONALS
Nilgun ULUTASDEMİR Siner ALBAYRAK Hasan TUNA Ozgun ARMAN	JOB SATISFACTION AND JOB STRESS OF OCCUPATIONAL SAFETY SPECIALIST (EXAMPLE OF EASTERN ANATOLIA REGION OF TURKEY)
Nalan Kaya Tektemur Ahmet Tektemur Elif Erdem Güzel	HESPERETİN ALLEVIATES ADRIAMYCIN-INDUCED CARDIOTOXICITY: ROLE OF TRANSIENT RECEPTOR POTENTIAL CATION CHANNEL SUBFAMILY C MEMBER 6 AND NUCLEAR FACTOR KAPPA-B
Jülide Hazal TÜRKCAN Kadir SAĞIR Oğuz Kaan ÖZDEMİR	EVALUATION OF MAGNETIC FIELD EFFECT ON REDUCTION OF Ni-B CATALYSTS AND NaBH ₄ HYDROLYSIS REACTIONS
Uz. Dr. Mehmet ÖZDİN	ROMATOİD ARTRİT HASTALARINDA NÖTROFİL/LENFOSİT ORANI VE TROMBOSİT/LENFOSİT ORANI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ
Kadir SAĞIR Yeşim ÖLÇER US Aysu AYDINOĞLU Afife Binnaz HAZAR YORUÇ	INVESTIGATION OF MECHANICAL AND PHYSICAL PROPERTIES OF RESIN-BASED COMPOSITE AND SHORT FIBER RESIN COMPOSITES USED TOGETHER IN DENTAL RESTORATIONS
Kadir SAĞIR Jülide Hazal TÜRKCAN Oğuz Kaan ÖZDEMİR	INVESTIGATION OF THE REDUCTION OF Co-B CATALYSTS UNDER MAGNETIC FIELD AND THE EFFECT OF NaBH ₄ HYDROLYSIS REACTION
Jülide Hazal TÜRKCAN Afife Binnaz HAZAR YORUÇ	EVALUATION OF THE EFFECT OF NCC ON PHASE STABILITY OF HA-BASED INJECTABLE BONE GRAFTS
Dr. Öğr. Üyesi Hatem KAZIMOĞLU	İNFERİLİTE NEDENİYLE BAŞVURAN VE AZOSPERMİ SAPTANAN ERKEK HASTALARDA YARDIMCI ÜREME TEKNİKLERİNİN ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hall-2, Session-3
18.10.2020, Sunday

Moderator: Jamilu Abdulkadir	
Emel AYGÜN Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt AYDOĞMUŞ Tuba YENERER	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN SAYI KAVRAMINI KAZANMALARINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ETKİSİ VE BU YÖNTEM İLE ÇOCUKLARIN YARATICI DÜŞÜNME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu	EXAMINING THE ROLES OF ENDOWMENT AND SCHOLARSHIP ON STUDENTS' ACADEMIC INTEGRITY
Naghiyeva Nigar	THE ROLE OF EDUCATIONAL INSTRUMENTS IN THE INTERNET ENVIRONMENT
Nəzakət İbrahim qızı Zamanova	RƏQƏMSAL DÜNYADA TƏHSİLİN İNKİŞAF PRESPEKTİVLƏRİ
Jalə Abbaszadə	ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN İRSİ PEDAQOJİ MƏNBƏ KİMİ
Öğr. Gör. Dr. Tuba KAPLAN	HAYVAN BENZETMECELERİNE DAYALI ÇOCUK OYUNLARINDAN EŞEĞE İLİŞKİN BİR İNCELEME
AYGUN AMIR GIZI RUSTAMOVA	THE ROLE OF PRE-SCHOOL EDUCATION PERIOD IN THE ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TO EDUCATIONAL ACTIVITY
Jamilu Abdulkadir	MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA
Pərvanə Kərimova	YAVUZ AKPINARIN TƏDQİQATLARI ƏSASINDA MİLLİ MƏTBUATIMIZIN GENİŞ SPEKTRDAN TƏHLİLİ

Hall-2, Session-4 18.10.2020, Sunday

18.10.2020 Pazar/Sunday/ 16³⁰-18³⁰

Moderator: Dr.Zülfüyyə İSMAYIL	
Assoc. Prof. Dr. Mehmet ALPTEKİN	A FOLK STORY COMPILED FROM KİLİS: DADALOĞLU AND GAVUR GIRL
Prof. Dr. Hajar Huseynova	SÖZCÜK BİRİMLERİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ
Məsimova Sona	FAKTLARIN KVANTIFİKASIYASININ ASPEKT KATEQORİYASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ REALLAŞMASI
Prof. Dr. Abdullah Emin ÇİMEN	NAKHCHIVANIAN FAMOUS SCHOLAR FATHER NİMETULLAH NAHCUVÂNI'S THE HOLY QURAN COMMENT
Bilal Alarlı HÜSEYNOV	NAXÇIVAN FOLKLORUNDA JANRDAXİLİ DƏYİŞMƏLƏR
Musayeva Aygün Cavanşir qızı	NAĞILLARIN UŞAQLARIN İNKİŞAFINA TƏSİRİ
Dr. Zülfüyyə İSMAYIL	NAXÇIVAN DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ FONETİK DƏYİŞMƏ VƏ SÖZ YARADICILIĞI
Doç. Dr. Bayram DEDE Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN	PAUL KLEE'NİN ESERLERİNDE SOYUTLAMAYA YÖNELİK ÇOCUKSU İMGE TAVIRLARI
Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN Doç. Dr. Bayram DEDE	GUSTAV KLİMT'İN RESİMLERİNDE KULLANDIĞI MOTİFLERİN ÜÇ BOYUT VE PERSPEKTİFE ETKİSİ

Hall-3, Session-1
18.10.2020, Sunday

Moderator: Dr. Tuğba Özer	
Emmanuel LAMPTEY	SCREENING FOR DEPRESSION IN WOMEN AFTER 12 MONTHS OF INTRAUTERINE DEVICE USE WITH THE BECK DEPRESSION INVENTORY II
Sefa Sarı Prof. Dr. Tank Türk	INVESTIGATION OF THE 100-YEAR CHANGE OF SIVAS PROVINCE, TURKEY WITH GEOGRAPHICAL INFORMATION SYSTEMS
Dr. Tuğba Özer	CONSTRUCTION OF DISPOSABLE STENCIL PRINTED ELECTRODES FOR DETECTION OF BACTERIA
Giray Buğra AKBABA	β -Trikalsiyum fosfatın (Ca ₃ (PO ₄) ₂) Sitotoksik Etkisinin MTT Yöntemiyle Belirlenmesi
V. Ari E. Gurkanli A. A. Billur M. Koksal	PROBING THE ANOMALOUS QUARTIC W _W γγ COUPLINGS AT THE FCC-he

Hall-3, Session-2
18.10.2020, Sunday

Moderator: Doç. Dr. Rövsen GULİYEV	
Res. Assist. Hüseyin BEYTÜT Assoc. Prof. Dr. Mahir UZUN Prof. Dr. Şemsettin TEMİZ	DESIGN AND DYNAMIC ANALYSIS OF A POWDER MIXER
Assoc. Prof. Dr. Mahir UZUN Prof. Dr. Şemsettin TEMİZ	INVESTIGATION OF THE METHOD TO INCREASE THE TOOTH PROFILE SURFACE QUALITY OF CURVED EVOLVENT PROFILE GEAR
Asst. Prof. Dr. Şule YÜCELBAŞ Asst. Prof. Dr. Cüneyt YÜCELBAŞ	DETECTION OF SPEAKER ACCENT BY USING RANDOM COMMITTEE FORMED BY COMBINING RANDOM FORESTS
Asst. Prof. Dr. Cüneyt YÜCELBAŞ Asst. Prof. Dr. Şule YÜCELBAŞ	DETERMINATION OF EFFECTIVE ATTRIBUTES IN THE EARLY DIAGNOSIS OF GENDER-BASED DIABETES
Doç. Dr. Rövsen GULİYEV	TEKSTİL ATIK SULARIN KİMYASAL YÖNTEMLE ARITILMASINDA OLUŞAN ÇAMURUN DEĞERLENDİRİLMESİ
Doç. Dr. Sibel Demirarslan	HERKES İÇİN TASARIMDA YAŞ ALMIŞ BİREYLERİN MEKÂN İHTİYACI & MEKÂNSAL RİSKLER & ÇÖZÜMLER
Doç. Dr. Sibel Demirarslan	KENT MOBİLYALARININ KENTE SAĞLADIĞI KATKILAR VE TASARIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER
Dr. Öğr. Üyesi Seher Arslankaya	BİR OTOMOBİL FABRİKASINDA YAPAY SİNİR AĞI İLE OTOMOBİL TALEP TAHMİNİ UYGULAMASI
Dr. Öğr. Üyesi Seher Arslankaya	KONUM AĞIRLIKLIL YÖNTEMLE HAT DENGELEME: GIDA MAKİNALARI ÜRETEN BİR İŞLETMEDE UYGULAMA ÖRNEĞİ

Hall-3, Session-3
18.10.2020, Sunday

Moderator: Nazilə Abdullazadə	
Arastun Mehdiyev	PARTICIPATION OF THE STATE OIL FUND OF AZERBAIJAN IN SOCIAL AND INFRASTRUCTURE PROJECTS
Nərmin Məmmədova	'ŞÖHRƏTPƏRƏSTLİK YARMARKASI' TƏNQIDI REALIZMIN NÜMUNƏSİ KİMİ
Natiqə Salmanova	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA BİTƏN GÜRCÜ ZİRİNCİNİN (BERBERİS İBERİCA) BİOMORFOLOJİ VƏ EKOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ
Nazilə Abdullazadə	1930-cu İLLƏRİN ƏDƏBİYYAT DƏRSLİKLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ TƏDRİSİ MƏSƏLƏLƏRİ
Mədinə Allahverdiyeva	QADIN SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFI: PROBLEMLƏR, TƏŞƏBBÜSLƏR VƏ UĞURLAR
İsmət Həsəni	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA HEYVANDARLIĞIN İNKİŞAFI VƏ ONUN GƏLƏCƏK PERSPEKTİVLƏRİ (2009-2019)
Təranə Əliyeva	İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARININ TƏLƏBƏLƏRİN İNTELLEKTUAL MƏDƏNİYYƏTİNİN FORMALAŞMASINA TƏSİRİ
Doç. Dr. R.M.İbrahimova	AZƏRBAYCANDA XX ƏSRDƏ ETNO-DEMOQRAFİK PROSESLƏR

Hall-3, Session-4 18.10.2020, Sunday

Moderator: E. Ebenezer AKPAN	
Jamilu Abdulkadir	MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA
C. N. Ogugua	THE HERDSMEN AND FARMERS' CONFLICT IN NIGERIA: THE OBLIGATION OF NIGERIA IN INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW
Grace Joe EKA Hannatu C. EKONG	KNOWLEDGE AND PRACTICE OF ORAL HEALTH CARE AMONG PREGNANT WOMEN IN ETINAN LOCAL GOVERNMENT AREA
E. Ebenezer AKPAN	THE ROLES AND CHALLENGES OF OBJECTIVITY IN RESEARCH: AN EMPIRICAL SURVEY OF THE ACADEMIC STAFF AND POST GRADUATE STUDENTS IN PUBLIC TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE
Usen Godwin IKPE Mercy UdemeEtte	AN ASSESSMENT OF PRINCIPALS' APPLICATION OF ICT IN SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATION IN THE URBAN AND RURAL AREAS OF AKWA IBOM STATE
Boniface Sunday Akpan Grace Effiong Udongwo Asquo A. Utin	CORONAVIRUS PANDEMIC AND ONLINE TEACHING / LEARNING OF CULTURAL / CREATIVE ART IN PRIMARY SCHOOLS IN AKWA IBOM STATE, NIGERIA: A REVIEW OF URBAN AND RURAL AREAS
ESSIEN, Nseabasi ONUOHA, Peace Chisara,	ACQUISITION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SKILLS FOR TEACHING EFFECTIVENESS AMONG ACADEMIC STAFF IN COLLEGES OF EDUCATION IN NIGERIA
Felicia A. ORIH IHEANAETU, Beatrice Ifeyinwa	UTILIZATION OF ICTS AND CASHLESS POLICY AS CORRELATES OF QUALITY MANAGEMENT OF VENTURES IN TERTIARY INSTITUTIONS OF LEARNING IN IMO STATE
Btissam Taybi Said Oussou	MOROCCAN EFL STUDENTS PERCEPTIONS OF ONLINE LEARNING DURING THE CONFINEMENT COVID-19

Hall-4, Session-1 18.10.2020, Sunday

Moderator: Dr. Gülarə QOCAYEVA	
Sayeed Anas Ali	NOVEL CORONA VIRUS LAB CONVENTIONS AND REACTIONS: FURTHER STEPS
MOHAMMED IDRIS	CAUSES AND EFFECT OF DRUGS AND SUBSTANCES ABUSE AMONG YOUTH OF GAMBORU, BORNO STATE NIGERIA
Balamurugan V Arunkumar R A. Aravindh	SIGNIFICANT OF NUTRITION IN SOCIETY AND ECONOMIC
Suhail Altaf Shaheen Kousar Jan Mohammad Ashiq Kuchay Raheeba Tun Nisa	HORMONE SIGNALLING IN PLANT DEFENSE
Houssam SABBABI	WELDED AHSS MECHANICAL AND MICROSTRUCTURE CHECK AFTER FLAME STRAIGHTENING
M.TIHTIH Jamal F. M. Ibrahim Emese Kurovics László A. Gömze	EFFECT OF YTTRIUM ON THE STRUCTURAL AND MECHANICAL PROPERTIES OF THE SOL GEL PROCESSED BaTiO ₃
Alyaa Asaad Mahdi Dr. Hasan Fahmi Hasan	EDUCATIONAL DATA MINING TO IMPROVE THE ACADEMIC PERFORMANCE IN HIGHER EDUCATION
Dr. Abood Mohammed Jameel	STATISTICAL MODEL FOR UNBALANCED INCOMPLETE PAIRED COMPARISONS DESIGN

Hall-4, Session-2

18.10.2020, Sunday

Moderator: Assist. Prof. Tamanna Saxena	
Sani Inusa Milala Ibrahim Inusa	THE EFFECT OF MULTI TENANTED COMPOUND ESTATES OF GAMJI KARU ABUJA, ON CHILD'S BEHAVIORAL UP BRINGS AND THERE EDUCATIONAL PERFORMANCE
Opaade Babatunde Suliaman	NIGERIA: A LOOK INTO THE PSYCHOSOCIAL EFFECTS OF ALMAJIRI CHILD'S DEVELOPMENT IN GWAGWALADA AREA, ABUJA
Milcah Aliva	BARBIE DOLLS: PEOPLE'S BODY STANDARDS
Aryan Dhawan	CYBER CRIME AGAINST CHILDREN
Assist. Prof. Tamanna Saxena	PRETEND PLAY AS A TOOL FOR SOCIAL DEVELOPMENT DURING VIRTUAL LEARNING OF YOUNG CHILDREN
Mira M. Alameddine	ACCOMMODATING TWICE-EXCEPTIONAL LEARNER: A CASE STUDY
Irshad Ullah Dr. Aamna Saleem Khan	DATA ANALYSIS THROUGH DATA MINING ALGORITHM ON CHILDREN RELATED DATA
Olagookun Emiola Olawale	NIGERIA: EXAMINING THE IMPACT OF CHILD LABOUR IN THE FEDERAL CAPITAL TERRITORY
Aazra Nuh Dr. Amalendu Paul	NON-VERBAL CREATIVITY OF INTELLECTUALLY CHALLENGED STUDENTS WITH RESPECT TO AGE
Assist. Prof. Seema Sadiq	EDUCATION AND CHILD

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC COMMITTEE	II
PHOTO GALLERY	III
PROGRAM	IV
CONTENT	V

Author	Title	No
Sami BUHUR A. Salim SÖNMEZYURT	KÜRESEL ENERJİ İHTİYACI VE NÜKLEER ENERJİNİN PAYININ DEĞERLENDİRİLMESİ	1
Aysu SARI ÇETİN	ATIK YÖNETİMİ	3
V.E.TAĞIYEVA	ARAN İQTİSADİ-COĞRAFİ RAYONUNUN ENERGETİKA SƏNAYESİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ	4
Bhumika Sharma Mohammed Muqatdir	DICHOTOMY BETWEEN BEEF TRADE AND VIGILANTE CAMPAIGN IN INDIA	6
Zhansaya BOLATOVA Sait ENGİNDENİZ	ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF CORN FARMERS: A CASE STUDY FOR KAZAKHSTAN-ALMATY	7
Hakkı ÇİFTÇİ Abdulmutallip AKKAŞ	TARİHSEL SÜREÇ DE HUKUK VE EKONOMİ İLİŞKİSİ	8
Hakkı ÇİFTÇİ	POLİTİK, EKONOMİK, SOSYOLOJİK, TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜMLER VE TARİHSELLİK	10
Tülay Korkusuz Polat Mehmet Ali Türker	DAĞITIM NOKTALARI İÇİN ORTAK BİR DEPO YERİ SEÇİMİ: KARGO ŞİRKETİ ÖRNEĞİ	12
Tülay Korkusuz Polat Mehmet Ali Türker	OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR ŞİRKETİN BULANIK MANTIK İLE KÂRLILIĞININ ARTTIRILMASI	14
Aysu SARI ÇETİN	TARİHİ YAPILARDA MODERN RESTORASYON ÇALIŞMASININ ÖNEMİ	16
Deniz Altun	COVID-19 DÖNEMİNDE SANAL GERÇEKLİK (VR) TEKNOLOJİSİ İLE DENEYİMSEL ÖĞRENME	18
Yalçın TÜKEL	COVID 19 SÜRECİNDE BİREYLERİN SERBEST ZAMAN DOYUMLARININ İNCELENMESİ	20
Fidan VELİZEDE	THE IMPORTANCE OF WORKING AND RESTING ON MEETING THE MENTAL AND MATERIAL NEEDS	22

Mahmut Şeker	EFFECT OF NATIVE AND CROSS-LINKED STARCH CONCENTRATION ON PROPERTIES OF STARCH BASED EDIBLE FILM	23
Fatima Atiku	INFLUENTIAL EFFECT OF SOCIAL MEDIA USAGE ON SECONDARY SCHOOL STUDENT PERFORMANCES IN KATSINA METROPOLIS, NIGERIA	24
Sadıqova Ülkər	THE ROLE OF THE CULTURAL SECTOR IN ECONOMIC DEVELOPMENT	25
Zeki COŞKUNER Mahmut AÇAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	TÜRKİYE SÜPER LİGİNDE MAÇ SONUCUNU ETKİLEYEN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ: FENERBAHÇE ÖRNEĞİ	26
Zeki COŞKUNER Hakan BÜYÜKÇELEBİ Mahmut AÇAK	TÜRKİYE SÜPER LİGİNDE AVRUPA KUPALARINA GİTMEYE HAK KAZANAN TAKIMLARIN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ	28
Davut ATILGAN	FARKLI BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN KATILDIKLARI SPOR ORGANİZASYONLARINDAKİ RİSK DEĞERLENDİRME ALGILARI VE SPORA BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ	30
Mahmut AÇAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	GÜREŞ BRANŞINDA YENİ AYAKKABI TASARIMI	32
Meziyet TAŞÇI Mahmut AÇAK Hakan SUNAY Hakan BÜYÜKÇELEBİ	ORTAÖĞRETİMDE SPORTİF FAALİYETLERE KATILIMIN BİREYİN YAŞAM BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ	34
Hasan ABANOZ Hakan BÜYÜKÇELEBİ Mahmut AÇAK	TÜRKİYE A MİLLİ FUTBOL TAKIMININ EURO 2020 ELEME MÜSABAKALARI SPRINT PERFORMANSI ANALİZİ	36
Hasan ABANOZ Mahmut AÇAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	SPRINT PARAMETRESİNİN TÜRKİYE SÜPER LİGİNDEKİ MÜSABAKA SONUÇLARINA ETKİSİ	38
Selcen KORKMAZ ERYILMAZ Metin POLAT	SPORCULARDA ŞİDDETİ KADEMELİ ARTAN EGZERSİZ SIRASINDA SOLUNUM DEĞİŞİM ORANI İLE MAKSİMAL OKSİJEN ALIMI İLİŞKİSİ	40
Erdal GÖNÜLAL	SU STRESİ ŞARTLARINDA SORGUM X SUDAN OTU MELEZİ ÇEŞİTLERİNDE BAZI TARIMSAL ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE ÇEŞİT X ÖZELLİK İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	42

Yusifova K. Y.	INHIBITION OF ACTIVITY POXVIRUS AND INTERFERENCE	44
Ufuk KARADAVUT Ömer SÖZEN	KELKİT VADİSİNDE YETİŞTİRİLEN YARI BODUR KURU FASULYE GENOTİPLERİNDE VERİME ETKİ EDEN KARAKTERLER BAKIMINDAN ÇOK BOYUTLU ÖLÇEKLENDİRME ÇALIŞMASI	45
Aynurə Qulamova	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI FLORASINDA YAYILAN SORBUS L. CİNSİNİN EKOBİOMORFOLOJİ TƏHLİLİ	47
Sevda Həsənova Sevinc Quliyeva Gülşən Suleymanova Rəna Babayeva	ACTINOMYCES sp. BDU-17 ŞTAMINDA KARBON MƏNBƏYİNDƏN ASILI OLARAQ GÜMÜŞ NANOHISSƏCİKLƏRİN ƏMƏLƏ GƏLMƏSİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ	49
Celalettin Gözüaçık Neslihan Gültekin Nagihan Kılıç Dilek Doğan	İĞDIR İLİ YONCA ALANLARINDA YONCA TOHUM KAPSİDİ, ADELPHOCORIS LINEOLATUS GOEZE (HEMIPTERA, MIRIDAE)'UN YAYILIŞI, DOĞADA BİYOLOJİSİ VE ZARARI ÜZERİNDE ÖN ÇALIŞMALAR	51
Banu Taşkan	THE BACTERIAL RESPONSE TO METRONIDAZOLE IN AN MFC-BASED TOXICITY SENSOR	53
Ozodbek Karamatov Abdulativ Khaldarov Sherzod Rakhmanov	INNOVATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UZBEKISTAN: REALITIES AND PROSPECTS PRODUCTION OF ORGANIC COTTON	54
Mikail Batu Özlem Kutlu	DİJİTAL ORTAMDA KURUMSAL MARKALARIN ALGILANAN İMAJLARININ BULUNDUKLARI YERE KATKISI	55
Mikail Batu Nermin Kaptan	İLETİŞİM TEMELİNDE TELEVİZYON DİZİLERİNDE KÜLTÜREL AKTARIM: YASAK ELMA DİZİSİNDEKİ MESAJLARA YÖNELİK SÖYLEM ANALİZİ	57
Aliev Alibek Aibekovich	INFORMATION SECURITY POLICY AND THE PROCESS OF COMBATING CYBERCRIME IN UZBEKISTAN	59
Emin ÇAKILCI Gözde İŞBİLİR ÜLGER	ULUSLARARASI GÖÇ VE ETKİLERİ: HİNDİSTAN ÖRNEĞİ	60
Mustafa KOCAOĞLU Sümevra KARAMAN	DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SOSYAL İNOVASYON UYGULAMALARI SOCIAL INNOVATIONS PRACTICES IN THE WORLD AND TURKEY	62
İnci Fatma DOĞAN Zümrüt Hatice ŞEKKELİ	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KURUM İMAJINA İLİŞKİN ALGILARI: BİR MYO ÖRNEĞİ	64
Nasir Abba Yusuf	UNITED NATIONS AND THE INTERNATIONAL CAMPAIGN AGAINST APARTHIED	66

Ali USMAN Fatima BELLO Usman M. BATURE Rakiya ABBA Ahmed Usman HAFIZ	DETERMINANTS OF TAX COMPLIANCE AMONG SMES IN BAUCHI TOWN, NIGERIA	67
أسالم المريمي سالم أبودور	الطلب السياحي في ليبيا (الواقع والظموح) للفترة من 2000 - 2010	68
Şebnem ASLAN Seda UYAR	KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN KALİTELİ YAŞAMDAKİ ROLÜ	69
Şebnem ASLAN Şerife GÜZEL	TÜRKİYE'DE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİNİN DURUMUNUN İNCELEMESİ	71
Gökhan Özgür Onur Gökmen	THE EFFECT OF SMOKING ON RETINAL VASCULAR DENSITIES MEASURED BY OPTICAL COHERENCE TOMOGRAPHY ANGIOGRAPHY	72
Nilgun ULUTASDEMİR Mustafa GUL	ANXIETY AND MANAGEMENT LEVELS OF FUTURE HEALTHCARE PROFESSIONALS	73
Nilgun ULUTASDEMİR Siner ALBAYRAK Hasan TUNA Ozgun ARMAN	JOB SATISFACTION AND JOB STRESS OF OCCUPATIONAL SAFETY SPECIALIST (EXAMPLE OF EASTERN ANATOLIA REGION OF TURKEY)	74
Nalan Kaya Tektemur1, Ahmet Tektemur, Elif Erdem Güzel	HESPERETIN ALLEVIATES ADRIAMYCIN-INDUCED CARDIOTOXICITY: ROLE OF TRANSIENT RECEPTOR POTENTIAL CATION CHANNEL SUBFAMILY C MEMBER 6 AND NUCLEAR FACTOR KAPPA-B	75
Jülide Hazal TÜRKCAN, Afife Binnaz HAZAR YORUÇ	EVALUATION OF THE EFFECT OF NCC ON PHASE STABILITY OF HA-BASED INJECTABLE BONE GRAFTS	76
Hatem KAZIMOĞLU	İNFERİLİTE NEDENİYLE BAŞVURAN VE AZOSPERMİ SAPTANAN ERKEK HASTALARDA YARDIMCI ÜREME TEKNİKLERİNİN ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	77
Mehmet ÖZDİN	ROMATOİD ARTRİT HASTALARINDA NÖTROFİL/LENFOSİT ORANI VE TROMBOSİT/LENFOSİT ORANI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ	78
Kadir SAĞIR, Yeşim ÖLÇER US, Aysu AYDINOĞLU, Afife Binnaz HAZAR YORUÇ	INVESTIGATION OF MECHANICAL AND PHYSICAL PROPERTIES OF RESIN-BASED COMPOSITE AND SHORT FIBER RESIN COMPOSITES USED TOGETHER IN DENTAL RESTORATIONS	80

Kadir SAĞIR, Jülide Hazal TÜRKCAN, Oğuz Kaan ÖZDEMİR	INVESTIGATION OF THE REDUCTION OF Co-B CATALYSTS UNDER MAGNETIC FIELD AND THE EFFECT OF NaBH ₄ HYDROLYSIS REACTION	82
Jülide Hazal TÜRKCAN, Kadir SAĞIR, Oğuz Kaan ÖZDEMİR	EVALUATION OF MAGNETIC FIELD EFFECT ON REDUCTION OF Ni-B CATALYSTS AND NaBH ₄ HYDROLYSIS REACTIONS	83
Emel AYGÜN, Tuba YENERER, Mevlüt AYDOĞMUŞ	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN SAYI KAVRAMINI KAZANMALARINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ETKİSİ ve BU YÖNTEM İLE ÇOCUKLARIN YARATICI DÜŞÜNME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	84
Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu	EXAMINING THE ROLES OF ENDOWMENT AND SCHOLARSHIP ON STUDENTS' ACADEMIC INTEGRITY	86
Nağıyeva Nigar	İNTERNET MÜHİTDƏ TƏHSİL VASİTƏLƏRİNİN ROLU	87
Nəzakət İbrahim qızı Zamanova	RƏQƏMSAL DÜNYADA TƏHSİLİN İNKİŞAF PRESPEKTİVLƏRİ	89
Pərvanə Kərimova	YAVUZ AKPINARIN TƏDQİQATLARI ƏSASINDA MİLLİ MƏTBUATIMIZIN GENİŞ SPEKTRDAN TƏHLİLİ	90
Jalə Abbaszadə	ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN İRSİ PEDAQOJİ MƏNBƏ KİMİ	91
Tuba KAPLAN	HAYVAN BENZETMECELERİNE DAYALI ÇOCUK OYUNLARINDAN EŞƏĞE İLİŞKİN BİR İNCELEME	93
AYGUN AMIR GIZI RUSTAMOVA	THE ROLE OF PRE-SCHOOL EDUCATION PERIOD IN THE ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TO EDUCATIONAL ACTIVITY	95
Jamilu Abdulkadir	MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA	97
Mehmet ALPTEKİN	KİLİS'TEN DERLENMİŞ BİR HALK HİKÂYESİ: DADALOĞLU İLE GAVUR KIZI	98
Həcər Hüseynova	LEKSİK VAHİDLƏRİN STRUKTURAL ÖZƏLLİKLƏRİ	100
Məsimova Sona	FAKTLARIN KVANTİFİKASİYASININ ASPEKT KATEQORİYASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ REALLAŞMASI	102
Abdullah Emin ÇİMEN	NAKHCHIVANIAN FAMOUS SCHOLAR FATHER NİMETULLAH NAHCUVÂNİ'S THE HOLY QURAN COMMENT	104
Bilal Alarlı	NAXÇIVAN FOLKLORUNDA JANRDAXİLİ	105

HÜSEYNOV	DƏYİŞMƏLƏR	
Musayeva Aygün Cavanşir qızı	NAĞILLARIN UŞAQLARIN İNKİŞAFINA TƏSİRİ	106
ZÜLFİYYƏ İSMAYIL	NAXÇIVAN DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ FONETİK DƏYİŞMƏ VƏ SÖZ YARADICILIĞI	107
Bayram DEDE, Fahrettin GEÇEN	PAUL KLEE'NİN ESERLERİNDE SOYUTLAMAYA YÖNELİK ÇOCUKSU İMGE TAVIRLARI	108
Fahrettin GEÇEN, Bayram DEDE	GUSTAV KLİMT'İN RESİMLERİNDE KULLANDIĞI MOTİFLERİN ÜÇ BOYUT VE PERSPEKTİFE ETKİSİ	110
Emmanuel LAMPTEY	SCREENING FOR DEPRESSION IN WOMEN AFTER 12 MONTHS OF INTRAUTERINE DEVICE USE WITH THE BECK DEPRESSION INVENTORY II	112
Sefa SarıI, Tark Türk	INVESTIGATION OF THE 100-YEAR CHANGE OF SIVAS PROVINCE, TURKEY WITH GEOGRAPHICAL INFORMATION SYSTEMS	113
Tuğba Özer	CONSTRUCTION OF DISPOSABLE STENCIL PRINTED ELECTRODES FOR DETECTION OF BACTERIA	114
Giray Buğra AKBABA	B-TRİKALSİYUM FOSFATIN (CA ₃ (PO ₄) ₂) SİTOTOKSİK ETKİSİNİN MTT YÖNTEMİYLE BELİRLENMESİ	115
V. Ari E. Gurkanlı A. A. Billur M. Koksall	PROBING THE ANOMALOUS QUARTIC WW _{γγ} COUPLINGS AT THE FCC-he	117
Hüseyn BEYTÜT Mahir UZUN Şemsettin TEMİZ	BİR TOZ KARIŞTIRICI TASARIMI VE DİNAMİK ANALİZİ	118
Mahir UZUN Şemsettin TEMİZ	EĞRİSEL EVOLVENT PROFİLLİ DİŞLİ ÇARKLARIN DİŞ PROFİL YÜZEY KALİTESİNİ ARTTIRMA YÖNTEMİNİN ARAŞTIRILMASI	120
Şule YÜCELBAŞ Cüneyt YÜCELBAŞ	DETECTION OF SPEAKER ACCENT BY USING RANDOM COMMITTEE FORMED BY COMBINING RANDOM FORESTS	122
Cüneyt YÜCELBAŞ, Şule YÜCELBAŞ	DETERMINATION OF EFFECTIVE ATTRIBUTES IN THE EARLY DIAGNOSIS OF GENDER-BASED DIABETES	123
Rövşen GULİYEV	TEKSTİL ATIK SULARIN KİMYASAL YÖNTEMLƏ ARITILMASINDA OLUŞAN ÇAMURUN DEĞERLENDİRİLMƏSİ	124
Sibel Demirarslan	HERKES İÇİN TASARIMDA YAŞ ALMIŞ BİREYLERİN MEKÂN İHTİYACI & MEKÂNSAL RİSKLER & ÇÖZÜMLER	126
Sibel Demirarslan	KENT MOBİLYALARININ KENTE SAĞLADIĞI	128

KATKILAR VE TASARIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER		
Seher Arslankaya	BİR OTOMOBİL FABRİKASINDA YAPAY SİNİR AĞI İLE OTOMOBİL TALEP TAHMİNİ UYGULAMASI	130
Seher Arslankaya	KONUM AĞIRLIKLI YÖNTEMLERLE HAT DENGELEME: GIDA MAKİNALARI ÜRETEN BİR İŞLETMEDE UYGULAMA ÖRNEĞİ	132
Arastun Mehdiyev	PARTICIPATION OF THE STATE OIL FUND OF AZERBAIJAN IN SOCIAL AND INFRASTRUCTURE PROJECTS	134
Nərmin Məmmədova	"ŞÖHRƏTPƏRƏSTLİK YARMARKASI" TƏNQIDI REALİZMİN NÜMUNƏSİ KİMİ	136
Natiqə Salmanova	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA BİTƏN GÜRCÜ ZİRİNCİNİN (BERBERİS İBERİCA) BİOMORFOLOJİ VƏ EKOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ	138
Nazilə Abdullazadə	1930-cu İLLƏRİN ƏDƏBİYYAT DƏRSLİKLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ TƏDRİSİ MƏSƏLƏLƏRİ	140
Mədinə Allahverdiyeva	QADIN SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFI: PROBLEMLƏR, TƏŞƏBBÜSLƏR VƏ UĞURLAR	142
İsmət Həsənlı	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA HEYVANDARLIĞIN İNKİŞAFI VƏ ONUN GƏLƏCƏK PERSPEKTİVLƏRİ (2009-2019)	145
Təranə Əliyeva	İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARININ TƏLƏBƏLƏRİN İNTELLEKTUAL MƏDƏNİYYƏTİNİN FORMALAŞMASINA TƏSİRİ	147
R.M.İbrahimova	AZƏRBAYCANDA XX ƏSRDƏ ETNO-DEMOQRAFİK PROSESLƏR	149
Jamilu Abdulkadir	MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA	151
C. N. Ogugua	THE HERDSMEN AND FARMERS' CONFLICT IN NIGERIA: THE OBLIGATION OF NIGERIA IN INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW	152
Grace Joe EKA Hannatu C. EKONG	KNOWLEDGE AND PRACTICE OF ORAL HEALTH CARE AMONG PREGNANT WOMEN IN ETINAN LOCAL GOVERNMENT AREA	153
AKPAN, E. Ebenezer	THE ROLES AND CHALLENGES OF OBJECTIVITY IN RESEARCH: AN EMPIRICAL SURVEY OF THE ACADEMIC STAFF AND POST GRADUATE STUDENTS IN PUBLIC TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE	154

Usen Godwin IKPE, Mercy UdemeEtte SR Joyce Celestine IKOTT D.C.	AN ASSESSMENT OF PRINCIPALS' APPLICATION OF ICT IN SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATION IN THE URBAN AND RURAL AREAS OF AKWA IBOM STATE	155
Boniface Sunday Akpan Grace Effiong Udongwo Asquo A. Utin	CORONAVIRUS PANDEMIC AND ONLINE TEACHING / LEARNING OF CULTURAL / CREATIVE ART IN PRIMARY SCHOOLS IN AKWA IBOM STATE, NIGERIA: A REVIEW OF URBAN AND RURAL AREAS	156
ESSIEN, Nseabasi P. ONUOHA, Peace Chisara	ACQUISITION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SKILLS FOR TEACHING EFFECTIVENESS AMONG ACADEMIC STAFF IN COLLEGES OF EDUCATION IN NIGERIA	157
Felicia A. ORIH, IHEANAETU, Beatrice Ifeyinwa	UTILIZATION OF ICTS AND CASHLESS POLICY AS CORRELATES OF QUALITY MANAGEMENT OF VENTURES IN TERTIARY INSTITUTIONS OF LEARNING IN IMO STATE	158
Btissam Taybil, Said Oussou	MOROCCAN EFL STUDENTS PERCEPTIONS OF ONLINE LEARNING DURING THE CONFINEMENT COVID-19	159
Sayed Anas Ali	NOVEL CORONA VIRUS LAB CONVENTIONS AND REACTIONS : FURTHER STEPS	160
MOHAMMED IDRIS	CAUSES AND EFFECT OF DRUGS AND SUBSTANCES ABUSE AMONG YOUTH OF GAMBORU, BORNO STATE NIGERIA	161
Balamurugan V Arunkumar R A. Aravindh	SIGNIFICANT OF NUTRITION IN SOCIETY AND ECONOMIC	162
SUHAIL ALTAF, SHAHEEN KOUSAR JAN MOHAMMAD ASHIQ KUCHAY, RAHEEBA TUN NISA	HORMONE SIGNALLING IN PLANT DEFENSE	163
Houssam SABBABI	WELDED AHSS MECHANICAL AND MICROSTRUCTURE CHECK AFTER FLAME STRAIGHTENING	164
M.TIHTIHI, Jamal F. M. Ibrahim1, Emese Kurovics1, László A. Gömze	EFFECT OF YTTRIUM ON THE STRUCTURAL AND MECHANICAL PROPERTIES OF THE SOL GEL PROCESSED BATIO	165
Alyaa Asaad Mahdi Hasan Fahmi Hasan	EDUCATIONAL DATA MINING TO IMPROVE THE ACADEMIC PERFORMANCE IN HIGHER EDUCATION	166

Abood Mohammed Jameel	STATISTICAL MODEL FOR UNBALANCED INCOMPLETE PAIRED COMPARISONS DESIGN	167
Sani Inusa milala Ibrahim Inusa	THE EFFECT OF MULTI TENANTED COMPOUND ESTATES OF GAMJI KARU ABUJA, ON CHILD'S BEHAVIORAL UP BRINGS AND THERE EDUCATIONAL PERFORMANCE	168
Opaade Babatunde Suliaman	NIGERIA: A LOOK INTO THE PSYCHOSOCIAL EFFECTS OF ALMAJIRI CHILD'S DEVELOPMENT IN GWAGWALADA AREA, ABUJA	169
Milcah Aliva	BARBIE DOLLS: PEOPLE'S BODY STANDARDS	170
Aryan Dhawan	CYBER CRIME AGAINST CHILDREN	171
Tamanna Saxena	PRETEND PLAY AS A TOOL FOR SOCIAL DEVELOPMENT DURING VIRTUAL LEARNING OF YOUNG CHILDREN	172
Mira M. Alameddine	ACCOMMODATING TWICE-EXCEPTIONAL LEARNER: A CASE STUDY	173
Irshad Ullah Aamna Saleem Khan	DATA ANALYSIS THROUGH DATA MINING ALGORITHM ON CHILDREN RELATED DATA	174
Olagookun Emiola Olawale	NIGERIA: EXAMINING THE IMPACT OF CHILD LABOUR IN THE FEDERAL CAPITAL TERRITORY	175
AAZRA NUH AMALENDU PAUL	NON-VERBAL CREATIVITY OF INTELLECTUALLY CHALLENGED STUDENTS WITH RESPECT TO AGE	176
Seema Sadiq	EDUCATION AND CHILD	177
Firuza RASHOVA	ТУРИЗМ КАК СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ	178
Aytac Sərdar qızı VƏLİYEVA	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA TURİZM FƏALİYYƏTİNİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ	179

KÜRESEL ENERJİ İHTİYACI VE NÜKLEER ENERJİNİN PAYININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Sami BUHUR

Balıkesir Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü,
ORCID.ORG/0000-0002-3782-2388

A. Salim SÖNMEZYURT

Balıkesir Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü,
ORCID.ORG/0000-0002-3757-1646

Özet

Küresel boyutta enerji ihtiyacı artmaktadır. Önümüzdeki elli yıl içerisinde bugün tüketilen enerjinin yaklaşık üç katına ihtiyaç duyulacaktır. Fosil yakıtların gelecekte tükenmesinin kaçınılmaz olması, yenilenebilir enerji kaynaklarını daha cazip hale getirmektedir. Yenilenebilir bir enerji kaynağı olan nükleer enerji, elektrik üretiminde özellikle gelişmiş ülkelerin başvurduğu önemli bir kaynaktır. Son kırk yıl içerisinde petrol kaynaklarının azaldığı, doğalgaz ve nükleer enerjinin kullanımının arttığı görülmektedir.

Karbon temelli enerji kaynaklarının kullanımına devam edilirse 2040 yılına gelindiğinde, küresel ısınma nedeniyle deniz seviyesi bir metre yükselecektir. Özellikle biyokütle enerjisi yüksek oranda karbon salımı yaptığı için üretiminde önemli ölçüde vazgeçilmiştir. Kişi başına düşen karbon salımına bakıldığında Suudi Arabistan en başta gelmekte, bunu Avustralya, Kanada, ABD, Rusya takip etmektedir.

Türkiye'nin enerji açısından büyük ölçüde dışa bağımlı olduğu bilinmektedir. Türkiye'de arz edilen enerjinin neredeyse dörtte üçü ithal edilmektedir. Bu durum bütçe kaynaklarından önemli bir miktarın enerji ithalatına harcanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yapılması gereken, alternatif enerji kaynakları üzerinde Ar-Ge faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve Türkiye'nin dışa bağımlılığının azaltılmasıdır. Türkiye'de yıl içerisinde tüketilen enerjinin yarısı doğalgaza dayalıdır. Bunu elektrik ve motorin takip etmektedir. Elektrik enerjisi üretimi için kullanılan kaynakların yüzde kırk dördü hidrolik enerjiye dayalıdır.

Bu çalışmada, enerji kaynakları içerisinde yer alan nükleer enerjinin sağlayacağı fayda ve katkılar ele alınmıştır. Nükleer enerjinin karbon salımının olmaması, doğaya ve çevreye dost olması, sürdürülebilir ve ucuz elektrik üretmesi, geniş istihdam olanakları yaratması gibi faydaları vardır. Diğer taraftan diğer yenilenebilir kaynaklar arasında en yüksek seviyede enerji üretim verimi sağlaması, düşük yakıt ile yüksek enerji üretebilmesi gibi avantajları vardır. Nükleer enerji diğer enerji kaynaklarına göre tüketimi sırasında daha düşük seviyede atık çıktısına sahiptir. Enerji üretimi sırasında yaşanan kazalar açısından bakıldığında, kömür, petrol, doğalgaz, hidro elektrik santrallerinde yaşanan kazalar çok daha fazladır. Yakıt fiyatları iki katına çıkarıldığında, enerji üretim maliyetlerindeki değişime bakıldığında, nükleer enerjinin kömür ve doğalgaza nazaran çok daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bütün bu veriler nükleer enerjinin gelecekte vazgeçilemez bir kaynak olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji, Fosil Yakıtlar, Nükleer Enerji, Bütçe

EVALUATION OF THE GLOBAL ENERGY NEED AND THE SHARE OF NUCLEAR ENERGY

Abstract

Energy need is increasing on a global scale. About three times the energy consumed today will be needed in the next fifty years. The inevitable future depletion of fossil fuels makes renewable energy sources more attractive. Nuclear energy, which is a renewable

energy source, is an important resource especially developed countries resort in electricity generation. In the last forty years, it is seen that oil resources have decreased and the use of natural gas and nuclear energy has increased.

If the use of carbon-based energy sources continues, by 2040, sea level will rise by one meter due to global warming. Especially biomass energy has been given up significantly in its production because it emits a high rate of carbon. When looking at carbon emissions per capita, Saudi Arabia comes first, followed by Australia, Canada, the USA and Russia.

Turkey is known to be dependent on foreign greatly in terms of energy. Almost three quarters of the energy supply in Turkey is being imported. This situation causes a significant amount of budget resources to be spent on energy imports. Therefore it needs to be done, to intensify the R & D activities on alternative energy sources and the reduction of Turkey's foreign dependence. In Turkey half of the energy consumed during the year is based on natural gas. This is followed by electricity and diesel. Forty-four percent of the resources used for electrical energy generation are based on hydraulic energy.

In this study, the benefits and contributions of nuclear energy, which is one of the energy resources, are discussed. Nuclear energy has benefits such as lack of carbon emission, being nature and environment friendly, producing sustainable and cheap electricity, and creating large employment opportunities. On the other hand, it has advantages such as providing the highest level of energy production efficiency among other renewable resources, and being able to produce high energy with low fuel. Nuclear energy has a lower level of waste output during consumption compared to other energy sources. In terms of accidents during energy production, accidents in coal, oil, natural gas and hydro power plants are much more common. When fuel prices are doubled, looking at the change in energy generation costs, it is seen that nuclear energy is much more advantageous than coal and natural gas. All these data reveal that nuclear energy is an indispensable resource in the future.

Keywords: Renewable Energy, Fossil Fuels, Nuclear Energy, Budget

ATIK YÖNETİMİ

Yüksek İç Mimar Aysu SARI ÇETİN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3616-785X>

Özet

Nüfusun artması, sanayi devrimiyle beraber sürekli tüketimin olması ve kontrolsüz biçimde atıkların doğal kaynaklara karışması doğanın bir gereksinimi olarak ortaya çıkan katı atıkların çeşitli sebeplerden dolayı doğru belirlenen biçimde yönetilerek yapılamadığından ötürü çevre için geleceğe yönelik ciddi problemleri de beraberinde getirmektedir. Atıkların geri dönüşüm ve geri kazanım süreci içinde değerlendirilmeden bertarafı hem maddesel hem de enerji olarak ciddi kaynak kayıpları yaşanmasına neden olmaktadır. Analiz edilerek, yönetim politikaları ile mevcut çözümler birleştirilerek atıkların çevreye minimum zararlı şekilde bertaraf edilmesi ve bunun yanı sıra geri kazanım ve enerji kazanımı sistemleri ile çözümsel yaklaşımlar ile sorununun tamamen gelecek için tehdit oluşturmasının önüne geçilip, sürdürülebilir yaşamın için önemli bir parçası haline getirilmelidir. İnşaat atıkları başta olmak üzere kağıt, ahşap, plastik, cam, kompozit, metal, bitkisel, organik, elektronik ve pil atıkları doğaya ciddi şekilde zarar verdiği ve doğal dengeyi bozduğu bilinmektedir. Ortaya çıkan atığın minimum seviyeye indirilmesi, aktif toplanma sisteminin kullanılması, geri dönüşüm sistemin geliştirilmesi, atıkların geri kazanımı için belirli alanlarda doğru yönetim uygulanması, sürdürülebilir kaynakların devamı için önemli bir rol üstlenmektedir. Doğal yaşamın dengede ilerlemesi için sürdürülebilir çevrenin içerisinde atıkların bütün canlılar için tehlike oluşturduğu bilinmektedir. Kaynakların sürdürülebilir ve etkili bir biçimde yönetilmesi, günümüzde mutlak suretle bir gereklilik arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Atık yönetimi, Geri dönüşüm, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

The increase in the population, the continuous consumption with the industrial revolution and the uncontrolled mixing of the wastes with the natural resources bring serious problems for the future for the environment, as the solid wastes that emerge as a requirement of nature cannot be managed and managed in a correctly determined manner for various reasons. The disposal of wastes without being evaluated in the recycling and recovery process causes serious resource losses in terms of both material and energy. By analyzing and combining management policies with existing solutions, waste should be disposed of in a way that is minimally harmful to the environment, as well as recovery and energy recovery systems and analytical approaches to prevent the problem from posing a threat to the future and make it an important part of sustainable life. Paper, wood, plastic, glass, composite, metal, herbal, organic, electronic and battery wastes, especially construction wastes, are known to seriously harm the nature and disrupt the natural balance. Minimizing the waste generated, using the active collection system, developing the recycling system, applying proper management in certain areas for waste recovery plays an important role in the continuation of sustainable resources. It is known that wastes pose a danger to all living things in a sustainable environment in order for the natural life to progress in balance. Sustainable and effective management of resources is an absolute necessity today.

Keywords: Waste management, Recycle, Sustainability

ARAN İQTİSADI-COĞRAFİ RAYONUNUN ENERJETİKA SƏNAYESİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ

V.E.TAĞIYEVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Annotasiya

Məqalədə Aran iqtisadi-coğrafi rayonunun enerji resursları haqqında ətraflı məlumat verilmişdir. Burada olan SES-lər, DRES-lər və alternativ enerji mənbələri, eyni zamanda onların bütün ölkə iqtisadiyyatında oynadığı roldan ətraflı bəhs edilmişdir. Respublikada olan 9 SES-in 3-ün Mingəçevir SES, Varvara SES və Muğan SES-lərinin bu rayonda fəaliyyət göstərməsi haqqında geniş məlumat verilmişdir.

Enerji mənbələrinin əsas etibarlı ilə şimal-qərb eyni zamanda cənub-qərb rayonlarında cəmləşdiyi xüsusi vurğulanılmışdır. Eyni zamanda rayonda Mingəçevir, və Şirvan kimi iri sənaye rayonlarının olduğu və bu rayonların Aran iqtisad-coğrafi rayonunun iqtisadi həyatında nə kimi rol oynadığı da elmi araşdırmalar əsasında izah edilmişdir. Mingəçevir SES-i ilə Respublikanın bir çox əraziləri elektrik enerjisi ilə tam və fasiləsiz təmin olunduğu diqqətə çatdırılmışdır. Bununla yanaşı Mingəçevir SES-nin Cənubi-Qafqazın ən böyük SES olduğu qeyd edilmişdir. Eyni zamanda Mingəçevir SES-nin işləmə mexanizmi, onun sahəsi, eni, uzunluğu, dərinliyi, həcmi, dəniz səviyyəsindən hündürlüyü, enerji gücü, turbinlərin sayı, tikilməyə başladığı dövr, istifadəyə verildiyi vaxt haqqında dəqiq statistik rəqəmlərlə cədvəl şəklinə məlumat verilmişdir. Müasir dövrdə elmin texnikanın inkişafı ilə əlaqədar Aran iqtisadi-coğrafi rayonunda SES-lərin və DRES-lərin yüksək səviyyəli texniki avadanlıqlarla təchizatı bir daha burada olan inkişafı sürətləndirmişdir. Regiona olan dövlət dəstəyi nəticəsində yenidən qurulan enerji istehsal qurğuları və enerji blokları müasir standartlara cavab verməkdədir.

Müəllif Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin elektrik stansiyalarının gücünə dair tərtib etdiyi cədvələ istinad edərək, Aran iqtisadi-coğrafi rayonunda fəaliyyət göstərən SES-lərin enerji gücünü hesablayaraq cədvəl şəklinə nəzərə çarpdırmışdır.

Şirvan DRES-i, onun enerji gücü işləmə mexanizmi və dövlət proqramı əsasında onun müasir dövrün tələblərinə cavab verəcək şəkildə yenidən qurulması haqqında ətraflı məlumat verilmişdir.

Aran iqtisadi coğrafi rayonunda olan alternativ enerji mənbələri haqqında da ətraflı məlumat verilmişdir. Burada olan günəşli günlərin çoxluğu və eyni zamanda günəş enerjisindən istifadənin perspektiv yolları haqqında ətraflı məlumat verilmişdir. Müəllif burada olan günəş panellərinin qurulması və ondan istifadənin əlverişli olduğu haqqında geniş izahat vermişdir.

CURRENT STATE OF THE ENERGY INDUSTRY OF THE ARAN ECONOMIC- GEOGRAPHICAL REGION

Abstract

The article provides detailed information about the energy resources of the Aran economic-geographical region. The HPPs, DRES and alternative energy sources, as well as their role in the country's economy were discussed in detail. Extensive information was provided on the operation of 3 out of 9 HPPs in the country, Mingachevir HPP, Varvara HPP and Mugan HPP in this region.

It was emphasized that the energy sources are mainly concentrated in the north-west and south-west. At the same time, the existence of large industrial regions such as Mingachevir and Shirvan in the region and the role of these regions in the economic life of the Aran economic-geographical region was explained on the basis of scientific research. It was noted that many areas of the country are fully and uninterruptedly supplied with electricity by Mingachevir HPP. At the same time, it was noted that Mingachevir HPP is the largest HPP in the South Caucasus. At the same time, information was provided in the form of a table with accurate statistics on the working mechanism of Mingachevir HPP, its area, width, length, depth, volume, height above sea level, energy capacity, number of turbines, period of construction, commissioning time. Due to the development of science and technology in modern times, the supply of HPPs and DRES in the Aran economic-geographical region with high-level technical equipment has once again accelerated the development here. Reconstructed power generation facilities and power units as a result of state support for the region meet modern standards.

Referring to the table compiled by the State Statistics Committee of Azerbaijan on the capacity of power plants, the author calculated the energy capacity of HPPs operating in the Aran economic-geographical region and noted it in the form of a table.

Detailed information has been provided on Shirvan DRES, its energy efficiency mechanism and its reconstruction to meet modern requirements on the basis of the state program.

Detailed information was also provided on alternative energy sources in the Aran economic geographical region. There is detailed information about the number of sunny days here, as well as promising ways to use solar energy. The author gave a detailed explanation of the installation and use of solar panels here.

DICHOTOMY BETWEEN BEEF TRADE AND VIGILANTE CAMPAIGN IN INDIA

Bhumika Sharma

Research Scholar, Himachal Pradesh University, Shimla, India

Mohammed Muqatdir

Administrator, M.M.Public School, Pasonda, India

Abstract

India is the world's largest beef exporter. The beef exports refer to buffalo meat alone as the slaughter and export of cow meat is prohibited. Data of the Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority working under the commerce ministry shows that when the Modi government took over in 2014, beef exports rose substantially. Over the last years, there has been gradual increase in the amount of beef exports by India. The beef exported annually is worth US\$4 billion. These trends are accompanied by parallel actions of the cow protection groups. In September 2015, Mohammad Akhlaq was killed by a mob on suspicion of cow slaughter at Bisara village in Dadri district of Uttar Pradesh. Since 2014, at least fifty people have been killed and around three hundred people have been injured by the vigilante groups. More than hundred attacks have taken place in last six years. The Report of Human Rights Watch found that the ground has been alleged possession or consumption of the beef. The mob attacks have hindered country's trade, the rural agricultural economy, leather and meat export industries. The present paper aims to discuss the dichotomy towards beef prevalent in India. The paper is based on the Reports of Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority and the news of deaths on accounts of possessions and consumption of beef.

Keywords: Beef, Cow, Exports, India.

ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF CORN FARMERS: A
CASE STUDY FOR KAZAKHSTAN-ALMATY

Ph.D. Cand. Zhansaya BOLATOVA

Ege University Faculty of Agriculture Department of Agricultural Economics. Izmir-Turkey

ORCID number:0000-0001-9483-6586

Prof. Dr. Sait ENGINDEZ

Ege University Faculty of Agriculture Department of Agricultural Economics. Izmir-Turkey

ORCID number: 0000-0002-7371-333

Abstract

The purpose of this research is to determine the socio-economic characteristics of corn farmers in Almaty region of Kazakhstan. In order to achieve this aim, the data collected from the farmers through face-to-face questionnaires were analyzed and interpreted. According to the data obtained from the Ministry of Agriculture of Kazakhstan, the total number of farmers in the region covered by the research is 54,000. It was decided that it would be appropriate to include a part of the research with sampling method. For this purpose, the proportional sample size formula was used and the sample size was calculated as 96, based on 95% probability and 10% error margin. 2018/19 period was used in the research. Simple arithmetic mean and percentage calculations were used to evaluate the data in the research. According to the results of the research, the average age of the farmers was determined as 46.06 and the average education period was 14.26 years. The average household size was 3.52 person. The average land size of the farmers was determined as 189.93 hectares and the average corn production area was 112.63 hectares. 12.5% of farmers are partners in an agricultural cooperative. In Kazakhstan, it is necessary to preserve the existing corn production structure and develop it further and ensure continuity in production. From this point of view, state supports are important. Small family farms and young peoples should be supported by the state and directed towards corn production.

Keywords: corn, corn farms, farmer characteristics, farm analysis, Kazakhstan.

TARİHSEL SÜREÇ DE HUKUK VE EKONOMİ İLİŞKİSİ

Doç. Dr.Hakkı ÇİFTÇİ

Çukurova Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID.ORG/0000-0003-2912-8051

Av.Abdulmutallip AKKAŞ
Akkaş Hukuk Bürosu

Özet

Ekonomik refahın toplumlara daha adil gelir dağılımıyla yayılması doğrultusunda, hukuk ve ekonominin birbirlerini tamamlamaları esastır. Ekonomik sistemin ve yapının sürdürülebilirliği düzgün işleyebilmesi, ihtiyaçların tatminin de olduğu kadar, hukuk sisteminin varlığına da bağlıdır. Bu bağlamda hukukun ekonomideki rolü, uygun yatırım iklimlerinin oluşması, sosyal yapı ve dokunun iyileşmesi piyasanın düzenli işleyip gelişmesini sağlayacak hukuk sisteminin yerleşmesiyle olacak. sayısız olaylar zinciri içinde ekonomi ve hukuk temeline dayalı politik, sosyolojik, teknolojik açıdan inceleyeceğimiz bu çalışmada İnsanlık tarihi, ekonomik, siyasal, sosyal ve hukuksal olayların yön verdiği toplumsal gelişmelerin ve iktisadi faaliyet de elin öneminin vurgulandığı tarihidir. Bu bağlamda tarihsel süreç de keşifler, krizler, savaşlar vb. olaylar önemli ekonomik sonuçlar doğurmuşlar; anlaşmalar, sözleşmeler gibi hukuki düzenlemelerle çözümlenmeye gidilmiştir. Bu bağlamda, ekonominin birçok alanında mülkiyet hakkı, anayasal iktisat hukuk kökenli kavramların daha çok kullanılmasına ve hukuk diline de ekonomik kavramların girmesine yol açmıştır. Bu çalışmada, antikiteden ortaçağa, ortaçağdan piyasa toplumuna piyasa toplumundan postmodern politik ve hukuka geçiş de piyasa iktisadı öncesinden antikiteden tarım toplumuna, sanayi toplumundan bilgi toplumuna kadar ileri teknolojik süreç de değişik hukuki ve ekonomik meseleler tarihi süreç de değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk, Ekonomi, Anayasal İktisat, Mülkiyet Hakkı, Antikite, Ortaçağ Ekonomisi, Piyasa Ekonomisi

THE RELATIONSHIP OF LAW AND ECONOMY IN THE HISTORICAL PROCESS

Abstract

It is essential that law and economy complement each other in order to spread economic prosperity to societies with a fairer income distribution. The proper functioning of the economic system and structure depends on the existence of the legal system as well as the satisfaction of the needs. In this context, the role of law in the economy will be with the establishment of appropriate investment climates, the improvement of social structure and texture, and the establishment of the legal system that will ensure the regular operation and development of the market. In this study, which we will examine in terms of political, sociological and technological aspects based on economics and law within the countless chain of events, the history of humanity is the history of social developments driven by economic, political, social and legal events and the importance of economic activity. In this context, the historical process also includes discoveries, crises, wars, etc. events had significant economic consequences; Agreements have been resolved by legal arrangements such as contracts. In this context, property rights in many areas of the economy have led to the use of constitutional economics, law-based concepts more and economic concepts to enter the language of law. In this study, the transition from antiquity to medieval, from medieval to market society, from market society to postmodern politics and law, advanced technological

process from pre-market economy to anticity to agrarian society, from industrial society to information society, and various legal and economic issues will be evaluated.

Keywords: Law, Economics, Constitutional Economics, Property Rights, Antiquity, Medieval Economy, Market Economy

**POLİTİK, EKONOMİK, SOSYOLOJİK, TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜMLER VE
TARİHSELLİK**

Doç. Dr. Hakkı ÇİFTÇİ

Çukurova Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID.ORG/0000-0003-2912-8051

Özet

Bu çalışmada öncelikli olarak; Polybus (Tarihler), İbn-i Haldun (Mukaddime), Giambattista Vico (Yeni Bilim), Adam Smith (Ulusların Zenginliği), Karl Marx (Kapital), Oswald Spengler (Batı'nın Gerileyişi), Pitrim Sorokin (Sosyal ve Kültürel Dinamikler), Arnold Toynbee (Tarihi İnceleme), Carrol Quigley (Trajedi ve Umut), Fernand Braudel (Uygarlık ve Kapitalizm), Paul Kennedy (Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşü), Samuel Huntington (Uygarlıklar Savaşı), Jared Diamond (Çöküş: Medeniyetler Nasıl Ayakta Kalır ya da Yıkılır), Ian Morris (Batı Dünya'ya Neden Hükmediyor: Şimdilik), Geoge Friedman (21. Yüzyıl İçin Öngörüler), Tekeoğlu, Sosyo-Ekonomik Dönüşümler ve Tarihsellik çalışmaları baz alınarak geniş zamanlar tarihi, bilim, uygarlık ve medeniyet alanında atılan adımlar yer alarak Tarihsel olarak, Roma İmparatorluğu (5. yüzyıl), İnkı Uygarlığı (16. yüzyıl), Ming Hanedanlığı (17. yüzyıl), Cengiz İmparatorluğu (14. Yüzyıl), Fransız Burbon Monarşisi (18. Yüzyıl), Osmanlı İmparatorluğu (20. Yüzyıl), Sovyetler Birliği (20. Yüzyıl), Japon İmparatorluğu (20. Yüzyıl) uygulamaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilecek; Stefan Zweig "Yıldızların Parladığı Anlar", Peter Drucker "Sınır Çizgisi" ve Edgar Morin ise "Döngüsellik" kavramları açısından Bağdat, Kahire, Şam, İstanbul, Venedik, Anvers, Amsterdam, Londra, New York, Tokyo, Seul, Şangay gibi merkezlerden bugüne taşınan politik, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik gelişmeler değerlendirilerek; 21. Yüzyıl dönüşümleri ve geleceğe hazırlanmak üzerine öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tarihsellik, Mezopotamya, Mısır, Girit, Klasik, Bizans, Orta Amerika, Andlar, Çin, Hint, İslam ve Avrupa uygarlıklarındaki politik, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik dönüşümler,

**POLITICAL, ECONOMIC, SOCIOLOGICAL, TECHNOLOGICAL
TRANSFORMATIONS AND HISTORICALITY**

Abstract

In this study, primarily; Polybus (Histories), Ibn-i Haldun (Mukaddime), Giambattista Vico (New Science), Adam Smith (Wealth of Nations), Karl Marx (Capital), Oswald Spengler (Decline of the West), Pitrim Sorokin (Social and Cultural Dynamics) , Arnold Toynbee (Historical Review), Carrol Quigley (Tragedy and Hope), Fernand Braudel (Civilization and Capitalism), Paul Kennedy (The Rise and Fall of the Great Powers), Samuel Huntington (The War of Civilizations), Jared Diamond (Collapse: How Civilizations Survive or Crumbles), Ian Morris (Why The West Rulers the World: For Now), Geoge Friedman (Predictions for the 21st Century), Tekeoğlu, based on Socio-Economic Transformations and Historiography studies in the field of history, science, civilization and civilization. historically, Roman Empire (5th century), Inca Civilization (16th century), Ming Dynasty (17th century), Genghis Empire (14th century), French Bourbon Monarchy (18th century), Ottoman Empire (20th Century), Soviet Union (20th Century year), Japanese Empire (20. Century) applications will be evaluated comparatively; Stefan Zweig, "The Stars Shine", Peter Drucker "The Borderline" and Edgar Morin are "Circularity", from centers such as Baghdad, Cairo, Damascus, Istanbul, Venice, Antwerp, Amsterdam, London, New York,

Tokyo, Seoul and Shanghai. By evaluating the political, economic, sociological and technological developments carried; Suggestions will be developed on 21st century transformations and preparing for the future.

Keywords: Historicality, Mesopotamia, Egypt, Crete, Classical, Byzantine, Central America, Andes, Chinese, Indian, Islamic and European civilizations, political, economic, sociological and technological transformations.

DAĞITIM NOKTALARI İÇİN ORTAK BİR DEPO YERİ SEÇİMİ: KARGO ŞİRKETİ ÖRNEĞİ

Tülay Korkusuz Polat

Sakarya Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Sakarya, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-6693-7873>

Mehmet Ali Türker

Sakarya Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Sakarya, Türkiye

Özet

Hem sanayi faaliyetlerin hem de günlük faaliyetlerin devam etmesinde oldukça etkili olan lojistik süreçleri için en kritik kararlardan birisi depo yeri seçimidir. Uygun depo yeri seçimi, lojistik firması için maliyetleri oldukça düşüren bir karar olabiliyorken uygun olmayan depo yeri seçimi maliyetleri arttıracacağı gibi dağıtım süresini de arttıracığından, teslimatta gecikmeler yaşanabilecek ve dolayısıyla müşteri memnuniyeti düşecektir. Depo yeri belirlendikten ve depolama faaliyetleri başladıktan sonra, verimsizlikten dolayı depo yerinin değiştirilmesi kararı, işletmeler için gereksiz yere büyük maliyetlere sebep olabilecek bir karardır. Depo yeri seçimi yapılırken, işletmenin faaliyet alanı, müşterileri, çevrenin durumu gibi pek çok kriter dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmada, bir kargo işletmesinin faaliyet gösterdiği bölgedeki dağıtım problemi ele alınmaktadır. Halihazırda ilgili bölgede kargo şirketine ait yedi adet kargo acentesi (alt bölge) bulunmaktadır. Kargo acenteleri arasında kargo etkileşimi için tek bir güzergah olduğundan ve ortak bir depo (transfer alanı) olmadığından dolayı kargoların alımı ve dağıtımını verimli bir şekilde planlanamamaktadır. Araç kapasiteleri tüm kargoyu taşımak için yetersiz kaldığından müşteri paketlerinin teslimatı geç yapılabilmektedir. Bu problemlerin çözümleri için, dağıtım alt bölgelerinin kargo hacimleri ve birbirlerine olan uzaklıkları göz önünde bulundurularak ortak bir depo merkezi için yer belirlenmek istenmektedir. Bunun için öncelikle yedi adet alt bölge için ortak bir depo merkezi yeri, “ağırlık merkezi” metoduna göre belirlenmiştir. Depo yeri seçiminden sonra araçların hangi bölgelere gideceğinin belirlenmesi amacı ile “açgözlü algoritma” metodu ile rotalama yapılmıştır. Rotalama ile araç güzergahları belirlenmiştir. Çalışmanın son aşamasında, optimum araç sayısı ve kargo alım-dağıtım zamanlarının belirlenmesi için simülasyon çalışması yapılmıştır. Simülasyon modeli belirli kısıtlar ve değişken kargo hacimleri için çalıştırılarak test edilmiş ve uygun araç sayısı ve çalışacak personel sayısı, belirlenmiştir. Araç ve personel sayıları bulunduktan sonra, diğer maliyet kalemleri de gerçeğe yakın alınarak işletme için maliyet hesabı yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Depo Yeri Seçimi, Araç Rotalama, Dağıtım Problemi

SELECTING A COMMON WAREHOUSE LOCATION FOR DISTRIBUTION POINTS: CARGO COMPANY EXAMPLE

Abstract

One of the most critical decisions for logistics processes, which is very effective in the continuation of both industrial activities and daily activities, is the selection of warehouse location. Choosing a suitable warehouse location can be a decision that reduces costs for the logistics company, while choosing an unsuitable warehouse location will increase costs as well as increase the distribution time, so there may be delays in delivery and therefore customer satisfaction will decrease. After the warehouse location has been determined and the storage activities have started, the decision to change the warehouse location due to inefficiency is a decision that may cause unnecessarily large costs for businesses. While

choosing the warehouse location, many criteria such as the field of activity of the business, customers, and the state of the environment should be taken into account.

This study deals with the distribution problem in the region where a cargo business operates. There are currently seven cargo agencies (sub-regions) belonging to the cargo company in the relevant region. Since there is only one route for cargo interaction between cargo agents and there is no common warehouse (transfer area), the reception and distribution of cargo cannot be planned efficiently. Delivery of customer packages can be made late, as vehicle capacities are insufficient to carry all cargo. In order to solve these problems, it is desired to determine a location for a common warehouse center by considering the cargo volumes of the distribution sub-regions and their distances to each other. For this, first of all, a common warehouse center location for seven sub-regions was determined according to the "center of gravity" method. After the warehouse location is selected, routing has been made with the "greedy algorithm" method in order to determine where the vehicles will go. With routing, vehicle routes were determined. In the last stage of the study, a simulation study was conducted to determine the optimum number of vehicles and cargo delivery-delivery times. The simulation model was tested by running it constraints and variable cargo volumes, and the appropriate number of vehicles and the number of personnel to work was determined. After determining the number of vehicles and personnel, other cost items were also calculated to be realistic for the enterprise.

Keywords: Warehouse Location Selection, Vehicle Routing, Distribution Problem

OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR ŞİRKETİN BULANIK MANTIK İLE KÂRLİLİĞİNİN ARTTIRILMASI

Tülay Korkusuz Polat

Sakarya Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Sakarya, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-6693-7873>

Mehmet Ali Türker

Sakarya Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Sakarya, Türkiye

Özet

Hizmet sektöründe karlılığı sürdürülebilmek ve arttırabilmek, özellikle yaşanan ekonomik krizler sonrasında oldukça zor olmaktadır. Bu çalışmada oto servisleri için sigorta hizmeti sunan bir işletmede yaşanan karlılığı arttırma problemi ele alınmaktadır. İşletme 81 ilde 300 den fazla bayi ağı ile cam hasarı konusunda hizmet vermektedir. Cam montajı işlemi haricinde, diğer oto cam servisleri ve sigorta şirketleri arasında da aracı kurum görevini üstlenen işletme, gelirin büyük bir kısmını bu aracılıktan kazanmaktadır. İşletme, bayi fiyatlandırmalarında sabit fiyat uygulamasından, belirli bir indirim politikası olmamasından, bayilerin ve sigorta şirketlerinin bazı durumlarda tutarsız davranmalarından dolayı mevcut karını devam ettirememektedir. İşletmenin aracılık yaptığı alt bayilere ödenecek hasar tutarları belirlenirken, “ne oranda indirim yapılacağı?”, “hangi kurala göre ve ne kadar kesinti yapılacağı?” gibi soruların cevapları ilgili personelin şahsi uzmanlığına bırakılmaktadır. Belirlenen fiyatlar ve yapılan indirimlerin bayilerin çalışma performansına etkisi olmamasından dolayı yapılması gereken indirim yapılmadığından potansiyel karlılıkta düşme yaşanmaktadır.

Bu çalışmada amaçlanan, belirli kısıtlara göre bayilere daha az veya daha fazla indirim uygulanarak hem daha fazla kar elde edilmesini sağlamak hem de bayileri daha iyi çalışmaya teşvik etmektir. Bu sebeple bayilere ödenecek hasar tutarının belirlenmesi (bazı durumlarda arttırılması veya azaltılması) için belirli kısıtlar dahilinde bir sistem kurulmuştur. Bayilere ödenen hasar tutarları sabit ve dosyalardaki kâr oranı düşüktü. Ödenen tutarları değiştirmek isteyen şirket, ne oranda değişim yapacağı konusunda kararsızdı ve herhangi bir değişim kuralları yoktu. Bu sebeple potansiyel kâr, her hasar dosyasında kaybedilebiliyordu. Bulanık mantık ile belirli kurallar ve kısıtlar dahilinde, hasar tutarında değişim pozitif ve negatif değişimler yaparak problemin çözülmesi amaçlanmıştır. Geliştirilen bulanık mantık ile bayilerin daha hızlı çalışması ve daha çok kâr getiren sigorta şirketinin dosyalarını göndermesi hedeflenmiştir. Ödenen tutardaki negatif değişimler kâr olarak şirkete yansımıştır. Ödenen tutarı düşürülerek maksimum kâr elde edilmiştir. Pozitif değişimler ise bayileri daha iyi ve daha hızlı çalışmaya teşvik edecek, ödenen miktardaki küçük artışlar kârda azalmaya sebep olsa da şirkete kalite artışı ve iş yürütme hızı olarak geri dönecektir.

Anahtar kelimeler: Bulanık Mantık, Bayi Performansı, Karlılık

USING FUZZY LOGIC TO INCREASE THE PROFITABILITY OF A COMPANY OPERATING IN THE AUTOMOTIVE SECTOR

Abstract

It is very difficult to maintain and increase profitability in the service sector, especially after the economic crisis. In this study, the problem of increasing the profitability of an enterprise providing insurance service for auto services is discussed. The company provides services on glass damage with a network of more than 300 dealers in 81 provinces. Apart from the glass assembly process, the business, which acts as an intermediary between other auto glass services and insurance companies, earns a large part of its income from this

intermediary. The business cannot maintain its current profits due to the fixed price application in dealer pricing, the lack of a specific discount policy, and the inconsistent behavior of the dealers and insurance companies in some cases. While determining the amount of damages to be paid to the sub-dealers that the company acts as an intermediary, "How much will be reduced?", "According to which rule and how much will be deducted?" The answers to such questions are left to the personal expertise of the relevant staff. Since the determined prices and discounts do not have an effect on the working performance of the dealers, there is a decrease in potential profitability since the required discount is not made.

The aim of this study is to provide more profits and encourage the dealers to work better by applying less or more discounts to the dealers according to certain constraints. For this reason, a system has been established within certain constraints to determine (in some cases, increase or decrease) the amount of damage to be paid to dealers. Damage amounts paid to dealers were fixed and the rate of profit on files was low. The company, which wanted to change the amounts paid, was undecided about the rate of change to make, and there were no exchange rules. Therefore, potential profit could be lost on every claim file. It is aimed to solve the problem by making positive and negative changes in the amount of damage within certain rules and constraints with fuzzy logic. With the developed fuzzy logic, it is aimed for the dealers to work faster and to send the files of the insurance company that brings more profit. Negative changes in the amount paid were reflected in the company as profit. Maximum profit was obtained by reducing the amount paid. Positive changes will encourage dealers to work better and faster, and even if small increases in the amount paid cause a decrease in profit, it will return to the company as an increase in quality and speed of business execution.

Keywords: Fuzzy Logic, Dealer Performance, Profitability

TARİHİ YAPILARDA MODERN RESTORASYON ÇALIŞMASININ ÖNEMİ

Yüksek İç Mimar Aysu SARI ÇETİN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3616-785X>

Özet

Tarihi yapılarda coğrafi koşullar, iklim ve çevresel etkilerden dolayı malzemenin dokusunda kaynaklanan aşınma, tahrip, eskime ve yok olma gibi etkenler oluşmaktadır. Yapıların yeniden kullanımını gereksiniminden dolayı restorasyon çalışmalarını beraberinde getirmiştir. Restorasyon çalışmalarında geleneksel malzemenin kullanılmasının yanı sıra modern malzemelerin teknolojiyle beraber kullanılması yapılara fonksiyon kazandırmaktadır. Tarihi ve kültürel yapıların kimliğinin bozulmadan günümüze doğru aktarımı restorasyon açısından önemli bir yere sahiptir. Modern restorasyon çalışmalarının da iç mekan ve dış mekan bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Restorasyonda kullanılan malzemenin dayanıklılık açısından sağlam olması gerekmektedir. Günümüzde restorasyona uğramış birçok yapının estetik kaygıyla yapıldığı görülmektedir. Asıl önemli olan bugün ki koşullarda uygulanan tekniğin gelecek kuşaklara sağlamlığının ve malzeme dokusunu çok tahribata uğramasan ulaşmasını sağlamaktır. Bazen de yapılarda ek olarak yapıların işlevsel anlamda farklı mekan eklenerek tasarlandığı ve yeniden kullanıma kazandırıldığı görülmektedir.

Modern restorasyon uygulamalarında kullanılacak teknikler belirlenip bu doğrultuda hareket edilmektedir. Yapının sağlamlştırılması ve dayanıklılığının korunması açısından restorasyon da uygulanan teknikler arasında su ile temizleme metodu, kimyasal içerikli maddeler ile temizleme metodu, ısı yöntemi ile uygulanan metodlar, mekanik yöntemler kullanılarak uygulanan metodlar, teknolojik makine ve aletler kullanılarak uygulanan teknikler hakkında bilgiler aktarılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Restorasyon, Restorasyonda kullanılan teknikler, Modern restorasyon uygulamaları

THE IMPORTANCE OF MODERN RESTORATION WORK IN HISTORICAL BUILDINGS

Abstract

In historical buildings, factors such as abrasion, destruction, aging and extinction occur in the texture of the material due to geographical conditions, climate and environmental effects. Due to the need to reuse the buildings, it brought restoration work with it. In addition to the use of traditional materials in restoration works, the use of modern materials together with technology adds function to the buildings. The transfer of the identity of historical and cultural structures to the present day has an important place in terms of restoration. In modern restoration works, the indoor and outdoor spaces should be evaluated as a whole. The material used in the restoration must be durable in terms of durability. It is seen that many buildings that have undergone restoration today are built with aesthetic concerns. The most important thing is to ensure that the technique applied in today's conditions will reach future generations with its strength and material texture without much damage. Sometimes, it is seen that the buildings are designed and reused by adding different spaces in functional terms.

Techniques to be used in modern restoration applications are determined and acted accordingly. In terms of strengthening the structure and preserving its durability, among the techniques applied in restoration, information about the method of cleaning with water, cleaning method with chemical substances, methods applied by heat method, methods

applied using mechanical methods, techniques applied using technological machinery and tools are given.

Keywords: Restoration, Techniques used in restoration, Modern restoration applications

COVID-19 DÖNEMİNDE SANAL GERÇEKLİK (VR) TEKNOLOJİSİ İLE DENEYİMSEL ÖĞRENME

Deniz Altun

Yeditepe Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, İnsan Kaynakları Yönetimi
Bölümü, İstanbul, Türkiye
ORCID: D. Altun (0000-0001-7690-1137)

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı, tüm dünyayı etkileyen ve çevrimiçi eğitime geçmeyi zorunlu hale getiren Covid-19 pandemi döneminde, sanal gerçeklik (VR) teknolojisi ile verilen çevrimiçi eğitimlerin incelenmesi, “VR eğitimlerin”, yüz yüze sınıf eğitimlerine olduğu gibi, uygulama gerektiren eğitimlere de alternatif olup olmayacağına ilişkin kavramsal bilgi sunulmasıdır.

Yöntem: Bu amaçla, dünyada giderek yaygınlaşan ve 2026 yılında 13 milyar dolarlık ciroya ulaşacağı öngörülen “VR eğitim” teknolojisinin; altyapısı, özellikleri, uygulamaları, örnek çalışmaları, klasik çevrimiçi eğitim ile ilişkisi, literatür taraması yapılarak incelenmiş, sonuçlar karşılaştırmalı biçimde ortaya konmuştur. Diğer yandan VR teknolojisi sayesinde kullanıcının “oradaymış gibi” hissetmesini sağlayan “telepresence kavramı” ile deneyimsel öğrenme kuramının ilişkisi araştırılmıştır. Ayrıca VR eğitim teknolojisini kullanan dünya çapındaki eğitim kurumları ve özel şirketlerin tıp, mühendislik, turizm, askeri-güvenlik, temel bilimler vb. alanlardaki uygulamaları taranmış, gerek deneme ve tekrarlama maliyetlerinin fazla olduğu gerekse yüksek risk nedeniyle deneyimlemenin mümkün olmadığı durumlarda bu teknolojinin tercih edilme sebepleri incelenmiş ve raporlanmıştır.

Bulgular: Araştırma bulguları, VR teknolojisinin doğrudan kendisinin bir deneyim aracı olduğuna, bu teknoloji ile yapılan eğitim uygulamalarının hedeflenen kazanımları sağladığına, ayrıca bu teknolojinin kullanıldığı projelerde öğrenme hızında, kolaylığında ve kalıcılığında belirgin artışa işaret etmektedir. Bu artışı sağlayan unsurun, VR eğitimde kullanıcının içine girdiği 360 derece sanal ortamları ve bu ortamlarda edindiği deneyimi zihnine “anı gibi” kaydetmesi olduğu, bunun da öğrenilen bilgiyi hatırlama oranını %90’ların üzerine çıkarabildiği dikkat çekmektedir. Bu deneyimin hatırlanabilmesi, deneyimsel öğrenme kuramında yer alan “iş bizzat yaparak öğrenme” yaklaşımı ile açıklanmakta ve deneyimsel öğrenmenin günümüzdeki karşılığının VR teknolojisi olduğu ortaya konmaktadır.

Covid-19 pandemi döneminde bilgisayar ve mobil cihazlardan erişilen çevrimiçi eğitimlerin, sınıf eğitimlerini bir ölçüde ikame edebildiği, ancak özellikle tıp, mühendislik, kimya, araç operatörlüğü gibi uygulamalı eğitim gerektiren alanlarda çevrimiçi ekran eğitimlerinin beklenen etkinliği sağlayamadığı belirlenmiştir. Bu gibi alanlarda, doğrudan deneyimleme imkânı veren VR eğitim sayesinde ameliyat pratiği, makine tasarımı, farklı bir fiziksel mekânın analizi, laboratuvar deneyleri ve hatta tank/uçak/denizaltı/vinç kullanımı gibi uygulamalı eğitimlerin öğrenme etkinliğini artırdığı tespit edilmiştir.

Bulgular, VR eğitimin uygulamalı eğitimlere güçlü bir alternatif olduğunu doğrulamakla beraber, deneyimsel öğrenmenin de öğrenmenin kalıcılığı konusundaki kritik önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın ileride teknoloji ve eğitim alanlarındaki diğer araştırmacılar için yol gösterici bir literatür kaynağı teşkil edeceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, sanal gerçeklik, deneyimsel öğrenme, çevrimiçi eğitim
VR eğitim

EXPERIENTIAL LEARNING WITH VIRTUAL REALITY (VR) TECHNOLOGY IN
COVID-19 PERIOD

Abstract

Aim: The aim of this research is to examine online trainings delivered with virtual reality (VR) technology during the Covid-19 pandemic, which affects the whole world and made it necessary to switch to online education, and to present conceptual information about "VR trainings" are not only for face-to-face classroom trainings, but also to trainings that require practice presenting theoretical framework on whether there will be an alternative.

Method: For this purpose, "VR education" technology, which is becoming widespread in the world and expected to reach a turnover of 13 billion dollars in 2026; its infrastructure, features, applications, case studies, its relation with classical online education have been examined through literature review and the results are presented in a comparative manner. On the other hand, the relationship between the concept of telepresence and the experiential learning theory, which enables the user to feel "as if they are there", thanks to VR technology. In addition, educational institutions and private companies around the world using VR education technology on medicine, engineering, tourism, military-security, basic sciences, etc. The applications in the fields were scanned, the reasons for choosing this technology in cases where it is not possible to experience it due to the high risk of trial and repetition costs, and the reasons for choosing this technology were examined and reported.

Findings: The research findings indicate that VR technology is directly an experience tool, educational applications made with this technology provide the targeted gains, and also a significant increase in learning speed, ease and permanence in projects using this technology. It is noteworthy that the factor that provides this increase is the fact that the user in VR education records the 360 degree virtual environments and the experience he / she gets in these environments in his mind "like a memory", which can increase the rate of remembering the learned information above 90%. Remembering this experience is explained by the "learning by doing" approach in the experiential learning theory and it is revealed that the present equivalent of experiential learning is VR technology.

In the Covid-19 pandemic period, it has been determined that online trainings accessed from computers and mobile devices can replace classroom training to some extent, but online screen training cannot provide the expected effectiveness, especially in areas that require applied training such as medicine, engineering, chemistry, and vehicle operation. It has been determined that practical training such as surgical practice, machine design, analysis of a different physical space, laboratory experiments and even the use of tanks / aircraft / submarines / cranes, thanks to VR training that allows direct experience in such areas, increase learning efficiency.

The findings confirm that VR education is a powerful alternative to hands-on training, but also reveals the critical importance of experiential learning in retention of learning.

It is anticipated that the study will constitute a guiding literature resource for other researchers in the fields of technology and education in the future.

Keywords: Covid-19, virtual reality, experiential learning, online education VR education

COVID 19 SÜRECİNDE BİREYLERİN SERBEST ZAMAN DOYUMLARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğrt. Üyesi Yalçın TÜKEL
ORCID: 0000-0003-3843-5889

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi

Özet

2019'un sonlarında, Wuhan, Çin'de şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2 (SARS-CoV-2) olarak adlandırılan yeni bir virüs dünyada bir kriz durumu ortaya çıkarmıştır. COVID-19 pandemisi, insanların, şehirlerin, dünyanın kendisinin yaşama ve hareket etme biçimini yıkıcı bir etkiyi ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak, hareketlilik ve sokağa çıkma kısıtlamaları salgından en çok etkilenen alanların başında gelmiştir. Bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımları sonucunda ortaya koydukları, elde ettikleri ve ulaştıkları pozitif doyumlar serbest zaman tatmini olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmanın amacı Covid 19 sürecinde bireylerin serbest zaman doyumlarını demografik faktörler açısından incelemektir. Çalışmada karşılaştırmalı ilişkisel tarama araştırma modeli kullanılarak; katılımcıların serbest zaman doyumları cinsiyet, yaş, gelir durumu ve Covid-19 sürecinde sportif, sosyal, sanatsal ve kültürel aktivite yapma açısından incelenmiştir. Araştırma grubundaki bireylerin belirlenmesinde olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaca yönelik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma gurubunu Türkiye'de farklı şehirlerde ikamet eden 680 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu" ve "Serbest Zaman Doyum" ölçekleri kullanılmıştır. Çalışma verilerinin analizinde Bağımsız Örneklem t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Betimsel İstatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların Covid 19 sürecinde serbest zaman doyumlarının düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca Covid 19 sürecinde katılımcıların yaş ve gelir durumlarına göre serbest zaman doyumlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların Covid 19 sürecinde serbest zaman doyum puanlarında cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise aktif olarak sportif, sosyal, sanatsal ve kültürel aktivite yapan katılımcıların Covid 19 sürecinde serbest zaman doyumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Mevcut çalışmaya dayalı olarak Covid 19 sürecinde bireylerin serbest zaman doyumlarını artırmak için onlara rekreasyon bilincinin kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Rekreatif faaliyetlerin bireylerin sağlıkları üzerindeki olumlu etkileri birçok araştırma sonucuyla vurgulanmıştır. Düzenli ve aktif yapılan rekreatif aktiviteler ve etkili serbest zaman faaliyetleri yoluyla bireylere zihinsel destek sağlayarak, onları boş zamanda doyumlarının artırılmasına destek sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Serbest Zaman Doyumu, Cinsiyet, Yaş, Rekreasyon

INVESTIGATION OF THE LEISURE SATISFACTION OF INDIVIDUALS DURING THE COVID 19 PROCESS

Abstract

In late 2019, a new virus called severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) in Wuhan, China created a major crisis in the world. The COVID-19 health crisis has had a devastating impact on the way people, cities, the world itself and life. As a result, mobility of people have been restricted and curfews have suddenly entered our lives. The positive satisfaction that individuals put forward, achieved, and attained as a result of their participation in leisure time activities is defined as leisure time satisfaction. This

article aims to examine the leisure satisfaction of individuals during the Covid 19 process in terms of some demographic variables. For the purpose of study; comparative relational screening was applied using the research model the leisure time satisfaction of the participants were examined in terms of gender, age, income and sporty, social, artistic and cultural activities during Covid-19 process. Purposeful sampling technique, is one of the non-probabilistic sampling methods, was used to determine the individuals in the study group. The population of this study consists 680 participants residing in different cities in Turkey. For data collection "Personal Information Form" and "Leisure Time Satisfaction" scales were used. Independent T-Test Sample, one way analysis of variance and descriptive statistics techniques were used in the analysis of the study data. According to the first findings of the study, it was observed that the leisure time satisfaction of the participants during the Covid-19 process was low. In addition, there is no significant difference was found in the leisure time satisfaction of the participants according to their age and income status during Covid-19. Another finding of the research is; participants who actively engaged in sports, social, artistic and cultural activities were found to have significantly high leisure time satisfaction during the Covid 19 process. Our present study demonstrates that individuals should gain the awareness of recreation in order to increase their leisure time satisfaction during Covid-19 process. Previously, the positive effects of recreational activities on the health of individuals have been emphasized by much research results. The fact is that; regular recreational activities through effective leisure activities can provide mental support to individuals and increase their life satisfaction in leisure time.

Keywords: Covid 19, Leisure Satisfaction, Gender, Age, Recreation

**THE IMPORTANCE OF WORKING AND RESTING ON MEETING THE MENTAL
AND MATERIAL NEEDS**

Fidan VELİZADE

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti
İctimai fənlər kafedrası, Kulturologiya və Onun Ümumi Məsəlləri ixtisası

Abstract

In human history, human beings have always struggled to survive from their early days to present days. During this struggle, he tried to adapt himself to that time, in addition to changing the working time and updating the living standards. Persisting work has increased the desire for rest. The rest and comfort are essential to both the spirit and the body. Properly planned lifestyle will have a positive effect on the work schedule when you return to work.

The importance of working in the Islamic religious context has always been emphasized, and learning are always positive qualities, thus increasing the chances of people avoiding ignorance. The separation of day and night for work and rest is a sign that every business in this life is governed by certain laws.

All religions want people to live a life that is within their moral standards, and all laws concerning those religions serve to reform the world. The people attain spiritual purity and reform by following the same laws in this world.

In this essay, the main line of the subject is to work for their lives and to carry out this work in accordance with Islamic rules, while also providing some material and moral rest in keeping with the rules of Islam. It is intended to utilize Islamic tourism standards to some extent, and to achieve spiritual peace by participating in religious tourism. Recovery, which is perceived as recreational, to some extent examines the benefits of utilizing Islamic recommendations in self-renewing and preparing for work. The importance of the use of Islamic philosophy in the efficient organization of leisure time, the formation of the right education of the younger generation, the development of healthy thinking people in society, the protection of cultural and spiritual values is always being observed.

Keywords: Working and resting on Islamic point of view, spiritual rest, to benefit from tourism

EFFECT OF NATIVE AND CROSS-LINKED STARCH CONCENTRATION ON
PROPERTIES OF STARCH BASED EDIBLE FILM

Mahmut Şeker

Department of Food Engineering, Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey
orchid ID 0000-0001-9110-4515

Abstract

Edible films are used to extend shelf life of foods by reducing oxygen, water vapor permeability, microbial growth and texture of food products. Polysaccharides are used as basis for films with their availability, price and physical properties. Starch was used as basis for edible film. The native corn starch was cross-linked with STMP (0.67% of starch weight) in the presence of sodium sulfate. Films were prepared with 100 mL of solvent consisting grape juice and water. Starch cross-linked with STMP (3–5% w/v) and glycerol (0.75% w/v) was mixed and heated for gelatinization process. Grape juice was added (grape juice/water volume ratio: 50/50) After cooling of mixture to 50 °C, mixture was cast onto Teflon cups, spread uniformly and then dried at 50 ± 1 °C for 24 h. Peeled films were conditioned in a desiccator at 53 ± 2 RH and 25 ± 2 °C for 48 h. Native starch and crosslinked starch were used at different starch concentrations to determine effect of crosslinking and starch concentration on oxygen and water vapor permeability of films with their solubility. Crosslinking starch reduced oxygen and water vapor permeability of films. Increasing starch concentration reduced oxygen permeability but increased water vapor permeability of both native and cross-linked starch. Increases of water vapor permeability of edible films with increased starch concentration were related to starch retrogradation in the literature with the study conducted by determination of just water vapor permeability. In this study, oxygen permeability of film was determined in addition to water vapor permeability. Reduction of oxygen permeability of films with increased starch concentration showed that effect of starch concentration on water vapor permeability is not just related to starch retrogradation, there is any other factor affecting water vapor permeability with increased starch concentration.

Keywords: edible film, cross-linked starch, oxygen permeability, water vapor permeability

**INFLUENTIAL EFFECT OF SOCIAL MEDIA USAGE ON SECONDARY SCHOOL
STUDENT PERFORMANCES IN KATSINA METROPOLIS, NIGERIA**

Fatima Atiku

Department of Science and Vocational Education
Umaru Musa Yaradua University, Katsina State Nigeria

Abstract

The research study investigated the influence of Social Media Usage on students Performances at Secondary School Level in Katsina Metropolis. The research adopted a descriptive survey design guided by one research question and one research hypotheses respectively. The population consists of all the 8,153 students from the thirteen (13) secondary schools in the metropolis, whereas 367 students were selected using simple random sampling technique from three selected secondary schools (using stratified random sampling) sampled for the study. A validated four point type rating scale questionnaire type titled: Social Media and Students Performance Questionnaire (SMSPQ) was used to collect data from the respondents. Descriptive statistic was used to analyze the demographic data while inferential statistics of Chi-square(X²) was used in testing the research hypothesis. Findings of the research shows that Students' usage to social network has a significant influence on their performances and thus, the null hypothesis was rejected. It was recommended among other things that students should be encouraged to use social media network on academic relevance rather than their personal drives.

Keywords: Social Media Usage, Secondary Schools, Students Performance, Katsina Metropolis & Nigeria.

THE ROLE OF THE CULTURAL SECTOR IN ECONOMIC DEVELOPMENT

Sadiqova Ülkər

Azərbaycan Turizm və Menecment universiteti, Menecment kafedrası, Azərbaycan Bakı

Abstract

Culture with, politics and economy today, it is the triad of classical factors that determine the mechanism of Azerbaijan's foreign policy. The cultural sphere has its own unique economic potential and contributes to the country's economy with a strong, ever-increasing contribution: an attractive sphere of investments, education, tourism, mass media and entertainment industry. In addition, culture has the ability to affect the economy individually, and it acumulates and transmits certain basic values of society based on economic institutions: advertising, corporate culture, behavior with staff and more. This kind of approach, like the culture of the public economy, allows the more accurate and perfect approach to the assessment of the concrete tasks and ways of reforming the culture of the culture, in line with the requirements of the modern stage of the republic's development, which is linked to the transformation of human capital into the leading factor of economic growth and national competitiveness. Culture can influence economic outcomes in different ways. Culture can influence economic effectiveness through values common to the group that promote transparency, fairness, accountability and mutual respect for the interests of organizations and the community, the culture of teamwork, knowledge and experience, the attitude of the group in all the work done, social and public should be based on interests protection. The cultural industry is growing rapidly, and it is viewed as a powerful industry that provides employment, income, and promotes cultural diversity. There is also a dynamic development of amusement parks: theme parks, health clubs, water parks, amusement parks, and amusement complexes. During this period, attention was paid to the development of the literary and artistic process, constant improvement of the activities of creative unions and enterprises, the creation of favorable conditions for cultural figures for artistic creativity. Continuous increase in the specific weight of culture in foreign policy calls for the development of a comprehensive concept that reflects the goals, objectives, forms and directions of foreign policy, priorities and mechanisms.

Keywords: cultural policy, cultural values, economic efficiency of culture, socio-economic development.

TÜRKİYE SÜPER LİGİ'NDE MAÇ SONUCUNU ETKİLEYEN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ: FENERBAHÇE ÖRNEĞİ

Zeki COŞKUNER

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon, Elazığ, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-3955-8525

Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-2843-4834

Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-5504-6917

Özet

Futbol; teknik-taktiksel plan ve fiziksel yeterlilik gerektiren bir spor dalıdır. Bu yeterliliklerin sağlanması ve sahada uygulanma biçimi maçın sonucuna etki etmektedir. Futbol oyunu yıllar içerisinde daha hızlı, yoğun ve agresif hale gelmiştir. Bu nedenle takımlar, fiziksel kapasitelerini üst düzeyde tutarak rakibe karşı üstünlük elde etmeyi amaçlarlar. Teknik ve taktiksel planın sahaya doğru şekilde yansıtılması ise fiziksel yeterliliklerin sağlanmasına bağlıdır. Fiziksel performans parametreleri ise; toplam koşu mesafesi, sprint ve yüksek şiddetli koşular, mevkisel sprint farklılıkları olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın amacı ise 2018-2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden Fenerbahçe futbol takımının teknik ve fiziksel performans verilerini analiz etmektir.

Bu çalışmada, 2018-2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden Fenerbahçe futbol takımının 34 müsabakası analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan veri seti 45 (1 yanıt ve 44 belirleyici) değişkenden oluşmaktadır. Yanıt değişkeni, müsabakanın sonucu olarak belirlenmiştir (kazanma veya kaybetme). Fiziksel performans verileri Sentio Sports Analytics kuruluşundan elde edilmiştir. Nicel değişkenlerin normal dağılıma uygunlukları Shapiro-Wilk testi ile incelenirken bağımsız gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Özellik seçim aşamasında RStudio (Sürüm 1.1.453) yazılımı ve Boruta paketi kullanılmış ve modelleme aşamasında IBM SPSS Statistics 22.0 yazılımı kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında, Fenerbahçe'nin ligde kazanmış olduğu maçlardaki fiziksel performans verilerine göre topu kazanma süresi (sn) ve topla oynama yüzdesi verilerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Takım olarak ortaya konulan ve mevkisel farklılıklarla elde edilen fiziksel performans verilerinde ise anlamlı fark bulunmamıştır.

Bu çalışmada Fenerbahçe'nin 2018-2019 sezonu boyunca fiziksel performans verilerinden hangilerinin maçın sonucuna doğrudan etki ettiği ortaya konmuştur. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlarla antrenörler ve spor bilimciler önemli fiziksel performans parametrelerine ulaşabilirler. Antrenörler bu fiziksel performans verilerine göre eğitim programlarını ve taktik stratejilerini düzenleyebilir veya geliştirebilirler. Oyun sistemi, oyuncu profili ve antrenörün hamle farklılığı dolayısıyla müsabaka sonucuna etki eden fiziksel performans parametreleri takımlar arasında değişiklik gösterebilir. Gelecekteki araştırmalarda örneklem ve parametrelerdeki çeşitlilik sayısı artırılabilir.

Anahtar Kelime: Futbol, analiz, maç analiz, fiziksel performans

**ANALYSIS OF PHYSICAL PERFORMANCE DATA ON AFFECTING THE MATCH
RESULT IN THE TURKISH SUPER LEAGUE: THE EXAMPLE OF FENERBAHÇE**

Abstract

Football is a sport that requires technical-tactical plan and physical competence. The game has become faster, more intense and aggressive over the years. Therefore, teams try to gain superiority by keeping their physical capacity at a high level. The way these qualifications are provided and applied in the field affect the result of the match. Physical performance parameters are total running distance, sprint and high intensity running. The aim of this study is to analyze the technical and physical performance data of Fenerbahçe football team competing in the Turkish Super League in the 2018-2019 season.

In this study, 34 competitions of Fenerbahçe football team in 2018-2019 season were analyzed. The data set used in the study consists of 45 (1 respond and 44 predictors) variables. The respond variable is set as the result of the match (winning or losing). Physical performance data were obtained from Sentio Sports Analytics. The compatibility of quantitative variables to normal distribution was examined using the Shapiro-Wilk test. The statistically significant difference between independent groups was analyzed using the Mann-Whitney U test. RStudio (Version 1.1.453) software and Boruta package were used in the feature selection phase. IBM SPSS Statistics 22.0 software was used in the modeling phase.

In the light of the findings obtained, a significant difference was determined in the data of the time to win the ball (sec) and the percentage of playing with the ball according to the physical performance data of Fenerbahçe's matches in the league. On the other hand, there was no significant difference in the physical performance data presented as a team and obtained by positional differences.

In this study, physical performance data that directly affect the outcome of the matches in Fenerbahçe's matches were presented. With the results revealed in this study, coaches and sports scientists can reach important physical performance parameters. Coaches can organize or develop their training program and tactical strategies according to this physical performance data. The physical performance parameters that affect the outcome of the match may vary between teams due to the game system, player profile and the difference in strategy of the coach. In future research, the number of variation in the sample and parameters can be increased.

Keywords: Football, analysis, match analysis, physical performance

TÜRKİYE SÜPER LİGİ'NDE AVRUPA KUPALARINA GİTMEME HAK KAZANAN TAKIMLARIN FİZİKSEL PERFORMANS VERİLERİNİN ANALİZİ

Zeki COŞKUNER

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon, Elazığ, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-3955-8525

Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-5504-6917

Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2843-4834

Özet

Futbol; teknik-taktiksel plan ve fiziksel yeterlilik gerektiren bir spor dalıdır. Bu yeterliliklerin sağlanması ve sahada uygulanma biçimi maçın sonucuna etki etmektedir. Teknik ve taktiksel planın sahaya doğru şekilde yansıtılması ise fiziksel yeterliliklerin sağlanmasına bağlıdır. Fiziksel performans parametreleri ise; toplam koşu mesafesi, sprint ve yüksek şiddetli koşular, mevkisel sprint farklılıkları olarak değerlendirilebilir. Son yıllarda, müsabaka esnasındaki parametrelerin objektif olarak değerlendirilmesi gerekliliği nedeniyle futbolda müsabaka analizi oldukça yaygındır. Takımın ve oyuncuların bireysel veya genel performansları hakkında fikir sahibi olmak için önemli bir yöntemdir. Yapılan bu çalışmanın amacı ise 2018-2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden ve Avrupa kupalarına gitmeye hak kazanan takımların fiziksel performans verilerini analiz etmektir.

Bu çalışmada, 2018-2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden ve Avrupa kupalarına gitmeye hak kazanan beş futbol takımının 170 müsabakası analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan veri seti 45 (1 yanıt ve 44 belirleyici) değişkenden oluşmaktadır. Yanıt değişkeni, müsabakanın sonucu olarak belirlenmiştir (kazanma veya kaybetme). Fiziksel performans verileri Sentio Sports Analytics kuruluşundan elde edilmiştir. Nicel değişkenlerin normal dağılıma uygunlukları Shapiro-Wilk testi ile incelenirken bağımsız gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Özellik seçim aşamasında RStudio yazılımı ve Boruta paketi kullanılmış ve modelleme aşamasında IBM SPSS Statistics 22.0 yazılımı kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında, Avrupa kupalarına katılmaya hak kazanan takımların kazanmış olduğu maçlardaki fiziksel performans verilerine göre toplam koşu mesafesi, toplam sprint mesafesi, mevkisel farklılık olmasına rağmen tüm oyuncuların sprint ve yüksek şiddetli koşu sayı ve mesafelerinde anlamlı fark tespit edilmiştir.

Bu çalışmada 2018-2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden ve sezon sonunda Avrupa kupalarına gitmeye hak kazanan takımların fiziksel performans verilerinden maçın sonucuna doğrudan etki edenler ortaya konmuştur. Oyun sistemi, oyuncu profili ve antrenörün hamle farklılığı dolayısıyla müsabaka sonucuna etki eden fiziksel performans parametreleri takımlar arasında değişiklik gösterebilir. Gelecekteki araştırmalarda başarı düzeyine göre seçilen örneklem ve parametrelerde değişiklikler sağlanabilir.

Anahtar Kelime: Futbol, analiz, maç analiz, fiziksel performans

ANALYSIS OF PHYSICAL PERFORMANCE DATA OF TEAMS QUALIFYING TO
GO TO THE EUROPEAN CUPS IN THE TURKISH SUPER LEAGUE

Abstract

Football is a sport that requires technical-tactical plan and physical competence. The way these qualifications are provided and applied in the field affect the result of the match. Physical performance parameters are total running distance, sprint and high intensity running. Match analysis in football is highly preferred due to the necessity of evaluating the parameters during the competition objectively. It is an important technique used to learn about the individual or general performances of the team and players. The aim of this study is to analyze the technical and physical performance data of teams qualifying to go to the European Cups in the Turkish Super League in the 2018-2019 season.

In this study, 170 competitions of teams qualifying to go to the European Cups in 2018-2019 season were analyzed. The data set used in the study consists of 45 (1 respond and 44 predictors) variables. The respond variable is set as the result of the match (winning or losing). Physical performance data were obtained from Sentio Sports Analytics. The compatibility of quantitative variables to normal distribution was examined using the Shapiro-Wilk test. The statistically significant difference between independent groups was analyzed using the Mann-Whitney U test. RStudio software and Boruta package were used in the feature selection phase. IBM SPSS Statistics 22.0 software was used in the modeling phase.

In the light of the findings obtained, a significant difference was determined in the data of the total running distance, total sprint distance, all players sprint and high intensity running data of teams qualifying to go to the European Cups matches in the league.

In this study, physical performance data that directly affect the outcome of the matches in teams qualifying to go to the European Cups matches were presented. The physical performance parameters that affect the outcome of the match may vary between teams due to the game system, player profile and the difference in strategy of the coach. In future research, the number of variation in the sample and parameters can be increased.

Keywords: Football, analysis, match analysis, physical performance

FARKLI BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN KATILDIKLARI SPOR
ORGANİZASYONLARINDAKİ RİSK DEĞERLENDİRME ALGILARI VE SPORA
BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Davut ATILGAN

K. Sütçü İmam Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ORCID: 0000-0002-8475-4488

Özet

Giriş ve Amaç: Bu araştırmada farklı branşlardaki sporcuların 2019 yılında ve 2020 yılının ilk çeyreğinde katıldıkları spor organizasyonlarındaki risk değerlendirme algıları ile spora bağlılıkları arasındaki ilişkinin ve bazı demografik değişkenler bakımından farklılık olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırma nicel bir çalışma olup ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini farklı branşlardaki sporculardan oluşan 469 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verileri 2020 yılının Şubat, Mart ve Nisan aylarında toplanmıştır. Araştırmanın verileri istatistik yazılım programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiştir. Değişkenlere ilişkin puanların farklılaşma durumunu belirlemek için risk değerlendirme ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının hesaplanmasında T testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmış, ardından F değerindeki hangi grup farkların anlamlı olduğunu belirlemek için scheffe testi kullanılmıştır. Spora bağlılık ölçeğine ilişkin puanlarının hesaplanmasında ise dağılım normal olmadığından Non-Parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama durumunu test etmek için de regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Araştırma sonucunda; katılımcıların risk değerlendirme algılarının ‘orta düzeyde riskli’ puan aralığında olduğu, spora bağlılık puanlarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Katılımcıların risk değerlendirme ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarında medeni durum, öğrenim durumu, yaş ve branş değişkenleri bakımından anlamlı bir biçimde farklılıklar olduğu; cinsiyet değişkeni bakımından ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Spora bağlılık ölçeğine ilişkin puanlarında ise medeni durum, öğrenim durumu ve yaş değişkenleri bakımından anlamlı bir biçimde farklılıklar olduğu; cinsiyet ve branş değişkenleri bakımından ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada bağımsız değişkenlerden olan yarışma organizasyonu değişkeninin katılımcıların spora bağlılıkları ile düşük düzeyde ve negatif anlamlı bir ilişki gösterdiği; ayrıca yarışma organizasyonu değişkeninin spora bağlılık üzerinde ise anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Branş, Sporcu, Organizasyon, Risk, Spora Bağlılık.

EXAMINATION OF RISK ASSESSMENT PERCEPTIONS AND COMMITMENT TO
SPORTS IN SPORTS ORGANIZATIONS ATTEND OF ATHLETES IN DIFFERENT
BRANCHES

Abstract

Introduction and Purpose: In this study, it was aimed to examine the relationship between the risk assessment perceptions of athletes from different branches in the sports organizations they attended in 2019 and the first quarter of 2020 and their commitment to sports, and whether there is a difference in terms of some demographic variables. **Method:** The research is a quantitative study and it was carried out in relational scanning model. The sample of the study consists of 469 participants, consisting of athletes from different

branches. Research data were collected on February, March and April in 2020. The data of the study was analyzed by using the statistical software program. For data analysis, arithmetic mean and standard deviation values were determined. T test and one-way analysis of variance (ANOVA) test were used to calculate the scores of the risk assessment scale and its sub-dimensions to determine the differentiation status of the scores for the variables, then Scheffe test was used to determine which group differences in F value were significant. Since the distribution was not normal, the Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests, which are non-parametric tests, were used in calculating the scores of the sports commitment scale. In addition, correlation analysis was used to determine the relationship between variables, and regression analysis was used to test the predictive status of the independent variables on the dependent variable.

Findings and Result: As a result of the research; it was observed that the risk assessment perceptions of the participants were within the "medium risk" score range, and their commitment to sports scores was high. There are significant differences in the scores of the participants regarding the risk assessment scale and its sub-dimensions in terms of marital status, educational status, age and branch variables; it was determined that there was no significant difference in terms of gender variable. There are significant differences in the scores of the sports commitment scale in terms of marital status, education level and age variables; it was determined that there was no significant difference in terms of gender and branch variables. It was found that the variable of competition organization, which is one of the independent variables in the study, has a low and negative relationship with the participants' commitment to sports; moreover, it was concluded that the competition organization variable was a significant predictor of sports commitment.

Keywords: Branch, Athlete, Organization, Risk, Commitment to Sports.

GÜREŞ BRANŞINDA YENİ AYAKKABI TASARIMI

Doç. Dr. Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-2843-4834

Arş. Grv. Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-5504-6917

Özet

Amaç: Bir performans sporu olarak güreş, fizyolojik, psikolojik, teknik, taktik, kuvvet, çabukluk gibi özellikler gerektirmektedir. Ayrıca, fiziksel olarak sağlıklı ve dengeli olmakta oldukça önemlidir. Bu özellikler içinde dengenin güreş için farklı bir yeri vardır. Denge sağlamada ayak postürü önemli bir rol oynar. Bu araştırmanın amacı yeni bir güreş ayakkabısı tasarımı yaparak güreşçiler üzerindeki etkinliğini incelemektir. Güreş sporunda ilk defa 1908 yılında resmi olarak ayakkabı kullanıldığı ve şeklinin günümüze kadar pek fazla değişmeden geldiği bilinmektedir. Kullanılan güreş ayakkabılarının topuk yükseltisinin ve ortopedik ark desteğinin olmaması ve ayakkabı bağcıklarının çok sıkı bağlanmasından dolayı güreşçilerin ayaklarında düztabanlık görülme oranının yüksek olduğu bazı çalışmalarda gösterilmiştir. Bu nedenle 100 yılı aşkın bir zamandır kullanılan güreş ayakkabılarının yeniden tasarlanarak sporcu sağlığını koruyan yeni bir ayakkabı modelinin geliştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Yöntem: Çalışmada araştırma, geliştirme ve tasarımı yaklaşık üç yıl süren ve araştırmacılar tarafından özel üretimi yapılan güreş ayakkabısı kullanıldı. Çalışmaya aktif olarak güreş yapan 84 erkek sporcu katıldı. Katılımcılar 42 denek (21.34 ± 6.22 yaş) ve 42 kontrol (22.26 ± 8.16 yaş) olmak üzere iki gruba ayrıldı. Katılımcıların çalışma öncesi ve sonrasındaki ayak tabanı yapıları (normal/yüksek ark/düztaban) podoskop (Lux podoscope, Chinesport, Italy) cihazından elde edilen görüntülerden Staheli İndeksi kullanılarak değerlendirildi. Hareketler sırasındaki ayak basınçlarındaki dinamik değişimler pedobarografi (free step, Sensor Medica, Italy) cihazı kullanılarak analiz edildi. Verilerin istatistiksel analizi IBM Statistics (SPSS version 21.0, Armonk, NY) paket programında tekrarlı ölçüm ANOVA testiyle $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde incelendi.

Bulgular: Denek grubu incelendiğinde ayak taban yapısı bozukluğu olanlarda pozitif yönde düzelmeye olduğu, kontrol grubunda ise negatif yönde bozulma olduğu izlenmiştir. Araştırma sonucunda tasarlanan yeni güreş ayakkabısının güreşçilerin ayak tabanları üzerinde olumlu katkıları olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Spor ayakkabısı üretiminin temel amacı, başarı oranında artış yakalamak, en yenilikçi ve en iyi performans desteği veren ürünleri üretebilmek ve dolayısıyla kullanılan teknolojiler ile birlikte sporcuların performansını olabildiğince arttırmaktır. Tasarlama sürecindeki asıl nokta, insan ayağının eşsiz özelliği ile anatomik yapısına uygun bir şekilde hareket etmesini sağlayan, bununla birlikte sporcunun en üstün performansı elde etmesini gerçekleştiren ve sağlığını koruyan ayakkabıların üretilmesidir.

Anahtar Kelime: Güreş, Güreş Ayakkabısı, Düztabanlık, Ayakkabı Tasarımı.

NEW SHOE DESIGN IN WRESTLING

Abstract

Aim: As a performance sport, wrestling requires features such as physiological, psychological, technical, tactical, strength, and quickness. In addition, it is very important to be physically healthy and balanced. Among these features, balance has a different place for wrestling. Foot posture plays an important role in maintaining balance. The aim of this study was to investigate the effectiveness of the new wrestling shoes on wrestlers. It is known that first time shoes were used in wrestling in 1908 and its shape has not changed much until today. It has been shown in some studies that the rate of flatfoot seen in the wrestlers is high due to the lack of heel height and orthopedic arch support of the wrestling shoes used and lacing of the shoe tightly. For this reason, it has become necessary to redesign the wrestling shoes which have been used for more than 100 years and to develop a new shoe model that protects the athlete's health.

Methods: The research, development and design of the wrestling shoes, which lasted nearly three years and were produced by the researchers, were used in the study. 84 male athletes who actively engaged in wrestling participated in the study. The participants were divided into two groups as 42 experiment (21.34 ± 6.22 years) and 42 controls (22.26 ± 8.16 years). The foot structures (normal / high arc / flatfoot) of the participants before and after the study were evaluated using the Staheli Index from images obtained from a podoscope (Lux podoscope, Chinesport, Italy). Dynamic changes in the foot pressures during movements were analyzed using a pedobarography (free step, Sensor Medica, Italy). Statistical analysis of the data was done in IBM Statistics (SPSS version 21.0, Armonk, NY) package program by using repeated measures ANOVA test at $p < 0.05$ significance level.

Results: When the experiment group was examined, it was observed that there was a positive improvement in those with foot sole structure disorder and a negative deterioration in the control group. As a result of the research, it was determined that the new wrestling shoes had positive contributions on the soles of the wrestlers.

Conclusions: The main purpose of the production of sports shoes is to achieve an increase in the rate of success, to produce the most innovative and best performance support products and therefore to increase the performance of athletes with the technologies used. The main point in the design process is the production of shoes that allow the human foot to move in accordance with its anatomical structure, while ensuring the athlete's highest performance and protecting their health.

Keywords: Wrestling, Wrestling Shoes, Flatfoot. Shoes Design.

ORTAÖĞRETİMDE SPORTİF FAALİYETLERE KATILIMIN BİREYİN YAŞAM BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Meziyet TAŞÇI

Artvin Çoruh Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Artvin, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-8430-9253

Doç. Dr. Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2843-4834

Doç. Dr. Hakan SUNAY

Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, Ankara, Türkiye.

ORCID: 0000-0001-5139-1492

Arş. Grv. Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-5504-6917

Özet

Amaç: Çocukların, okul öncesinden üniversite eğitimine kadar devam eden eğitim sürecinde beden eğitimi ve spora katılım göstermeleri; sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişmelerinde önemli katkılar sağlamaktadır. Yaşam becerisi kendine güven ve sosyalleşme gibi arzulanan nitelikleri geliştirmeye yönelik uygulanabilir psiko-sosyal beceri ve yeteneklerdir. Bu bağlamda araştırma, ortaöğretim sürecinde sportif faaliyetlere katılımın bireyin yaşam becerilerini nasıl etkilediğini araştırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırmada örneklem grubunu, 2018-2019 öğretim yılında, Malatya ili merkez ilçeye bağlı ortaokullarda eğitim gören 388 erkek, 310 bayan olmak üzere toplam 698 öğrenci oluşturmaktadır. Spor yoluyla elde edilen yaşam becerilerini değerlendirmek amacı ile özgün formu Life Skills Scale for Sport (LSSS) olan ölçek kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verileri çözümlenmek amacıyla İstatistik paket programı (SPSS 21 Versiyon) kullanılmıştır. Verilere normallik analiz testleri yapılmıştır. Testler sonucunda verilerin normal dağılmadığı gözlemlenmiş olduğundan analizler için non-parametrik testlerden faydalanılmıştır. İkili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal Wallis H testlerinden faydalanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırma bulguları ele alınan değişkenlere göre örneklem grubunun yaşam becerilerinde farklılıklar olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinin yaş, cinsiyet, sınıf, spor yapma durumları ve okul takımında oynama durumlarının yaşam becerilerinin şekillenmesinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu, aile gelir durumunun ise etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sporun gençleri fiziksel ve ruhsal açıdan olumlu yönde etkilediği ve yaşam becerileri kazanmalarında önemli katkılar sağladığı ortaya konmuştur. Özellikle ortaokulun ilk dönemleri olan 10 yaş kritik bir dönemdir. Sınav kaygılarının ve üniversiteye hazırlık dönemlerinin başlamadığı bu eğitim ve öğretim sürecinde sportif faaliyetlere katılımın sağlanması ve desteklenmesi ile yaşam becerilerinin kazanılması, geliştirilmesi bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırabilecek ve daha anlamlı bir hale getirebilecektir.

Sonuç: Gençlerin spor faaliyetleri ile birlikte; fiziksel ve zihinsel yönlerden sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi, aynı zamanda sağlıklı bireyler olarak toplumda yer almaları sağlanmalıdır. Yaşam becerileri geliştirilen gençlerin iletişim, zaman yönetimi, liderlik, sosyal beceriler, takım çalışması, duygusal beceriler ve amaç belirleme etkenlerinin de geliştiği görülecektir.

Anahtar Kelime: Spor, Eğitim, Yaşam Becerileri, Sosyal Beceri.

AN EXAMINATION ON THE EFFECT OF PARTICIPATION IN SPORTIVE
ACTIVITIES IN SECONDARY EDUCATION ON LIFE SKILLS OF THE INDIVIDUALS

Abstract

Aim: Children's participation in physical education and sports during the education process from preschool to university education makes important contributions to their social, emotional, mental and physical development. Life skills are psycho-social skills and abilities applicable to improve the chosen qualities such as self-confidence and socialization. In this context, the study seeks to investigate how participation in sport activities during the secondary education affects the life skills of the individual.

Methods: In the study, the sample group is composed of 779 students in total consisting of 458 male students and 321 female students studying in secondary schools in Merkez district in Kahramanmaraş province during the education year 2018-2019. The scale with the original form Life Skills Scale for Sport (LSSS) is developed as 5-Likert type scale in order to evaluate the life skills obtained through sport. The scale is usable for secondary schools, high schools and the university students up to 21 years of age. The scale for which the validity and reliability in Turkish was conducted includes total 31 articles containing 7 sub dimensions: teamwork, goal setting, time management, emotional skills, communication, social skills and leadership. The statistical package program (SPSS 21 Version) was used to analyze the data obtained in the research. Data were analyzed for normality. As a result of the tests, it was seen that the data were not distributed normally, and non-parametric tests were utilized for the analyzes. Mann Whitney U test was used for dual comparisons as Kruscal Wallis H tests were used for multiple comparisons. In the study the level of significance was accepted as $P < 0.05$.

Results: The findings of the study showed that there were differences in the life skills of the sample group according to the variables addressed. As a result, it was concluded that age, gender, class, sporting situation, playing in the school team, the type of sports they do, and the educations of their parents caused significant differences in formation of the life skills of the middle school students as the income level of the families did not affect. In addition, it has been revealed that sports positively affect young people physically and mentally and provide significant contributions to gaining life skills. Especially, the period of 10-year-olds is a critical period for it is in the early stages of secondary school. In this education and training process where exam anxieties and university preparation periods do not start, the acquisition and development of life skills by ensuring and supporting participation in sports activities will facilitate the daily lives of individuals and make them more meaningful.

Conclusions: Along with sports activities, it should be ensured that young people support their healthy development in terms of physical and mental aspects and also take part in the society as healthy individuals. It will be seen that communication, time management, leadership, social skills, teamwork, emotional skills and goal setting factors of young people whose life skills are developed also improve.

Keywords: Sports, Education, Life Skills, Social Skills, Emotional Skills.

TÜRKİYE A MİLLİ FUTBOL TAKIMININ EURO 2020 ELEME MÜSABAKALARI SPRINT PERFORMANSI ANALİZİ

Dr. Hasan ABANOZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi,
Çanakkale, Türkiye

ORCID: 0000-0002-4415-6723

Arş. Grv. Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-5504-6917

Doç. Dr. Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2843-4834

Özet

Amaç: Futbol, kısa süreli sprint, ivmelenme veya yavaşlama, dönüş, zıplama, şut atma ve ikili mücadele gibi kavramlarla karakterize edilen bir spordur. Ayrıca futbolda, birçok oyun içi değişken ve fiziksel performans parametrelerinin skora etkisi olduğu bilinmektedir. Başarı durumu oyuncuların bilişsel düzeyleri, birçok açıdan etkilenebilen psikolojik faktörler ve kişisel becerilere bağlıdır. Saha içerisinde ortaya konan bu farklılıklar müsabakanın sonucuya doğrudan ilişkili unsurlardır. Yapılan bu çalışmanın amacı; Türkiye A milli futbol takımının EURO 2020 eleme gruplarında oynadığı müsabakalardaki sprint koşu verilerini göz önünde bulundurarak galibiyete ulaşmak için yapılması gereken ortalama sprint sayısını belirlemektir.

Yöntem: Çalışmada, Türkiye A milli futbol takımının EURO 2020 Elemelerinde oynamış olduğu 10 müsabaka analiz edilmiştir. Çalışmada ele alınan veri seti 9 (1 yanıt ve 8 belirleyici) değişkenden oluşmaktadır. Çalışmadaki fiziksel performans verileri Sentio Sports Analytics yazılımından elde edilmiştir. Veri setindeki örüntüleri ortaya çıkarmak için ilişkilendirme kuralı yöntemlerinden Apriori algoritması kullanılmıştır. İlişkilendirme kurallarını oluşturmak için destek ve güven ölçütleri ele alınmıştır. Minimum destek ve güven değerleri sırasıyla 0.3 ve 0.9 olarak belirlenmiştir. Hesaplamalarda R istatistik yazılımı ve Arules kütüphanesi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma sonucunda, Türkiye A milli futbol takımının EURO 2020 eleme gruplarındaki sprint verilerine göre ortalama olarak, defans oyuncularının sprint mesafeleri 987 ile 1210, orta saha oyuncularının sprint mesafeleri 340 ile 748, forvet oyuncularının sprint mesafeleri 586 ile 1380 metre arasındayken takımın galibiyet oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Sprint sayılarında ise defans oyuncularının 31 ile 48, forvet oyuncularının ise 19 ile 56 arasında sprint sayı ortalaması gerçekleştirmeleri halinde takımın galibiyet ihtimalinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışmada Türkiye A milli takımının EURO 2020 eleme gruplarında ortaya koyduğu fiziksel performans parametrelerinden sprint değişkenindeki değerlerin galibiyete ulaşabilmek için hangi aralıklarda olması gerektiği belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlarla, antrenörler ve spor bilimciler Türkiye A milli futbol takımının sprinte yönelik fiziksel performans parametrelerine ulaşabilirler. Turnuva fikstürü ve organizasyon oyuncu motivasyonunu etkileyebilmektedir. Sprint performansı değerlendirilirken bu unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelime: Futbol, milli takım, sprint, analiz, maç analiz, fiziksel performans

SPRINT PERFORMANCE ANALYSIS OF TURKISH NATIONAL
FOOTBALL TEAM IN EURO 2020 QUALIFICATION GROUPS

Abstract

Aim: Soccer is a sport characterized by short sprints, rapid acceleration or deceleration, turning, jumping, kicking, and tackling. It is known that many in-game variables and physical performance parameters affect the score in football. The cognitive levels of the players, psychological factors and personal skills affect the success. The aim of this study was to determine the sprint data in the EURO 2020 qualifying group competition of the Turkish national football team. Finally, it is to determine the average number of sprints for the winning.

Methods: In the study, 10 competitions played by Turkish national team were analyzed. The dataset used in the study consisted of 9 variables. Physical performance data were retrieved from Sentio Sports Analytics Software. In order to reveal the patterns in the dataset, Apriori algorithm was used. Support and confidence metrics were utilized to form the association rules. Minimum support and confidence values were selected 0.3 and 0.9, respectively. R statistical software and Arules library were used for the calculations.

Results: According to sprint data from the Turkey national football team in EURO 2020 qualifying group, the sprint distances of the defenders were between average of 987 and 1210, the sprint distances of midfielders were between average of 340 and 748, and the sprint distance of the strikers was between average of 586 and 1380 meters, while the win rate of the team increased. According to the number of sprints, it was determined that if the defenders performed between 31 and 48, and the strikers between 19 and 56, the probability of the team to win was higher.

Conclusions: In this study, it was determined in which intervals the values in the sprint variable revealed by Turkish National Team should be in order to reach the winning. With the results revealed in this study, coaches and sports scientists can reach important physical performance parameters. Tournament schedule and organization can affect players. These factors should be taken into consideration when evaluating sprint performance.

Keywords: Football, national team, sprint, analysis, match analysis, physical performance

SPRINT PARAMETRESİNİN TÜRKİYE SÜPER LİGİNDEKİ MÜSABAKA SONUÇLARINA ETKİSİ

Dr. Hasan ABANOZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi,
Çanakkale, Türkiye

ORCID: 0000-0002-4415-6723

Doç. Dr. Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2843-4834

Arş. Grv. Hakan BÜYÜKÇELEBİ

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Malatya, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-5504-6917

Özet

Amaç: Futbol oyunu yıllar içerisinde daha hızlı, daha yoğun ve agresif hale gelmiştir. Bununla birlikte futbolda yıllar içerisinde hem fiziksel hem de taktik olarak değişikliklerin olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, günümüz futbolda fiziksel aktivite analizi sıklıkla kullanılan bir yöntem haline gelmiştir. Bu nedenle takımlar, fiziksel kapasitelerini üst düzeyde tutarak üstünlük kazanmayı amaçlamaktadır. Fiziksel kapasitenin üst düzeyde tutulma durumu rakibe üstünlük kurmakla birlikte sakatlanmayı da önlemektedir. Sprint ise müsabaka esnasında sonuca ulaşmak veya rakibin sonuca ulaşmasını önlemek için tekrarlı şekilde uygulanan bir fiziksel performans parametresidir. Yapılan bu çalışma ile sprint parametresinin müsabaka sonuçlarına olan etkisini belirlemek amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışmada, 2018/2019 sezonunda Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden 18 takımın oynadığı 612 maç analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan veri seti 12 (1 yanıt ve 11 belirleyici) değişkenden oluşmaktadır. Yanıt değişkeni, müsabakanın sonucu olarak belirlenmiştir (kazanma veya kaybetme). Çalışmadaki fiziksel performans verileri Sentio Sports Analytics Yazılımından elde edilmiştir. Veri madenciliği aşamasından önce sarmalayıcı bir özellik seçme yöntemi olan Boruta algoritması kullanılmıştır. Veri madenciliği aşamasında ise C5.0 algoritması kullanılmıştır. Verilerin hesaplanma sürecinde R istatistik yazılımı ve IBM SPSS Modeller kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma sonucunda Türkiye Süper Ligi'nde oynanan müsabakalarda 11 sprint değişkeninden 8'inin müsabaka sonucu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Takım topa sahipken kat edilen sprint mesafesi, takımın toplam sprint sayısı ve mesafesi müsabaka sonucunu etkilemektedir. Defans oyuncularının sprint sayısı, orta saha ve forvet oyuncularının toplam sprint sayısı ve mesafesi sonucu etkilemektedir.

Sonuç: Bu çalışmada Türkiye Süper Ligi'nde mücadele eden takımların sprint performanslarının müsabaka sonucuna olan etkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlarla birlikte antrenör ve spor bilimciler sprint performansının müsabaka içerisindeki önemine dair veriler elde etmektedirler. Ayrıca, farklı mevkilerde oynayan oyuncuların sprint performanslarının ortaya konmasıyla, antrenman programlarında güncelleme yapılabilir. Gelecek çalışmalarda, futbolda trendi hakkında fikir sahibi olmak için takımların fiziksel performans verilerindeki farklılıkları ve antrenörlerin farklı oyun anlayışlarını incelemek üzere değişken ve lig sayısı artırılabilir.

Anahtar Kelime: Futbol, sprint, analiz, maç analiz, fiziksel performans

EFFECT OF THE SPRINT PARAMETERS ON THE TURKISH SUPER LEAGUE COMPETITION RESULTS

Abstract

Aim: The football game has become faster, more intense and aggressive over the years. Football has changed both physically and tactically over the years. In today's football, analysis of physical activities in the match and training has become a frequently used method. Therefore, teams try to gain superiority by keeping their physical capacity at a high level. Also, teams aim to prevent injuries by keeping physical performance at the highest level. Sprint is a physical performance parameter that is applied repeatedly to reach the result during the match or to prevent the opponent from reaching the result. The aim of this study is to determine the effect of the sprint parameter on the results of the competition.

Methods: The study based on 612 matches played by 18 teams competing in 2018/2019 season Turkish Super League. The dataset used in the study consisted of 12 (1 of response and 11 of predictors) variables. The response variable in the study was the result of the competition (win or loss). Physical performance data were retrieved from Sentio Sports Analytics Software. Before the data mining step, a wrapper feature selection method, Boruta algorithm, was used. In the data mining stage, the C5.0 algorithm, a decision tree model developed by Ross Quinlan, was used. R statistical software and IBM SPSS Modeler were used for the calculations.

Results: As a result of the study, it was determined that 8 out of 11 sprint variables in the competitions played in the Turkish Super League have a significant effect on the result of the competition. The sprint distance covered when team have the ball, the total number of sprints and distance of the team affect the result of the match. The number of sprints of defenders, the total sprint number and distance of midfielders and forward players affect the result.

Conclusions: In this study, the effect of the sprint performances of the teams competing in the Turkish Super League on the result of the match was examined. With these results, trainers and sports scientists obtain data on the importance of sprint performance in the competition. In addition, training programs can be updated by revealing the sprint performances of players playing in different positions. In future studies, the number of variables and leagues can be increased in order to understand the physical differences of the teams and trainers to have an idea about the trend.

Keywords: Football, sprint, analysis, match analysis, physical performance

SPORCULARDA ŞİDDETİ KADEMELİ ARTAN EGZERSİZ SIRASINDA SOLUNUM DEĞİŞİM ORANI İLE MAKSİMAL OKSİJEN ALIMINI İLİŞKİSİ

Doç. Dr. Selcen KORKMAZ ERYILMAZ,
Çukurova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID NO: 0000-0002-3680-3580

Doç. Dr. Metin POLAT
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID NO: 0000-0001-7299-0531

Özet

Karbondiyoksit üretiminin oksijen alımına oranını (CO_2 / O_2) ifade eden solunum değişim oranı (RER), substrat kullanımının yanı sıra egzersiz sırasında gereksinim duyulan enerjinin karşılanmasında baskın olan metabolik yolak hakkında dolaylı olarak bilgi vermesi nedeniyle önem taşır. Maksimal egzersiz sırasında RER değerinin 1.00'in üzerinde olması, laktik asidin bikarbonat ile tamponlanması sonucu metabolik olmayan karbondiyoksit üretimi ile ilgilidir. Bu çalışmanın amacı, antrenmanlı sporcularda şiddeti kademeli artan egzersiz sırasında maksimal RER (RER_{max}) ile maksimal oksijen alımı (VO_{2max}) ve solunumsal eşik değerleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya, 39 anaerobik antrenmanlı 21 aerobik antrenmanlı olmak üzere toplam 60 erkek sporcu (19 ± 3.08 yaş) ve 14 sedanter erkek (20 ± 1.6 yaş) gönüllü olarak katıldı. VO_{2max} , solunumsal eşik ve RER_{max} koşu bandında şiddeti giderek artan egzersiz test protokolü uygulanarak tespit edildi (Cosmed Quark-PFT-Ergo, Rome, Italy). Solunumsal eşik, V-Slope yöntemi ile belirlendi. Eşik noktasına karşılık gelen VO_2 değeri tespit edildi. Gruplar arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edildi, farkın hangi gruplardan kaynaklandığı Bonferroni testi ile belirlendi. İki değişken arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile belirlendi (ortalama \pm Standart sapma). VO_{2max} değerleri, endurans sporcularında (62.2 ± 6.2 ml/kg/dak) iki gruptan istatistiksel olarak yüksek bulunurken, anaerobik antrenmanlı sporcuların (52 ± 5.4 ml/kg/dak) sedanterlerden (44.5 ± 7.3 ml/kg/dak) daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.01$). Benzer şekilde solunumsal eşik değerleri, endurans sporcularında (50.8 ± 5.7 ml/kg/dak) iki gruptan anlamlı olarak yüksek bulunurken, anaerobik antrenmanlı sporcuların (41.1 ± 5.2 ml/kg/dak) sedanterlerden (36.3 ± 5.7 ml/kg/dak) daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.05$). Anaerobik antrenmanlı sporcuların RER_{max} değerleri (1.20 ± 0.04) endurans sporcularından (1.17 ± 0.03) ve sedanterlerden (1.17 ± 0.05) anlamlı olarak yüksek bulundu ($p < 0.01$). Sporcularda RER_{max} ile VO_{2max} ($r = -0.690$) ve solunumsal eşik ($r = -0.671$) arasında negatif korelasyon bulundu ($p < 0.01$). Sedanterlerde bu değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki bulunamadı ($p > 0.05$). Hem sedanter hem de sporcuların VO_{2max} ve solunumsal eşik değerleri arasında pozitif korelasyon bulundu (sırasıyla, $r = 0.865$, $r = 0.889$, $p < 0.01$). Bu çalışmanın sonuçları maksimal egzersiz sırasında RER_{max} değerlerinin sedanter bireylerde fiziksel uygunluğun belirlenmesinde kullanılamayacağı, sporcularda ise farklı fiziksel antrenman tiplerinden etkilenebileceğini gösterilmiştir. RER_{max} değerlerinin anaerobik antrenmanlı sporcularda yüksek bulunması ve aerobik kapasite ile arasında negatif ilişkinin olması, sporcularda RER_{max} değerlerinin glikolitik kapasitenin belirlenmesinde kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: CO_2 üretimi/ O_2 alımı, Endurans Sporcu, Aerobik Kapasite, Solunumsal Eşik

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE RESPIRATORY EXCHANGE RATIO AND
MAXIMAL OXYGEN UPTAKE IN ATHLETES DURING AN INCREMENTAL
EXERCISE

Abstract

Respiratory exchange rate (RER), which expresses the ratio of carbon dioxide production to oxygen uptake, is important as it indirectly informs about substrate utilization as well as the metabolic pathway that dominates the supply of energy needed during exercise. An RER value higher than 1.00, is related to non-metabolic CO₂ production from bicarbonate buffering of lactic acid during maximal exercise. The purpose of this study was to examine the relationship between maximal RER (RER_{max}) and the maximal oxygen uptake (VO_{2max}) as well as the ventilatory threshold in trained athletes during incremental exercise. A total of 60 male athletes (age 19 ± 3.08 years), including 39 anaerobic trained and 21 aerobic trained athletes, and 14 sedentary male (age 20 ± 1.6 years) voluntarily participated in the study. VO_{2max}, ventilatory threshold (ml/kg/min) and RER_{max} were determined using an incremental treadmill exercise test (Cosmed Quark-PFT-Ergo, Rome, Italy). Ventilatory threshold was determined using the V-slope method. The VO₂ value corresponding to the threshold point was determined. The difference among the groups was determined by ANOVA and then Bonferroni test. Pearson product-moment correlations were determined for correlation analyses (means ± SD). VO_{2max} was statistically higher in endurance athletes (62.2 ± 6.2 ml/kg/min) than both groups, and higher in anaerobic trained athletes (52 ± 5.4 ml/kg/min) than sedentary (44.5 ± 7.3 ml/kg/min) (p < 0.01). Ventilatory threshold was statistically higher in endurance athletes (50.8 ± 5.7 ml/kg/min) than both groups, and higher in anaerobic trained athletes (41.1 ± 5.2 ml/kg/min) than sedentary (36.3 ± 5.7 ml/kg/min) (p < 0.05). RER_{max} were found to be significantly higher in anaerobic trained athletes (1.20 ± 0.04) than in endurance athletes (1.17 ± 0.03) and sedentary (1.17 ± 0.05) (p < 0.01). A negative correlation was found between RER_{max} and VO_{2max} (r = -0.690) as well as ventilatory threshold (r = -0.671) in athletes (p < 0.01). There was no statistically significant relationship between these variables in sedentary (P > 0.05). A positive correlation was found between VO_{2max} and ventilatory threshold values in both sedentary and athletes (r = 0.865, r = 0.889, p < 0.01, respectively). These results showed that RER_{max} response to incremental exercise is not a determinant of physical fitness in sedentary individuals, but may be influenced by different types of physical training in athletes. The high RER_{max} values in anaerobic trained athletes and the negative correlation with aerobic capacity suggest that RER_{max} may be used in determining the glycolytic capacity in athletes.

Keywords: CO₂ production / O₂ uptake, Endurance Athlete, Aerobic Capacity, Ventilatory Threshold

**SU STRESİ ŞARTLARINDA SORGUM X SUDAN OTU MELEZİ ÇEŞİTLERİNDE
BAZI TARIMSAL ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE ÇEŞİT X
ÖZELLİK İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dr. Erdal GÖNÜLAL

Bahri Dagdas International Agriculture Research Institute, 42010, Konya-Turkey
<https://orcid.org/0000-0002-1621-0892>

Özet

Bu çalışma tesadüf bloklarında bölünmüş parseller deneme desenine göre sulu ve su stresi şartlarında yedi sorgum sudan otu melezi çeşidinde (Hayday, Aneto, Greengo, Tonka, Master BMR, Sugar Grazer II ve Forage King) biyokütle verimi ile bazı tarımsal özellikler arasındaki ilişkiler ve çeşit x özellik ilişkilerini belirlemek amacıyla Konya – Karapınar şartlarında 2018 yılında yürütülmüştür. Çalışmada ana parselleri sulama konuları alt parselleri ise çeşitler oluşturmuştur.

Çalışmada tarımsal özellikler arası ilişkiler korelasyon analizi ve biplot analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışmada FY1 (Birinci biçim yeşil biyokütle verimi), DY1 (Birinci biçim kuru biyokütle verimi), FY2 (İkinci biçim yeşil biyokütle verimi), DY2 (İkinci biçim kuru biyokütle verimi) PH (Bitki boyu), TN (Kardeş sayısı), D (Sap çapı), FD (Çiçeklenme gün sayısı), P (Ham protein oranı), PY (Protein verimi), PW (Tek bitki ağırlığı), LR (Yaprak oranı), PR (Salkım oranı), SR (Sap oranı), I-1 (1.biçim sulama suyu kullanım etkinliği) ve I-2 (2. biçim sulama suyu kullanım etkinliği) özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmada tam sulama yapılan uygulamalarda birinci biçim yeşil biyokütle verimi (FY1) sırasıyla DY1 (r:0.93), PH (r:0.83), TN (r: 0.82), PY:(r:0.75), PW (r: 0.90), LR (r: 0.75), SR (r: 0.93) I-1 (0,82) ve FD (0.97) ile pozitif ve önemli bir korelasyon gösterirken, PR (r:-0.92) özelliği ile istatistiki olarak önemli fakat negatif bir korelasyon göstermiştir. Su stresi şartlarında ise FY1 özelliğinin PY (r:0.79), PW (r:0.76), LR (r:.076), I-1 (r:0.87) ve FD (r: 0.75) özellikleri pozitif ve önemli bir ilişki içinde olduğu, tam sulama şartlarından farklı olarak D özelliğinin PW ve LR özellikleri ile pozitif ve önemli bir ilişki gösterdiği, belirlenmiştir. Genotip x özellik ilişkisi açısından çiçeklenme gün sayısı ve bitki boyu yüksek olan Hayday, Aneto, Tonka ve Greengo çeşitlerinin yüksek biyokütle verimine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Biplot analizi, biyokütle, iklim değişikliği, su stresi

**EVALUATION OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN BIOMASS YIELD AND SOME
MORPHOLOGICAL TRAITS IN SORGHUM X SUDANGRASS HYBRID VARIETIES
UNDER WATER STRESS AND WELL WATERED CONDITIONS**

Abstract

This study was conducted in randomized blocks experimental design with seven different sorghum x sudangrass hybrid varieties (Hayday, Aneto, Greengo, Tonka, Master BMR, Sugar Graze II ve Forage King) which grown under water stress and well watered conditions in order to determine the relationship between biomass yield and some agricultural traits and genotype x trait relations in 2018 in Konya - Karapınar region. In the study, irrigation subjects were placed in main plots and varieties in sub plots. The relationships between the traits examined were evaluated with biplot analysis and with correlation analysis.

In the study relationships between FY1 (First harvest fresh biomass yield), DY1 (First harvest dry biomass yield), FY2 (Second harvest fresh biomass yield), DY2 (Second harvest

dry biomass yield) PH (Plant height), TN (Tiller number), D (Stem diameter), FD (Flowering days), P (Crude protein ratio), PY (Protein yield), PW (Single plant weight), LR (Leaf ratio), PR (Panicle ratio), SR (Stem ratio), I-1 (First harvest irrigation water use efficiency), I-2 (Second harvest irrigation water use efficiency) properties were examined.

In the study, it was determined that FY1 has a positive and significant correlation with DY1 (r:0.93), PH (r:0.83), TN (r: 0.82), PY:(r:0.75), PW (r: 0.90), LR (r: 0.75), SR (r: 0.93) I-1 (0.82) ve FD (0.97) properties and has negative correlation with PR (r:-0.92) property in well watered condition. In the study, it was determined that FY1 has a positive and significant correlation with, PY (r: 0.79), PW (r: 0.76), LR (r: .076), I-1 (r: 0.87) and FD (r: 0.75) properties in water stress conditions. In addition unlike well watered conditions, it has been determined that the D property has a positive and significant relationship with the PW and LR properties.

It was determined that Hayday, Aneto, Tonka and Greengo varieties have high biomass yield and the longest flowering days and the highest plant height in terms of genotype x property relations in both well watered and water stress conditions.

Keywords: Biplot analysis, biomass, climate change, water stress.

INHIBITION OF ACTIVITY POXVIRUS AND INTERFERENCE

Phd Yusifova K. Y.

Veterinary Research Institute

orcid.org/0000-0002-8039-610X

Abstract

The article presents data from studies of the inhibitory activity between poxviruses and rabies virus, by the method of interference. It has been established that poxvirus can be a tool for studying the phenomenon of interference in cellular systems previously infected with the rabies virus. The rabies virus inhibits the cytopathogenesis of poxvirus in primary trypsinized cell culture. The possibility of using the cytopathogenic avian pox virus as an indicator in chronic infections using the phenomenon of interference was revealed.

Keywords: cell culture , interference, fowl pox virus.

ИНГИБИРОВАНИЕ АКТИВНОСТИ POXVIRUS И ИНТЕРФЕРЕНЦИЯ

Аннотация

В работе представлены данные, проведенных исследований, ингибирующей активности между поксвирусами и вирусом бешенства, методом интерференции. Установлено, что поксвирус может быть средством при изучении явления интерференции в клеточных системах, предварительно зараженных вирусом бешенства. Вирус бешенства ингибирует цитопатогенез поксвируса в первичнотрипсинизированной культуре клеток. Выявлена, возможность применения цитопатогенного вируса оспы птиц в качестве индикатора при хронических инфекциях используя явление интерференции.

Ключевые слова: культура клеток, интерференция, вирус оспы птиц.

**KELKİT VADİSİ'NDE YETİŞTİRİLEN YARI BODUR KURU FASULYE
GENOTİPLERİNDE VERİME ETKİ EDEN KARAKTERLER BAKIMINDAN ÇOK
BOYUTLU ÖLÇEKLENDİRME ÇALIŞMASI**

Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Orcid Number: 0000 0001 5362 7578

Doç. Dr. Ömer SÖZEN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Orcid Number: 0000 0001 5528 7887

Özet

Fasulye bitkisi dünya genelinde en çok yetiştirilen ve bitkisel protein kaynağı olarak en çok tercih edilen yemeklik tane baklagil bitkilerinden birisidir. Bunun içinde dünya genelinde fasulye veriminin artırılması için çalışmalar yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Çalışmalar genel olarak agronomik ve ıslah alanında yapılmaktadır. Ancak istatistiksel olarak yeterli ve başarılı değerlendirmeler yapılamadığında alınan sonuçlarda ciddi veri kaybı yaşanabilmektedir. Bunun içinde agronomistler Biyometri uzmanları ile çalışarak veri kaybını en aza indirmeleri gerekmektedir. Yürütülen bu çalışmada amaç ıslah çalışmalarına farklı bir boyut kazandırarak çok boyutlu yaklaşım çalışması yapmaktır. Çok boyutlu ölçekleme, karşılaştırılmak istenen özellikler arasında benzerliklerin çok olması ve ayırt edilmesinin oldukça güç olması durumunda kullanılan bir analiz yöntemidir. Bu analizin sonunda birbirlerine benzer olan özellikler iki boyutlu bir düzlemde gösterilirler. Böylece agronomik olarak ayrı düşünülen bazı genotiplerin aslında birbirlerine çok benzer olabildikleri görülebilmektedir. Yürütülen bu çalışmada Kelkit Vadisi'nden toplanan 36 adet yerel yarı bodur kuru fasulye genotipi ile bir adet standart (Karacaşehir 98) çeşidi kullanılmıştır. Genotiplerden bitki boyu, bitkide bakla sayısı, bitkide tane sayısı, yüz tane ağırlığı ve bitkide tane verim karakterler olarak ölçülmüştür. Çok boyutlu ölçekleme analizi sonucunda incelenen karakterlere göre iki boyutlu grafikler çizilmiş ve her karakter için genotiplerin birbirlerine benzerlik ve ayrılık durumları gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelkit Vadisi, fasulye, çok boyutlu ölçeklendirme, genotip, özellik

**MULTIDIMENSIONAL SCALING STUDY IN TERMS OF CHARACTERS AFFECTING
YIELD IN SEMI DWARF DRY BEAN GENOTYPES
GROWN IN KELKIT VALLEY**

Abstract

The bean plant is one of the most widely grown edible legume plants worldwide and preferred as a vegetable protein source. In this regard, studies are being carried out intensively to increase bean yield worldwide. Studies are generally carried out in the field of agronomic and breeding. However, when statistically sufficient and successful evaluations cannot be made, serious data loss may occur in the results obtained. For this, agronomists need to work with biometrics experts to minimize data loss. The aim of this study is to add a different dimension to breeding studies and to make a multi-dimensional approach study. Multidimensional scaling is an analysis method used when there are many similarities between the features to be compared and it is very difficult to distinguish. At the end of this analysis, features that are similar to each other are shown in a two-dimensional plane. Thus, it can be seen that some genotypes that are considered separately agronomically can actually be very similar to each other. In this study, 36 local dwarf dry bean genotypes and one

Karacaşehir 98 variety collected from Kelkit valley were used. From the genotypes, plant height, pod number per plant, grain number per plant, hundred grain weight and yield per plant were measured as characters. As a result of the multidimensional scaling analysis, two-dimensional graphics were drawn according to the characters examined, and the similarity and separation of the genotypes for each character were shown.

Keywords: Kelkit Valley, dry bean, multidimensional scaling, genotype, feature

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI FLORASINDA YAYILAN *SORBUS L.*
CİNSİNİN EKOBİOMORFOLOJİ TƏHLİLİ

Aynurə Qulamova
“Naxçıvan” Universiteti
Azərbaycan, Naxçıvan

Özet

Quşarmudu *Sorbus L.* cinsi *Rosaceae* fəsiləsinin *Moloideae* yarımfəsiləsinə aid olan meşə bitkisidir. *Sorbus L.* bitkisi müxtəlif rəngli meyvələri ilə qiymətləndirilən kiçik ağacların kifayət qədər populyar və cəlbedici bir cinsidir. Son dövrlərdə *Sorbus L.* cinsinə daxil olan növlər üzərində araşdırmalar aparılaraq, yeni məlumatlar əldə edilir. Bu araşdırmalar *Sorbus L.* cinsinə daxil olan növlərin toplanılması, onların növ tərkibinin müəyyənləşdirilməsi, məhvolma təhlükəsində olan növlərinin müəyyən edilməsi, sistematik tərkibinin təhlili, botaniki-coğrafi xarakteristikasının müəyyənləşdirilməsi və təbii ehtiyatının hesablanması istiqamətlərində aparılır. Ədəbiyyat materiallarına əsasən Naxçıvan Muxtar Respublikası florasında *Sorbus L.* cinsinin 17 növü (*Sorbus aucuparia L.*, *S. boisseri* Schneid., *S. graeca (Spach) Lood. Ex Schauer (S. baldacii Degen et Fritsch ex Schneid)*, *S. luristanica (Bornm.) Schönbeck-Temesy*, *S. persica Hedl.*, *S. roopiana Bordz.*, *S. subfusca (Ledeb.) Boiss.*, *S. takhtajanii Gabr.*, *S. turcica Zinserl. (S.umbellata (Desf) Fritsch)*, *S. albovii Zinserl.*, *S. armeniaca Hedl.*, *S. buschiana Zinserl.*, *S. caucasica Zinserl.*, *S. fedorovii Zaikonn.*, *S. kusnetzovii Zinserl.*, *S. migarica Zinserl.*, *S. tamamschjanae Gabr.*) yayılmışdır. *Sorbus L.* cinsinin bütün növlərinə qrup halında, bəzən də tək-tək yuxarı, orta və qismən az hallarda aşağı dağ qurşaqlarında və ya seyrək meşələrdə təsadüf edilir. Quşarmudluluq - *Sorbueta* forması və fitosenozlar əmələ gətirir. Fitosenozlarda subdominant kimi rol malikdir. Mərtəbəliliyinə görə bəzi ağac və kollardan geri qalaraq II və III yarıslarda məskunlaşır. *Sorbus L.* cinsinin növləri qiymətli dərman, dekorativ olmaqla yanaşı, həm də nektar və çiçək tozu verən bitkilərdir. Quşarmudu (*Sorbus L.*) cinsinin bütün formalı növləri (ağac və kol) torpaqda eroziyanı azaldır və torpağın məhsuldarlığını artırır. Meşə bərpası üçün əhəmiyyətli bitkilər *Sorbus L.* cinsinə daxil olan növlərdir. *Sorbus L.* dəyişən mövsüm üçün adaptasiya edilmiş bir ağac növüdür. Başqa sözlə, yüksək yay temperaturuna və soyuq qış temperaturuna dözə bilən bir bitkidir. Məqalədə Naxçıvan Muxtar Respublikasında yayılan və son dövrlərdə daha çox aranan bitkilərdən biri olan *Sorbus L.* cinsinə daxil olan növlərin sistematik təhlili, botaniki təsviri, bioekoloji xüsusiyyətləri haqqında məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: *Sorbus L.*, cins, bioloji quruluşu, morfoloji quruluşu, ekoloji təhlil

ECOBİOMORPHOLOGICAL ANALYSIS OF *SORBUS L.* GENDER SPREAD IN THE
FLORA OF THE NAKHCHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC

Abstract

Sorbus L. genus is a forest plant belonging to the *Moloideae* subfamily of the family *Rosaceae*. The *Sorbus L.* plant is a fairly popular and attractive species of small trees valued for its colorful fruits. Recently, new data have been obtained by researching species belonging to the genus *Sorbus L.* These studies are carried out to collect species belonging to the genus *Sorbus L.*, to determine their species composition, to identify endangered species, to analyze their systematic composition, to determine their botanical and geographical characteristics and to calculate their natural resources. According to the conducted researches, 17 species (*Sorbus aucuparia L.*, *S. boisseri* Schneid., *S. graeca (Spach) Lood. Ex Schauer (S. baldacii Degen et Fritsch ex Schneid)*, *S. luristanica (Bornm.) Schönbeck-*

Temesy, *S. persica* Hedl., *S. roopiana* Bordz., *S. subfusca* (Ledeb.) Boiss., *S. takhtajanii* Gabr., *S. turcica* Zinserl. (*S.umbellata* (Desf) Fritsch), *S. albovii* Zinserl., *S. armeniaca* Hedl., *S. buschiana* Zinserl., *S. caucasica* Zinserl., *S. fedorovii* Zaikonn., *S. kusnetzovii* Zinserl., *S. migarica* Zinserl., *S. tamamschjanae* Gabr.) of *Sorbus* L. have spread in the flora of the Nakhchivan Autonomous Republic. All species of the genus *Sorbus* L. are found in groups, sometimes individually in the upper, middle and, rarely, in the lower mountain ranges or in sparse forests. Mountain-ash forms the formation of sorbueta and phytocenoses. It plays a role as a subdominant in phytocenoses. Due to its height, it lags behind some trees and shrubs and inhabits the second and third tier. *Sorbus* L. is a valuable medicinal and ornamental plant, as well as a plant that produces nectar and pollen. All shaped species of the genus *Sorbus* L. (trees and shrubs) reduce soil erosion and increase soil fertility. Important plants for forest regeneration are species belonging to the genus *Sorbus* L. *Sorbus* L. is a tree species adapted to the changing seasons. In other words, it is a plant that can tolerate high summer and cold winter temperatures. The article provides information on the systematic analysis, botanical description, bioecological features of the species belonging to the genus *Sorbus* L., which is one of the most sought-after plants in the Nakhchivan Autonomous Republic.

Keywords: *Sorbus* L., genus, biological structure, morphological structure, ecological analysis

ACTINOMYCES sp. BDU-17 ŞTAMINDA KARBON MƏNBƏYİNDƏN ASILI
OLARAQ GÜMÜŞ NANOHİSSƏCİKLƏRİN ƏMƏLƏ GƏLMƏSİNİN
ÖYRƏNİLMƏSİ

Sevda Həsənova
Sevinc Quliyeva
Gülşən Suleymanova
Rəna Babayeva

Bakı Dövlət Universiteti, Molekulyar biologiya və biotexnologiya kafedrası, Bakı,
Azərbaycan

Abstract

The investigating strain was taken from the collection of cultures of the Department of Microbiology *Actinomyces sp.* BSU - 17 actinomycetes are dedicated to the formation of silver nanoparticles. It was found that this strain has the ability to form silver nanoparticles. Its ability to form silver nanoparticles was initially determined by staining the reaction mixture dark. Absorption at a wavelength of 430 nm on a UV spectrophotometer and the formation of silver nanoparticles with a spherical shape of 14 to 22 nm on an electron microscope showed the formation of silver nanoparticles. Based on the characteristic X-ray spectrum, it was determined the formation of silver nanoparticles by actinomycetes strain has been identified in all carbon sources (sucrose, glucose, starch), but it should be noted that nanoparticles are formed faster (5 days) in a glucose source.

Hələ qədim Roma imperiyası dövründə şüşə düzəldənlər gümüş nanohissəciklərinin optiki xüsusiyyətindən kortəbii surətdə istifadə edərək müxtəlif şüşələrin hazırlanmasında istifadə edirdilər. 1980-ci illərin əvvəllərində gümüş nanohissəciklərinə elmi və tətbiqi maraq onların yüksək parçalanmaq xüsusiyyətindən ancaq üzvi birləşmələrin molekullarına siqnalların ötürülməsini gücləndirmək məqsədilə altlıq kimi spektroskopiyada istifadə edilir.

Son zamanlar nanohissəciklərin mikroorqanizmlər vasitəsilə alınmasına daha çox üstünlük verilir. Çünki metal nanohissəciklərin sintezində maya və kif göbələklərindən eləcə də, bakteriyalardan istifadə edərək, heç bir zərərli kənar maddələr ayrılmır. Bu üsul ekoloji cəhətdən tam əlverişli hesab olunur.

Buna görə də, təqdim etdiyimiz işin məqsədi *Actinomyces sp.* BDU-17 ştamının gümüş nanohissəcik əmələgətirmə xassəsinin öyrənilməsi olmuşdur.

Tədqiqat obyektini kimi Mikrobiologiya kafedrasının kulturalar kolleksiyasından götürülmüş ştamından istifadə olunmuşdur. Kolbada əkilmiş *Actinomyces sp.* BDU-17 kulturasının yaş biokütləsilə reaksiyon qarışığının rəngi inkubasiya zamanı tündləşmişdir. Eyni şəraitdə inkubasiya olunan kontrol kolbada isə rəng dəyişikliyi müşahidə olunmamışdır. Tünd qəhvəyi rəngin əmələ gəlməsi gümüş nanohissəciklərin mövcudluğunu göstərən əlamətlərdən biridir. Kolloid məhlulda Ag^+ ionlarının reduksiyası nəticəsində reaksiyon qarışığının rəngi dəyişikliyi müşahidə olunduqdan sonra gümüş nanohissəciklərin formalaşması və onların optiki xassələrinin öyrənilməsi üçün UV – Vis spektrofotometrik (UV – VIS specord 250 plus) analizləri aparılmışdır. UV–Vis spektrofotometr analizləri zamanı pikin 420-430 nm olduğu gümüş nanohissəciklərin olduğunu göstərir.

Actinomyces sp. – BDU 17 aktinomiset ştamının yaş biokütləsi vasitəsilə sintez olunan gümüş nanohissəciklərin ölçüsü və morfolojiyası müəyyən edilməsi üçün Skanedici elektron mikroskop analizləri aparılmışdır (JEOL JSM–7600F– Yaponiya). Rəng dəyişikliyi baş verən yaş biokütlə olan reaksiyon qarışıqlardan preparat hazırlanmış və elektron mikroskopunda baxılmışdır. Əmələ gələn gümüş nanohissəciklərin formasının uzunsov olması məlum olmuşdur. Kultural mayədə sintez olunmuş nanohissəciklərin diametri isə 20 – 35,5 nm olmuşdur .

Actinomyces sp. BDU-17 ştamında gümüş nanohissəciklərinin əmələ gəlməsi bütün karbon mənbələrində (saxaroza, qlükoza, nişasta) müəyyən edilmişdir, amma qeyd etmək lazımdır ki, qlükoza olan mühitdə nanohissəciklər daha tez (5 gün) əmələ gəlmişlər.

Açar sözlər: kulturalar kolleksiya, aktinomiset, gümüş nanohissəciklər, *Actinomyces sp.* BDU-17

IĞDIR İLİ YONCA ALANLARINDA YONCA TOHUM KAPSİDİ, *ADELPHOCORIS
LINEOLATUS* GOEZE (HEMIPTERA, MIRIDAE)'UN YAYILIŞI, DOĞADA
BİYOLOJİSİ VE ZARARI ÜZERİNDE ÖN ÇALIŞMALAR

Doç.Dr. Celalettin Gözüaçık

Iğdır Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, 76000, Iğdır, Türkiye,
<https://orcid.org/0000-0002-6543-7663>

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Gültekin

Iğdır Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, 76000, Iğdır, Türkiye,
nesgultekin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0139-7391>

Öğr. Gör. Nagihan Kılıç

Iğdır Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, 76000, Iğdır, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-7746-8125>

Araş. Gör. Dilek Doğan

Iğdır Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü, 76000, Iğdır, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-9692-7211>

Özet

Yonca (*Medicago sativa* L.) çok geniş alanlarda yetiştirilen önemli bir yem bitkisidir. Vegetasyon süresince birçok böcek yoncanın vegetatif ve generatif kısımlarında beslenmektedir. Bu böceklerden Yonca tohum kapsidi, *Adelphocoris lineolatus* Goeze (Hemiptera, Miridae) özellikle yonca bitkisinin vegetatif ve generatif kısımlarında beslenerek zararlar oluşturmaktadır. Bu çalışma *A. lineolatus*'un Iğdır ili yonca alanlarındaki yayılışı, biyolojisi ve zararının belirlenmesi amacıyla ele alınmış bir ön çalışmadır. Bu amaçla arazi çalışmaları 2018 ve 2019 yıllarında Merkez, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçelerinde bulunan 25 yonca tarlasında nisan-ekim ayları arasında yapılmıştır. Böceğin yayılış alanları her tarlanın 5 farklı noktasında 10'ar defa olacak şekilde atrap kullanılarak belirlenmiştir. Doğada biyolojisi ve zararının tespiti ise gözle kontrol yöntemi uygulanmış ve laboratuvarında ise her bir tarladan tesadüfi olarak toplanan 10'ar salkımdan 10'ar tohum kapsülü içerisindeki tohumlar ile bitkini sap kısımları binoküler altında incelenmiştir. Çalışmalar sonucunda; çalışmaların yürütüldüğü bütün yonca alanlarında *A. Lineolatus* bulunmuştur. Kışı yonca bitkisi saplarında yumurta döneminde geçirdiği, nimflerinin nisan -mayıs aylarında, ergin bireyler ise mayıs- haziran aylarından itibaren görülmeye başladığı gözlemlenmiştir. Bahar döneminde nimfler bitkinin genç sürgün ve yapraklarında, temmuz sonlarında bitkinin çiçek sapı, sonrasında bakla içerisindeki tohumlarla beslendiği ve beslenme sonucunda sürgünlerin pörsüdüğü, çiçeklerin oluşumunun engellendiği ve özellikle tohumun içeriğini tamamen ya da kısmen emerek tohumların tohumluk özelliklerini yitirdikleri tespit edilmiştir. Çalışmanın her iki yılında yonca tohumlarında oluşan bu zararın yaklaşık % 5-35 oranında olduğu belirlenmiştir. Özellikle yonca tohumlarındaki kayıplar dikkate alındığında tohumluk üretimi yapan çiftçilerin bu zararlıyı göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Ayrıca, bu böceğin yonca alanlarındaki yayılış ve zarar durumunun daha detaylı çalışmalarla araştırılmasının yararlı olacağı ileri sürülebilir.

Anahtar kelimeler: *Adelphocoris lineolatus*, yayılış, biyolojik gözlem, zarar, yonca, Iğdır

PRELIMINARY STUDIES ON DISTRIBUTION, BIOLOGY AND DAMAGE OF
ALFALFA SEED CAPSID, ADELPHOCORIS LINEOLATUS GOEZE (HEMIPTERA,
MIRIDAE) IN ALFALFA FIELDS OF İĞDIR PROVINCE

Abstract

Alfalfa (*Medicago sativa* L.) is an important forage crop grown in very large areas. During vegetation, many insects feed on the vegetative and generative parts of the alfalfa. Among these insects, Alfalfa seed capsid, *Adelphocoris lineolatus* Goeze (Hemiptera, Miridae) cause damages by feeding especially in the vegetative and generative parts of the alfalfa plant. This study is a preliminary study conducted to determine the distribution, biology and damage of *A. lineolatus* in the alfalfa fields of İğdir province. For this purpose, field studies were carried out between April and October in 25 alfalfa fields in Center, Aralık, Karakoyunlu and Tuzluca in the years 2018 and 2019. The distribution areas of the insect were determined using sweep net 10 times at 5 different points of each field. In nature, the method of visual control was applied to determine the biology and its damage, and in the laboratory, seeds in 10 seed capsules from 10 clusters collected randomly from each field and the stem parts of the plant were examined under binoculars. As a result of the studies; *A. lineolatus* was found in all alfalfa fields where the studies were conducted. It was observed that *A. lineolatus* was overwinter as an egg in the stems of the alfalfa plant and the nymphs began to appear in April-May months, and the adults were observed as from May-June. In the spring period, the nymphs were fed on the young shoots and leaves of the plant, the flower stalk of the plant at the end of July, and then the seeds in the pod. As a result of feeding, it was determined that the shoots become wrinkled, flower formation was prevented and the seeds lose their properties, especially by absorbing the content of the seed completely or partially. It was determined that this damage occurring in alfalfa seeds in both years of the study was about 5-35%. In particular, considering the losses in alfalfa seeds, seed farmers should take this pest into consideration. In addition, it could be suggested that it will be useful to conduct more detailed studies on the alfalfa fields in order to control the distribution and damage status of *A. lineolatus*.

Keywords: *Adelphocoris lineolatus*, distribution, biological observation, damage, alfalfa, İğdir

THE BACTERIAL RESPONSE TO METRONIDAZOLE IN AN MFC-BASED TOXICITY SENSOR

Banu Taşkan

PhD, Res. Assist.

ORCID Number: 0000-0001-7751-1165

Firat University, Department of Environmental Engineering, Elazig 23100, Turkey

Abstract

One of the most important sources of antibiotics reaching the environment is animal manure and human waste, where significant concentrations of non-metabolizable antibiotics are present. Antibiotics may be resistant to sorption, biodegradation, and fixation, and photodegradation, especially in the soil, so that antibiotic residues can reach water sources. As a result, antibiotics can be detected at concentrations of $\mu\text{g/L}$ in surface water, groundwater, and wastewater treatment plant effluents. Metronidazole; It has antibacterial and anti-inflammatory properties and is a type of nitroimidazole antibiotic that is widely used in clinical applications and is widely used for the treatment of infectious diseases caused by anaerobic bacteria and protozoa such as *Giardia lamblia* and *Trichomonas vaginalis*. In addition to being generally used as an antibiotic for humans, it is also used incorrectly as chicken and fish food against parasites. Microbial fuel cells (MFCs) that generate electricity from organic pollutants can be used as toxicity sensors due to reduced electricity generation when fed with wastewater containing toxic substances. This study evaluated the use of metronidazole as a toxicity sensor in a dual-chamber MFC. The MFC was run under different concentrations of metronidazole in the range of 1-50 mg/L. This study takes into account the power generation, maximum power density, and the internal resistance of the MFC. A decrease in voltage generation and maximum power density was observed after metronidazole injection into the anode chamber of the MFC. On the other hand, as the concentration of metronidazole in the anode chamber increased, the load transfer resistance (R_{ct}) also increased. The results showed that the MFC represents a promising approach for detecting metronidazole toxicity and has the potential to shed light on future studies.

Keywords: Microbial fuel cell (MFC), metronidazole, toxicity sensor, power density

**INNOVATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UZBEKISTAN:
REALITIES AND PROSPECTS PRODUCTION OF ORGANIC COTTON**

Ozodbek Karamatov

Associate Professor, DSc, Kastamonu University, Department of Economics and
Administrative Sciences, Department of Economics.

Abdulativ Khaldarov

Organic Cotton Production Expert

Sherzod Rakhmanov

PhD, Head of the International Cooperation Department at Tashkent Institute of
Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers

Abstract

Year by year in the world market, the demand for textile products which are produced on organic cotton has been increasing. Therefore, countries producing organic cotton annually increase organic cotton production. Uzbekistan, although it is one of the main producers and exporters of cotton in the world market, has been producing organic cotton only since 2019. The country has all the conditions for the further development of organic cotton production. In recent years, in order to gradually liberalize the agricultural sector, radical changes have occurred, especially cotton growing. The adopted legal acts have contributed to improving the organization of agrarian and processing industries. New structures have been organized, uniting the whole cycle of cotton production, processing and marketing of textile products, agricultural clusters. In our opinion, the main producers of organic cotton and textile products may be cotton-textile agro clusters. It is well known that the prices of textile products produced on an organic basis in the domestic and foreign markets are much higher than those produced by the traditional method. Therefore, agricultural clusters, having the opportunity to independently enter the world market, are interested in covering a certain segment of the organic cotton market.

This study is aimed at studying the experience and analysis of the production of organic cotton in the agricultural cluster Textile Technologies Group LLC. Also assess the development opportunities for organic cotton production in the republic.

Keywords. Innovation, organic farming, organic cotton, agricultural cluster, organic cotton market.

DİJİTAL ORTAMDA KURUMSAL MARKALARIN ALGILANAN İMAJLARININ BULUNDUKLARI YERE KATKISI*

Doç.Dr. Mikail Batu

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,
ORCHID: 0000-0002-6791-0098

Özlem Kutlu

Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi İletişim Uzmanı
ORCHID: 0000-0001-9138-1977

Özet

Bilgi iletişim teknolojileri sayesinde farklı ülkelerde, farklı dil, din ve kültüre sahip toplumlarda bilgiye anında ulaşma imkânına sahip müşterilerin satın alma davranışları değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum bir yandan müşterilere ait bilgilerin kayıt altına alınmasını önemli hale getirmekte diğer yandan işletmelerin müşteriler hakkında stratejik karar almalarını zorlaştırmaktadır. İnterneti kullanan müşterilere ait her bir bilgi, işletmelerin pazarlama çabaları için son derece değerli bir ürün haline gelmektedir. Bu doğrultuda ticaretin değişen formu olan dijital ortamdaki ticarete işletmelerin varlığını devam ettirebilmesi kurumsal iletişim çerçevesinde markalaşmasına ve başarılı bir imaj sergilemelerine bağlı olmaktadır. Bu doğrultuda olumlu bir imaja sahip işletmenin, müşterinin karar verme sürecini pozitif yönde etkileyebileceği varsayılırken olumsuz imaja sahip işletmelerin imajlarının da müşterilerin satın alma davranışlarını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, dijital ortamda kurumların algılanan imajları tartışıldıktan sonra online çiçek satışı gerçekleştiren kurumsal markaların literatürde belirtilen ölçütler doğrultusunda web site uygulamalarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. İncelemede “online alışverişte lider işletmelerin imajlarının da liderliklerine eşdeğer seviyede mi olduğu” sorusu sorulmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de çiçek sektöründe faaliyet gösteren beş işletmenin analizi yapılmış, web sitelerine yönelik ziyaretçi verilerinin istatistikleri incelenmiştir. Ayrıca söz konusu web sitelerinin marka imajları, literatürden elde edilen bilgiler çerçevesinde yazarlar tarafından oluşturulan tablo ölçüt alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda; online ortamda başarılı markalaşma süreci gerçekleştiren işletmelerin müşteriler nezdinde olumlu bir imaja sahip olduğu, bu süreçteki başarısının da liderlik yolunda önemli avantajlar sağladığı görülmüştür. Ayrıca olumlu bir imaja sahip işletme müşterilerin karar verme sürecini pozitif yönde etkilerken olumsuz imaja sahip işletmelerin imajları da müşterilerin satın alma davranışlarını olumsuz yönde etkilemiştir. İşletmenin web sitesi ile tanışan ve karşılıklı etkileşim sonucunda her aşamada memnuniyet düzeyini test eden müşteride marka sadakati oluşmaktadır. Sadakat gösteren müşteri aynı web sitesini ziyaret etmeye devam ettikçe rakip işletmelerin online pazara girişleri ya da pazarda tutunmaları da zorlaşabilmektedir. Bu durum başarılı işletmelerin gerek pazar payı gerekse finansal açıdan pazar lideri konumuna gelmesini sağlayabildiği gibi işletmenin var olan liderlik pozisyonunu korumasına da etki edebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Marka, Algılanan İmaj, Kurumsal İletişim Dijital İletişim.

*Bu çalışma, Özlem Kutlu’nun “Dijital Alışverişte Lider Markalar ve İmajları” başlıklı 19.06.2019 tarihinde, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde kabul edilen 581984 sayılı yüksek lisans tezinden geliştirilmiştir.

THE CONTRIBUTIONS OF THE PERCEIVED IMAGES OF CORPORATE BRANDS IN
THE DIGITAL ENVIRONMENT

Abstract

The purchasing behavior of customers, who have the opportunity to access information instantly in different countries and societies with different languages, religions and cultures, can vary thanks to information communication technologies. This, on the one hand, makes it significant to record the information of customers, and on the other hand, it makes it difficult for enterprises to make strategic decisions about customers. Every piece of information about customers using Internet becomes an excessively valuable product for the marketing practices of enterprises. Therefore, the existence of enterprises in the digital environment, which is the changing form of trade, depends on branding and the presentation of a successful image within the scope of corporate communication. Accordingly, it is assumed that an enterprise with a positive image can positively affect the decision-making process of the customer, while it is thought that an enterprise with a negative image may also negatively affect the purchasing behavior of customers.

In this study, after discussing the perceived images of the corporates in the digital environment, it is aimed to determine and evaluate the web site applications of the corporate brands that sell flowers online in accordance with the criteria mentioned in the literature. The question “whether the images of the leading enterprises in online shopping are at the same level as their leadership” is asked in the research. Accordingly, the analyses of the five enterprises in the flower industry in Turkey were made and the statistics of data for website visitors were examined. In addition, the brand images of these websites were evaluated based on the table created by the authors within the scope of the information obtained from the literature. As a result of this, it was observed that enterprises, which implement successful branding processes in the online environment, have a positive image in the eyes of customers, and their success in this process provides crucial advantages in the way of leadership. While the enterprise with a positive image positively affected the decision-making process of the customers, the image of the enterprise with a negative image also negatively affected the purchasing behavior of the customers. Brand loyalty is formed in the mind of the customer who meets the website of the enterprise and tests the satisfaction level at every stage as a result of mutual interaction. As the loyal customer continues to visit the same website, it may be difficult for competitors to enter or hold on to the online market. This can enable successful enterprises to become market leaders in terms of both market share and financial terms, as well as affect the preservation of the present leadership of the enterprise.

Keywords: Corporate Brand, Perceived Image, Corporate Communication Digital Communication.

İLETİŞİM TEMELİNDE TELEVİZYON DİZİLERİNDE KÜLTÜREL AKTARIM: YASAK ELMA DİZİSİNDEKİ MESAJLARA YÖNELİK SÖYLEM ANALİZİ

Doç.Dr. Mikail Batu

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
ORCHID: 0000-0002-6791-0098

Nermin Kaptan

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Araştırmaları Programı
ORCHID: 0000-0003-3386-6006

Özet

Türkiye’de son yıllarda televizyon izleme eğilimleri üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında, dizilerin en çok izlenen programlardan birisi olduğu görülmektedir. Dizilerde toplumsal çerçevede insan ilişkileri yansıtılırken var olan kültürel zenginlik veya etkilenilen/yaratılan yeni kültürel içerikler de aktarılabilmektedir. Bu nedenle dizilerin senaryoları, ideolojik düşünce aktarımları, karakterleri ve olayları sunuş biçimleri büyük önem taşımaktadır. Çünkü seyirci izlediği dizide kültürel temsilleri, içerikleri veya yapıları bilinçli ya da bilinçsizce göyerek etkilenebilmektedir. Bu etkilenim, uzun sürede kültürel hayat içerisinde yeni algılar, yeni yaşam tarzları veya davranış şekilleri olarak yer bulabilmektedir.

Bu araştırmada Yasak Elma dizisini çözümlemek için eleştirel söylem analizinden yararlanılarak kültürü oluşturan unsurlar çerçevesinde mikro ve makro yapılar üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı “Türkiye’de en çok seyirciye sahip dizilerden biri olan Yasak Elma dizisini inceleyerek iletişim temelinde kültürel aktarımların neler ve nasıl olduğunu” saptamaktır. Çalışmanın evrenini 2018-2020 yıllarında Türkiye’de yayınlanan yerli diziler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise izleyiciler tarafından yapılan şikayetler baz alınarak oluşturulmuştur. Bu doğrultuda en çok eleştiriye konu olan başlıkların toplumsal, kültürel yapının ve insan ilişkilerinin (aile yapısı, kültürel yozlaşma, aldatma, çarpık ilişkiler vb.) olduğu tespit edilmiş, Yasak Elma dizisinin ise bu eleştirel başlıklara en çok sahip dizilerden biri olduğu görülmüştür. Dizinin üç sezon yayınlanması bakımından sistematik örneklem türü yoluyla seçilen 8 bölüm örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmada “Yasak Elma dizisinde iletişim temelinde hangi kültürel aktarımların yapıldığını saptamak” ana sorunsal olarak ele alınmıştır. Alt sorular ise Yasak Elma dizisindeki kültürel yozlaşma unsurlarının neler olduğu, Yasak Elma dizisindeki aile yapısının Türk aile yapısına uygunluk gösterip göstermediğidir. Sonuç olarak dizide dil, din, aile, arkadaşlık, komşuluk, ikili ilişkiler, yaşam tarzı, ahlaki davranışlar ve gelenek görenekler hakkında kültürel aktarımların yapıldığı saptanmıştır. Kültürel yozlaşma ise zenginlik/fakirlik, sadakat/ihanet, kadın/erkek, ben/biz, samimiyet/yapaylık, metaforları ve dil yapısı, dini motif ve simgeler ile verilmiştir. Dizide baba, anne, kadın erkek karakterlerin negatif sıfatları yansıttıkları görülmüştür. Dizideki aile yapısının ise Türk aile yapısına uygunluk göstermediği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültürel Aktarım, İletişim, Yasak Elma, Söylem Analizi

CULTURAL TRANSMISSION IN TELEVISION SERIES IN THE CONTEXT OF
COMMUNICATION: DISCOURSE ANALYSIS OF THE MESSAGES IN TURKISH
TELEVISION SERIES “YASAK ELMA”

Abstract

Television series are regarded as one of the most watched programs as the researches on television trends in Turkey in recent years are examined. While human relations are

reflected in the social framework, present cultural richness or inspired/created new cultural contents can also be conveyed. For this reason, the scenarios of TV series, the transmission of ideological thoughts, the presentations of the characters and events have great importance. It is because the audience can be influenced by consciously or unconsciously watching the cultural representations, contents or structures in TV series. This influence can emerge in cultural life as new perceptions, new lifestyles or behavior patterns in a long period of time.

In this study, the micro and macro structures within the scope of the elements that create the culture were highlighted by using critical discourse analysis to examine TV series “Yasak Elma”. Accordingly, the aim of this study is to determine “which cultural transmissions are and how they emerge in the context of communication by analyzing “Yasak Elma” which is one of TV series with the most audiences in Turkey. The universe of the study is domestic TV series in Turkey that were broadcasted in the years between 2018 and 2020. The sample of the study was created based on the complaints made by the audience. In this respect, it was determined that the most criticized subjects are social and cultural structure and human relations (family structure, cultural degeneration, deception, toxic relationships, etc.), and TV series “Yasak Elma” is one of TV series with the most critical subjects. As TV series were broadcasted for three seasons, 8 episodes chosen through systematic sampling type were selected as samples. In the study, “determining which cultural transmissions emerged in the context of communication in TV series Yasak Elma” was handled as a main problem. Sub-questions are which cultural degeneration elements emerge in TV series “Yasak Elma”, and whether the family structure in this TV series is appropriate for Turkish family structure. As a result, it was determined that there were cultural transmissions about language, religion, family, friendship, neighborhood, romantic relations, lifestyles, moral behaviors, and traditions. Cultural degeneration is conveyed by wealth/poverty, loyalty/betrayal, woman/man, I/we, sincerity/insincerity, metaphors and language structure, religious motifs and symbols. It was observed that female and male characters, father, and mother reflect negative adjectives in this TV series. It was determined that the family structure in this TV series is not appropriate for Turkish family structure.

Keywords: Cultural Transmission, Communication, Yasak Elma, Discourse Analysis.

INFORMATION SECURITY POLICY AND THE PROCESS OF COMBATING
CYBERCRIME IN UZBEKISTAN

Aliev Alibek Aibekovich
Researcher at Andijan state University

ЎЗБЕКИСТОНДА АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИ СИЁСАТИ ВА КИБКЕР
ЖИНОЯТЧИЛИККА ҚАРШИ КУРАШ ЖАРАЁНИ

ПОЛИТИКА ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ПРОЦЕСС БОРЬБЫ С
КИБЕРПРЕСТУПНОСТЬЮ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация

Мазкур мақолада Ўзбекистонда кибер жиноятчилик ва унга қарши кураш борасида мулоҳазалар юритилади. Ахборот хавфсизлиги тушунчаси, унинг моҳияти ва иқтисодий тараққиётга таъсири масалалари таҳлил қилинади. Ахборот хавфсизлиги борасида амалга оширилаётган ишлар борасида маълумотлар қайд этилган.

XXI асрнинг бошларига келиб “кибер хавфсизлик” тушунчаси “ахборот хавфсизлиги” тушунчасининг синоними сифатида ишлатила бошланди. Чунки, бу даврга келиб ахборотларнинг жойлашиш манбаси сифатида асосан компьютерлар эътироф этила бошланди. Кенг маънода кибер хавфсизлик деганда кибер жиноятларга қарши техникавий, ҳуқуқий ва ташкилий кураш чоралари, персонал, корпоратив ва давлатга тегишли маълумотларни ҳимоя қилиш, кибер хавфсизлик маданиятини ўстириш, интернет-сервислар операторларининг техникавий ўзаро алоқаларини ривожлантириш кабилар тушинила бошланди.

Лекин, Ўзбекистонда 2013-2015 йилларда жамият ва давлатга нисбатан ахборот хуружлари жуда ҳам кучайди. SecureList таҳлилий сайтнинг маълумотларига биноан мамлакатдаги фойдаланилаётган ахборот воситалари ва технологияларини турли зарарқунанда дастурлар билан ишдан чиқариш хавфи кучли бўлган давлатлар гуруҳига мансуб давлат сифатида баҳоланган эди. “Kaspersky Lab” 2014 йилда эълон қилган ҳисоботда Ўзбекистон вируслар билан зарарланиш хавфи кучайган, банклар миқозларинининг ахборотлари ўғирланиши юқори даражадаги хавфли бўлган “бешлик” мамлакатларидан бири сифатида баҳоланди.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы киберпреступности и борьбы с ней в Узбекистане. Анализируются вопросы концепции информационной безопасности, ее сущность и ее влияние на экономическое развитие. Отмечается, что информация о проводимой работе по информационной безопасности.

Annotation

This article discusses the issues of cybercrime and the fight against it in Uzbekistan. The article analyzes the issues of the concept of information security, its essence and its impact on economic development. It is noted that information about the ongoing work on information security.

ULUSLARARASI GÖÇ VE ETKİLERİ: HİNDİSTAN ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Emin ÇAKILCI

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Orcid No: 0000-0002-6330-1623

Gözde İŞBİLİR ÜLGER

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Orcid No: 0000-0002-0006-830X

Özet

1980 sonrası dönemde hız kazanan küreselleşme faaliyetleri ile birlikte malların ve sermayenin küreselleşmesi yanında emek piyasalarının da küreselleşmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda üretim ve sermaye yön değiştirirken, daha çok emek akımlarını içeren göç olgusu da ulusal ölçekten uluslararası ölçüğe taşınarak, uluslararasılaşmanın temel konularından birisi olmuştur. Göç davranışının açıklanmasında “insanların yasadıkları yerdeki değişim” ve “bireylerin yasadıkları yeri değiştirme kararları” nedeniyle meydana gelen hareketlilik kavramları arasında dolaylı bir tartışma mevcuttur.

Göç, çağdaş küresel ekonomideki en önemli konulardan biridir. Şu anda 258 milyon insanın kendi ülkesi dışında kaldığı tahmin edilmektedir. Göç genellikle ekonomik ve sosyal değişimin bir sonucudur. Örneğin, göç iyileşen ekonomik ve sosyal koşullar ile kalkınmayı sağlayabilir veya alternatif olarak durgunluğun ve eşitsizliğin sürmesine, hatta artmasına neden olabilir. Göç veren ve göç alan ülkenin gelişmişlik düzeyine göre çeşitlilik gösteren göç akımları göçe taraf ülkelerde istihdam ve ekonomik büyüme üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkiler yaratmaktadır.

2003 yılında, Küresel Kalkınma Finansmanı raporu, göç ve kalkınma tartışmalarını gündeme getiren dönüm noktası olmuştur. Raporda, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında, göçmen havalelerinin görece önemine vurgu yapılmıştır. Dünyada sürekli bir artış eğilimi gösteren göçmen havaleleri, yüksek düzeyde havale kabul eden ülke ekonomilerini birçok yönden etkilemekte; bu nedenle havalelerin makroekonomik etkilerine yönelik birçok çalışma ortaya konmaktadır. Bu yüzden çalışmada göç ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2020 Raporunda yer alan veriler göre 2018 yılında en çok göçmen havalesi alan ülke Hindistan olmuştur. Bu sebeple çalışmanın ampirik analiz kısmında Hindistan ekonomisine ait veriler kullanılmıştır. Hindistan'ın 1980 ile 2018 dönemine ait göç havaleleri ile GSMH verileri VAR analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonucunda göç havaleleri ile büyümeye arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yapılan nedensellik analizi sonucunda göçmen havalelerinden büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, politika yapıcılar ülkenin ekonomik büyümesini desteklemek için Hindistan'daki göçmen havalelerinin akışını ve faydalarını teşvik etmek amacıyla makroekonomik ortamı iyileştirmek için çaba göstermelidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Ekonomik Büyüme, Uluslararası Göç, Göç Kuramları, Göç'ün Etkileri,

Jel Code: O15, O40, F22

Abstract

With the globalization activities that gained momentum in the post-1980 period, the globalization of goods and capital, as well as the globalization of labor markets, has enabled. In this context, while production and capital are changing direction, the phenomenon of

migration, which includes mostly labor flows, has also become one of the main issues of internationalization by moving from national to international scale. In the explanation of the act of migration, there is an indirect debate between the concepts of mobility that occur due to "change in where people live" and "individuals' decisions to change their place of residence". Migration is one of the most important issues in the contemporary global economy. Currently, 258 million people are estimated to be out of their own country. Migration is often the result of economic and social change. In some cases, migration can lead to development with improved economic and social conditions, while sometimes alternatively it can lead to continued or even increased stagnation and inequality.

The migration flows, which vary according to the level of immigrant and recipient country, create direct and indirect effect on employment and growth in this countries of migration. In 2003, the Global Development Finance report was the turning point that brought the migration and development debate on the agenda. The report emphasized the relative importance of remittances in the development of developing countries. Remittances, which tend to increase continuously in the world, affect the economies which accept high remittances in many ways. Therefore, many studies have been put forward regarding the macroeconomic effects of remittances for reason that relationship between migration and economic growth is examined in this study.

According to the data in the International Organization for Migration (IOM) 2020 Report, India was the country with the highest number of migrants in 2018. For this reason, the data of Indian economy are used in the empirical analysis part of the study. Migration remittances and GNP data of India for the period between 1980 and 2018 have been subjected to VAR analysis. As a result of the study, a direct relationship was found between remittances and growth. As a result of the causality analysis, it was concluded that there is a one-way causality from remittances to growth. Therefore, policymakers should endeavor to improve the macroeconomic environment to promote the flow and benefits of remittances in India to support the country's economic growth.

Keywords: Migration, Economic Growth, International Migration Migration Theories, Effects Of Migration,

Jel Code: O15, O40, F22

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SOSYAL İNOVASYON UYGULAMALARI
SOCIAL INNOVATIONS PRACTICES IN THE WORLD AND TURKEY

Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU

Necmettin Erbakan Üniversitesi, UBF, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü

ORCID: 0000-0002-9341-6341

Sümeysra KARAMAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBE, Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı,

ORCID: 0000-0002-9859-5609

Özet

Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte günümüzde ekonomik ve sosyal refahı sağlamak için gerek devlet gerekse özel sektör değişime uyum sağlayacak ekonomik, kültürel ve sosyal alanda yeni fikirler geliştirmektedirler. Bu değişim ve gelişime koşut biçimde önemi her geçen gün artan kavram ise inovasyondur. İnovasyon “yeni ve değişik bir şey yapmak” anlamındaki Latince “innovatus” kelimesinden gelmektedir. İnovasyon kelime anlamıyla bir fikri veya buluşu tüketicinin para ödemeyi kabul edeceği bir artı değer ile bir mal veya bir hizmete dönüştürme sürecidir. Bir yeniliğin, inovasyon olarak adlandırılabilmesi için, ekonomik bir maliyetle gerçekleştirilmiş olması ve belirli bir ihtiyacı karşılaması gerekmektedir.

İnovasyon kavramı daha çok teknolojik gelişmeler olarak algılansa da son yıllarda inovasyon kavramının tanımında değişikliğe gidilmiş; teknolojik faydanın yanında toplumun faydası da göz önünde tutularak sosyal faydaya yer verilmiştir. Bu durum da sosyal inovasyon kavramını ortaya çıkarmaktadır. Sosyal inovasyonu diğer inovasyon çeşitlerinden ayıran en önemli özellik finansal bir kazanç sağlamaması, toplumsal faydayı gözetmesidir. Sosyal inovasyonun doğru tanımının yapılabilmesi için sosyal sorunları içermesi, sosyal bir amacının olması, sosyal bir etki yaratması, adalet, eşitlik ve güçlendirme kavramları içermesi gerekmektedir.

Toplumsal ve çevresel sorunları önlemek amacıyla toplumun da faydasını gözeterek yeni fikirler geliştirmeyi; bilimsel bilgiyi iletme amacıyla yapılan teknolojik inovasyonların aksine, insan ve topluma ilişkin var olan sorunları çözmeye ve mevcut durumları iyileştirmeyi amaçlayan sosyal inovasyon, kurumsal anlamda da farklı uygulama örnekleri ile hayat bulmaktadır. Dünya’da ve buna koşut olarak Türkiye’de de değeri anlaşılan ve öneminin farkına varılan sosyal inovasyon, yalnızca özel sektörde değil aynı zamanda kamu sektöründe de pek çok farklı uygulamaya konu olmaktadır.

Bu çalışmada da çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle inovasyon kavramı tanımlanarak kuramsal ve kavramsal bir altyapı oluşturulmuştur. Ardından sosyal inovasyon kavramı hakkında geniş bir literatür taraması yapılarak çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Son bölümde ise Dünya’da ve Türkiye’deki sosyal inovasyon örneği olarak gösterilebilecek iyi uygulamalara değinilmiş; karşılaştırmalı biçimde değerlendirmeler yapılarak olası sorun alanlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, Sosyal İnovasyon, Dünya’da Sosyal İnovasyon Uygulamaları, Türkiye’de Sosyal İnovasyon Uygulamaları

Abstract

With the developing and changing technology, both the state and the private sector develop new ideas in the economic, cultural, and social fields to adapt in change in order to ensure economic and social welfare. The concept of which importance increases day by day in parallel with this change and development is innovation. Innovation comes from a Latin

word “*innovatus*”, which means “to do something new and different”. Innovation is literally the process of transforming an idea or invention into a good or a service with a surplus value that the consumer will be willing to pay for it. In order for an improvement to be called innovation, it must be realized at an economic cost and meet a certain need.

Although the concept of innovation is generally perceived as technological developments, the definition of the concept of innovation has been recently changed; social benefit is included considering societal benefit as well as technological benefit. So, the concept of social innovation appears. The most important feature that distinguishes social innovation from other types of innovation is that it does not generate financial gain but seeks social benefit. In order to make the correct definition of social innovation, it should include social problems, have a social purpose, lead to a social effect, and contain the concepts of justice, equality, and empowerment.

Social innovation, which develops new ideas in order to prevent social and environmental problems by considering the benefit of society and aims to solve the existing problems of human and society and to improve the current situation unlike technological innovations to advance scientific knowledge, comes to life with different application examples also in the institutional sense. Social innovation that finds value and gains importance in the world and in parallel, Turkey, is subject to many different applications not only in the private sector but also in the public sector.

This study firstly defines the concept of innovation in line with the purpose of the study and constitutes a theoretical and conceptual infrastructure. Then, a wide literature review about the concept of social innovation is made and so the conceptual framework of the study is formed. The last chapter mentions good practice examples that can be shown in Turkey and the world as an example of social innovation, and develops solution offers for possible areas of problem with comparative evaluations.

Keywords: Innovation, Social Innovation, Social Innovation Practices in the World, Social Innovation Practices in the Turkey

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KURUM İMAJINA İLİŞKİN ALGILARI: BİR MYO ÖRNEĞİ

Dr.Öğr.Üyesi İnci Fatma DOĞAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkoğlu MYO, Yönetim ve Organizasyon
Bölümü, ikurtulgan@gmail.com, Orchid no. 0000-0002-9749-2878

Dr.Öğr.Üyesi Zümrüt Hatice ŞEKKELİ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkoğlu MYO, Yönetim ve Organizasyon
Bölümü, Orchid no.0000-0001-5090-4372

Özet

Üniversiteler arasında yaşanan rekabet ortamında rekabet üstünlüğü elde etmede, mevcut öğrencilerin ve çalışan personelin memnuniyetini sağlamada, potansiyel öğrenciler için tercih sıralamasında ilk sıralarda yer almada kurum imajı oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Üniversitelerde sunulan hizmetleri değerlendirme noktasında önemli kaynaklardan biri olan öğrencilerin kurum imajına ilişkin algıları kurumun rekabet ortamındaki konumu açısından belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada bir devlet üniversitesi bünyesindeki meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin kurum imajını değerlendirmeleri istenmiş ve kurum imajına ilişkin öğrencilerin algılarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri bölüm gibi) bağlı olarak kurum imajına ilişkin algılarında bir farklılığın oluşup oluşmadığı tespit edilmek istenmiştir.

Çalışmanın verileri Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ne bağlı Türkoğlu Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerden anket tekniği ile elde edilmiştir. Öğrencilerin sosyal olanaklar, barınma, beslenme, spor ve kültürel faaliyetlere ilişkin kurum imajını yansıtan önermelere verdikleri yanıtların analizi için SPSS programından faydalanılmıştır. Çalışmada frekans analizi, Bağımsız t-Testi, ANOVA analizleri kullanılmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen testler sonucunda öğrencilerin kurum imajına ilişkin genel anlamda olumsuz algılara sahip olduğu bulunmuştur. Bu durumda meslek yüksekokulunun yerleşim yerinin, düzeninin, sosyal olanakların yetersizliğinin etkili olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin sadece akademik anlamda değerlendirildiğinde kurum imajına ilişkin algılarının diğer değişkenlere oranla olumlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu da gerek akademik personeli gerek akademik programları açısından okulun başarılı olduğu düşüncesini ön plana çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kurum İmajı, Yükseköğretimde Kurum İmajı, Meslek Yüksekokulları.

Abstract

The institution's image plays a very important role in gaining competitive advantage in the competitive environment between universities, ensuring the satisfaction of existing students and staff, and in being at the top of the preference ranking for potential students. The perceptions of the institution's image of students, which is one of the important sources of evaluation of the services offered in universities, are decisive in terms of the position of the institution in the competitive environment. In this context students, who is studying at a vocational school within a public University, were asked to evaluate the image of the institution to reveal the perceptions of the students regarding the image of the institution. In addition, it was aimed to determine whether there was a change in their perception of the

institution's image by depending on the demographic characteristics of the students (gender, age, department in which they studied, etc.).

The data of the study were obtained by survey technique from students studying at Kahramanmaras Sutcu Imam University Turkoglu Vocational School. The SPSS program was used to analyze students' responses to proposals reflecting the institution's image of social facilities, housing, nutrition, sports and cultural activities. Frequency analysis, Independent t-Test, ANOVA analyses were used in the study.

As a result of the analysis carried out for the purpose of the study, it was found that the students had negative perceptions about the image of the institution in general. This situation is thought to be caused by the lack of residential, layout, social facilities of vocational school and these variables are very effective. When the answers of the students were evaluated only academically, it was found that their perception of the institution's image was much more positive than other variables. This finding highlights the idea that the school is successful both in terms of academic staff and academic programs.

Keywords: Corporate Image, Institution Image in Higher Education, Vocational Schools.

UNITED NATIONS AND THE INTERNATIONAL CAMPAIGN AGAINST
APARTHIED

Nasir Abba Yusuf

Department of History and Security Studies
Umaru Musa Yaradua University, Katsina

Abstract

The eradication of South Africa's system of racial discrimination known as apartheid was on the agenda of the United Nations from its foundation. This paper discusses the historical evolution of the United Nations which was an offshoot of the then League of Nations that collapsed after the First World War. It also makes a critical examination of the activities of the U.N in relations to designing policies that affect the socio-political and economic life of the entire world with particular reference to the apartheid South Africa. Besides, the impact of the UN involvement in terms of the placement of embargo and sanctions on the South African government is equally discussed.

Keywords: United Nations, International Campaign & Apartheid.

DETERMINANTS OF TAX COMPLIANCE AMONG SMES IN BAUCHI TOWN,
NIGERIA

Ali USMAN

Fatima BELLO

Usman M. BATURE

Rakiya ABBA

Ahmed Usman HAFIZ

Abubakar Tafawa Balewa University Bauchi, Nigeria

Abstract

Corporate tax compliance entails the obligatory action perform by the tax-paying citizen in order to satisfy the statutory requirement of the tax laws of a sovereign state. Though, the SMEs industry has been tagged as difficult to tax in the developing countries like Nigeria due to their tax compliance attitude. This study aims to investigate the determinants of tax compliance among SMEs in Bauchi town, and its effects on revenue generation in the state. The study employed descriptive survey research design. Data was collected from the 55 sampled of the registered and operating SMEs in the town. SPSS software and Microsoft excel were used for the data analysis. The result revealed that tax rate has positive and statistically significant relationship with tax compliance by the SMEs, while tax knowledge of the SMEs operators have shown positive but statistically insignificant relationship with the tax compliance, but tax accountability has no significant effect on tax compliance among SME's in Bauchi town. The study recommended that, the government should operate a competitive tax rate in Bauchi town as it been operating in some other states in Nigeria. And should also embark upon SMEs operators' enlightenment on issues to do with tax filings and voluntary compliance, as to enhance their knowledge and improve their compliance behavior. While lastly the government should increase the level of accountability and transparency toward an effective revenue management in the state.

Keywords: Corporate tax, revenue, SMEs, tax compliance, taxpayer.

الطلب السياحي في ليبيا (الواقع والطموح)

للفترة من 2000 - 2010

أسالم المريمي سالم أبودور/ قسم التسويق/ كلية الادارة والموارد البشرية- زلطن/ جامعة صبراته
salemmaremy@gmail.com

المستخلص:

يمثل الطلب السياحي تلك الكميات من الخدمات والسلع التي تعرضها المؤسسات الخاصة والعامّة داخل أي مجتمع لغرض إشباع الرغبات المتوقعة للسياح، وتجتهد المؤسسات العاملة في المجال السياحي على تحديث وتطوير منتجاتها في إطار المنافسة من أجل تحقيق أكبر إيراد ممكن، وتقديم أفضل خدماتها لكسب الزبائن والعملاء بشكل مستمر، والعمل على زيادة الكم من المنتجات وتقديم الخدمات للزبائن وصولاً إلى طموحاتها من العوائد وتحقيق أهدافها لضمان البقاء في سوق العمل من خلال اتقان المزيج التسويقي ومراعاة حسن تصميمه مع الاهتمام بالترويج والتسويق وفق عناصره الأساسية ومواكبة التطور العلمي التقني في مجال التسويق والإعلان والترويج عبر شبكات التواصل الاجتماعي بشبكة المعلومات الدولية والاستفادة منها في تقييم ومعالجة القصور إن وجد داخل المؤسسة ذات النشاط السياحي شأنها في ذلك شأن المؤسسات الاقتصادية والتجارية ويختلف الطلب السياحي من مكان لآخر، ومن مرحلة زمنية لأخرى، وقد تكون الاختلافات كمية أو نوعية، ويرجع سبب ذلك لكون الطلب السياحي يتأثر بشكل كبير بمجموعة من العوامل منها اقتصادية وأخرى غير اقتصادية.

سيهدف هذا البحث إلى معرفة اسباب انخفاض الطلب السياحي على العرض السياحي الليبي والتعرف على أهم العناصر المؤثرة على الطلب السياحي في ليبيا، ويركز على مشكلة تندني الطلب السياحي في ليبيا الذي نتج عنه تندني في عدد السياح الوافدين وبالتالي الضعف الملحوظ في مساهمة قطاع السياحة في الدخل الاقتصادي للبلد. وفي هذا البحث سيتم الاعتماد على المنهج الوصفي لوصف الحالة وجمع البيانات والمعلومات اللازمة وتحليلها احصائي والتوصل الى عدد من النتائج والتوصيات التي يمكن أن تسهم في التحسين من مستوى الطلب السياحي للبلد.

الكلمات المفتاحية: الطلب السياحي، العرض السياحي، الإيرادات السياحية، المصروفات السياحية، السياحة الوافدة.

KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN KALİTELİ YAŞAMDAKİ ROLÜ

Prof. Dr. Şebnem ASLAN

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü,
Konya/Türkiye

ORCID: 0000-0003-2135-242X

Dr. Seda UYAR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi
Bölümü, Ankara/Türkiye

Orcid: 0000 0001 8051 8464

Özet

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil, beden, ruhen ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumu olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde sağlık konusu ekonomik, sosyolojik, politik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık hizmetleri, toplumların gelişmişlik seviyelerine paralel olarak gelişme göstermektedir. Sağlık hizmetlerinin üretilmesindeki ana hedef toplumun bütününe sağlıklı olmasını sağlamaktır. Sağlık hizmetleri koruyucu sağlık hizmetleri, tedavi edici sağlık hizmetleri ve rehabilite edici sağlık hizmetleri olmak üzere üç basamaktan oluşmaktadır. Özellikle "koruyucu sağlık hizmetleri" sağlıklı bir toplum olmanın en önemli aracıdır. Koruyucu sağlık hizmetleri kendi içerisinde kişiye yönelik ve çevreye yönelik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Koruyucu yaklaşımın fark edilmesi ve koruyucu yaklaşıma gereken önemin verilmesi ile birlikte önemli bir konuma sahip olan koruyucu sağlık hizmetleri, korunmanın toplum üzerindeki etkililiğini ve faydasını artıracak, sağlıklı ve iyilik halini devam ettirebilen bir toplum hedefine ulaşma doğrultusunda önemli bir katkı sağlayacaktır. Çalışma kapsamında koruyucu sağlık hizmetleri geniş çerçeveden ele alınarak bu hizmetlerin gerek bireysel gerek toplumsal faydalarına değinilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca korunmanın potansiyelinden en yüksek seviyede yararlanabilmek için gerekli koşulların ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Sağlık Hizmeti, Koruyucu Sağlık Hizmeti, Koruyucu Hekimlik

THE ROLE OF PROTECTIVE HEALTH SERVICES IN QUALITY LIFE

Abstract

According to the World Health Organization, health is defined not only as the absence of disease or disability, but as a state of complete well-being in physical, spiritual and social aspects. Today, health issue emerges as an economic, sociological and political phenomenon. Health services develop in parallel with the development levels of societies. The main goal in producing health services is to ensure that the whole society is healthy. Health services consist of three steps: preventive health services, curative health services and rehabilitative health services. Especially "preventive health services" are the most important means of being a healthy society. Preventive health services are divided into two as personal and environmentally oriented. With the awareness of the protective approach and giving the necessary importance to the protective approach, preventive health services, which have an important position, will increase the effectiveness and benefit of protection on the society and will make an important contribution towards achieving the goal of a healthy and well-being society. Within the scope of the study, it is aimed to address both individual and social benefits of preventive health services from a wide perspective. In addition, it is aimed to set

the necessary conditions in order to benefit from the potential of protection at the highest level.

Keywords: Health, health services, preventive health services, preventive medicine

TÜRKİYE’DE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİNİN DURUMUNUN İNCELEMESİ

Prof. Dr. Şebnem ASLAN

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü,
Konya/Türkiye

ORCID: 0000-0003-2135-242X

Arş. Gör. Dr. Şerife GÜZEL

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü,
Konya/Türkiye

ORCID: 0000-0002-4141-9110

Özet

Yaşlılık, her insanın karşılaşılabileceği fizyolojik ve biyolojik bir süreçtir. Yaşlılıkta bireyler fiziksel ve ruhsal bazı sağlık problemleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla yaşlılar bakıma ihtiyaç duymaktadır. Ancak yaşlıların pek çoğu bakımlarının sağlanması için ekonomik yönden yeterli bulunmamaktadır. Ayrıca günümüzde ortalama yaşam süresi uzamakta ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki yeri önemli bir paya sahip olmaktadır. Tüm bunlar gibi yaşlılarla ilgili karşılaşılan pek çok durumun üstesinden gelenebilmesi için ülkelerin çeşitli sosyal politikalar geliştirdiği görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki yaşlı bakım hizmetlerinin durumunu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda yaşlılık ve yaşlanmanın ne olduğu, yaşlı nüfusun toplum içindeki yeri, yaşlı nüfusun dünyada ve ülkemizdeki verileri, yaşlılara yönelik uygulanan politikalar, yaşlı bakım hizmetleri için örnek oluşturabilecek ülkelerden seçimler ve ülkemizdeki yaşlı nüfusun mevcut durumu ve yaşlı bakım hizmetleri incelenecektir.

Çalışmanın sonucunda, yaşlı nüfusun genel nüfus içerisindeki oranının arttığı görülmektedir. Bu bağlamda yıllara göre ülke bazında bakıldığında yaşlılar için verilen evde bakım hizmetlerinin ve huzurevlerinin sayısı ile burada bulunan yaşlıların sayısının sürekli artış gösterdiği dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlanma, Yaşlı Bakım

REVIEW OF THE CONDITION OF ELDERLY CARE SERVICES IN TURKEY

Abstract

Old age is a physiological and biological process that every person can encounter. Individuals in old age are faced with some physical and mental health problems. Therefore, the elderly need care. However, most of the elderly are not economically sufficient to provide their care. In addition, today the average life expectancy is getting longer and the elderly population has a significant share in the total population. It is seen that countries have developed various social policies in order to overcome many situations related to the elderly.

The aim of this study is to determine the status of elderly care services in Turkey. In this direction, what old age and aging are, the place of the elderly population in the society, the data of the elderly population in the world and in our country, the policies applied to the elderly, selection from countries that can set an example for elderly care services and the current situation of the elderly population in our country and elderly care services will be examined.

As a result of the study, it is seen that the ratio of the elderly population in the general population has increased. In this context, it is noteworthy that the number of home care services and nursing homes for the elderly and the number of elderly people living here has continuously increased on a country basis by years.

Keywords: Old Age, Aging, Elderly Care

THE EFFECT OF SMOKING ON RETINAL VASCULAR DENSITIES MEASURED BY OPTICAL COHERENCE TOMOGRAPHY ANGIOGRAPHY

Assist. Prof. Gökhan Özgür, MD

ORCID: 0000-0003-1759-9753

Assistant Professor Onur Gökmen, MD, FEBO

ORCID: 0000-0002-6058-4226

Health Sciences University, Department of Ophthalmology, Samsun Training and
Research Hospital, Turkey

Abstract

Purpose: To examine the effects of smoking on vascular density in superficial and deep

Method: Superficial and deep vessel density indexes of smoking volunteers and healthy non-smoking volunteers were measured with the Topcon DRI OCT-1 Tritron® device and compared with each other.

Results: Forty eyes of 20 smoking volunteers and 98 eyes of 49 healthy volunteers as a control group was included in the study. Twenty-five (36.2%) participants were male and 44 (63.8%) were female.

The mean age of the participants was 37.00 ± 12.1 years. The average superficial vascular density index and deep vascular density indexes of smokers were found to be 40.19 ± 1.5 % and 42.57 ± 2.5 %, respectively, while the non-smoking control group was 40.13 ± 1.5 % and 41.51 ± 1.9 %, respectively.

While there was no statistically significant relationship between the superficial vessel densities between smokers and non-smokers ($P > 0.05$), in deep retinal vein density measurements, significantly lower vascular density was observed in the non-smoker group in the superior quadrant, inferior quadrant, and mean total densities. ($p < 0.05$). No statistically significant correlation was observed in the Pearson correlation analysis performed with the superficial and deep vascular densities of smokers. P values respectively ($p = 0.469$, $p = 0.882$)

Discussion: In this study, it was determined that smoking decreases retinal vascular densities on the deep vascular plexus. Smoking has microvascular effects on vessels such as vasodilatation, vasoconstriction, increased platelet aggregation, endothelial dysfunction. Studies are showing that smoking decreases retinal blood flow and reduces the autoregulatory effects of the retina. Here, the vasoconstrictor effects of nicotine were held responsible. Similarly, a decrease in choroidal thickness was detected in smokers. The sympathetic activation caused by smoking and the vascular effects of nicotine may be responsible for these results.

Keywords: Optical Coherence Tomography Angiography; Retinal Vascular Density, Smoking

ANXIETY AND MANAGEMENT LEVELS OF FUTURE HEALTHCARE PROFESSIONALS

Assoc. Prof. Dr. Nilgun ULUTASDEMIR¹,
Lecturer Mustafa GUL²

¹ Gümüşhane University Faculty of Health Sciences Department of Health
Management, GÜMÜŞHANE, ORCID ID: 0000-0002-2231-5236

² Amasya University, Sabuncuoğlu Şerefeddin Health Services of Vocational School,
Department of Medical Services and Techniques, AMASYA, ORCID ID: 0000-0002-4106-
8875

Abstract

Aim: This study was planned to determine the anxiety and management levels of future healthcare professionals.

Method: Students who are future health professionals studying at a state university were included in scope of the research. The questionnaire consisting of sociodemographic characteristics, health conditions, clinical environment, working conditions, Beck Anxiety Scale questions was applied to the students under direct observation. The data were analysed using frequency, t test, Anova analysis.

Findings: It was found that students with low perceptions of socio-economic status had higher average BAÖ scores than students with moderate and high perceptions of socio-economic status. According to those who do not use PPE, those who express their health status as medium and bad, those who express it as good, those who do not eat regularly, those who do not eat regularly, those who do not smoke occasionally, those who do not decant time to rest, those who sleep 1-5 hours experience more anxiety than those who sleep more hours. Future health professionals stated that as a method of coping with the anxiety they experience, the first three places are listening to music, sleeping and meeting with their friends.

Results: It has been found that future health professionals experience moderate levels of anxiety and have difficulty management. Students should be given training and support for anxiety and management.

Keywords: Future Healthcare Professionals, Anxiety, Management

**JOB SATISFACTION AND JOB STRESS OF OCCUPATIONAL SAFETY
SPECIALIST (EXAMPLE OF EASTERN ANATOLIA REGION OF TURKEY)**

Nilgun ULUTASDEMIR

Assoc. Prof. Dr., Gümüşhane University, Faculty of Health Sciences, Gümüşhane,
Turkey

Sirer ALBAYRAK

Lecturer, Ağrı İbrahim Çeçen University Vocational High School, Ağrı, Turkey

Hasan TUNA

Lecturer, Gümüşhane University, Kelkit Aydın Doğan Vocational High School,
Gümüşhane, Turkey

Ozgun ARMAN

Lecturer, Artvin Çoruh University, Borçka Acarlar Vocational High School, Artvin,
Turkey

Abstract

This study was conducted to determine the job satisfaction and job stress levels of occupational safety specialists working in the Eastern Anatolia region of Turkey, and to analyze whether there is a relationship between job satisfaction and job stress.

The population of the research, which was conducted as a descriptive and cross-sectional study, was comprised of occupational safety specialists (n=240 persons), who were active employee in the Eastern Anatolia Region of Turkey (provinces of Malatya and Van) between June-August 2018. The entire population was reached and a total of 168 individuals, who volunteered to participate, were included in the research except for the those who refuse and who are on leave based on the lowest number of provinces (n=84). The data of the research were collected through questions seeking answers about socio-demographic characteristics, specialty features, task type, and about the province they were working in, as well as the "Perceived Job Stress Scale" and "Minnesota Job Satisfaction Scale"; the questions and scales were administered under direct observation in 15 minutes through face-to-face interview method. In the statistical analysis of the data, frequency, t test, ANOVA and correlation analysis were used.

Among the research participants, who were occupational safety specialists, 22.6% were female, 77.4% were male and their average age was 29.50 ± 1.78 (min:18, Max:54). Of the specialists, 60.1% stated that they were Class-B occupational safety specialists, 37.5% qualified as a specialist after studying a master's degree, and 66.1% were employed under contract through the Joint Health and Safety Unit. Occupational safety professionals working in Malatya province experience more work stress than those working in Van province. Female occupational safety professionals experience more job dissatisfaction, while male occupational safety professionals experience more job stress. Perceived job stress also increases as the age and professional experience increase.

As the conclusion, it was determined that occupational safety specialists experience high job satisfaction and job stress, and that there was a negative significant relationship between the job satisfaction and job stress.

Keywords: Occupational safety specialist, Job stress, Job satisfaction

**HESPERETIN ALLEVIATES ADRIAMYCIN-INDUCED CARDIOTOXICITY:
ROLE OF TRANSIENT RECEPTOR POTENTIAL CATION CHANNEL
SUBFAMILY C MEMBER 6 AND NUCLEAR FACTOR KAPPA-B**

Nalan Kaya Tektemur¹, Ahmet Tektemur², Elif Erdem Güzel³

¹ e-mail: nalankaya@firat.edu.tr; Department of Histology and Embryology, Faculty of
Medicine, Firat University, Elazig, Turkey

² e-mail: atektemur@firat.edu.tr; Department of Medical Biology, Faculty of Medicine,
Firat University, Elazig, Turkey

³ e-mail: elfer192@hotmail.com; Department of Midwifery, Faculty of Health Sciences,
Mardin Artuklu University, Mardin, Turkey.

Abstract

Objective: Adriamycin (ADR), a wide-spectrum antineoplastic agent, has adverse effects on the heart. ADR-induced cardiotoxicity may be generated by excessive reactive oxygen species (ROS), disruption of Ca⁺² homeostasis, impaired mitochondrial function, destruction of cellular proteins. Hesperetin (HES) attenuates oxidative stress-induced cellular damage. In the study, it was aimed to investigate the effect of HES against doxorubicin-induced cardiotoxicity and in this case the role of Transient Receptor Potential Cation Channel Subfamily C Member 6 (TRPC6) and nuclear factor kappa-B (NF-κB). **Methods:** The animal experiments were approved by Firat University Ethical Committee (protocol no: 07/2018). 8 weeks old Sprague-Dawley male rats were randomly separated to control, ADR, ADR+HES and HES groups (n=7). ADR was administered intraperitoneally at the single dose of 15 mg/kg and HES was given by oral gavage (at the dose of 50 mg/kg every other day) for 4 weeks. In heart tissues of rats, immunohistochemical stainings and quantitative real-time PCR analyzes for TRPC6 and NF-κB gene expressions and hematoxylin-eosin staining for detection of histopathological changes were performed. **Results:** While histopathological changes such as vascular congestion, inflammatory cell increase and hemorrhage were observed in ADR groups, hesperetin treatment significantly improved all histopathological findings. Also, ADR-caused increased NF-κB and decreased TRPC6 expressions changed with the administration of hesperetin, becoming closer to the control group. **Conclusions:** Our results suggest that NF-κB and TRPC may play a role in ADR-induced cardiotoxicity. Hence, in the prevention of ADR-induced heart damage, hesperetin may be thought to follow a molecular mechanism mediated by both NF-κB and TRPC6.

Keywords: Adriamycin; Hesperetin; TRPC6; NF-κB.

EVALUATION OF THE EFFECT OF NCC ON PHASE STABILITY OF HA-BASED INJECTABLE BONE GRAFTS

Jülide Hazal TÜRKCAN ^{1*}, Afife Binnaz HAZAR YORUÇ ¹

¹ Department of Metallurgical and Materials Engineering, Yıldız Technical University,
Esenler, 34210, Istanbul, Turkey
ORCID ID: ^{1*} 0000-0002-2316-7693, ¹ 0000-0001-7281-2305

Abstract

The injectable regenerative bone graft material (IRBGM), which reduces the risk of infection, prevents surgical scarring and intense blood loss, gains importance. The IRBGM consist of a biopolymeric carrier matrix with the CaP as bioactive phase. The stability of suspension during storage or application is the main issue to being "ready to use" since the biopolymer can promote the particle aggregation. Nowadays researchers focus on the phase separation mechanism and sedimentation of particles in terms of rheological behavior. To enhance the injectability without separation it is essential to increase the viscosity of the system [1, 2]. Studies have shown that biocompatible and bioactive Nanocrystalline Cellulose (NCC) with different surface charge densities affects the rheological behavior by affecting the particle-gel interactions. Also, it was reported that in aqueous conditions the NCC has relatively high viscosity which provides structural development. By using sulphuric acid for hydrolysis of cellulose negatively charged particles that is more stable in suspension due to electrostatic repulsion, can obtain [3, 4].

In the present study it was aimed to enhance the stability of the IRBGM by using the hyaluronic acid (HA) gel as carrier system with the addition of the NCC and the CaP as bioactive phase. Therefore, 0,1 wt%, 0,3 wt% and 0,5 wt% of the NCC was added into the carrier system. Citric acid (CA) which is a well-known stabilizing agent was also prepared in same proportion and used as a control group. Both the NCC and CA have unpaired -OH groups in their structure. As a biopolymer the NCC has more reactive groups compared to the CA. Thus, it is expected that the NCC can also stabilize the system. The stability of the suspensions was investigated with FTIR, Zeta Potential and Stability Tests. Finally, the effects of the addition of the NCC as potential stabilizing agent on phase stability was evaluated and compared with the CA.

Keywords: Injectable Bone Grafts, Biopolymers, Nanocrystalline Cellulose, Stability

İNFERTİLİTE NEDENİYLE BAŞVURAN VE AZOSPERMİ SAPTANAN ERKEK HASTALARDA YARDIMCI ÜREME TEKNİKLERİNİN ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Hatem KAZIMOĞLU

Sanko Üniversitesi Tıp Fakültesi, Üroloji A.D. Gaziantep, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-8224-5068

Özet

Giriş ve Amaç: İnfertilite evli çiftler için oldukça önemli bir sağlık sorunudur. Bu nedenle başvuran çiftlerin yaklaşık yarısında erkek ile ilgili sorun saptanır. Erkek ile ilgili sorunların en önemlisi de azospermidir. Etiyolojisi kesin bilinmeyen azospermik olgularda medikal tedaviye yanıt azdır. Bu olguların büyük kısmında yardımcı üreme teknikleri kullanılması gereklidir. Bu teknikler Testisküler Sperm Aspirasyon (TESA) ve Testisküler Sperm Ekstraksiyon (TESE) olarak özetlenebilir. Bu çalışma azospermik erkek hastalarda yardımcı üreme tekniklerinin etkinliğini değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

Materyal ve Metod: Sanko Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesine 2016-2019 yılları arasında infertilite nedeniyle başvuran, azospermi saptanan ve yardımcı üreme teknikleri kullanılan 85 hastanın sperm elde etme sonuçları ve laboratuvar analizleri retrospektif olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca hastaların FSH, LH, Prolaktin ve Testesteron değerleri incelenmiş olup istatistiksel anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan hastaların yaş ortalaması 30.04 ± 1.25 'di. TESA yapılan hastaların testis volümleri ortalama 3-4 cm TESE yapılan hastaların testis volümleri 1-2 cm arasında değişmekteydi. 85 hastadan 65 hastaya TESA, 20 hastaya TESE, TESA yapılan hastaların 15'ine TESA sonrası TESE uygulanmış, TESA yapılan hastaların 20'sinde, TESE yapılan hastaların 6'sında, TESA sonrası sperm bulunamayan 15 hastanın 3'ünde sperm elde edildi. TESA yapılan hastaların FSH değerleri 9.6-12.8 mIU/ml, LH değerleri 8.9-13.2 IU/L, Prolaktin değerleri 12-14 ng/ml, Testesteron değerleri 155-280 ng/ml arasında ölçüldü TESE yapılan hastaların FSH değerleri 17.2-26.4, LH değerleri 15.8-24.6, Prolaktin değerleri 13-15, Testesteron değerleri 135-210 arasında ölçüldü. Sperm elde etme sonuçları değerlendirildiğinde, Testis volümü, FSH ve LH sonuçları arasındaki fark $p<0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. Diğer parametreler arasında istatistiksel olarak anlamlılık saptanmadı.

Sonuç: İnfertilite nedeniyle başvuran, azospermi saptanan, testis volümleri 3 cm ve üzerinde olan, FSH ve LH değerleri normal olan erkek hastalarda, yardımcı üreme tekniği olarak TESA etkili bir yöntem olarak görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Erkek infertilitesi, Azospermi, İnfertilite tedavisi

ROMATOİD ARTRİT HASTALARINDA NÖTROFİL/LENFOSİT ORANI VE TROMBOSİT/LENFOSİT ORANI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Uz. Dr. Mehmet ÖZDİN

Sakarya Üniversitesi, Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Sakarya/Türkiye

Orcid: 0000 0030 3077 7171

Abstract

Amaç: Romatoid Artrit (RA), kronik inflamatuvar eklem hastalıklarından biri olup, başlıca sinoviyal eklemleri tutan, ciddi deformite ve sakatlıklara yol açabilen, tüm ırk ve etnik gruplarda görülebilen, etiyojisi tam olarak bilinmeyen sistemik bir hastalıktır. Bu çalışma, RA hastalarında Nötrofil/Lenfosit Oranı (NLO) ile Trombosit/Lenfosit Oranı (PLO) arasındaki ilişkiyi araştırmak amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Çalışmaya dahil ettiğimiz hastalara ait veriler Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi (SÜEAH) Romatoloji Polikliniklerine 01.01.2019 ile 31.07.2020 tarihleri arasında müracaat eden RA tanısı alan 69 kadın ve 49 erkek olmak üzere 118 RA hastasından oluşmaktadır. Hastalara ait veriler hastane bilgi yönetimi sistemi (HBYS) üzerinden retrospektif olarak elde edildi. Kontrol grubuna romatizmal hastalığı, alerjik hastalığı, otoimmün hastalığı, enfeksiyonu, diyabet veya kanser hastalığı olmayan 63 kadın ve 52 erkek olmak üzere 115 sağlıklı kişi alınmıştır. Hasta ve kontrol grubu aralarındaki ilişki ve farklar araştırıldı.

Bulgular: Çalışma kriterlerine uyan RA hastasının yaş ortalaması 59.9 ± 11.69 olarak tespit edildi. Kontrol grubunu oluşturanların yaş ortalaması 58.8 ± 9.81 olarak belirlendi. Hasta ve kontrol grubu arasında yaş ve cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmadı. RA hastalarının NLO 2.98 ± 1.11 , kontrol grubunun NLO 1.93 ± 0.75 olarak tespit edildi. RA hastalarının TLO 174.29 ± 66.81 , kontrol grubunun TLO 123.21 ± 53.33 olarak tespit edildi. RA hastaları ile kontrol grubu NLO ve TLO değerleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0.05$) tespit edildi.

Sonuç: Çalışmamızda RA hastalarında NLO ve TLO değerleri ile kontrol grubuna göre yüksek bulunmuştur. NLO ve TLO değerlerinin yüksek oluşu bu parametrelerin hastalığın teşhis ve takibinde önemli olduğunu ortaya koymaktadır. NLO ve TLO değerlerin RA hastalarında yüksek saptanması daha sonraki çalışmalarda bu değerlerin referans olarak alınabilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Romatoid artrit; nötrofil lenfosit oranı; trombosit lenfosit oranı

THE RELATIONSHIP BETWEEN NEUTROPHYL / LYMPHOCYTE RATIO AND THROMBOCYTE / LYMPHOCYTE RATIO IN PATIENTS WITH ROMATOİD ARTHRITIS

Abstract

Objective: Rheumatoid Arthritis (RA) is one of the chronic inflammatory joint diseases, it is a systemic disease of unknown etiology, which mainly involves the synovial joints, can lead to severe deformity and disability, and can be seen in all races and ethnic groups. This study aimed to investigate the relationship between Neutrophil / Lymphocyte Ratio (NLR) and Platelet / Lymphocyte Ratio (PLR) in RA patients.

Materials and Methods: The data of the patients we included in the study consisted of 118 RA patients, 69 women and 49 men, who were diagnosed with RA, who applied to Sakarya University Training and Research Hospital (SUTRH) Rheumatology Polyclinics between 01.01.2019 and 31.07.2020. The data of the patients were obtained retrospectively via the hospital information management system (HIMS). 115 healthy persons, 63 women

and 52 men without rheumatic disease, allergic disease, autoimmune disease, infection, diabetes or cancer, were included in the control group. The relationships and differences between the patient and control groups were investigated.

Results: The mean age of the RA patient meeting the study criteria was found to be 59.9 ± 11.69 . The mean age of the control group was 58.8 ± 9.81 . There was no significant difference between the patient and control groups in terms of age and gender. The NLR of RA patients was 2.98 ± 1.11 , and that of the control group was 1.93 ± 0.75 . The TLR of the RA patients was 174.29 ± 66.81 , and the TLR of the control group was 123.21 ± 53.33 . When RA patients and control group NLR and TLR values were compared, it was found that it was statistically significant ($p < 0.05$).

Conclusion: In our study, NLR and TLR values were found to be higher in RA patients compared to the control group. The high NLR and TLR values reveal that these parameters are important in the diagnosis and follow-up of the disease. Determination of high NLR and TLR values in RA patients will contribute to taking these values as reference in future studies.

Keywords: Rheumatoid arthritis; neutrophil lymphocyte ratio; platelet lymphocyte ratio

INVESTIGATION OF MECHANICAL AND PHYSICAL PROPERTIES OF RESIN-
BASED COMPOSITE AND SHORT FIBER RESIN COMPOSITES USED
TOGETHER IN DENTAL RESTORATIONS

Kadir SAĞIR^{1*}, Yeşim ÖLÇER US², Aysu AYDINOĞLU³, Afife Binnaz HAZAR
YORUÇ⁴

^{1,*}Department of Materials Science and Technology, Turkish-German University,
Istanbul, 34820, Turkey

²Department of Prosthodontics, School of Dental Medicine, Bahçeşehir University,
34353, Istanbul, Turkey

^{3,4}Department of Metallurgical and Materials Engineering, Yildiz Technical University,
Esenler, 34210, Istanbul, Turkey

ORCID ID: ^{1,*} <https://orcid.org/0000-0001-7306-4476>, ² <https://orcid.org/0000-0003-4917-4899>, ³ <https://orcid.org/0000-0002-1875-2249>, ⁴ <https://orcid.org/0000-0001-7281-2305>

Abstract

Dental caries is one of the most common diseases in the world and that can occur depending on age, gender, eating habits and many other parameters [1]. The use of dental resin-based composites (RBC) for the treatment of dental caries has increased significantly in recent years due to the ease of application, low cost and aesthetic appearance [2-7]. However, the mechanical and physical properties of RBCs are still not as good as desired. Therefore, the use of short-fiber reinforced composites (SFRC) has been also started to use to meet clinical expectations such as high load bearing and fracture toughness [5, 8]. So, it is common for SFRC to be used with or without RBC on anterior teeth, especially in filling large gaps, teeth exposed to high stress, and endodontic treatments. The parameters such as the method, curing process, adhesion between surfaces, the amount and proportions of the material used directly affect the treatment efficiency [9, 10]. In this study, four different treatment protocols were prepared and results were compared in order to simulate the clinical use of SFRC and RBC materials.

Group Ia: The hole of the mold (4 mm) was filled using SFRC (everX Posterior, GC Dental; 2 mm) and then RBC (Filtek Ultimate, 3M ESPE; 2 mm) was directly applied with equivalent proportions.

Group Ib: The hole of the mold (4 mm) was filled using and results were compared. everX Posterior, as SFRC (2 mm) and cured then surface of the cured sample was grinded with the abrasive paper. Then Filtek Ultimate (3M ESPE) RBC (2 mm) was applied with equivalent proportions and cured.

Group IIa: 3 mm of the mold was filled with SFRC (everX Posterior) and 1 mm of the mold filled with RBC (Filtek Ultimate).

Group IIb: The 3 mm of the hole (4 mm) was filled using SFRC (everX Posterior) and cured then surface of the cured sample was grinded with the abrasive paper. Then RBC (Filtek Ultimate) (1 mm) was applied and cured.

Physical and mechanical properties such as surface roughness, Vicker's hardness, compressive strength and flexural strength of the samples (n=5) were examined. ISO 4049 is used for the flexural strength determination. It was found that while compressive strength is depend on the application method, bending strength is not. Consequently, filling the most of the cavities with SFRC and applying a thin layer RBC on the top can expand the service life of the restoration.

Keywords: resin based composites, short fiber-reinforced composite, compression strength, surface roughness, Vicker's hardness

INVESTIGATION OF THE REDUCTION OF Co-B CATALYSTS UNDER
MAGNETIC FIELD AND THE EFFECT OF NaBH₄ HYDROLYSIS REACTION

Kadir SAĞIR^{1,*}, Jülide Hazal TÜRKCAN², Oğuz Kaan ÖZDEMİR³

^{1,*} Department of Materials Science and Technology, Turkish-German University,
Istanbul, 34820, Turkey

^{2,3} Department of Metallurgical and Materials Engineering, Yıldız Technical
University, Esenler, 34210, Istanbul, Turkey

ORCID ID: ^{1,*} 0000-0001-7306-4476, ² 0000-0002-2316-7693, ³ 0000-0003-0251-8615

Abstract

Fossil fuels, which are the most preferred energy source today, have limited resources and cause environmental pollution as a result of combustion reactions [1]. For this reason, the need for renewable and efficient energy sources, has increased the interest in fuel cells. Among the fuel cells, proton exchange membrane fuel cell (PEMFC) is one of the most researched subjects due to its advantages such as low operating temperatures, low emission values and high energy conversion percentage [2, 3]. In these systems where chemical energy is converted into electrical energy, often chemically bonded hydride compounds such as NaBH₄, KBH₄, LiH are used as hydrogen sources [4]. In addition, transition metals such as Co, Fe, Ni can be used as catalysts in PEMFC systems as they are relatively cheap and applicable [5, 6]. In the hydrolysis of the NaBH₄, which is more preferred among chemical hydrides due to its high hydrogen content and non-flammability, the use of Cobalt (Co) catalysts is increasing due to its high catalytic activity [7]. Also, the Co shows magnetic properties at room temperature, that can effect electrocatalytic behaviours of catalysts. In catalyst synthesis, chemical precipitation method is generally preferred and parameters such as temperature, pH, reduction rate and mixing during this process directly affect the efficiency of catalysts. The reduction process will be performed under magnetic field by using Niobium magnet instead of magnetic stirring system. Thus, within the scope of the mentioned study, it was aimed to investigate the effect of the magnetic field on the synthesis of Cobalt-Boride (Co-B) catalysts, which can used in PEMFC. For this purpose, the hydrogen production capacity, thermodynamic activation properties and kinetic properties of the Co-B catalysts to be synthesized will be characterized by using fuels containing different concentrations of sodium hydroxide (NaOH) and the NaBH₄. In addition, the effect of the magnetic field on the morphological structure of Co-B catalysts will be examined by obtaining Scanning Electron Microscopy (SEM) images. Thus, the effect of magnetic field and optimum synthesis parameters for PEMFC will be determined within the scope of the study.

Keywords: Hydrogen production, Magnetic field, cobalt boride catalyst, sodium borohydride, hydrolysis

EVALUATION OF MAGNETIC FIELD EFFECT ON REDUCTION OF Ni-B
CATALYSTS AND NaBH₄ HYDROLYSIS REACTIONS

Jülide Hazal TÜRKCAN^{1*}, Kadir SAĞIR², Oğuz Kaan ÖZDEMİR¹

¹ Department of Metallurgical and Materials Engineering, Yıldız Technical University,
Esenler, 34210, Istanbul, Turkey

² Department of Materials Science and Technology, Turkish-German University,
Istanbul, 34820, Turkey

ORCID ID: ^{1*} 0000-0002-2316-7693, ² 0000-0001-7306-4476, ¹ 0000-0003-0251-8615

Abstract

Necessity of energy that can generally supplied from fossil fuels, increases with the developing of societies, quality expectations and technologies. However, drawbacks of non-renewable energy sources with limited resources such as coal, natural gas or petroleum cause global warming and threats for both human health and ecology [1]. Hydrogen (H), one of the renewable source, is a promising alternative as energy carrier and storage medium due to its zero-gas emission, non-toxicity and adequate supply [2]. Chemically bonded hydrogen in the form of hydrides, especially sodium borohydride (NaBH₄), are favorable compounds as their high amount of hydrogen content. The usage of a catalyst is necessary to produce the hydrogen from the NaBH₄ [3]. As an alternative to precious metals, one of the transition metals, Nickel (Ni) based catalysts are appropriate since their high catalytic activity, efficiency and low cost. Besides, the Ni is a magnetic material which shows magnetic behavior at room temperature [4, 5]. The reduction reaction of these materials is directly depended on experimental parameters such as pH, temperature, reduction reaction rate, fuel concentration and content etc. Also, the presence of a magnetic field can affect the energy levels of magnetic materials and thus, their chemical reactions [6]. Therefore, it is expected that the magnetic behavior of the Ni may change the catalytic properties and affect the reduction reactions.

In the present study Nickel Boride (Ni-B) catalyst will be developed for hydrogen generation from the hydrolysis reaction of the NaBH₄ that is required for proton exchange membrane fuel cell (PEMFC). The magnetic field effect on both the reduction reaction of the Ni-B catalyst and hydrolysis reaction of the NaBH₄ will be examined by using Niobium magnets. Finally, the effect and efficiency will be evaluated in terms of hydrogen releasing amount, thermodynamic activation and kinetic by using different fuel concentrations that consist of varying amounts of sodium hydroxide (NaOH) and the NaBH₄. For the morphological investigation Scanning Electron Microscopy (SEM) analysis will be carried out.

Keywords: Hydrogen Generation, Magnetic Field Effect, Nickel Boride Catalyst, Sodium Borohydride, Hydrolysis

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN
SAYI KAVRAMINI KAZANMALARINDA
MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ETKİSİ ve BU YÖNTEM İLE ÇOCUKLARIN
YARATICI DÜŞÜNME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Emel AYGÜN^{1*}, Tuba YENERER², Mevlüt AYDOĞMUŞ³

*¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, <http://orcid.org/0000-0002-8761-7059>

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, <https://orcid.org/0000-0003-2233-6798>

³ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Dr.Öğr.Üyesi, <http://orcid.org/0000-0003-1286-2970>

Abstract

This research was conducted to examine the effect of number concept activities presented with the Montessori method on the creativity levels of 60-66 months old children. The research is an experimental study based on "pretest-posttest and experimental-control group". The study group consists of 32 children, 16 children in the experimental group and 16 children in the control group, who attend a kindergarten in Selçuklu district of Konya province in the 2019-2020 academic year. Hybrid Creativity Test (HCT) and Number Concept Chart were used as data collection tools in the study. Number concept activities were prepared by using 22 different Montessori materials in line with the determined outcomes and indicators. As a result of the study, it was determined that there was no significant difference between the experimental and control group number concept pretest-posttest mean scores. However, a significant difference was found between the experimental and control group creative thinking level pretest-posttest mean scores. It was concluded that Montessori activities positively affect children's creative thinking levels.

Keywords: Preschool education, Montessori method, number concept, creative thinking.

Özet

Bu araştırma Montessori yöntemiyle sunulan sayı kavram etkinliklerinin 60-66 aylık çocukların yaratıcılık düzeylerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, "ön test-son test ve deney-kontrol grubuna dayalı deneysel" bir çalışmadır. Çalışma grubu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Konya ili Selçuklu ilçesinde bulunan bir anaokuluna devam eden, deney grubunda 16 çocuk, kontrol grubunda 16 çocuk olmak üzere toplam 32 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada Hibrit Yaratıcılık Testi (HYT) ve Sayı Kavram Çizelgesi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Belirlenen kazanım ve göstergeler doğrultusunda 22 adet farklı Montessori materyali kullanılarak sayı kavram etkinlikleri hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda, deney ve kontrol grubu sayı kavramı ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Ancak deney ve kontrol grubu yaratıcı düşünme düzeyi ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Montessori etkinliklerinin çocukların yaratıcı düşünme düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, Montessori yöntemi, sayı kavramı, yaratıcı düşünme.

EXAMINING THE ROLES OF ENDOWMENT AND SCHOLARSHIP ON
STUDENTS' ACADEMIC INTEGRITY

Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu

School of Humanities, Education and Social Sciences (HESS), Khazar University,
Neftchilar Campus, 41 Mehseti Street, AZ1096, Baku, Azerbaijan
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2141-2632>

Abstract

The curiosity in matters regarding students' integrity at higher institutions in particular can be virtually traced back to the numerous reports and cases about academic misconducts world-wide. Thus, academic integrity has been exhaustively dealt with by numerous scientists and researchers. The previous studies have explored different perspectives of the concept. The present study contributes to the literature as the first study to examine the impact of endowment and scholarship on academic integrity. Participants were 107 Nigerian students at Al-Azhar University in Egypt. They completed the academic integrity survey invented by Don McCabe who was the founder of the concept to measure their conducts towards research and examine their attitude towards exams.

Keywords: academic integrity; endowment; roles; scholarship; Nigerian students; Al-Azhar University; institutions of higher education.

İNTERNET MÜHİTDƏ TƏHSİL VASİTƏLƏRİNİN ROLU

Nağıyeva Nigar
“Naxçıvan” Universiteti
Azərbaycan, Naxçıvan

Özet

Elm və texnologiyadakı sürətli inkişaf hər bir mərhələsinə təsir göstərir və yeni informasiya texnologiyalarından daha səmərəli istifadəyə ehtiyac duyulurdu. İnformasiya texnologiyalarının istifadəsi ənənəvi təhsil təcrübələrini zənginləşdirdi və yeni öyrənmə metodlarının yaranmasına imkan yaratdı. Təhsildə yeni texnologiyaların əks olunması ilə müəllimin rolu dəyişməyə başladı və bu müəllimin təhsildəki roluna təsir etdi.

Rabitə texnologiyasındakı yeniliklər bütün sahələrdə olduğu kimi təhsildə də təsirli olmaqdadır. Bu texnologiyalarla təhsil mühiti sürətlə dəyişməkdədir. Təhsil vasitələri və avadanlıqlarının texnologiyadakı bu yeniliklərlə birlikdə inkişafı və günün tələbatını ödəyə biləcəyi vəziyyətə gəlməsi qaçınılmazdır. Belə bir inkişaf mühitində təhsilə texnoloji bir ixtisas verilməsi zəruriliyi də aktual məsələlərdən biri olmuşdur. Texnoloji imkanlardan faydalanmayan təhsil artıq günün sosial və fərdi gözlənti və ehtiyaclarına cavab verə bilməz. Təhsil sahəsində istifadə olunan texnologiyanın qabaqcıl bir müasir texnologiyaya çevrilməsi ən prioritet məsələlərdəndir.

Dünyada yeni rabitə texnologiyalarının iştirakı ilə virtual təlim tətbiqetmələri istifadəyə verildi. Xüsusilə, ali təhsildə imkanların məhdudluğu və işləyən mütəxəssislərin hazırlanmasına tələbat virtual universitetin yaradılmasını cəlbədiciləşdirmiş və sürətlə yayılmasına səbəb olmuşdur.

Təhsil və texnologiya həmişə bir-birini dəstəkləyən əsas elementlər olmuşdur. Texnoloji irəliləyişlər təhsilin inkişafında və tədris vasitələrinin yaradılmasında mühüm rol oynarkən, təhsil texnologiyanın sosial səviyyədə yayılmasına və nüfuz etməsinə imkan yaratmışdır. Başqa sözlə, təhsili yalnız texnologiyaya əsaslanan təhsil vasitələri ilə reallaşdırmaq mümkün olsa da, texnologiya təhsil prosesində daha çox sosial rəğbət qazandı. Texnoloji inkişaf, demək olar ki, bütün sahələrdə xüsusən də məlumatların yayılması sahəsində, təhsilin məzmununun aparılması, təşkili və müəyyənləşdirilməsində əsas müəyyənedici vasitə olmuşdur. Əvvəlcə təhsil, ictimai, din və hərbi sahələrdə lazımlı kadr ehtiyacına cavab vermək üçün təşkil edilirdi, sonra isə maarifçilik və sənaye inqilabı ilə intibah bütün sosial təbəqələr üçün zərurətə çevrildi.

Təhsilin formalaşmasında baş verən bu inkişaf, təbii olaraq, informasiya xidmətləri kimi təhsilin əsas dəstəkləyici elementlərinin də çevrilməsinə səbəb olmuşdur. Bu çevirmə sayəsində informasiya texnologiyalarının informasiya xidmətlərində səmərəli istifadəsi və informasiya mənbələrinin böyük əksəriyyətinin elektron mühitdə istehsal olunaraq istifadəyə verilməsi sürətlənmişdir.

Açar sözlər: Elm, texnologiya, təhsil vasitələri, texnoloji inkişaf.

THE ROLE OF EDUCATIONAL INSTRUMENTS IN THE INTERNET ENVIRONMENT

Abstract

Rapid advances in science and technology affected every stage of life, and new information technologies needed to be used more efficiently. The use of information technology enriched traditional educational experience and enabled the emergence of new learning methods. With the introduction of new technologies in education, the role of the teacher began to change, and this affected the role of the teacher in education.

Innovations in communication technology are effective in education, as in all areas. With these technologies, the educational environment has been changing rapidly. It is inevitable that educational tools and equipment will develop with these innovations in technology and will be able to meet today's needs. In such a development environment, the need to give technology a technological specialization has also become an urgent issue. Education that does not take advantage of technological opportunities can no longer meet the social and individual expectations and needs of the day. One of the top priorities is to turn the technology used in education into an advanced modern technology.

Virtual training applications with the presence of new communication technologies have been launched around the world. In particular, the limited opportunities in higher education and the need for the preparation of working professionals have made the creation of a virtual university attractive and rapid.

Education and technology have always been key elements supporting each other. While technological advances have played an important role in the development of education and the creation of teaching aids, education has enabled the dissemination and penetration of technology at the social level. In other words, although education can only be achieved through technology-based educational tools, technology has gained more social sympathy in the educational process. Technological developments have been a key determinant in almost all areas, especially in the field of information dissemination, in the conduction, organization and definition of educational content. It was first organized to meet the needs of the necessary personnel in the fields of education, society, religion and the military, and then, with the Enlightenment and the industrial revolution, the renaissance became a necessity for all social classes.

These developments in the formation of education, naturally, have led to the transformation of the main supporting elements of education, such as information services. Thanks to this transformation, the efficient use of information technology in information services and the production and use of the vast majority of information sources in the electronic environment has been accelerated.

Keywords: Science, technology, educational tools, technological developments.

RƏQƏMSAL DÜNYADA TƏHSİLİN İNKİŞAF PRESPEKTİVLƏRİ

Nəzakət İbrahim qızı Zamanova

Xəzər universitetinin dsertant
ADPU-da müəllim

Özet

XXI əsrin çağırışları ali təhsil müəssisəsi öz əhəmiyyətliyini sorgeulamaq məcburiyyətindədir. Gələcəkdə ali təhsil müəssisələri (Alibabanın yaradıcısı Cek Minin) proqnozu : yalnız diplom verən bir müəssisəyə çevrilə bilər. Qeyri rəsmi, qeyri formal, aniformal təhsil formaları daha effektiv ola bilər. Süni intellekt təbi intellektin önünə keçir, sinxron asinxronun verdiyi təhsil informasiya cəmiyyətində inovativ texnologiyanın köməyi ilə hər hansı bir təhsil müəssisəsindən, daha əlverişli daha əhəmiyyətli, ucuz, əlçatan və digər xüsusiyyətlərinə görə daha cəlbedici görünür. Belə bir dövrdə təhsil müəssisəsinin idarəedilməsi əslində texnoloji inqilab olan informasiyalarla idarəetməni aktuallaşdırır.. İnformasiyanın bolluğu şəraitində inovativ texnologiyaların inkişafı və onun təhsilin tendesiyalarında oynadığı rolu nəzərə alaraq, təhsildə idarəetmənin pedaqoji aspektdə fəaliyyətin yeni metodologiyasını işlənilib hazırlanmasını gündəmə gətirir.

Təhsil sosial fenomen olub ilk öncə insan yetişdirir, onun özünəməxsus cəhətləri ilə sosial mühit arasında harmoniya yaratmağın ümum fəlsəfi prinsiplərini müəyyənləşdirir. Təhsilin idarə edilməsinin yeni formalarının axtarışı, bir sözlə sosial fenomen olan təhsil sistemi daima yenilənməyə məcburdur. Rəqəmsal dünyada təhsil sisteminin müasir trnasformasiyalar prosesində informasiyalarla idarəetmə ilk öncə hüquqi baza sənədlərində təhsil müəssisəsinin müstəqilliyini təmin etməlidir. Təhsil müəssisəsində, dövrün tələbini qarşılaya bilən İnformasiyalarla idarəetmə sistemi yaratmaqla, öz mövcudluğunu qorumaq məcburiyyətindədir. Təhsilin idarəedilməsi sosial-iqtisadi-siyasi-içtimai-elmi-pedaqoji idarəetmə olmaqla, cəmiyyətin problemlərinin təhsil müstəvisində həlli yollarını axtarmağı zəruri edir. Təhsil ocağından gözləntilər XXI əsrin tələbatlarına uyğun universitetlərdə dəyişikliklər, iqtisadi biliyin komersiya yönümündə baxılmalı, inkişaf yollarını müəyyənləşdirməyi zəruri edir:

1. Ali təhsilin əlçatanlığı;
2. Milli təhsilin Dünya təhsilinə çevrilməsi
3. İntegrasiya, fənlərarası tədqiqatların genişlənməsi;
4. Biliklərin dərinləşdirilməsi modeli kimi araşdırmaların geniş tətbiqi;
5. Xərclərin artması;
6. Universitetdən kənar sektorların bilik mübadiləsində iştirak sərbəstliyi;
7. İnnovasiya kontekstində fərdiliyin genişlənməsi;
8. Peşəkar idarəetməyə tələbatın artması.

2020-ci ilin fevralından başlayan Covid-19 pandemiya dövründə təhsilin onlayn tədrisini aktuallaşdırdı. Distant təhsil formaları olan Sinxron, Asinxron tədrisin onlayn-oflayn imkanlarını genişləndirir, təhsilin informasiyalarla idarəetməsinin forma–metodlarını, təlimin proqramlaşdırılıb planlaşdırılmasının yeni forma metodlarının axtarılmasını aktuallaşdırdı.. Üzbə-üz tədrisin onlayna çevrilməsi yaxud hər ikisinin hibrid: həm canlı, həm də onlayn-sinxron, oflayn-Asinxron tədrisin idarəedilməsi yeni forma və metodların axtarılmasını təhsilin idarəedilməsinin daima yenilənməsini aktuallaşdırır.

Təhsil ocağı cəlbediciliyi, öz ölkəmdə oxumaq istəyi intellekt köçünü də dayandırır, heç tükənməyən intellekt resursundan da yararlanmağı gündəmə gətirir.

Açar sözlər: Rəqəmsal, İntellekt, İnformasiya, Sinxron –Asinxron, Hibrid

YAVUZ AKPINARIN TƏDQIQATLARI ƏSASINDA MİLLİ MƏTBUATIMIZIN GENİŞ SPEKTRDAN TƏHLİLİ

Pərvanə Kərimova
Bakı Mühəndislik Universiteti

Xülasə

Mətbuat ədəbiyyatın eləcə də bir xalqın mədəniyyətinin inkişafında rol oynayan mühüm faktordur ki, bu faktorun inkişafı uzun zaman almış, qabağında dayanan əsas maneələrdən biri siyasi məsələlər olmuşdur. Yavuz Akpınar Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında apardığı tədqiqatlarda birmənalı olaraq mətbuatın milli-ədəbi həyatın inkişafında, ədəbiyyatın tərəqqisində önəmini göz önündə saxlayaraq mətbuatın əhəmiyyətinə, milli mədəni tərəqqinin inkişafında oynadığı rola diqqət yönəltməyə çalışmışdır. Mövzu özlüyündə geniş mövzu olub, alim problemi təkcə dövrlər zərfində deyil eyni zamanda bir çox aspektdən tədqiq etmişdir ki, biz problemə daha çox bir aspektdən milli mətbuatımız zəminindən yanaşacağıq.

Yavuz Akpınarın mətbuatla bağlı olaraq qoyduğu problemləri bir neçə aspektdən, qısaca şərh edə bilərik;

- 1905-ci ilə qədərki olan zamanda Rusiya Türklərində mətbəə və mətbuat məsələləri,
- Azərbaycanda mətbuatın yaranması ilə dövr və zamanın mətbuatda rolu;
- Azərbaycanlı mütəfəkkirlərin yaradıcılığında mətbuatın rolu və onların bu sahədə gördükləri işlər;
- Cənubi Azərbaycan mətbuatı;
- Türkiyə mütəfəkkirləri Azərbaycan mətbuatında;
- Azərbaycan ədəbiyyatı Türkiyə mətbuatının səhifələrində.

Qoyulan problemlər ümumi sferadan ələ alınıb, mətbuatın əsas cizgiləri əsasında Yavuz Akpınarın gördüyü problemlər işığında verilmişdir ki, biz daha çox qeyd etdiyimiz problemlər müstəvisində milli mətbuatımızın yeri və rolu məsələsi üzərində duracağıq. Hər bir problemin tədqiqi milli mətbuatın keçdiyi inkişaf yolu ilə yanaşı, ədəbiyyatın, cəmiyyətin, dövr və zaman baxımından yaşadığı problemləri əks etdirir. Mətbuatımızın keçdiyi yolu tədqiq etməkdə və mətbuatın həmin problemlərin həllində gördüyü işi, oynadığı rolu müəyyənləşdirməkdə əhəmiyyətli olacağını düşünürəm.

Bunun üçün də təkcə Azərbaycanda milli mətbuatın yarandığı tarixdən yox, daha əvvəlki zaman diliminə gedərək, XIX əsrin ilk yarısından Qafqazda yaranan mətbuatdan və onun keçdiyi inkişafın, həmin ərazidə yaşayan millətlər zəminində tədqiq edərək, ədəbi əlaqələri eyni zamanda mətbuatın mədəni həyatda oynadığı rolu da araşdıracağıq. Qoyulan məsələlər Yavuz Akpınarın əlimizdə olan bütün araşdırmalarının daxilində tədqiq edilsə də əsas prioritet istiqaməti Azərbaycanın milli mətbuatı təşkil edəcəkdir.

Açar sözlər: Y.Akpınar, Qafqaz, mətbuat, inkişaf, tədqiqat

ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN İRSİ PEDAQOJİ MƏNBƏ KİMİ

Jalə Abbaszadə

Bakı Dövlət Universiteti

Özet

Bəşər tarixinin səhifələrini vərəqlədikcə xalqımıza Tanrı tərəfindən bəxş edilən nadir zəka sahiblərinə rast gəlirik. Bu şəxsiyyətlərdən biri də XX əsr Türk dünyasının lideri, dərin zəkası, saf əqidəsi, iti ağı və yüksək erudisiyası ilə millətə şöhrət qazandıran Heydər Əlirza oğlu Əliyevdir. Sivil dünyanın tanınmış siyasət adamı olan Heydər Əliyev həyatı və siyasi fəaliyyəti boyu bir çox xalqların və millətlərin diqqətini Azərbaycana çəkmiş, hər hərəkəti, hər sözü ilə dahilik zirvəsinə ucalmışdır.

Gənc nəslin mənəvi tərbiyəsi, xüsusilə uşaqlıqdan şəxsiyyət kimi formalaşma, millimental dəyərlərə yiyələnmə Heydər Əliyevin dövlətçilik strategiyasında mühüm istiqamətlərdən birini təşkil etmişdir. O, xalqın milli dəyərlərinin, mənəvi xəzinəsinin milli ideologiya, milli dövlətçiliklə daxili bağlılıqda, əlaqədə olduğunu göstərir, milli mənsubluğu olmayan və özünü bir millət kimi dərk etməyən xalqın milli dövlətə də ehtiyacı olmadığını söyləyirdi. “Mənəviyyət olmayan yerdə heç bir şey ola bilməz” fikrini ulu öndər bu istiqamətdə zəruri olan işlər, onun məzmunu, məqsəd və vəzifələri həyata keçirilməsi yollarını dahi bir strateq kimi müəyyənləşdirirdi.

Ulu öndərin bizə miras qoyduğu sərvətlər içərisində zəngin nəzəri irsi xüsusi yer tutur. Bu irs bizim milli sərvətimizdir. Onun əsas hissəsini şəxsiyyətin formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynayan təhsil, elm, ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənət haqqındakı fikirlər təşkil edir. Bu fikirlər ümummilli liderin azərbaycançılıq fəlsəfəsinin, müstəqil Azərbaycanın milli ideologiyasının əsas məxəzləridir. Azərbaycançılıq Heydər Əliyevin nəzəri irsinin ən yüksək zirvəsi və yekunudur.

Ulu öndər böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsini cəmiyyətin qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri kimi dəyərləndirirdi. O deyirdi: “...Böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsi, mənəviyyətca zəngin, ideyaca mətin, yüksək əxlaqlı şəxsiyyətin formalaşdırılması bu gün cəmiyyətimiz qarşısında duran çox mühüm vəzifədir. Bu, kompleks problemdir və onun həllində məktəb çox böyük rol oynayır. Məktəbdə insanın dünyagörüşünün bünövrəsi qoyulur. Onun xarakteri formalaşır, ideya dayaqlarının, mənəvi və əxlaqi dəyərlərin təməli yaradılır. Məktəbin təsiri altında... adamın əqidəliyi, əməyə məhəbbət, yüksək mənəviyyət və humanizm, vətənpərvərlik və beynəlmillətçilik kimi keyfiyyətləri tərbiyə edilir... Böyüməkdə olan nəslin cəmiyyətin rifahı naminə əməyə, yaradıcılıq fəaliyyətinə hazırlanması məktəbin tərbiyəvi işinin başlıca istiqamətlərindən biridir”.

Açar sözlər: Heydər Əliyev, elmi-nəzəri irs, mənbə, tərbiyə, cəmiyyət.

NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE AS A PEDAGOGICAL SOURCE

Abstract

Looking through the pages the history of mankind, we meet unique intellectuals, who was awarded by God to our people. One of such personalities is Heydar Alirza oglu Aliyev, the leader of Turkic world of the XX century, who was endowed his people with his deep intellect, pure beliefs, sharp intellect and high erudition. Heydar Aliyev, a well-known politician of the civilized world, throughout his life and political activity attracted the attention of many people and the people to Azerbaijan, with his every action and every word he reached to the genius peak.

Moral education of younger generation, especially, formation of personality on childhood, assimilation of national-mental values was one of the main, important directions strategy of state system Heydar Aliyev's. He showed, that national values and spiritual treasures of people are inextricably connected with the national ideology, national state system, and he said, that a nation without nationality and doesn't perceive itself as a nation doesn't need a national state. The great leader defined his activity as a brilliant strategist, the necessary work in this direction, its content, goals and ways to achieve the set goals.

Among the riches, which inherited from the great leader, the special place is occupied by a rich theoretical heritage. This heritage is our national treasure. It is based on ideas of education, science, literature, culture and art, which play an important role on the formation of personality. These ideas are the main sources of philosophy on nationwide leader of Azerbaijanism, the national ideology of independent Azerbaijan. Azerbaijanism is the highest peak and completion of the theoretical legacy of Heydar Aliyev.

Great leader assessed the upbringing of younger generation, as one of the important tasks front of society. He said: "...Upbringing of the younger generation, the formation of spiritually rich, ideological, highly moral personality is the very important task facing our society today. This is the complex problem and school plays very important role on solving it. Foundation of person's worldview are established at schools. Its character is formed, foundations of ideas, moral and ethical values are laid. Under the influence of the school... human faith, diligence, high morality and humanism, patriotism and internationalism are brought up ... One of the main directions of the upbringing work of the school is to prepare the younger generation for work and creative activity for the benefit of society.

Keywords: Heydar Aliyev, scientific and theoretical heritage, source, upbringing, society.

HAYVAN BENZETMECELERİNE DAYALI ÇOCUK OYUNLARINDAN EŞEĞE İLİŞKİN BİR İNCELEME

Öğr. Gör. Dr. Tuba KAPLAN

Gaziantep Üniversitesi Rektörlük Yabancı Diller

Orcid no: 0000-0002-7813-0679

Özet

Doğduğu andan itibaren çevresini tanımaya ve öğrenmeye çalışan çocuğun fiziksel ihtiyaçları kadar ruhunu besleyecek gereksinimleri de vardır. Bunlardan bazıları sevgi, saygı, ilgi ve oyun oynamaktır. Oyun oynarken hem hoşça zaman geçirebilme fırsatı bulmakta hem de çocuğa aktarılmak istenen birtakım değerler örtülü bir şekilde verilmektedir. Örneğin hata yaptığı takdirde ceza alacağını bildiği için dikkatli davranırken hatalı olması durumunda da cezanın kaçınılmaz olduğu ve adaletli olmayı öğrenebilmektedir. Tüm bunlar onu gerçek hayata da hazırlamaktadır. Ayrıca çocuk oyunları çocuğun fiziksel gelişimine katkı sağlamakla birlikte psikomotor becerilerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Ceza alan çocuk tek ayak üzerinde beklerken dengede durmayı öğrenmekte ve beden kas koordinasyonunu da geliştirebilmektedir. Arkadaşları ile oynarken sosyalleşme imkânı bulan çocuk gelecekteki hayatında da çekingen biri olmaktan kurtulabilmektedir.

Çocuk oyunlarının birtakım işlevleri vardır, çocuğun hayal gücünü geliştirmek, sosyal becerilerini geliştirmek ve eğlendirmek gibi. Bunların yanı sıra kültür taşıyıcısı olma özelliğine de sahiptir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak bunlardan bazıları çeşitli değişikliklere uğrasa da kültür aktarımı görevi halen devam etmektedir. Kültürünü yakından tanıyan çocukta kendi kültürünü sevmeye, kültürel değerlere bağlılık ve milli bilinç oluşmaktadır.

Oynan araç gereçlere, oyuncu sayısına, cinsiyete, mekâna ve zamana göre çocuk oyunları değişmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin kullanıldığı bu çalışmada hayvan benzetmeceli çocuk oyunlarından eşekle ilgili oyunlar üzerinde bir değerlendirme sunmak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak amacıyla çeşitli kitaplar ve tezler taranmış ve farklı olan oyunlar gösterilmiştir. Araştırma sonucunda eşekle ilgili 16 farklı çocuk oyunu olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: oyun, çocuk oyunları, hayvan benzetmeceli, çocuk.

A REVIEW OF DONKEY FROM CHILDREN'S GAMES BASED ON ANIMAL PARABLES

Abstract

The child, who is trying to know and learn about his environment from the moment he is born, has physical needs as well as needs to nurture his soul. Some of these are love, respect, interest and play. While playing the game, they have the opportunity to spend a good time and some values that are intended to be passed on to the child are given in an implicit manner. For example, because he knows that he will be punished if he makes a mistake, he can learn to act carefully and that punishment is inevitable if he is wrong and to be fair. All this prepares him for real life as well. Children's games also contribute to the development of psychomotor skills as well as contributing to the physical development of the child. The child who receives punishment learns to stay in balance while waiting on one foot and can also improve body novelization. The child who finds the opportunity to socialize while playing with his friends can also avoid being shy in his future life.

Children's games have a number of functions, such as developing a child's imagination, developing social skills and entertaining. Besides these, it has the characteristic of being a

cultural bearer. Although some of these have undergone various changes due to technological developments, the task of culture transfer still continues. The child who knows his / her culture closely consists of loving his / her own culture, commitment to cultural values and national consciousness.

Children's games vary according to equipment, number of players, gender, location and time. The aim of this study was to present an evaluation of animal analogy children's games related to Donkey games. To achieve this goal, various books and dissertations were scanned and games that were different were shown. The research concluded that there were 16 different children's games related to the donkey.

Keywords: games, children Games, Animal analogy, children.

THE ROLE OF PRE-SCHOOL EDUCATION PERIOD IN THE ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TO EDUCATIONAL ACTIVITY

AYGUN AMIR GIZI RUSTAMOVA
NAKHCHIVAN UNIVERSITY

Abstract

Adaptation to a new environment is important for the development of a child's personality, as well as for his socially and psychologically successful activities. Therefore, the problem of adaptation of junior students to learning activities, despite numerous studies, is still relevant. In the modern education system, primary school age covers the period from six to seven years to ten or eleven years. Two groups of children are clearly distinguished by their attitude to the learning activities of junior students:

a) children who are already ready to go to school and acquire knowledge relevant to the learning activity;

b) children who still prefer game activities and do not master the basic conditions.

The period of adaptation of a child to school can last from 2-3 weeks to six months, depending on many factors. These factors include the child's individual characteristics, relationships with others, the type of educational institution, the level of complexity of the educational program and, most importantly, his level of readiness for school life. In our research, we touched on the factor of pre-school period. Readiness for schooling is one of the most important tasks of successful adaptation and is a combination of morphophysiological and psychological characteristics of preschool children that ensure a successful transition to systematic and organized education. In fact, the preparation for learning activities manifests itself in the form of alternation of the main types of activities, i.e. games and learning, by reflecting the changes in the cognitive, emotional-volitional and social development of the child. Children's pre-school period includes the following components:

Individual preparation: This includes the formation of the child's new social position in relation to existing activities, other people, himself.

Emotional preparation: Here includes emotional stability and ability to experience, analysis of emotions, their adequacy and ability to regulate.

Intellectual preparation: Here includes stability of the child's perception, sustainability and volume of attention, logical memory, independence, coping with adversity, development of cause-and-effect relationships, etc.

Socio-psychological training: Covers the formation of speech and communication activities.

It should be noted that all of these components are closely related to each other, and shortcomings in the formation of any of them will negatively affect the adaptation and success of children's learning activities in the future.

Keywords: adaptation, training, pre-school education, junior schoolchildren

İBTİDAİ SINIF ŞAĞIRDLƏRİNİN TƏLİM FƏALİYYƏTİNƏ ADAPTASIYASINDA MƏKTƏBƏ HAZIRLIQ DÖVRÜNÜN ROLU

Özet

Uşaq şəxsiyyətinin inkişafı, həmçinin sosial və psixoloji baxımından uğurlu fəaliyyəti üçün onun yeni mühitə adaptasiyası vacibdir. Buna görə də, kiçik məktəblilərin təlim fəaliyyətinə adaptasiya problemi, çoxsaylı araşdırmalara baxmayaraq hələ də aktual olaraq qalır. Müasir təhsil sistemində ibtidai sinif yaşı altı-yeddi yaşdan on və ya on bir yaşa qədər olan dövrü əhatə edir. Kiçik məktəblilərin təlim fəaliyyətinə münasibətinə görə iki qrup uşaq

aydın şəkildə seçilir: a) artıq məktəbli olmağa və təlim fəaliyyətinə uyğun biliklərə yiyələnməyə hazır olan uşaqlar; b) hələ də oyun fəaliyyətinə üstünlük verən və ilkin şərtlərə yiyələnməyən uşaqlar. Uşağın məktəb təliminə uyğunlaşma müddəti bir çox amillərdən asılı olaraq 2-3 həftədən altı aya qədər davam edə bilər. Bu amillərə uşağın fərdi xüsusiyyəti, başqaları ilə qarşılıqlı münasibəti, təhsil müəssisəsinin növü, təhsil proqramının mürəkkəblik səviyyəsi və ən başlıcası onun məktəb həyatına hazırlıq səviyyəsi daxildir. Biz tədqiqat işimizdə məktəbə hazırlıq amilinə toxunmuşuq. Məktəb təliminə hazır olmaq uğurlu adaptasiyanın ən vacib vəzifələrindən biri olub məktəbəqədər yaşlı uşaqların sistemli və mütəşəkkil təhsilə uğurlu keçidi təmin edən morfofizioloji və psixoloji xüsusiyyətlərinin birləşməsidir. Əslində təlim fəaliyyətinə hazırlıq uşağın idrak, emosional-iradi və sosial inkişafındakı dəyişiklikləri özündə əks etdirərək əsas fəaliyyət növlərinin, yəni oyun və təlimin bir-birini əvəzləməsi şəklində özünü göstərir. Uşaqların məktəb təliminə hazırlığı aşağıdakı komponentləri özündə cəmləşdirir:

Fərdi hazırlıq: Buraya uşağın mövcud fəaliyyətə, digər insanlara, özünə münasibətində ifadə olunan yeni sosial mövqenin formalaşması daxildir

Emosional hazırlıq: Emosional sabitlik və təcrübə qabiliyyəti, duyğuların təhlili, onların adekvatlığı və tənzimləmə qabiliyyəti daxildir

İntellektual hazırlıq: Buraya uşağın qavrayışının sabitliyi, diqqətinin davamlılığı və həcmi, məntiqi hafizə, müstəqillik, çətinliyin öhdəsindən gəlmək, səbəb-nəticə əlaqələrinin inkişafı və.s daxildir.

Sosial-psixoloji hazırlıq: Danışiq və ünsiyyət fəaliyyətinin formalaşmasını əhatə edir.

Qeyd edək ki, bu komponentlərin hamısı bir-biri ilə yaxından əlaqəli olub hər hansı birinin meydana gəlməsindəki çatışmazlıqlar gələcəkdə uşaqların təlim fəaliyyətinə adaptasiyasına və müvəffəqiyyətinə mənfi təsir edəcək.

Açar sözlər: adaptasiya, təlim, məktəbə hazırlıq, kiçik məktəbli

**MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM
SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA**

Jamilu Abdulkadir

Distance Learning Centre,
Ahmadu Bello University,
Zaria-Nigeria.

Abstract

This paper examines the impact of micro enterprises on economic development of selected country in sub-saharan Africa. The study seeks: to examine the impact of micro enterprises on employment generation in Nigeria; and to determine the impact of micro enterprises on poverty reduction in Nigeria. The study employed survey method of research. Data are collected via the use of structured questionnaires. The hypotheses formulated for the study are tested using Ordinary Least Square (OLS) method of analysis at 5% levels of significance. The findings revealed that micro enterprises have significant impact on economic development in Nigeria, as the sub-sector accounts for over 65% of the business enterprises thereby generating huge employment opportunities and drastically reduce the level of poverty in Nigeria. It is recommended amongst others that the establishment of Special Micro Finance Banks (SMFBs) and other schemes to concentrate solely on funding of indigenous micro entrepreneurs will lead to expansion of the existing micro enterprises and the creation of many more. This will assist in no small measure in generating employment opportunities and reduce the level of poverty in Nigeria. The SMFBs if established will help in combating the problem of undercapitalization, by providing the necessary, cost effective and easily accessible funding for micro enterprises in Nigeria.

Keywords: Micro Enterprises, Economic Development, Sub Saharan Africa, Nigeria.

KİLİS'TEN DERLENMİŞ BİR HALK HİKÂYESİ: DADALOĞLU İLE GAVUR KIZI

Doç. Dr. Mehmet ALPTEKİN

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Orcid: 0000-0003-2387-2576

Özet

Halk hikâyeleri; göçebelikten yerleşik yaşama geçişin ilk basamağını teşkil edip destan ile modern hikâye arasında yer alan anonim bir türdür. Tarihi seyir içerisinde destan, efsane, masal, menkıbe vb. ürünlerden beslenen halk hikâyeleri nazım-nesir karışımı bir yapıya sahip olup âşıklar, meddahlar ve amatör anlatıcılar tarafından anlatılmaktadır. Bu hikâyeler konu itibarıyla daha çok aşk, kahramanlık ve hem aşk hem de kahramanlık konusu etrafında çerçevelenmiştir. Bunun yanında halk hikâyelerin bir kısmının konusu, yaşamış veya yaşadığı rivayet olunan âşıkların tercüme-i hâlleri etrafında teşekkül etmektedir.

Dadaloğlu, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin iskân politikasına karşı çıkan, sert duruşundan taviz vermeyen bir halk ozanıdır. Doğduğu ve öldüğü yer kesin olarak bilinmeyen Dadaloğlu'nun şiirlerinden anlaşıldığına göre asıl adı Veli olup Toros Türkmenlerinin Avşar boyundandır. Avşarlar arasında Dadaloğlu'na atfedilen yüzün üzerinde şiir söz konusudur. Sade bir Türkçe ve hece ölçüsünü kullanarak oluşturduğu şiirlerinde yaşadığı dönemin panoramasını sunmuş ve daha çok konargöçerlik, aşiret kavgaları, aşiretlerin Osmanlı Devleti olan mücadelelerini ele almıştır.

Dadaloğlu çevresinde anlatılan belirli bir halk hikâyesi yoktur. Ona mal edilen Gavur Kızı, Kral Kızı, Emmi Kızı, İsa Güzeli hikâyeli türkü örnekleri zaman zaman halk hikâyesi olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızın konusunu teşkil eden Dadaloğlu ve Gavur Kızı Hikâyesi, türkünün hikayesi olmasına rağmen Kilis yöresinde haket/ hekat yani halk hikâyesi olarak izah edilmektedir. Derlemeye konu olan hikâyenin esası, bir dönem çok rağbet gören eski meddah öykülerini kaleme alan Muharrem Zeki Korgunal'ın Dadaloğlu (Korgunal 1954) adlı eserine dayanmaktadır.

Hikâye, Kilis'te yaşayan 81 yaşındaki Ali İşlek'ten derlenmiştir. Ali İşlek, hikâyeyi 20 yaşında iken askerde öğrenmiştir. Hikâyenin konusu anlatıcının hoşuna çok gittiği için daha sonra birçok yerde anlatmıştır. Öyle ki bu vesileyle hikâye başta Kilis olmak üzere birçok kişinin daha repertuarına girmiştir. Çalışmada, Dadaloğlu ve Gavur Kızı türküsü etrafında teşekkül eden hikâyenin olay örgüsü aktarılıp bazı motifleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dadaloğlu, Gavur Kızı, Halk hikâyesi, Kilis.

A FOLK STORY COMPILED FROM KİLİS: DADALOĞLU AND GAVUR GIRL

Abstract

Folk tales; It is an anonymous species that constitutes the first step of the transition from nomadism to settled life and is between epic and modern story. In the historical course, epic, legend, tale, legend, etc. folk story, nourished by products, have a mixture of verse and prose and are narrated by minstrels, narrators and amateur narrators. These stories are mostly framed around love, heroism and both love and heroism. In addition, the subject of some of the folk story is formed around the translations of the minstrels who have lived or are rumored to have lived.

Dadaloğlu is a folk poet who opposed the settlement policy of the Ottoman Empire in the 19th century and did not compromise his harsh stance. According to the poems of Dadaloğlu, whose birth and death place is not known, his real name is Veli and he is from the Avşar clan of the Toros Turkmens. There are over a hundred poems attributed to Dadaloğlu among Avşar's. He presented the panorama of the period he lived in his poems, which he

created using plain Turkish and the syllabic meter, and mostly dealt with nomadism, tribal fights, and tribal struggles against the Ottoman Empire.

There is no specific folk tale told around Dadaloğlu. examples of folk songs attributed to him are Gavur's Daughter, King's Daughter, Emmi's Daughter, Isa Güzeli from time to time. The story of Dadaloğlu and Gavur Kızı, which is the subject of our study, is explained haket/ hekat as a folk story in Kilis region, although it is a story of a song. The essence of the story that is the subject of the compilation is based on the work of Muharrem Zeki Korgunal, named Dadaloğlu (Korgunal 1954), who wrote the old storytelling stories that were very popular for a period.

The story was compiled from 81-year-old Ali İşlek, who lives in Kilis. Ali İşlek learned the story when he was 20 years old in the military. Since the plot of the story liked the narrator, he was told in many places later. So much so that on this occasion the story entered the repertoire of many people, especially Kilis. In the study, the plot of the story, which is formed around Dadaloğlu and Gavur Kızı folk song, is conveyed and some motifs are emphasized.

Keywords: Dadaloğlu, Gavur Daughter, Folk Story, Kilis.

LEKSİK VAHİDLƏRİN STRUKTURAL ÖZƏLLİKLƏRİ

Prof. Dr. Həcər Hüseynova

<https://orcid.org/0000-0002-3223-427X>

Xülasə

Hər bir dilin leksik sistemi digər dil sistemlərinə nisbətən daha intensiv şəkildə dəyişikliyə uğrayır. Müasir qloballaşan cəmiyyətdə dillər və xalqlar arasında kontaktın olması labüddür. Bu linqvistik proses bütün dünya dillərində müşahidə edilməkdədir. Eyni zamanda leksik vahidlər struktur, semantik və ya funksional cəhətlərdən də maraqlı dil xüsusiyyətləri ilə diqqəti cəlb edir. Azərbaycan dilində də orijinal linqvistik proseslər müşahidə edilməkdədir. Belə cəhətlərdən biri dilin leksik sistemində müşahidə edilən qoşa sözlər, onların strukturu, mürəkkəb sözlərdən fərqi və ya oxşar cəhətləri kimi məsələlərdir.

Məlumdur ki, dilimizin lüğət tərkibində sürətli inkişaf prosesi nəticəsində çağdaş dil sistemimizin söz yaradıcılığında daxili quruluş xüsusiyyətinə əsaslanan özünəməxsus qayda-qanunlar sistemi formalaşmışdır. Həmin spesifik cəhətlər dilimizin qrammatikasında da müşahidə edilir.

Dildə söz yaradıcılığı prosesinin müxtəlif yolları vardır. Onlardan biri də sintaktik üsulla yeni sözlərin yaradılmasıdır. Həmin üsul derivatoloji prosesin ən qədim formalarından biri kimi Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında mühüm rol oynayır. Belə bir derivatoloji proses morfoloji üsulla söz yaradıcılığına nisbətən son illər dilimizdə söz yaradıcılığı istiqamətində ikinci planda durur.

Sintaktik yolla yeni sözlərin yaranması tədricən əhəmiyyətini itirərək öz funksiyasını leksik və morfoloji yolla söz yaradıcılığı prosesinə vermək üzrədir. Sintaktik yolla söz yaradıcılığı prosesinin yaranması öz tarixi etibarı ilə morfoloji prosesdən qədim olduğuna baxmayaraq, bu proses həmin proses əsasında yaranan sözlərin sürətlə dəyişilməsi və sadə sözlərə çevrilməsi və ya sözün formalaşması etibarı ilə mütəhərrik olması kimi bir xarakterə malikdir.

Dilin mürəkkəb sözlər sistemi lüğət tərkibində daha mütəhərrik olaraq intensiv dəyişmə xüsusiyyətinə malikdir. Mürəkkəb sözlərin tərkibində iştirak edən komponentlərin ayrılıqda müstəqil məfhum ifadə edən və ya etməyən sözlərdən ibarət olmasına baxmayaraq, mürəkkəb söz problemi düzətmə söz problemindən daha çətinidir.

Mürəkkəb sözlərin bir qrupu isə nəzəri ədəbiyyatda qoşa sözlər adlandırılan dil vahidləridir. Əyri-üyrü, daş-maş, çör-çöp və s.

Qoşa sözlər Azərbaycan dilində həll edilməmiş bir məsələdir. Bu sözlərlə bağlı alimlərin müxtəlif fikirlərinə diqqət yetirsək, görərik ki, bəziləri qoşa sözləri mürəkkəb söz, bəziləri söz birləşməsi adlandırır və öz fikirlərini əsaslandırmağa çalışır.

Açar sözlər: morfolojiya, söz yaradıcılığı, mürəkkəb sözlər, qoşa sözlər, semasiologiya

SÖZCÜK BİRİMLERİNİN YAPISAL ÖZƏLLİKLƏRİ

Özet

Her dilin sözcük sistemi, diğer dil sistemlerinden daha yoğun bir şekilde değişir. Günümüzün küreselleşmiş toplumunda, diller ve halklar arasında iletişim kaçınılmazdır. Bu dilsel süreç tüm dünya dillerinde görülmektedir. Aynı zamanda, sözcük birimleri hem yapısal, hem anlamsal hem de işlevsel olarak ilgi çekici dil özellikleri ile dikkat çekmektedir. Azerbaycan dilinde de orijinal dilsel prosesler baş vermektedir. Bu problemlerden biri, dilin sözcük sisteminde rastlanan çift sözcükler, bunların yapısı, karmaşık sözcüklerden farklılıkları veya benzerlikleri gibi konulardır.

Dilimizin leksikasının hızla gelişmesi sonucunda, modern dil sistemimizin iç yapısına dayalı özgün bir kurallar ve düzenlemeler sistemi olduğu bilinmektedir. Bu belirli özellikler, dilimizin gramerinde de yer almaktadır.

Dilde kelime yaratmanın farklı yolları vardır. Bunlardan biri, sözdizimsel olarak yeni kelimelerin oluşturulmasıdır. Derivatolojik sürecin en eski biçimlerinden biri olan bu yöntem, modern Azerbaycan'ın edebi dilinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Böylesi bir derivatolojik süreç, morfolojik yöntemle kelime yaratımına kıyasla son yıllarda dilimizde kelime yaratma yönünde arka planda olmuştur.

Yeni kelimelerin sözdizimsel olarak ortaya çıkışı giderek önemini yitiriyor ve işlevini sözcüksel ve morfolojik bir yolla kelime oluşum sürecine aktarmak üzeredir. Sözdizimsel kelime oluşumu süreci tarihsel olarak morfolojik süreçten daha eski olsa da, bu süreç, bu sürece dayalı kelimelerin hızlı değişmesi ve basit kelimelere dönüşmesi veya kelimelerin oluşumu ile karakterize edilir.

Dilin karmaşık kelime sistemi, kelime hazinesinde daha dinamik ve yoğun bir şekilde değişme yeteneğine sahiptir. Bileşik bir kelimenin bileşenleri, bağımsız bir kavramı ayrı ayrı ifade eden veya ifade etmeyen kelimelerden oluşsa da, bileşik bir kelime problemi, doğru bir kelime probleminden daha zordur.

Bir grup bileşik kelime, teorik literatürde çift kelime olarak adlandırılan dil birimleridir: eyri-üyrü, taş-tuş, çör-çöp vb.

Çift kelime Azerbaycan dilinde çözülmemiş bir konudur. Bu kelimelerle ilgili bilim adamlarının farklı görüşlerine dikkat edersek, bazılarının çift kelimeleri karmaşık kelimeler, bazılarının ise kelime bileşikleri olarak adlandırdığını ve görüşlerini doğrulamaya çalıştığını görürüz.

Anahtar kelimeler: morfoloji, kelime oluşumu, bileşik kelimeler, çift kelimeler, anlam,bilim

FAKTLARIN KVANTİFİKASİYASININ ASPEKT KATEQORİYASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ REALLAŞMASI

Məsimova Sona

Azərbaycan Dillər Universiteti, Ümumi Dilçilik Kafedrası, doktorant
ORCID identifier: 0000-0002-1241-0811

Xülasə

Kəmiyyətin nəzərdən keçirdiyimiz aspektləri dildə müxtəlif nitq hissələri ilə ifadə olunur. İsim və əvəzlilər əsasən, əşyaların kəmiyyətinin ifadəçisi kimi çıxış edir. Keyfiyyətin kəmiyyəti, başlıca olaraq, sifət və zərflərlə ifadə olunur. Hərəkət və prosesin kəmiyyətini isə feil, say və zərflər ifadə edir. Morfoloji, leksik, yaxud leksik-sintaktik vasitə kimi təzahür etmələrindən asılı olaraq, bu nitq hissələri müvafiq qrammatik formalarda və ya sintaktik birləşmələrdə çıxış edir.

Hərəkətin bölünməyən (indiskret) kəmiyyəti intensivlik və uzunmüddətlilik (prosesuallıq) fonunda təzahür edir. Hərəkətin bölünən kəmiyyətindən fərqli olaraq, bölünməyən kəmiyyətinin ayrı-ayrı fazalarını müəyyənləşdirmək mümkün deyildir. Çünki bu fazalar arasında heç bir fasilə olmur və hərəkət arasıkəsilməyən bir proses kimi davam edir. İntensiv hərəkətləri bildiren feillərin ifadə etdiyi kəmiyyət anlamı intensiv hərəkətin icra tərzini (sürətli hərəkət, şişirdilmiş hərəkət və s.) ilə bağlıdır.

Beləliklə, hərəkətin davamlılığı, intensivliyi, sürətliliyi və s. onun ölçüsünü müəyyənləşdirir. Deməli, onu bölünməyən kəmiyyət nöqtəyi-nəzərindən xarakterizə edir.

Yuxarıda dediklərimizə əsasən, bir sıra başqa dillərdə olduğu kimi, türk dillərində də kəmiyyət anlamı həm sayılan, həm də sayılmayan məfhumlara şamil edilə bilər. Kəmiyyət sayılan məfhumlarda miqdar, say, sayılmayan məfhumlarda isə ölçü, həcm kimi çıxış edir. Məsələn, predmetlərdə miqdar konkret olaraq predmetin özü ilə, ölçü isə ona xas olan müəyyən bir kəmiyyətlə əlaqədardır.

Qeyd etdiyimiz kimi, hərəkətin bir neçə subyekt tərəfindən icra edilməsi təkcə subyektin çoxluğunu göstərmir. Burada, eyni zamanda, bu subyektlərin icra etdikləri hərəkətin çoxluğu nəzərə alınmalıdır. Məsələn, “Quşlar uçuşur” və yaxud “Uşaqlar qaçır” dedikdə heç də quşların yalnız bir tərəfə və eyni sürətlə və s. qaçdıqları nəzərdə tutulmur. Burada hər bir subyektin hərəkəti özünəməxsus icra etmə tərzini mövcuddur. Buna görə də hər bir subyekt tərəfindən icra olunan hərəkətdən ayrılıqda danışmaq və deməli, onları sayca, miqdarca müəyyənləşdirmək mümkündür. Lakin ayrı-ayrılıqda baş vermiş bu hərəkətlər bir feil daxilində -ş morfemi vasitəsi ilə ifadə olunur. Deməli, məfhumların kəmiyyəti həm onların miqdarı, həm də ölçüsü kimi təzahür edir. Miqdar kəmiyyətin birbaşa, ölçü isə bilavasitə ifadəsidir. Digər tərəfdən, hər bir əşyanın, keyfiyyətin və prosesin müəyyən ölçüsü olduğu üçün, bunlar özlüyündə müəyyən kəmiyyətin daşıyıcısı kimi çıxış edir.

Açar sözlər: hərəkət, kəmiyyət, aspekt.

REALIZATION OF FACT QUANTIFICATION WITHIN THE ASPECT CATEGORY

Abstract

The aspects of quantity we are considering are expressed in different parts of speech in language. Nouns and pronouns mainly act as quantifiers of things. The quantity of quality is mainly expressed in adjectives and adverbs. The quantity of action and process is expressed by verbs, numerals and adverbs. Depending on whether they appear as morphological, lexical, or lexical-syntactic means, these parts of speech appear in appropriate grammatical forms or syntactic combinations.

The indivisible quantity of action manifests itself against the background of intensity and longevity (procedurality). Unlike the divisible quantity of motion, it is not possible to determine the individual phases of the indivisible quantity. Because there is no break between these phases, and the movement continues as an uninterrupted process. The quantitative meaning of the verbs denoting intense movements is related to the mode of execution of the intensive action (fast movement, exaggerated movement, etc.).

Thus, the continuity, intensity, speed, etc. of the movement determines its size and, therefore, characterizes it in terms of indivisible quantity.

Based on the above, as in a number of other languages, the meaning of quantity in Turkish can be applied to both countable and uncountable concepts. In quantitative concepts, quantity acts as quantity, and in non-quantitative concepts, it acts as measure, volume. For example, in objects, quantity is specifically related to the object itself, and size is related to a specific quantity inherent in it.

As we have noted, the execution of an action by several subjects does not only indicate the majority of the subjects. At the same time, it is necessary to take into account the large number of actions performed by these entities. For example, when we say "Birds are flying" or "Children are running", we are not referring birds to one side only and at the same speed, and so on. they are not intended to flee. There is a unique way of performing the actions of each subject. Therefore, it is possible to speak separately from the actions performed by each subject and, therefore, to quantify them. However, these actions, which took place separately, are expressed within a verb by the morpheme -sh. So, the quantity of concepts is manifested as both their quantity and size. Quantity is a direct expression of quantity, and measurement is a direct expression. On the other hand, because each item, quality, and process has a certain size, they in themselves act as carriers of a certain quantity.

Keywords: action, quantity, aspect.

NAKHCHIVANIAN FAMOUS SCHOLAR FATHER NIMETULLAH
NAHCUVÂNÎ'S THE HOLY QURAN COMMENT

Prof. Dr. Abdullah Emin ÇİMEN

Istanbul University, Faculty of Theology, Fatih, İstanbul, TÜRKİYE

ORCID NO: 0000-0003-3196-3961

Abstract

In the study, the comment of Father Nimetullah Nahcuvânî's on the Holy Quran understanding will be examined. The full name of the author which we will discuss his interpretation of the Quran is Nimetullâh b. Mahmud en-Nahcuvânî.* There is no information about his time of birth in the sources. Although there are different account regarding his time of death, the predominant view is that he died in 920/1514. In most of his works the author preferred to use the Persian language except for the *el-Fevâtihu'l-Îlâhiyye* and *İhvân*. In these two works he used the Arabic language.

Nimetullah Nahcuvânî's most important work on how he understood the Quran is the "al-Fevâtihu'l-Îlâhiyye ve'l-Mefâtihu'l-Ğaybiyye el-Mudîhâtü li'l-Kelimi'l-Kur'âniyye ve'l-Hikemi'l-Furkâniyye". Because the author wrote this book in Tabriz which is located in Iranian territory today, the book was translated into Persian by Mesud Ensari in four volumes, 2739 pages and published in 1438/1395 by İntişarat-ı Mevla publishing house in Tehran.

Nahcuvânî defines the Quran as a book of life. he did not hesitate to express his admiration for the interpretation of the Holy Quran by Sufi Scholars such as Eba Yazid Bastami and Ibn Arabi. It is understood that Nahcuvânî has almost completely adopted İbn Arabi's doctrine of wahdatul wajood (the unity of existance)

According to him, in all continents, directions, visible and invisible worlds Allah is the only entity that exists. Everything other than Allah is an image of Allah, just like the reflaction in a mirror. The owner of the image is Allah, and the image is the world. The real unity of Allah is not to see any entity other than Allah.

He criticized some contemporary Sufis infected with bidat. He overreacted their use of religion as a tool for world interests. In this context, he interpreted al-A'raf, 7/169 as follows: "O perverts covered in the dirt of the world! There is no end of its flavors and lust."

According to him, the Quran is the only guide book to prepar human for the life of the hereafter. For this reason, he saw the world as a place to earn the hereafter and preferred the zuhd life.

Nahcuvânî used verses, hadiths, Sahabi words, asbab-ı nuzul, nasih-mensuh, mutashabih, poetry, Arabic sarf and nahv as evidence and tool while interpreting the Quran. We will include the details of these in the full text of our presentation.

Keywords: Nahcuvânî, Quranic Comment, Tafseer, Wahdatul Wajood, Fevâtihu'l-Îlâhiyye.

* Although in Turkey Turkish it is pronounced Nahcivânî, due to it usual usage in Arabic sources the word became fomous as Nahcuvânî in the islamic tradition of science (TDV Encyclopedia of Islam). Therefore we preferred the use of Nahcuvânî form.

NAXÇIVAN FOLKLORUNDA JANRDAXİLİ DƏYİŞMƏLƏR

Bilal Alarlı HÜSEYNOV

ADPU Cəlilabad Filialının müəllimi,

Naxçıvan Dövlət Universitetinin elmlər doktorluğu üzrə dissertantı,

ORCID İD 0000-0002-2249-6487

Özət

Azərbaycanın zəngin folklor bölgələrindən biri Naxçıvandır. Naxçıvanda folklor örnəklərinin toplanılması, nəşri və öyrənilməsi istiqamətində böyük işlər görülmüş, hətta ayrı-ayrı folklor janrları haqqında araşdırmalar aparılmış, elmi məqalələr yazılmışdır. Buna baxmayaraq, bölgənin folklor örnəklərinin janr xüsusiyyətlərini, janrdaxili dəyişmələrini ətraflı şəkildə tədqiq etməyə ehtiyac vardır. Belə ki, toplanılmış və araşdırılmış folklor örnəkləri içərisində elə nümunələr vardır ki, onlar eyni janr daxilində qruplaşdırılırsalar da, struktur və tematik fərqləri ilə diqqət çəkir. Məsələn, tapmaca yerinə qıfılbənd, bəzi hallarda bağlama terminindən istifadə olunur. Məsələ burasındadır ki, bu terminlər altında təqdim olunan folklor nümunələri təkcə epik və lirik olmasına görə deyil, həm də məzmununa, söylənmə məqamına görə bir-birindən əsaslı şəkildə seçilir. Yaxud düzgü janrına aid olan nümunələr uzunnəmə, sicilləmə və sanama adları ilə verilir ki, bunlar da fərqli məqsədlərə xidmət edir. Burada söyləyicilərin və dinləyicilərin, ümumilikdə isə iştirakçıların tərkibi aparıcı mövqedə dayanır. Məsələn, sanama kiçik yaşlı uşaqların oyunqabağa hazırlıq mərhələsinə aid nümunədir, uzunnəmə isə qafiyəsəncələrin məharətini nümayiş etdirməyə hesablanan poetik söyləmədir.

Naxçıvanda əfsanə və rəvayətlərlə yanaşı, əhvalatlar da ayrıca janr örnəyi kimi qələmə alınmışdır. Bir çox örnəklər isə ritual xarakterlidir, mərasim folklorunun janrları kimi təqdim olunur. Orucluq, Məhərrəmlik, Yas, Toy mərasimlərində, Qurban və Novruz bayramlarında söylənilən folklor örnəkləri janr çaları ilə seçilir. Məsələn, mərsiyə və sinəzən həm məhərrəmlik mərasimində, həm də yas mərasimində folklor nümunəsi kimi deyilir. Bu məqamda mərsiyə ağının bir növü kimi diqqət çəkir.

Nəğmələr haxışta və gülümey kimi janrdaxili dəyişikliklərə məruz qalır ki, bu da nəğmənin oxunduğu yer, məqam və məqsədlə bağlıdır. Beşik nəğməsi layladan fərqli olaraq, əzizləmələri, oxşamaları və nazlamaları eyni janrda olan folklor örnəyinin müxtəlif məzmunlu nümunələri saymaq olar.

Naxçıvan folklor örnəkləri içərisində çaşlar, yanlışlıqlar (yanılmaclar), sözatmalar və açıtmalar (sataşmalar və öcəşmələr), xatiratlar (memuarialar), bədyələr (lətifələr) assiqnmentativ təyinatını yetərincə almamışdır. Naxçıvan folklor örnəkləri içərisində ayrıca janr nümunələri kimi qeydə alınan deyimlər mövzu çaları ilə atalar sözündən fərqlənir. Qruplaşdırmaya diqqət yetirdikdə bunun şahidi oluruq. Allaha yalvarış mənasında olan deyimlər, nigarançılıqla, sağlıqla, arzuolunmaz hadisələrlə, zamanla, dünya ilə bağlı deyimləri buna misal göstərmək olar. Naxçıvanda hətta “Bazar deyimləri” adlı folklor termini də mövcuddur.

Naxçıvanda folklor örnəklərinin bir sıra özünəməxsus cəhətləri, regional xüsusiyyətləri vardır. Naxçıvan folklor örnəklərinin janr təyinatının və janrdaxili dəyişmələrinin öyrənilməsi folklorşünaslıq elmini bir qədər də zənginləşdirir.

Açar sözlər: Naxçıvan folkloru, folklor örnəklərinin janr təyinatı və janrdaxili dəyişmələri

NAĞILLARIN UŞAQLARIN İNKİŞAFINA TƏSİRİ

Musayeva Aygün Cavanşir qızı

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Şəki filiali

Özet

Uşaq psixologiyası özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə seçimlidir. Uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında, rəftar və davranışında, idrak imkanlarının üzə çıxmasında bir çox psixoloji təsir vasitələri mövcuddur. Uşaqların qarşılaşdığı ilk şifahi növ nağıllardır. Gerçəkliklər nağıllarda dolayı olaraq əks olunur. Uşaqlar nağılın köməyi ilə xəyaldan reallığa keçər, reallığı xəyalları ilə müqayisə edərək əks etdirir. Beləcə öz xəyal dünyası ilə gerçək dünyanı birlikdə yaşama fürsəti qazanır. Nağıl, uşağın daxili aləmini əks etdirən ən yaxşı vasitələrdən biri olduğu üçün uşaqların zövqünü oxşayır. Nağıl uşaq üçün bir alışqanlıq deyil bir ehtiyacdır. Nağılların uşaq inkişafına bir çox önəmli və dəyərli faydası vardır. Nağıl danışılan zaman, bir yandan nağıl danışan adam ilə uşaq arasında əlaqə qurularkən digər yandan da uşağın bütün zehni fəaliyyəti hərəkətə keçər. Oxuduğu və ya dinlədiyi nağıllardakı xarakterlər haqqında xəyallar quran uşaq, hadisələrin inkişafına görə yaxşını və pisi, doğrunu və yanlışını ayırd etməyi öyrənir.

Dilin bütün incəlikləri ilə zənginləşdirilmiş nağıllar, uşaqların ana dilinin və xəyal gücünün inkişafını dəstəkləyən bir sənət və öyrədici, tərbiyəvi vasitədir. Məktəbəqədər yaş dövründə uşaqların başlıca fikir və duyğu qaynağını nağıllar təşkil edir. Uşaq nağıl sayəsində insan tiplərini və fərqli xarakterləri tanıyır. Nağıllar, uşağa ana dilini öyrədən, ona bu dilin fərqli xüsusiyyətlərini, qıvrıqlığını, zənginliyini, incəliyini ilk göstərən, uşağa öz dilində danışmağa kömək edən əsas ünsürlərdir. Nağılların uşaq inkişafındakı ən önəmli rolu, uşaqlara təqdim edilən yaxşı qəhrəman örnəkləri ilə onların ruh dünyalarını inkişaf etdirmək və qarşılaşdıqları çətinlikləri dəf edərək onları həyata yaxşı bir şəkildə hazırlamaqdır. Uşaqların nağılları kiçik yaşdan etibarən adətən əzbər kimi oxumaları dil bacarıqlarının inkişafı baxımından da önəmlidir. Nağıllar, uşaqların beyinlərinin sağ yarımkürəsində yer alan xəyal, yaradıcılıq və rəsm bacarıqlarında inkişafına təkan verir. Həmçinin nağıllar, ədalət və dürüstlük düşüncəsinin kiçik yaşlardan onlarda köklənməsinə, inkişafına yol açmış olur. Nağılların uşaqların inkişafında önəmli faktorlarından biri də içindən çıxmış olduğu kütlə və onun dəyərləri ilə birlikdə sosiallaşmasını təmin etməkdir. Psixoloji tərəfdən isə, həyata hər zaman ümidlə baxmağı, istənilən şeylərə çatmaqda səbirli olmağı, qısqanclığın doğurduğu pis nəticələri, gərəksiz qorxu və eyhamın insanları nə hala düşürdüyünü, dostluqların yaranması üçün qarşılıqlı sevgi və hörmətin, bağışlanmağın, paylaşmanın nə qədər önəmli olduğunu bir növ nəticə olaraq müşahidə edir. Ayrıca, uşaqlar oyun zamanı mənimsədikləri nağıl qəhrəmanları vasitəsilə öz cinsini, yəni oğlan və ya qız olmalarını, sağlam şəkildə öz cinsiyyətlərini ayırd etmə imkanlarını inkişaf etdirmiş olurlar. Nağıllar uşaqların haqq ədaləti düzgün qavramasına, həyata doğru şəkildə baxmasına, özünü ifadə edə bilməsinə və başqalarına qarşı düşüncəli olmasına şərait yaradır. Həmçinin uşaqların kitab oxumağı sevməsi baxımından da nağıllar çox önəmlidir. Nağıllar uşaqların inkişafında və tərbiyəsində yer almaqla yanaşı, mədəni dəyərlərin mənimsənilməsində də önəmli rol alır.

Açar sözlər: nağıllar, müəllim fikirləri, uşaqlar, məktəbyaşlılar

NAXÇIVAN DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ FONETİK DƏYİŞMƏ VƏ SÖZ
YARADICILIĞI

ZÜLFİYYƏ İSMAYIL

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
AMEA Naxçıvan Bölməsi

Özet

Sözlərin səs tərkibi nisbi sabitliyə malikdir. Naxçıvan dialekt və şivələrində bəzi səslər zaman-zaman müəyyən dəyişmələrə uğramışdır. Tədqiq etdiyimiz bu şivələrdə bəzi sözlərin fonetik qabığı da tədricən dəyişir. Xüsusilə iki və çoxhecalı sözlərdə, şakilçili və mürəkkəb sözlərdə bu proses daha güclü olur. Bunları izləmək çox vacibdir. Fonetik qanunları bilməklə biz çox zaman sözlərin ən qədim formalarını üzə çıxardır, onun əvvəllər daşdığı mənə ilə sonra kəsb etdiyi mənalar arasında əlaqə və münasibətləri müəyyənləşdirdikdə bilir. Türk dillərində söz yaradıcılığı üsulu kimi fonetik hadisələrin tədqiqi zəruri problem kimi qarşıda dursa da bu sahədə araşdırmalar lazımi şəkildə aparılmamışdır.

Azərbaycan dilçiliyində ədəbi dil materialları üzrə bu sahədə ilk tədqiqat S.Cəfərovun adı ilə bağlıdır. Son vaxtlar morfologiyanın söz yaradıcılığı prosesi ilə əlaqəsi diqqəti daha çox cəlb edir. Bütün mənbələrdə söz köklərinin mənaca fərqlənməsi səslərin fonovariantlığı ilə əlaqədardır. Buradan da semantik fərqlənmənin səs dəyişmələrinə gətirib çıxardığına görmək olur. Səs dəyişmələri ilə bağlı söz yaradıcılığı məsələsindən isə həm türkologiyada, həm də Azərbaycan dilçiliyində bəhs edilmişdir. Bunlardan V.İ.Aslanov, A.İ.Məmmədov, M.İ.Yusifov və F.A.Cəlilovun araşdırmaları diqqəti daha çox cəlb edir. Bunlar ədəbi dil sözlərinin təhlilinə aiddir. Şivə sözlərinin bu baxımdan təhlili isə yeni istiqamətdədir. Naxçıvan dialekt və şivələrində söz yaradıcılığı problemini səs dəyişmələri ilə əlaqəli tədqiqinə ehtiyac olduğu aydınlaşır.

Naxçıvan dialekt və şivələrində çoxlu sözlər də var ki, onlar məhz səs dəyişmələri ilə formalaşmışdır. Onları ümumi halda belə qruplaşdırmaq olar. 1) səslərin əvəzlənməsi, 2) səs artımı, 3) səs düşümü, 4) səslərin yerdəyişməsi.

PAUL KLEE’NİN ESERLERİNDE SOYUTLAMAYA YÖNELİK ÇOCUKSU İMGE TAVIRLARI

Doç. Dr. Bayram DEDE

Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Resim Bölümü

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi.
ORCID NO: 0000-0002-0787-7505

Özet

Çağdaş sanat akımlarının önemli isimlerinden biri olarak bilinen sanatçı bir yandan Alman bir yandan da İsviçre kökenlidir. Sanatçı birçok eser üretmiş eserlerini dönemin birçok akımına da katkı sağlayacak boyutta çeşitlendirmiştir. Sanatçı sürrealizm, ekspresyonizm, kübizm ve soyut sanat gibi birçok akımda 8000’in üzerinde eser üretmiştir. Sanatçının çok yönlü sanat eğiliminden ötürü onu herhangi bir sanat grubuna tekleştirip özelleştirmek mümkün değildir. Sanatçı eserlerini oluştururken renkçi bir anlayışla hareket etmiş ve müziğe olan ilgisini eserlerinde ürün olarak da yansıtmıştır. Sanatçı Kandinsky gibi bir süre Rusya’da yaşamış ve bazı çalışmalarında Kandinsky gibi renkçi ve soyutlamacı ve/veya soyutçu bir anlayış benimsemiştir. Paul Klee ile Kandinsky’i ayıran önemli farklardan bir tanesi ise sanatçının eserlerinde çocuksu imgeler kullanmasıdır. Araştırmanın amacı Paul Klee’nin eserleri arasında yer alan çocuk imgeleri içeren çalışmalarının nasıl soyutlanarak yapıldığının biçimsel açıdan ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın önemi ise sanatçının eserlerinin biçimsel özelliklerinin oluşturduğu ifade tarzının görünümünü gözler önüne sermesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yapılmış olup bilgilere erişebilmek için kitap, makale, tez, internet dokümanlarına bakılmış ve literatür taramasına gidilmiştir. Ayrıca sanatçının beş çocuk imgesini içeren ve soyutlamaya yönelik eserleri biçimsel açıdan ele alınmıştır. Birçok eser arasından araştırmanın amacına yönelik seçilen eserler; renk, çizgi, ton-leke, form gibi öğeleri analiz edilerek betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Paul Klee’nin çocuk imgesini taşıyan eserleri, sınırlılığını ise dört eseri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; Sanatçının eserlerine bakıldığında renkçi ifadesi, çizgisel üslubu, yer yer geometriksel tarzı, basitleştirilmiş formlar göze çarpmaktadır. Sanatçı çocuksu ifade tarzındaki resimlerinde, basit formları, çizgisel formları, lokal ve/veya tek ton renkler, tek ton renklerin içinde lekesel renk geçişleri görülmektedir. Resimde yer alan imgeler kimi zaman tamamıyla bir çocuğun elinden çıkmış gibi görünmekte kimi zaman ise form ve renk ustalığıyla sanatçı inşaasını içermektedir. Eserlerinde oluşturduğu bu inşaa ile çocuksu görünen imgelerin kimi zaman çizgi ve renklerle basit formlar haline dönüştürülen imgelemlerin soyutlamaya gidilerek oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sanatçının diğer resimlerindeki soyut ve soyutlamacı eserlerini özellikle renk, çizgi ve formla verdiği anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Paul Klee, Renk, Çizgi, Form, Kandinsky

CHILDLIKE IMAGE ATTITUDES TOWARDS ABSTRACTION IN PAUL KLEE'S WORKS

Abstract

The artist, known as one of the most important figures in contemporary art movements, is of German and Swiss origin. The artist has produced many works and diversified his works to contribute to many movements of the period. The artist has produced over 8000 works in many movements such as surrealism, expressionism, Cubism and abstract art. Because of the

artist's multifaceted artistic tendency, it is not possible to single and customize it to any art group. The artist acted with a colorist approach when creating his works and reflected his interest in music as a product in his works. Like Kandinsky, the artist lived in Russia for a while and in some of his works adopted a colorist and abstractionist and/or abstractionist approach, like Kandinsky. One of the important differences between Paul Klee and Kandinsky is that the artist uses childlike images in his works. The aim of the research is to reveal from a formal point of view how Paul Klee's work, which includes children's images, is abstracted. The importance of the research is that it reveals the appearance of the expression style formed by the formal characteristics of the artist's works. The research was conducted by qualitative research method and books, articles, dissertations, internet documents were looked at and literature was scanned in order to access the information. In addition, the artist's works, which include five children's images and are aimed at abstraction, are considered from a formal point of view. Among many works, the works selected for the purpose of the research were examined by descriptive analysis by analyzing elements such as color, line, tone-stain, form. The universe of research consists of Paul Klee's works that carry the image of children, and its limitation is his four works. As a result of the research; Looking at the works of the artist, the colorist expression, linear style, geometric style in places, simplified forms stand out. In his paintings in the style of childish expression, the artist shows simple forms, linear forms, local and/or one-tone colors, spotty color transitions in one-tone colors. The images in the painting sometimes seem to have come out of the hands of a child, and sometimes include artist construction with mastery of form and color. With this construction that he created in his works, it is understood that images that appear childish are sometimes formed by going to abstraction of images that are transformed into simple forms with lines and colors. In addition, it is understood that the artist gave his abstract and abstract works in other paintings, especially with color, line and form.

Keywords: Paul Klee, Color, Line, Form, Kandinsky

GUSTAV KLİMT'İN RESİMLERİNDE KULLANDIĞI MOTİFLERİN ÜÇ BOYUT VE PERSPEKTİFE ETKİSİ

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi.

ORCID NO: 0000-0002-0787-7505

Doç. Dr. Bayram DEDE

Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,

Resim Bölümü

Özet

Gustav Klimt Art Nouveau ve Sembolizm'in en önemli sanatçılarından biridir. Klimt sanat tarihinde büyük farklılıklar oluşturmuş ve yaratıcılığa dikkat çekmiştir. Sanatçı önceleri siparişlere yaslanmış Neoklasik anlayışa uygun eserler üretmiştir. Neoklasik anlayıştan uzaklaşan Klimt gerçekçilik algısını ortadan kaldırarak hiçbir şablona uymayan çalışmalar üretmiştir. Derin bir ruhla beslenen Klimt kokuşmuş olarak algıladığı eski biçimlerin yerine yenisini koymuştur. Klimt sanatın ruhsal açılımını gerçekleştirerek içgüdülere hitap eden bir sanat oluşumuna gitmiştir. Sanatçı sanatsal bir düşselliğe ulaşmış ve bunu ifade etmenin yollarını bulmuştur. Düşsellikle beslenen Klimt yeni oluşturduğu üslupla alışıldık biçimlerin dışına çıkmış, insanları etkileyecek biçimler yaratmıştır. Sanatçının eserlerinin ana temasını kadınlar oluşturur. Kadın imgesinin toplum içindeki rolleri, konumu, toplumun baskısı dışında ele almış ve tuvallerine yansıtılmıştır. Kadını çıplak, erotik biçimde sergileme cesaretini göstermiş ve büyük tepkilerin hedefi haline gelmiştir. Klimt kadın formlarıyla sanatın bakış açısını değiştirmeye çalışmış kendi felsefesini yansıtmıştır. Sanatçı 20. Yüzyıl sanatına yaklaşan özgün kimliğiyle, özgür bir bakış açısıyla tam bir avangart sanatçısı gibi davranmış çağına damgasını vurmuştur. Klimt farklı üslubuyla birlikte ışıltılı bir dünyaya sürüklediği masalsi bir dünyanın kapılarını açarak insanları düşsel bir boyuta soktuğu söylenebilir. Araştırmanın amacı Gustav Klimt'in resimlerindeki kullandığı motiflerin, etkisiyle üç boyut ve resimdeki derinliği nasıl etkilendiğini ortaya çıkarmaktır. Sanatçının eserlerinde motifi kullanmasının resmin plastik değerlerini nasıl etkilediğini anlaşılır hale gelmesi araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup verilere erişmek amacıyla literatür taramasına gidilmiştir. Araştırmada sanatçıya ait eserler incelenip bazı eserleri hakkında betimsel analizlerle motif, üçboyut, perspektif ilişkisi irdelenmiştir. Araştırmanın sınırlılığını Gustav Klimt'in eserlerinde plastik açıdan motif öğesi alırken evrenini ise sanatçının bazı eserleri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda Klimt'in eserlerinde biçim zenginliğini sürekli arttırdığı ve bunu da geometriksel formlardan oluşan motiflerden yararlanarak yaptığı dekoratif süslemelerden oluşan kadın imgelerinde elde ettiği anlaşılmaktadır. Kadın figürlerinden oluşan bu kompozisyonlarda hem mekânda hem de kadın imgelerinde geometriğe yakın ritmik formları kullandığı görülmektedir. Sanatçı bu formlarla üç boyutu ve derinliği zayıflatırken fonda yer alan renksel derinlik ise ön arka ilişkisiyle perspektifi dengelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Gustav Klimt, Art Nouveau, Motif, Kadın İmgesi, Üç Boyut

THE EFFECT OF THE MOTIFS USED IN GUSTAV KLİMT'S PAINTINGS ON THREE DIMENSIONS AND PERSPECTIVE

Abstract

Gustav Klimt is one of the most important artists of Art Nouveau and symbolism. Klimt created great differences in the history of art and drew attention to creativity. At first, the artist produced works in accordance with the neoclassical understanding, leaning on orders.

Moving away from neoclassical understanding, Klimt removed the perception of realism and produced works that did not fit any template. Fed by a deep soul, Klimt replaced the old forms that he perceived as stinking with a new one. Klimt realized the spiritual expansion of art and went to the formation of an art that appealed to instincts. The artist had reached an artistic dream and found ways to express it. Fueled by imagination, Klimt went beyond the usual forms with his new style, creating forms that would affect people. Women form the main theme of the artist's works. The role of the female image within society, her position, was taken out of the pressure of society and reflected on her canvases. He has shown the courage to show a woman naked, erotic and has become the target of great reactions. Klimt tried to change the perspective of art through female forms, reflecting his own philosophy. Artist 20. With his original identity approaching the art of the century, he acted as an avant-garde artist with a free point of view, leaving his mark on his ERA. Klimt can be said to have brought people into a dream dimension by opening the doors of a fairy-tale world that he dragged into a glittering world with his different style. The aim of the research is to determine how the motifs used by Gustav Klimt in his paintings affect three dimensions and depth in the painting. It is important to understand how the artist's use of the motif in his works affects the plastic values of the painting. Qualitative research method was used in the research and literature was scanned in order to access the data. In the research, the works of the artist were examined and the relationship between motif, three dimensions and perspective was examined with descriptive analyses about some of his works. The limitation of the research is that kustav Klimt's works have a motif element in terms of plastic, while his universe is made up of some of the artist's works. As a result of the research, it is understood that Klimt constantly increases the richness of form in his works, and this is achieved in female images consisting of decorative ornaments that he makes using motifs consisting of geometric forms. In these compositions consisting of female figures, it is seen that he uses rhythmic forms close to geometry both in space and in female images. The artist weakens three dimensions and depth with these forms, while the color depth in the background balances perspective with the front-back relationship.

Keywords: Gustav Klimt, Art Nouveau, Motif, Female Image, Three Dimensions

SCREENING FOR DEPRESSION IN WOMEN AFTER 12 MONTHS OF
INTRAUTERINE DEVICE USE WITH THE BECK DEPRESSION INVENTORY II

Emmanuel LAMPTEY

Institute of Life and Earth Sciences (Including Health and Agriculture), Pan African
University, University of Ibadan, Nigeria.
<https://orcid.org/0000-0002-7822-7593>

Abstract

The IUD is a long-acting reversible contraceptive method that is very effective for preventing pregnancy in women. There are many speculations whether the device causes depression and mood changes in women using them over a period. This current study employed a longitudinal method to explore the relationship between hormonal IUDs and depression over a period of 12 months in users. The study enrolled 260 women at six family planning clinic in Accra. Depressive scores were taken at Baseline and 12 months without interference using the Beck Depression Inventory (BDI-II). The prevalence of depression among the participants after 12 months was 39.2%(102).In analyzing Mean BDI-II scores, the baseline was 8.41 ± 3.86 while at 12 months scores recorded 14.51 ± 10.13 ($p=0.001$). IUDs may pose a risk for depression. It is important that health providers and users observe for depressive symptoms during the period of use.

Keywords: Screening, Depression, Intrauterine Device Use, Beck Depression Inventory II

INVESTIGATION OF THE 100-YEAR CHANGE OF SIVAS PROVINCE, TURKEY
WITH GEOGRAPHICAL INFORMATION SYSTEMS

Geomatics Engineer Sefa Sari¹,
Prof. Dr. Tarık Türk ^{*2}

¹*Sivas Municipality, Sivas, Turkey*

²*Sivas Cumhuriyet University, Engineering Faculty, Department of Geomatics
Engineering, Sivas, Turkey*

Sefa SARI ORCID: 0000-0002-4142-9845,
Tarık TÜRK ORCID: 0000-0002-2671-7590

Abstract

One of the most important duties of urbanism is to meet the basic needs of people. The need for shelter takes a significant place among the basic needs of people. Urban populations, which are increasing very rapidly nowadays, have made urban development a non-negligible situation. Urban planning should be done by ensuring urban development and without losing the city identity, and a regular development strategy should be adopted according to objective criteria in order to manage the available resources correctly.

In this study, the 100-year urban development of Sivas city center was examined with the Geographical Information System (GIS) by considering historic buildings and population projection, and the relationship between housing in the city in this process and complementary zoning plans was investigated.

Keywords: Sivas, GIS, Urban development, Urbanization, Temporal analysis

CONSTRUCTION OF DISPOSABLE STENCIL PRINTED ELECTRODES FOR DETECTION OF BACTERIA

Dr. Tuğba Özer

Yildiz Technical University, Faculty of Chemistry-Metallurgy, Department of
Bioengineering, Istanbul, Turkey
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5928-9940>

Abstract

Waterborne and foodborne pathogens are the main causes of illness and death worldwide. Among them, pathogenic *Escherichia coli*, which is considered as dangerous bacterium by the World Health Organization, contaminates food and drinking water resulting in various diseases such as cholera, dysentery, typhoid, and polio. Frequent controls of drinking water resources as well as food products are necessary to prevent microbial contamination and protect human health. Traditional methods including culture plating, polymerase chain reaction and enzyme-linked immunosorbent assays (ELISA) are widely used for detection of bacteria. However, conventional methods have disadvantages that they require well-equipped laboratories with trained personnel and specialized instrumentation. A method that can provide rapid, selective and sensitive detection of bacteria is necessary to ensure food and water safety.

Carbon electrodes including glassy carbon, pyrolytic graphite, or boron doped diamond are widely used for sensing applications owing to their outstanding properties such as electrochemical activity, high conductivity, biocompatibility, inertness and inexpensiveness. However, it is difficult to fabricate these electrodes. Thus, in this study, stencil-printed carbon electrodes (SPCEs) based on transparency film were constructed due to their low cost, ease of fabrication, disposability and portability for point-of-need applications. The electrodes were modified by graphene quantum dots onto SPCEs via drop-casting, followed by activation of carboxyl groups on the surface using N-(3-Dimethylaminopropyl)-N'-ethylcarbodiimide hydrochloride /N-hydroxysuccinimide coupling. After that, covalent immobilization of blocker and monoclonal antibody was performed. Finally, the immunosensors were tested against various concentration of bacteria (CFU/mL) incubating on the surface of the electrode. The immunosensors were characterized by electrochemical impedance spectroscopy (EIS) and cyclic voltammetry (CV) to electrochemically characterize the different immobilization steps of the biosensors in the presence of a 5 mM potassium ferricyanide as the redox probe in 100 mM KNO₃ solution. CHI760 multi-channel electrochemical workstation was used during electrochemical measurements. While a platinum wire was utilized as a counter electrode, a standard silver/silver chloride (saturated with 3M KCl) was used as a reference electrode. The impedance data was processed and fitted the Randles circuit via the software supplied with the instrument. The analytical performance of the biosensors such as accuracy, sensitivity, and limit of detection were investigated under the optimal conditions.

Keywords: cyclic voltammetry, electrochemical impedance spectroscopy, biosensor, immunosensor

B-TRİKALSİYUM FOSFATIN ($CA_3(PO_4)_2$) SİTOTOKSİK ETKİSİNİN MTT YÖNTEMİYLE BELİRLENMESİ

Giray Buğra AKBABA

Kafkas Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Biyomühendislik Bölümü, 36100,
Kars, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/https://orcid.org/0000-0002-1413-9498>

Özet

Biyomalzemeler teşhis ve tedavi amaçlı tıp, cerrahi, diş hekimliği ve veteriner hekimliği uygulamalarında kullanılan bunun yanı sıra medikal implantların ve vücut dışı cihazların parçaları olarak tasarlanan çeşitli malzemeler olarak tanımlanır. Biyomalzemelerin yaklaşık 8000 çeşit tıbbi cihazda kullanıldığı bilinmekle beraber, daha iyi polimer, seramik, kompozit ve metal biyomalzemeleri geliştirmek için çalışmalar devam etmektedir. Her ne kadar biyomalzeme alanındaki gelişmeler son otuz yılda ivme kazanmış olsa da, eski çağlarda dahi organ ve dokuların azalan aktivitelerini arttırmak için biyomalzemeler kullanılmıştır. Modern teknolojik araştırmalardaki ilerlemeyle birlikte, çeşitli biyomedikal uygulamalar için kullanılacak olan biyomalzemelerin biyoyumluluğunun belirlenmesine yönelik çalışmalar artmıştır. Biyoaktif/absorblanabilir seramik biyomalzeme olan kalsiyum fosfatın formlarından biri olan β -trikalsiyum fosfat (β -TCP) kemik greft malzemesi ve cement olarak yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca doku mühendisliği çalışmalarında doku iskeleti ve kemik çimentosu olarak da kullanılmaktadır. Her ne kadar biyoyumluluğu nedeniyle biyomalzeme olarak kullanımı önerilse de bu bileşiğin kullanılabilir maksimum konsantrasyon değerinin belirlenmesi insan sağlığı ve çevre açısından önem arz etmektedir. Biyomalzemeler, sadece vücut içerisinde değil, vücut dışına yerleştirilen ekstrakorporeal cihazlarda, çeşitli ilaçlarda ve teşhis kitlerinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak biyomalzemelerin toksisitesinin belirlenmesine ilişkin daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda yaygın kullanıma sahip olan biyomalzemelerin toksisite üst sınırının belirlenmesi önemli bir parametredir. Bu amaç doğrultusunda β -trikalsiyum fosfatın sitotoksikite profilinin bilinmesi literatüre katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada β -TCP'nin 12,5-5000 ppm konsantrasyon aralığında insan kan lenfositleri üzerindeki sitotoksik etkisi 3-(4,5-dimetiltiyazol-2-il)-2,5-difeniltetrazolyum-bromür (MTT) testi kullanılarak araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar istatistiki olarak değerlendirilmiştir. 12,5-250 ppm konsantrasyon aralığında bileşiğin lenfosit hücreleri üzerinde sitotoksisiteye neden olmadığı belirlenmiştir. Ancak bileşik 500 ppm ve daha yüksek konsantrasyonlarda sitotoksik etkiye neden olmuştur. Hücre kontrol grubu ile kıyaslandığında, 12,5-250 ppm konsantrasyon aralığında hücre canlılığında istatistiki olarak önemli bir azalma olmadığı belirlenmiştir. 500, 1000, 2000, 3000, 4000 ve 5000 ppm konsantrasyonlarda hücre canlılığı sırasıyla % 15,73; % 63,66; % 67,95; % 70,83, % 70,88 ve %70,46 oranında azaldığı tespit edilmiştir.

DETERMINATION OF CYTOTOXIC EFFECT OF B-TRICALCIUM PHOSPHATE ($CA_3(PO_4)_2$) BY MTT METHOD

Abstract

Biomaterials are defined as various materials designed as parts of medical implants and extracorporeal devices, as well as used in medical, surgical, dentistry and veterinary applications for diagnostic and therapeutic purposes. Although it is known that biomaterials are used in about 8000 kinds of medical devices, researches continue to develop better polymer, ceramic, composite and metal biomaterials. Although the developments in the field

of biomaterials have gained momentum in the last thirty years, even in ancient times, biomaterials have been used to increase the decreasing activities of organs and tissues. With the advancement in modern technological research, studies on determination of biocompatibility of biomaterials to be used for different biomedical applications have increased. β -tricalcium phosphate (β -TCP), one of the forms of calcium phosphate, a bioactive / absorbable ceramic biomaterial, is widely used as bone graft material and cement. It is also used as tissue skeleton and bone cement in tissue engineering studies. Although it is recommended to be used as a biomaterial due to its biocompatibility, determining the maximum usable concentration value of this compound is important for human health and the environment. Biomaterials are widely used not only in the body, but also in extracorporeal devices placed outside the body, various drugs and diagnostic kits. However, more research is needed to determine the toxicity of biomaterials. In this context, determining the upper limit of toxicity of biomaterials which are widely used is an important parameter. For this purpose, knowing the cytotoxicity profile of β -TCP will contribute to the literature. In this study, the cytotoxic effect of β -TCP on human blood lymphocytes at a concentration range of 12.5-5000 ppm was investigated using the 3- (4,5-dimethylthiazol-2-yl) -2,5-diphenyltetrazolium-bromide (MTT) test. The results obtained were evaluated statistically. It was determined that the compound does not cause cytotoxicity on lymphocyte cells in the concentration range of 12.5-250 ppm. However, the compound caused a cytotoxic effect at 500 ppm and higher concentrations. Compared to the cell control group, it was determined that there was no statistically significant decrease in cell viability in the concentration range of 12.5-250 ppm. Cell viability at concentrations of 500, 1000, 2000, 3000, 4000 and 5000 ppm decreased 15.73%; 63.66%; 67.95%; 70.83%, 70.88% and 70.46%, respectively.

Keywords: Cytotoxic Effect, B-Tricalcium Phosphate ($\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$), Mtt Method

PROBING THE ANOMALOUS QUARTIC $WW\gamma\gamma$ COUPLINGS AT
THE FCC-he

V. Ari

Ankara University, ORCID: 0000-0002-2838-9455

E. Gurkanli

Sinop University, ORCID:0000-0002-9543-1086

A. A. Billur

Cumhuriyet University, ORCID:0000-0003-1564-6683

M. Koksal

Cumhuriyet University

Abstract

There are four fundamental forces known in nature, these are the electromagnetic, weak, strong interactions, and the gravitational force. The Standard Model of particle physics is the theory that describes three of these four known fundamental forces in the universe and classifies all known elementary particles. Despite this, there are many questions that Standard Model cannot explain. One of the ways to investigate New Physics (NP) models beyond The Standard Model is to study the anomalous gauge boson couplings. The anomalous couplings to be used in this study are defined by dimension-8 operators. The Future Circular Collider-hadron electron (FCC-he) mode is projected to be realized by accelerating electrons up to 500 GeV and colliding them with the proton beams at the energy of 50 TeV. The Future Circular Collider-hadron electron with high center-of-mass energy and luminosity allow to better understand the Standard Model and to examine new physics beyond the Standard Model in the electroweak sector. Multi-boson processes permit for a measurement of the gauge boson self-interactions of the Standard Model that can be used to determine the anomalous gauge boson couplings. In this study, we are investigating the process $ep \rightarrow ve\gamma\gamma j$ at the Future Circular Collider-hadron electron with center-of-mass energies of 7.07, 10 TeV to search the anomalous quartic $WW\gamma\gamma$ gauge couplings using a model independent method in the framework of effective field theory. The ep collider would significantly enrich the physics reachable with the Large Hadron Collider (LHC). This collider may provide a lot of important information to test new physics effects beyond the Standard Model and the measurements of the Standard Model.

Keywords: Anomalous quartic couplings, Future Circular Collider- hadron electron (FCC-he), dimension-8 operators

BİR TOZ KARIŞTIRICI TASARIMI VE DİNAMİK ANALİZİ

Arş. Gör. Hüseyin BEYTÜT

Bitlis Eren Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü
<https://orcid.org/0000-0001-8751-2225>

Doç. Dr. Mahir UZUN

İnönü Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-0907-6875>

Prof. Dr. Şemsettin TEMİZ

İnönü Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-6737-3720>

Özet

Toz karıştırma işlemi, gıda maddeleri, plastikler, seramikler ve kompozit malzemeler gibi birçok endüstriyel ürünün üretim sürecinde önemli bir adımdır. Özellikle son yıllarda malzeme teknolojisinin gelişmesiyle birlikte toz karıştırıcıların önemi artmıştır. Ancak toz karıştırıcılarının dinamik davranışı çok karmaşık bir sorundur. Dönme hızı, karışımın bireysel parçacık dinamiklerini dolayısıyla kalitesini etkileyen ana faktörlerden biridir. Bu nedenle motor devri, karışımın homojenliği açısından son derece önemlidir. Ancak yüksek motor devri, toz haznesi ve üzengi demirinin malzemesine zarar verebilir. Bu nedenle, toz karıştırıcının dinamik davranışının araştırılması, tasarım ve kullanılacak malzeme seçimi bakımından son derece önemlidir. Fakat literatürde, toz karıştırıcının dinamik analizi hala tam olarak araştırılmamıştır ve bu alandaki çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışmada, literatürdeki boşluğu doldurmak amacıyla, Solidworks® bilgisayar destekli tasarım programı yardımıyla bir toz karıştırıcı modellenmiş ve toz karıştırıcının dinamik davranışını belirlemek amacıyla farklı yük koşulları altında Sonlu Elemanlar Analizi (SEA) gerçekleştirilmiştir. Dinamik analizlerde ticari yazılım ANSYS Workbench (sürüm 19.2) kullanılmıştır. Toz karıştırıcının farklı dönme hızları için (30, 45 ve 60 devir/dakika) analizler tekrarlandı ve toz haznesinde ve üzengi demirlerinde oluşan maksimum eşdeğer gerilmeler ve birleşim noktalarında oluşan reaksiyon kuvvetleri bulundu. Aynı zamanda toz haznesine 1, 3 ve 5 kg kütle homojen olarak eklendi (karıştırılmak istenen toz kütlelerini temsil etmek amacıyla). Sonuçlar, artan dönme hızı ve eklenen kütle ile toz haznesi ve üzengi demirlerindeki eşdeğer gerilmelerin arttığını ortaya koymuştur. Ayrıca üzengi demiri ve toz haznesinin bağlantı noktasında maksimum gerilmelerin olduğu görülmüştür. Artan dönme hızı ve ilave kütle ile beklendiği gibi, toz karıştırıcının parçalarında eşdeğer gerilmelerde bir artış gözlemlendi. Karıştırılmak istenen toz kütlesi belirli bir ağırlığın üzerine çıktığında veya istenen kalite için dönme hızı arttırıldığında, toz haznesinde ve üzengi demirlerinde akma sınırının üzerinde eşdeğer gerilmeler gözlemlenmiştir. En yüksek eşdeğer gerilme, beklenildiği gibi 60 devir/dakika dönme hızı ve 5 kg kütle eklenmiş yükleme durumunda meydana gelmiştir. Sonuçlar göstermektedir ki toz kütlesi ve dönme hızı dikkate alınarak tasarım yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Toz karıştırıcı, Dinamik analiz, sonlu elemanlar yöntemi

DESIGN AND DYNAMIC ANALYSIS OF A POWDER MIXER

Abstract

Powder mixing is a significant step in the manufacturing process of many industrial products such as pharmaceuticals, foodstuffs, plastics, fertilizers, and ceramics. Especially in recent years, with the development of material technology, the importance of powder mixers has increased. But dynamic characteristics of powder mixer is very complex problem. Mixing speed is one of the factors that affect the individual particle dynamics and quality of the

mixture. Thus engine speed is an important parameter for homogeneity. But high engine speed may cause damage to the material of the vessel and stirrups. Therefore, the transient response of the powder mixer should be investigated. However, the transient structural analysis of powder mixer is still not completely searched and the studies of this field is limited. In this study, a powder mixer has been modeled with the Solidworks®. and its nonlinear transient response was investigated by the Finite Element Method (FEM). Finite element analysis (FEA) was used to determine the transient response of the vessel and stirrups under different load conditions. The transient analysis is carried out for different rotation speeds (30, 45, and 60 rev/min) of powder mixer and equivalent stresses and reaction force between the joints were obtained. In addition, 1, 3 and 5 kg mass added to the vessel in order to obtain the influence of added mass (represent the powder mass). Results revealed that with increasing rotation speed and added mass, the equivalent stress in the vessel and stirrups increased. Maximum stress occurred in the joint of stirrup and vessel. Commercial software ANSYS Workbench (version 19.2) and nonlinear ANSYS® Mechanical APDL solver have utilized for transient response of powder mixer. An increase in equivalent stresses in the parts of the powder mixer was observed as expected, with increased rotational speed and additional mass. When the mass of powder desired to be mixed rises above a certain weight or the increasing at rotation speeds for desired quality, equivalent stresses above the yield limit have been observed in the material. The highest equivalent stress occurred with 60 rpm rotation speed and 5 kg mass added loading as expected. The results show that, design should be made by taking into consideration the powder mass and rotation speed.

Keywords: Powder Mixer, Dynamic analysis, Finite element method.

EĞRİSEL EVOLVENT PROFİLLİ DİŞLİ ÇARKLARIN DİŞ PROFİL YÜZEY KALİTESİNİ ARTTIRMA YÖNTEMİNİN ARAŞTIRILMASI

Doç. Dr. Mahir UZUN

İnönü Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü

<https://orcid.org/0000-0002-0907-6875>

Prof. Dr. Şemsettin TEMİZ

İnönü Üniversitesi, Makine Mühendisliği Bölümü

<https://orcid.org/0000-0002-6737-3720>

Özet

Konvansiyonel imalat yöntemleri ile imal edilemeyen ancak CNC freze tezgahları kullanılarak imal edilebilen eğrisel evolvent profilli dişli çarkların, düz dişli çarklara ve ok dişli çarklara kıyasla yük taşıma kabiliyetlerinin daha iyi olduğu ve daha sessiz çalıştıkları literatürde yakın zamanda yapılan başarılı çalışmalarla kanıtlanmıştır. Ancak CNC tezgahları kullanılarak üretilmiş olan bu dişli çarkların diş profillerinin yüzey kaliteleri, ok dişli çarklar ve düz dişli çarklar kadar kaliteli olamamıştır. Düz dişli çarklar ve ok dişli çarklar standart üretim yöntemleri ile üretildikten sonra yine standart dişli taşlama yöntemleri ile taşlanmak sureti ile yüzey kaliteleri artırılabilen iken, eğrisel evolvent profilli silindirik dişli çarklar için bu mümkün olmamaktadır. Bu dişli çarkların diş profilleri eğrisel olduğundan, standart dişli taşlama metotları bu dişli çarkları taşlamak için uygun değildir. Diş yüzey kaliteleri, CNC tezgahta talaş serinliği çok düşürülerek artırılmaya çalışılmış ancak bu da bir dişli çarkın imalatı için gerekli olan süreyi oldukça arttırmıştır. Bu sebeplerden ötürü dişli çarkların endüstride kullanılmaları yaygınlaşmamıştır. Bu çalışmada, eğrisel evolvent profilli silindirik dişli çarkların diş profillerinin yüzey kalitesinin artırılmasına yönelik yöntem geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla eğrisel diş profiline sahip dişli çarklar SOLIDWORKS paket programı kullanılarak modellenmiştir. Bu modelleme esnasında bir dişin evolvent profili oluşturulurken evolvent eğri denkleminden faydalanılarak önce evolvent eğri oluşturulmuş ve bir diş bu eğri referans alınarak modellenmiş ve dişli çarkın tamamı bu aşamadan sonra modellenmiştir. Daha sonra SOLIDCAM programı kullanılarak dişli çarkların imalat kodları türetilmiş ve bu kodlar kullanılarak, 5 eksen CNC tezgahı ile dişli çarkların üretimi gerçekleştirilmiştir. Dişli çark modellenirken diş profili için oluşturulan evolvent eğri kullanılarak, SOLIDWORKS programında evolvent ağız profiline sahip silindirik şekilde taşlama taşı modellenmiş ve diş profili ile teması montaj aşaması ile gösterilmiştir. Montaj işlemi ile evolvent profile sahip çarkın, diş yanağına boşluksuz temas ettiği görülmüştür. Evolvent ağıza sahip bu silindirik çakı üretildiği takdirde, başarılı bir şekilde dişli çarkın diş profilinin taşlanabilirliği ispatlanmıştır. Bu amaç ile CNC taşlama tezgahı kullanılarak eğrisel evolvent diş profiline sahip dişli çarkların taşlanmasında yeni bir yöntem olduğu ve dişli çarkların bu yöntemle başarılı şekilde taşlanabileceği önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğrisel evolvent profilli dişli çarklar, dişli çark taşlama, 3d modelleme.

INVESTIGATION OF THE METHOD TO INCREASE THE TOOTH PROFILE SURFACE QUALITY OF CURVED EVOLVENT PROFILE GEAR

Abstract

It has been proven by recent successful studies in the literature that curvilinear evolvent profiled gear wheels, which cannot be manufactured by conventional manufacturing methods but can be manufactured using CNC milling machines, have better load carrying capacity and

quieter operation compared to spur gear wheels and herringbone gear wheels. However, the surface qualities of the tooth profiles of these gear wheels produced using CNC machines were not as good as the herringbone gear wheels and spur gear wheels. While spur gear wheels and herringbone gear wheels are produced with standard production methods, surface quality can be increased by grinding with standard gear grinding methods, but this is not possible for cylindrical gear wheels with curvilinear evolvent profile. Since the tooth profiles of these gear wheels are curvilinear, standard gear grinding methods are not suitable for grinding these gear wheels. The tooth surface qualities have been tried to be increased by decreasing the chip coolness on the CNC machine, but this significantly increased the time required for the manufacture of a gear wheel. For these reasons, the use of gear wheels in industry has not become widespread. In this study, it is aimed to develop a method to increase the surface quality of the tooth profiles of cylindrical gears with curvilinear evolvent profiles. For this purpose, gear wheels with curvilinear tooth profile have been modeled using SOLIDWORKS package program. During this modeling, the evolvent profile of a tooth was created by using the evolvent curve equation, and a tooth was modeled with reference to this curve and the entire gear wheel was modeled after this stage. Then, using the SOLIDCAM program, the manufacturing codes of gear wheels were derived and using these codes, gear wheels were produced with a 5-axis CNC machine. While modeling the gear wheel, using the evolvent curve created for the tooth profile, a cylindrical grinding tool with an evolvent mouth profile was modeled in SOLIDWORKS program and the contact with the tooth profile was demonstrated by assembly step. With the assembly process, it was observed that the pocket tool with an evolvent profile touched the tooth cheek without any gap. If this cylindrical pocket tool with an Evolvent rim is produced, the grindability of the tooth profile of the gear wheel has been successfully proven. For this purpose, it has been suggested that it is a new method for grinding gear wheels with curvilinear evolvent tooth profile using CNC grinding machine and gear wheels can be grinded successfully with this method.

Keywords: Curvilinear evolvent profiled gear wheels, gear wheel grinding, 3d modeling.

DETECTION OF SPEAKER ACCENT BY USING RANDOM COMMITTEE
FORMED BY COMBINING RANDOM FORESTS

Asst. Prof. Dr. Şule YÜCELBAŞ

ORCID ID: 0000-0002-6758-8502

Asst. Prof. Dr. Cüneyt YÜCELBAŞ

ORCID ID: 0000-0002-4005-6557

Electrical and Electronics Engineering Department, Hakkari University, Hakkari,
TURKEY

Abstract

Pitch changes and emphasis characteristic of a country's people is called "accent". Today, speech and accent recognition are used to facilitate applications in many areas of life. Therefore, many applications are developed for smart systems. One of these applications is speech recognition systems. Thanks to speech recognition applications, many operations in daily life have become easier. Smart devices can operate according to voice commands. Every application and update is of great importance for this still developing sector. One branch of voice recognition applications is accent recognition being developed for telephone or banking transactions. For this reason in this study, using the Random Committee formed by combining Random Forests (RCRF) classifier, it was aimed to separate the accent data of 6 different countries with high accuracy. The classes were labelled as ES, FR, GE, IT, UK and US. Also, sequential forward feature selection technique was used to find the least number of features for the highest classification accuracy. Each data was divided into 10-fold by using k-fold cross validation method and training/testing data were created for the RCRF classifier. As a result, it was observed that an improvement of 5% was obtained in the accuracy rate compared with previous studies and the statistical rates have been successfully updated in terms of the literature.

In almost all of today's technological applications, transactions are carried out through voice commands. The most important of these applications is banking transactions performed over the phone. Security problems arise at this stage. Thanks to this study, it will be possible to ensure that the system operates with the least error in the face of the person's accent differences in the sectors where transactions are carried out via voice commands. In addition, vulnerabilities that may arise due to personal voice and accent imitation can be prevented to a large extent.

Keywords: Accent recognition, speech signals, artificial intelligence, data mining, random committee

DETERMINATION OF EFFECTIVE ATTRIBUTES IN THE EARLY DIAGNOSIS
OF GENDER-BASED DIABETES

Asst. Prof. Dr. Cüneyt YÜCELBAŞ

ORCID ID: 0000-0002-4005-6557

Asst. Prof. Dr. Şule YÜCELBAŞ

ORCID ID: 0000-0002-6758-8502

Electrical and Electronics Engineering Department, Hakkari University, Hakkari, TURKEY

Abstract

Diabetes Mellitus is the medical name of diabetes, which has extremely risky consequences such as heart attack and stroke. This definition means "sugary urine" in Greek. Insulin is one of the hormones produced by the pancreas that regulates blood sugar. Diabetes occurs due to insufficient production of insulin hormone or ineffectiveness of the hormone produced in the body. For any reason, it is very important in the field of medicine to be able to early detect life-threatening diseases such as diabetes. Evaluations made by specialist doctors for early detection of diseases may be insufficient for some reasons. At this stage, machine learning algorithms, which can evaluate the data like specialist doctors and obtain extremely high results, can play an important role. Artificial intelligence-based expert systems have been used and accepted by researchers in many similar fields and purposes, especially in the early diagnosis of diseases. In this study, "Early stage diabetes risk prediction dataset" obtained from University of California Irvine (UCI) Machine Learning Repository was used for early detection of diabetes. This data set consists of the answers of 14 different questions asked to a total of 520 people, 328 of which are males and 192 females. The answers of these 14 different questions are presented to the K-Nearest Neighbor (KNN) classifier separately for each gender. The aim of the study is to determine which features by gender are effective in the early diagnosis of diabetes. To perform this operation, the Wrapper subset evaluator feature selection process was applied to the data according to the best first search algorithm. Before the feature selection process, the accuracy rates of 97.86% and 96.35% were obtained for male and female, respectively. As a result of the procedures applied later, a classification rate of 96.87% was achieved for female with only the features of "Polyuria", "delayed_healing" and "Alopecia". For male, it was determined that the "weakness" feature was not effective on the result of the classification, and the same rate (97.86%) was obtained this time with 13 attributes.

Keywords: Diabetes Mellitus, K-Nearest Neighbor classifier, artificial intelligence, data mining

TEKSTİL ATIK SULARIN KİMYASAL YÖNTEMLE ARITILMASINDA OLUŞAN ÇAMURUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Rövşen GULİYEV

Ardahan Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Çevre Mühendislik Bölümü

ORCID: 0000-0003-2396-8201

Özet

Tekstil endüstrisi en çok su kullanan endüstriler arasında olup, atık suları büyük miktarda aromatik organik, inorganik maddeler ve boya içermektedir [1]. Aromatik organik maddelerin büyük kısmı biyolojik olarak parçalanması zor olan organik kirleticiler olduğundan bu suların biyolojik prosesle arıtılması yetersiz kalmaktadır.

Tekstil üretiminde oluşan atık sularda organik kirlilikler biyolojik olarak parçalanabildiği takdirde de su aşırı miktarda renk ve toksik özelliğine sahip kimyasal maddeler içermektedir. Bundan dolayı renk giderimi için adsorbsyon, filtrasyon ve kimyasal prosesler tercih edilmektedir[2].

Bu tür atık suların arıtılmasında kullanılan en etkin yöntemlerden biri kimyasal koagülasyon prosesidir. Kimyasal arıtmanın avantajları AKM, KOİ, BOİ, ağır metal, renk, ekoli, azot, fosfor giderme verimi yüksek olmasıdır. Bunun dışında biyolojik arıtma işlemine göre daha az yere ihtiyaç duyarlar. Ancak kimyasal koagülasyon prosesi ile atıksu arıtma tesislerinde büyük miktarda arıtma çamuru oluşmaktadır. Çamurun küçük bir kısmının katı madde, büyük bir kısmının ise sudan oluşması yüzünden büyük hacimler işgal edip, işlenmesi ve bertarafı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Atıksu arıtma tesislerinin yıldan yıla artması atık çamur miktarını da önemli ölçüde artırmaktadır. Bu yüzden çamur bertarafının önemi artmaktadır [3].

Arıtma çamurlarının bertarafı için düzenli depolama yapılmalıdır. Ayrıca arıtma çamurlarının düzenli depolanması da aşağıdaki olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır;

Atık depolarının yapılması için büyük maliyetler sarf edilmekte olup bu da işletme maliyetinin artmasına sebep olmaktadır. Büyük toprak alanları işgal edilmekte, bu da tarım için kullanılacak arazi alanını azaltmaktadır. Depo için kullanılan arazilerin bir daha tarım arazileri olarak kullanılması mümkün olmamaktadır. Atıkların stoklandığı depolar havanın ve suyun kirlenmesine sebep olabilecek potansiyel kaynak oluşturmaktadır.

Ekolojik dengenin bozulmasını önlemek için yeni teknolojiler geliştirilerek arıtma çamurlarının yeniden kullanımı üzerinde durulmaktadır. Bunlardan arıtma çamurunun koagulant olarak geri kazanımı önem taşımaktadır.

Bu çalışmada kimyasal arıtma sonucu oluşan çamurun yakılarak işlenmesi ile koagulant elde edilmiş ve bu koagulantın tekstil atıksularının arıtılmasında koagulant olarak kullanılma durumu araştırılmıştır. Bunun için arıtma çamuru 350-400 °C de yakılarak koagulanta dönüştürülmektedir. Arıtma çamurundan elde edilen koagulant, tekstil atık sularının koagülasyon yöntemi ile arıtılması prosesinde incelenmiştir. Denemelerde Acid Black 234, Acid Brown 75, Acid Blue 193 ve Acid Yellow 42 boyalarından elde edilmiş çözeltiler kullanılmıştır. Koagülasyon prosesine verilen koagulantın miktarına göre tekstil atık sularında % 62-99 renk giderimi elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arıtma çamuru, koagülasyon, koagulant, geri kazanım

**EVALUATION OF SLUDGE OCCURRING IN TREATMENT OF TEXTILE
WASTEWATER BY CHEMICAL METHOD**

Abstract

The textile industry is among the industries that use the most water, and its waste water contains large amounts of aromatic organic, inorganic substances and dyes. [1]. Since most of the aromatic organic substances are organic pollutants that are difficult to biodegrade, the biological treatment of these waters is insufficient.

In the wastewater generated in textile production, if organic pollution can be biodegraded, the water contains excessive amounts of color and toxic chemicals. Therefore, adsorption, filtration and chemical processes are preferred for color removal [2].

One of the most effective methods used in the treatment of wastewater from textile industry is the chemical coagulation process. In chemical treatment, because AKM, COD, BOD, heavy metal, color, nitrogen and phosphorus removal efficiency is high, water quality of the output is highly increased. In addition to this, it needs less place than biological treatment. The chemical coagulation process also has the disadvantage of being accompanied by the large amounts of sewage sludge in wastewater treatment plants. Since a small part of the sludge consists of solid matter and the majority of it is water, it occupies large volumes and is treated and disposed of as a problem. Increasing wastewater treatment facilities year by year increases the amount of waste sludge significantly. Therefore, the importance of sludge disposal is increasing. [3].

Regular storage should be made for the disposal of these treatment sludges. It also causes environmental pollution when sewage sludges are improperly removed. Even if sewage sludge is regularly stored it will have the following negative consequences; Large costs are needed for the construction of waste deposits, leading to an increase in operating costs. Large land areas are being occupied, which reduces the area of land to be used. Land used in storage is not available for later agricultural use. The stored wastes constitute a potential source of pollution of air and water.

New technologies are being developed to ensure harmonious management of the environment. From these, recovery methods of coagulant from the treatment sludge are becoming obsolete.

In this study, coagulant was obtained by burning the sludge formed as a result of chemical treatment and the use of this coagulant as a coagulant in the treatment of textile wastewater was investigated. For this, sewage sludge is burned at 350-400 ° C and converted into coagulant. Coagulant obtained from sewage sludge has been investigated in the process of treating textile waste water by coagulation method. Solutions obtained from Acid Black 234, Acid Brown 75, Acid Blue 193 and Acid Yellow 42 dyes were used in the experiments. According to the amount of coagulant given to the coagulation process, 62-99% color removal was achieved in textile waste water.

Keywords: Sewage sludge, coagulation, coagulant, recovery

HERKES İÇİN TASARIMDA YAŞ ALMIŞ BİREYLERİN MEKÂN İHTİYACI & MEKÂNSAL RİSKLER & ÇÖZÜMLER

Doç. Dr. Sibel Demirarslan

KOÜ, KMYO İnşaat Bölümü,

Kocaeli / Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-6979-5150>

Özet

Son yıllarda “Herkes İçin Tasarım” kavramı uygulama bağlamında konuşulmaya başlanmıştır. Bu kavram kapsamında öncelikle engelli bireyler varmış gibi görünse de yaş ve fizikle ilgili olarak da daimi veya geçici engellilik hallerinin olabileceği artık bilinmektedir.

İnsanlar doğumları ile birlikte bebeklik, çocukluk, gençlik, orta yaş ve yaşlılık evrelerini ömürleri dâhilinde yaşarlar. Her biri birer evredir ve insanın fiziki, mental, bilinç ve algısal değişimine yol açarlar. Yaşam sürecinin başlarında bireyin sağlık durumu iyi ise gelişim olumlu olarak devam edecektir. Ancak yaşlılıkta riskler oluşmaya başlayacak, biraz daha fazla özen ve koruyucu bir tutum gerekebilecektir. Yaşlılık, özetle, yaş alma durumudur, ancak bu süreçte beceri ve yapabilirlikler azalabilmekte, yitirelebilmektedir.

Yaşlılığın bir diğer problem noktası, bireyin iş ve sosyal yaşamının daralmaya başlaması ile ilgilidir. Çalışmıyor olabilir, emekliye ayrılmış olabilir. Maddi daralmanın yol açabileceği olumsuz etkenler yaşadığı yeri değiştirmeye, alışkın olduğu yaşamı sürdürmemeye sonuçta depresyona neden olabilir. Hareketlilik, spor ya da eğlendirici/dinlendirici uğraşların varlığı veya yokluğu da bu durumu arttırmaya ya da yok etmeye yönlendirebilecektir. İşe yaramıyorum hissi insanı tüketen bir duygu haline dönüşebilmektedir. Birey toplumla bağını koparabilir, içe dönebilir.

Mimarlık alanı, insanlara ve hatta ihtiyacı olan tüm canlılara sağlıklı, huzurlu, mutlu yaşanılacak işlevsel mekânlar sunmayı hedeflemektedir. Tasarımı yönlendiren faktörler için teknik, teknolojik, bilimsel kısmını oluşturmakta ancak kullanıma yönelik kısımlarının giderilmesi hususu kullanıcının bilinmesine bağlı olarak gelişmektedir. Kullanıcının bilinmesi ile birlikte pek çok bilgiye hâkim olma imkânı sağlayacaktır. Bu bilgilerden en önemlisi kültürel yapılarına cevap verebilen bilgilere erişmekle ilgilidir. Çevresi ile ilgili bağ hissedeabilmek, ait olma duygusu özellikle yaş almış kişilerde varlık sebebidir.

Yaşın ilerlemesi ile birlikte, sağlıkla ilgili konularda olası hastalıklar için geriatri tıp alanı hizmet vermektedir. Mekânla ilgili olarak, yaşla birlikte hareketliliğin azalabileceği, ev kazaları olasılığının artabileceği bilinmektedir. İkinci önemli konunun depresyon meylinin artması ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Kullanıcıda var olabilecek problemlere kentsel çevre düzenlemeleri, bina ve mekân çözümlerinde cevap bularak, kullanıcıları rahat ettirmek gerekmektedir. Bu çözümleri ilgilendiren konular; tasarım, detaylandırma, kaba yapı uygulamaları, ince yapı uygulamaları, tesisat, doğru malzeme seçimi gibi konuları ve işlem aşamalarını kapsamaktadırlar.

Bu çalışmada herkes için tasarım kriterleri dâhilinde yaş almış bireylerin olası sorunlarına çözüm olabilecek tasarım unsurları hakkında farkındalık ve çözüm önerileri vermek hedeflenmektedir. Bugünün çocuk, genç ya da orta yaşlı bireylerinin nasıl yaşlanacaklarını bilmedikleri, bu nedenle duyarlı çözümler üreterek kendilerine aslında gelecek hazırlamaları gerektiğini ve bu gün doğru çözümlerle kendilerine yardım ettikleri bilincini oluşturmak önemlidir. Her bir birey toplumu oluşturmaktadır ve mutlu toplumlar, mutlu kentler bireylerin mutluluğu ile oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Herkes İçin Tasarım / Yaşlılık / Tasarım / Esnek Çözümler

SPACE NEED OF AGED INDIVIDUALS IN DESIGN FOR EVERYONE & SPATIAL
RISKS & SOLUTIONS

Abstract

In recent years, the concept of "Design for Everyone" has started to be discussed in the context of practice. Although it seems that there are primarily disabled individuals within the scope of this concept, it is now known that there may be permanent or temporary disability in terms of age and physics.

People go through the stages of infancy, childhood, youth, middle age and old age with their births. Each of them is a phase and they cause physical, mental, conscious and perceptual change of human. If the health condition of the individual is good at the beginning of the life process, the development will continue positively. However, in old age, risks will begin to occur, and a little more care and a protective attitude may be required. In summary, old age is the state of aging, but skills and capabilities may decrease and lose during this process.

Another problem point of old age is related to the shrinkage of the work and social life of the individual. He/She may not be working, may be retired. Negative factors that may be caused by financial constriction can lead to changing the place where he/she lives, not being able to continue the life he/she is accustomed to, and ultimately, depression. The presence or absence of mobility, sports, or recreational / recreational occupations may also lead to increase or eliminate this situation. The feeling of not working can turn into a feeling that consumes people. Individuals can sever their ties with society and turn inward.

The architectural field aims to offer functional spaces where people and even all living things in need can live healthy, peaceful and happy. The factors that direct the design constitute the technical, technological and scientific part of the work, but the issue of removing the parts for use develops depending on the knowledge of the user. With the knowing of the user, it will provide the opportunity to dominate a lot of information. The most important of this information is about accessing information that can respond to their cultural structure. Being able to feel connected with the environment and the sense of belonging is the reason for existence, especially in older people.

With the advancement of age, the field of geriatric medicine provides services for possible diseases related to health. Regarding space, it is known that mobility may decrease with age and the possibility of home accidents may increase. It has been stated that the second important issue is related to the increase of depression disposition. It is necessary to make the users comfortable by finding answers to the problems that may exist in the user in urban landscaping, building and space solutions. Issues concerning these solutions; They cover topics such as design, detailing, rough construction applications, fine structure applications, installation, correct material selection and process stages.

In this study, it is aimed to provide awareness and solution suggestions about design elements that can solve the possible problems of individuals who are aged within the design criteria. It is important to create the awareness that today's children, young or middle-aged individuals do not know how to grow old, therefore they should actually prepare a future for themselves by producing sensitive solutions and that they help them with the right solutions today. Each individual forms a society and happy societies, happy cities are formed with the happiness of individuals.

Keywords: Design For Everyone / Old Age / Design / Flexible Solutions

KENT MOBİLYALARININ KENTE SAĞLADIĞI KATKILAR VE TASARIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Doç. Dr. Sibel Demirarslan

KOÜ, KMYO İnşaat Bölümü, sdarslan@kocaeli.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-6979-5150>

Özet

Endüstrileşme ile birlikte yaşam kentlere yönelmeye başlamıştır. Hızlı kentleşme ile birlikte sadece nüfus değil, kentlerin kapladıkları alanlar da artmaya başlamıştır. Artık kentler yayılarak büyümektedirler. Farklı işlevlere sahip yapı, bina, mekân ihtiyaçları ile birlikte yaşamı sürdürmek için yeşil çevre, park, alt yapı ve donatı ihtiyaçları da oluşmaya başlamıştır.

Kentleşme ile birlikte kent mobilyası kavramı ortaya çıkmıştır. Dış mekânlarda kullanılan her türlü donatı olarak ifade edilebilen kavramın örnekleme de ihtiyaç doğrultusunda hayli geniş bir ürün seçeneğine sahiptir. Durak, bank, çiçeklik, posta kutusu, çöp kutusu, geri dönüşüm kutusu, çöp konteyneri, sergi elemanı, pergola /kameriye, üst örtü, korkuluk&küpeşte elemanı, havuz düzenlemeleri, heykeller, rölyefler gibi kamunun fiziki veya görsel olarak kullanımına sunulmuş her türlü ürün kent mobilyası olarak sayılmaktadır. Kent mobilyasının işlevsel yönü ile birlikte sanat yönünün olmasının kentlere marka değer kattığı örnekler bulunmaktadır.

Büyüyen kentlerde, hızlı bir yaşam için işleve, rekreasyona, dinlenmeye, spora yönelik kültürel unsurlar ile şekillenen ve orada yaşayan insanların rutinine eşlik eden, yaşamı düzenleyen, yönlendiren, rahatlatan kent mobilyaları, dış mekana uyumlu, hijyenik, dayanıklı, özel olarak detaylandırılmış malzemelerden üretilen yükleneceği göreve göre özel donatılar olarak diğer mobilyalardan ayrılırlar. Dışarının iklim koşullarına dayanıklı olmalıdırlar. Ülkeye, bölgeye, yöreye göre değişen iklim koşulları tek tip bir tasarımı engeller. Kullanıcı profiline farklılığı, yaşama biçimleri ile de tasarım şekillenecektir.

Gelişen teknoloji ve oluşan toplumsal farkındalıklar, kentlerin kimliklerini belirlemede, gelişmelerine yön ve anlam vermede katkı sağlamaktadırlar. Artık kentler endüstri kenti, turizm kenti, marka kent, yavaş kent, engelsiz kent, sürdürülebilir kent, tarihi kent, ekolojik kent, akıllı kent gibi sıfatlarla niteliğini belli etmektedirler. Kentin özellikleri ile yapısı, yapılaşması, yaşayan profili, gelecek planı gibi pek çok bilgiyi öngörmek mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada kent mobilyası kavramı, kullanılabilir ve ihtiyaçlara cevap verebilir olabilmesi için tasarımına yönelik kriterler ile birlikte kente yapacağı işlevsel katkı, kültürel sürdürülebilirlik, sanatsal dokunuşlar ile de ele alınacaktır. Kent mobilyasının sadece bir eşya olmadığı, yönlendiricilik, toparlayıcılık, düzen sağlama, aidiyet oluşturma, mutluluk verme, sosyalleşme, ihtiyaçlara cevap olma, fotoğraf çekme/çektirme isteği, kente değer katma gibi güzellik içeren özellikler de taşıyabileceğine dikkat çekilmelidir.

Kent için karar verilen stil ile ilgili önemli rol ve katkısı olan kent öğeleri, taşınması gereken özellikler ve tasarım sürecinde dikkate alınması gereken konuları ile kent mobilyası özelinde ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Kent Mobilyası / Nitelik / Kültür / Sanat/ İşlev

CONTRIBUTIONS OF URBAN FURNITURE TO THE URBAN AND FACTORS
AFFECTING ITS DESIGN

Abstract

With the industrialization, life started to turn towards cities. With the rapid urbanization, not only the population but also the areas covered by cities started to increase. Cities are growing by spreading now. Along with the needs of buildings, buildings and spaces with different functions, green environment, park, infrastructure and equipment needs have started to arise.

With the urbanization, the concept of urban furniture has emerged. The sample of the concept, which can be expressed as all kinds of accessories used in outdoor spaces, has a wide range of products in line with the need. All kinds of products that are physically or visually available to the public such as stall, bench, flower bed, mailbox, garbage bin, recycling bin, garbage container, exhibition element, pergola, top cover, railing & handrail element, pool arrangements, sculptures, reliefs are considered as urban furniture. There are examples where the functional aspect of urban furniture as well as the artistic aspect adds brand value to cities.

In the growing cities, urban furniture shaped with cultural elements aimed at function, recreation, resting and sports for a fast life and accompanying the routine of the people living there, organizing, directing and relaxing the life, hygienic, durable, specially detailed materials will be loaded. They differ from other furniture as special accessories according to the task. They must be resistant to outdoor climatic conditions. Changing climatic conditions depending on the country, region and region prevent a uniform design. The design will be shaped by the difference of the user profile and the way of life.

Developing technology and social awareness contribute to determining the identity of cities, giving direction and meaning to their development. Nowadays, cities show their qualities with adjectives such as industrial city, tourism city, brand city, slow city, unimpeded city, sustainable city, historical city, ecological city, smart city. It is possible to predict a lot of information such as the characteristics of the city, its structure, structure, living profile, future plan.

In this study, the concept of urban furniture will be discussed with the criteria for its design in order to be usable and responsive to the needs, as well as functional contribution to the city, cultural sustainability and artistic touches. It should be pointed out that urban furniture is not just an item, but can have beauty features such as directing, gathering, creating order, creating belonging, giving happiness, socializing, responding to needs, taking pictures, adding value to the city.

Urban furniture, which has an important role and contribution in the style decided for the city, will be dealt with in terms of urban furniture, with its features and issues to be considered in the design process.

Keywords: Urban Furniture, Quality, Culture, Art, Function

BİR OTOMOBİL FABRİKASINDA YAPAY SİNİR AĞI İLE OTOMOBİL TALEP TAHMİNİ UYGULAMASI

Dr. Öğr. Üyesi Seher Arslankaya

Sakarya Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü Sakarya-TÜRKİYE

Orcid: 0000-0001-6023-2901

Özet

Günümüzde işletmeler, işletme çıkarlarını gözetmek için farklı alanlarda bazı kararlar almaktadırlar. Bu kararlar hem fonksiyonel yada stratejik kararlar olabilir. Alınan kararların etkili olması, işletmelerin karlılığının artmasına ve daha kaliteli hizmet vermesine neden olmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte rekabet şartlarının arttığı ve ürün yaşam eğrilerinin kısaldığı görülmektedir. Rakiplerin çokluğu da müşterilerin seçiciliklerini artırmaktadır. Bu seçicilik karşısında işletmelerin gelecekte mevcut durumlarını korumak ve geliştirebilmek amacıyla müşterilerin taleplerine karşılık verebilmek için iyi bir plan ile ilerlemek zorundadırlar. Üretimin doğru planlanabilmesi için işletme talep tahmini problemi ile karşılaşmaktadır. Müşterilerin gelecekteki talepleri, piyasanın durumu ve mevsimsellik gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu sebeple doğru bir talep tahmini yapmak oldukça kritik bir öneme sahip olmaktadır. Müşterilerin taleplerini doğru zaman ve nitelikte karşılayabilmek için doğru bir talep tahmini yapmak bu problemin içeriğini oluşturmaktadır. Üretilecek ürünün müşteri taleplerine göre fiyat, kalite ve ürün miktarları gibi bilgiler toplanır ve değerlendirilir. Müşteri taleplerindeki değişimime göre üretim planlaması yapılmalıdır. Planla yapılırken amaç mevcut üretim miktarlarından faydalanılarak ürünün talep tahmininin yapılmasıdır. Bu nedenle ürüne olan talep tahmininin yapılması çok önemlidir.

Bu çalışmada, otomobil üretimi yapılan bir işletmede yapılan analizler sonucunda bir otomobil modeli için yapılan üretim planının yapılan satışlara göre tutarsız olduğu görülmüştür. Ayrıca hatalı yapılan bu talep tahminleri işletmenin doğru ve verimli bir üretim planı yapamamasına neden olmakta ve birçok departmanda probleme yol açmaktadır. Bu çalışmada Ocak 2010 – Aralık 2019 döneminde aylık otomobil üretim değerleri kullanılarak yapay sinir ağı modeli kurulmuş ve gelecek dönem tahmin edilmiştir. Modelin performansı, regresyon değerleri ve ortalama karesel hata dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu çalışmada talep tahmini yapılırken kurulan yapay sinir ağı modelleri içinden en küçük hatayı veren yapay sinir ağı modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, modelin performansının yüksek olduğunu, hata oranının düşük olduğunu ve talep tahmin edilirken yapay sinir ağı kullanımının doğru bir yöntem olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın amacı gelecek dönemdeki otomobil talep miktarının yapay sinir ağı yöntemiyle doğru bir talep tahmini yapmaktır.

Anahtar kelimeler: Üretim Planlama, Talep tahmini, Yapay Sinir Ağı, Regresyon, Ortalama Karesel Hata (OKH-MSE)

IMPLEMENTATION OF AUTOMOBILE DEMAND FORECAST WITH ARTIFICIAL NEURAL NETWORK IN A AUTOMOBILE FACTORY

Abstract

Today, businesses make some decisions in different areas to protect their business interests. These decisions can be both functional and strategic. The effectiveness of the decisions taken causes the profitability of businesses to increase and to provide better quality services. With globalization, it is seen that competition conditions have increased and product life curves have shortened. The high number of competitors also increases the selectivity of

customers. In the face of this selectivity, businesses have to proceed with a good plan in order to respond to the demands of the customers in order to maintain and improve their current status in the future. In order to plan the production correctly, the enterprise faces the problem of demand forecasting. The future demands of the customers are influenced by many factors such as the state of the market and seasonality. For this reason, making an accurate demand forecast is of critical importance. Making an accurate demand forecast in order to meet the demands of the customers at the right time and quality constitutes the content of this problem. Information such as price, quality and product quantities of the product to be produced are collected and evaluated according to customer demands. Production planning should be made according to the change in customer demands. While planning, the aim is to make the demand estimation of the product by using the current production quantities. For this reason, it is very important to make an estimate of the demand for the product. In this study, as a result of the analysis made in an automobile manufacturing enterprise, it was found that the production plan for an automobile model was inconsistent with the sales made. In addition, these erroneous demand estimates cause the business to not make an accurate and efficient production plan and cause problems in many departments. In this study, an artificial neural network model was established using monthly automobile production values between January 2010 - December 2019 and the next period was predicted. The performance of the model was determined taking into account the regression values and mean square error. In this study, the artificial neural network model, which gives the smallest error among the artificial neural network models, is used when demand estimation is made. The results of this study show that the performance of the model is high, the error rate is low, and the use of artificial neural networks is a correct method when estimating demand. The aim of this study is to make an accurate demand estimation of the automobile demand amount in the future by using artificial neural networks.

Keywords: Production Planning, Demand Forecasting, Artificial Neural Network, Regression, Mean Squared Error (OKH-MSE)

KONUM AĞIRLIKLIL YÖNTEMLE HAT Dengeleme:
GIDA MAKİNALARI ÜRETEN BİR İŞLETMEDE UYGULAMA ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Seher Arslankaya

Sakarya University, Industrial Engineering Department, Sakarya-TURKEY

Özet

İşletmelerin rekabet gücü, kaynakların verimli ve etkin kullanımı ile belirlenir. İşletmelerin kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanması, montaj hatlarında, iş yüklerinin, iş istasyonlarına dengeli bir şekilde dağıtılmasında önemli bir konudur. Montaj hatlarını kullanan işletmelerde, montaj işlemi sırasında, istasyonlar arasındaki öncelik ilişkileri dikkate alınarak iş istasyonlarının yeniden düzenleme yapılması montaj hattı dengeleme problemi olarak bilinir. Montaj hattı dengeleme problemi, var olan veya yeni bir montaj hattının yeniden tasarlanması problemidir ve bir amacı gerçekleştirmek için, her bir işin atıl süreyi minimize edecek şekilde iş istasyonlarına atanması ile ilgilidir. Bir malzeme taşıma sistemi boyunca istasyonların ardışık olarak yerleştirildiği ve bu istasyonlarda farklı parçaların hat boyunca üretilen ürüne monte edildiği üretim sürecidir. Montaj hatları, tezgahlar ve/veya robotlar kullanılarak karmaşık ürünlerin üretiminde de kullanılabilirliği için kitle üretiminde de sıklıkla tercih edilen bir yöntemdir. Sadece yeni bir hat tasarlanırken değil mevcut olan montaj hatları da belirli aralıklarla ya da üretim sürecindeki herhangi bir değişiklik olduğunda da hattı yeniden dengelemek gerekir. Genellikle montaj hatlarında çok fazla sayıda işlem olmakta ve bu montaj hatlarındaki iş istasyonlarındaki küçük işlem süresi farklılıkları bile büyük kayıplara neden olabilmektedir. Montaj hattındaki istasyonlarda, işlem süresi diğer iş istasyonlarına göre kısa olan istasyonda beklemeler olurken, işlem süresi uzun olan istasyonun önünde ise ara stoklar olmaktadır. Ara stoklara ve gereksiz beklemelere iş istasyonlarındaki işlem sürelerinin birbiri ile uyumlu olmamasından kaynaklanmaktadır. İş istasyonları arasındaki süre farklılıkları yığılmalara veya beklemelere sebep olmaktadır. Montaj hatları dengelenirken ana amaç, her bir iş istasyonundaki işleri eşit dağıtarak atıl süreleri minimuma indirmektir.

Bu çalışmada süt makina ve ekipmanlarını üreten bir işletmede montaj hattı dengeleme problemi çözülmüştür. İşletmede siparişe göre üretim sistemi vardır ve atölye tipi üretim yapılmaktadır. Üretilen gıda makinalarının üretim süreleri bir ay ile üç ay arasında değişmektedir. Böyle büyük bir üretim süresine sahip ürünlerin daha kısa sürede teslim edilebilmesi için üretim hattının analiz edilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda atıl sürelerin çok olduğu görülmüş ve minimuma indirilmesi hedeflenmiştir. İşlem öğeleri arasındaki bekleme süreleri hat dengeleme yöntemi ile azaltılmasına karar verilmiştir. Bu çalışmada “konum ağırlıklı dengeleme tekniği” kullanılarak hat dengeleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Montaj hattı dengeleme, zaman etüdü, konum ağırlıklı metot

LINE BALANCING WITH LOCATION WEIGHTED METHOD:
APPLICATION EXAMPLE IN A BUSINESS MANUFACTURING FOOD MACHINES

Abstract

Competitiveness of enterprises is determined by efficient and effective use of resources. It is an important issue for enterprises to use their resources effectively and efficiently, in the assembly lines, in the balanced distribution of workloads to workstations. In enterprises using assembly lines, reorganization of workstations taking into account the priority relations between stations during the assembly process is known as the assembly line balancing problem. The problem of assembly line balancing is the problem of redesigning an existing or new assembly line, and is concerned with assigning each job to workstations in a way that minimizes downtime in order to achieve a goal. It

is the production process in which stations are placed sequentially along a material handling system and different parts are assembled into the product produced along the line. It is also a frequently preferred method in mass production, as it can also be used in the production of complex products using assembly lines, benches and/or robots. Not only when designing a new line, existing assembly lines also need to be rebalanced at regular intervals or when there is any change in the production process. Generally, there are too many processes in assembly lines and even small process time differences in workstations in these assembly lines can cause big losses. In assembly lines, while there are waiting at the station whose processing time is shorter compared to other workstations; there are intermediate stocks in front of the station, which has a long process time. Stocks and unnecessary waiting are due to the incompatibility of processing times at workstations. Time differences between workstations cause backlogs or waiting. While balancing assembly lines, the main goal is to minimize downtime by distributing work at each workstation equally.

In this study, the problem of balancing the assembly line in an enterprise producing dairy machinery and equipment is solved. The enterprise has a production system to order and workshop type production is carried out. The production times of the produced food machines vary between one month and three months. The production line must be analyzed in order to deliver products with such a large production time in a shorter time. As a result of the researches, it was seen that the idle times were high and it was aimed to minimize them. It has been decided to reduce the waiting times between process items by line balancing method. In this study, line balancing is made by using the "position weighted balancing technique".

Keywords: Assembly line balancing, time study, location weighted method

**PARTICIPATION OF THE STATE OIL FUND OF AZERBAIJAN IN SOCIAL AND
INFRASTRUCTURE PROJECTS**

Arastun Mehdiyev

Azerbaijan State Pedagogical University

Abstract

Due to the successful oil strategy, realized by Azerbaijan, the role of foreign exchange reserves accumulated in the State Oil Fund in the issue of strengthening the country's independent statehood, enhancing the country's economic potential, implementing various development programs, and solving social problems is in the spotlight as a relevant topic.

On December 1999, Azerbaijan received its first profitable oil within the framework of "the Contract of the century". On December 29 of the same year, taking into account global experience and recommendations of international organizations the government established the State Oil Fund with the purpose of ensuring balanced economic development.

In accordance with the interests of present and future generations, this organization actively assists in solving current problems of the country, and also carries out the function of saving for a promising future.

The Fund annually allocates large sums of money to solve the social problems of refugees and internally displaced persons expelled from Armenia and occupied Karabakh. At the same time, it is closely involved in financing projects of state importance for socio-economic development and the construction of strategic infrastructure. The fund's support was crucial in the construction of the Baku-Tbilisi-Ceyhan main export oil pipeline, the Oguz-Gabala-Baku water pipeline, the Baku-Tbilisi-Kars railway, "State Program on education of Azerbaijani Youth abroad in 2007-2015", financing Azerbaijan's share in the Southern Gas Corridor project, the reconstruction of the Samur-Absheron irrigation system, as well as the implementation of a number of other essential projects.

Meanwhile, 99.94 billion manats, transferred from the reserves of the Oil Fund to the state budget in 2003-2019, played a significant role in addressing the country's challenges in the sphere of socio-economic development.

Thus, the foreign exchange reserves accumulated in the State Oil Fund have created favorable conditions for the country's financial independence and free economic steps. In this way, the Fund has made a significant contribution to the modernization of the economy, improvement of the population's welfare, and the successful implementation of regionally important strategic projects.

Keywords: The State Oil Fund, foreign exchange reserves of the Fund, projects of the Oil Fund, revenues of the Oil Fund

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT NEFT FONDUNUN SOSIAL VƏ İNFRASTRUKTUR
LAYİHƏLƏRİNDƏ İŞTİRAKI**

Xülasə

Azərbaycanın uğurla həyata keçirdiyi neft strategiyası sayəsində Dövlət Neft Fondunda toplanmış valyuta ehtiyatlarının müstəqil dövlətçiliyin möhkəmlənməsində, ölkənin iqtisadi potensialının güclənməsində, müxtəlif inkişaf proqramlarının gerçəkləşdirilməsində və sosial problemlərin həllində rolu aktual mövzu kimi diqqət mərkəzindədir.

1999-cu ilin dekabrında Azərbaycan "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində ilk mənfəət neftini əldə etdi. Dünya təcrübəsini və beynəlxalq təşkilatların tövsiyələrini nəzərə alan hökumət iqtisadiyyatın tarazlı inkişafını təmin etmək məqsədilə həmin il dekabrın 29-da Dövlət Neft Fondunu yaratdı.

Bu qurum indiki və gələcək nəsillərin mənafeələrinə uyğun olaraq, həm ölkənin hazırkı

problemlərinin həllinə fəal yardım göstərir, həm də perspektiv dövr üçün yığım funksiyasını yerinə yetirir.

Fond Ermənistandan və işğal olunmuş Qarabağdan qovulmuş qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial-məişət məsələlərinin həlli üçün hər il böyük maliyyə vəsaiti ayırır. Bununla yanaşı, o, sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı dövlət əhəmiyyətli layihələrin və strateji xarakter daşıyan infrastrukturun tikintisinin maliyyələşdirilməsində yaxından iştirak edir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas ixrac boru kəməri, Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəməri və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisində, “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı”nın, “Cənub qaz dəhlizi” layihəsində Azərbaycanın iştirak payının maliyyələşdirilməsində, Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulmasında və bir sıra başqa vacib layihələrin həyata keçirilməsində Fondun yardımını həlledici əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Eyni zamanda, 2003-2019-cu illərdə Neft Fondunun ehtiyatlarından dövlət büdcəsinə köçürülmüş 99,94 milyard AZN ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində vəzifələrin həllində ciddi rol oynamışdır.

Beləliklə, Dövlət Neft Fondunda toplanan valyuta ehtiyatları ölkənin maliyyə müstəqilliyinə və sərbəst iqtisadi addımların atılmasına əlverişli şərait yaratmışdır. Bununla da Fond iqtisadiyyatın modernləşdirilməsinə, əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılmasına, regional əhəmiyyətli strateji layihələrin uğurla həyata keçirilməsinə çox böyük töhfəsini vermişdir.

Açar sözlər : Dövlət Neft Fondu, Fondun valyuta ehtiyatları, Neft Fondunun layihələri, Neft Fondunun gəlirləri

"ŞÖHRƏTPƏRƏSTLİK YARMARKASI" TƏNQİDİ REALİZMİN NÜMUNƏSİ KİMİ

Nərmin Məmmədova

"Naxçıvan" Universiteti, baş müəllim

Özet

"Şöhrətpərəstlik yarmarkası" XIX əsr tənqidi realizmin ən böyük nümunələrindən biridir. Təkeri əsərdə dövrünü mükəmməl göstərməyə müvəffəq oldu.

Təkeri müxtəlif insanların, fərqli vəziyyətlərdə düşüncələrini və hərəkətlərini təqdim edir. Müəllifin fikrincə, pulun idarə etdiyi bir cəmiyyətdə heç bir qəhrəman ola bilməz. "Şöhrətpərəstlik yarmarkası" burjua-aristokratik cəmiyyətini idarə edən qanunları əks etdirən sosial bir romandır. O cəmiyyətdə hər şey alınır və satılır. Aristokratiyanın bədxahlığına, uydurma iddialarına, xurafatlarına və pozğunluqlarına, burjuaziyanın dar düşüncəsinə və xəsisliyinə hücum edir.

Romanda kəskin ziddiyyətli personajlar - Rebekka (Beki) Şarp və Amelia Sedley adlı iki qızın taleyindən bəhs olunur. Rebekka, bir macəraçı, yoxsul bir sənətkarın qızı, ağıllı fəzilətsiz təmsil edir. Zəngin bir şəhər tacirinin qızı Amelia isə ağılsız fəziləti təmsil edir. Beki personajı xoş, ağıllı və istedadlıdır. Heyrətləndirici yumor hissi və insan təbiətini dərinədən dərk edən Rebekka "Şöhrətpərəstlik yarmarkası"nın ruhunu təcəssüm etdirir. Həyatdakı məqsədi, nəyin bahasına olursa-olsun yüksək cəmiyyətə yolunu qurtarmaqdır. Nə sevgiyə, nə də dostluğa inanmır. Var-dövlətini və adını verə biləcək hər hansı bir kişi ilə evlənməyə hazırdır. Nəhayət, ser Pitt Crouley'in oğlu Kapitan Ravdon Crouleylə evlənir. Lakin onun ümidləri heç vaxt reallaşmadı. Yaltaqlıq, riyakarlıq, yalan, xəyanət Bekinin cəmiyyətin üst sınıflarına girməsinə kömək edir, ancaq heç bir xoşbəxtlik gətirmir. Rebekkadən fərqli olaraq Amelia dürüst, səxavətli və xeyirxahdır. Təkeri yazdığına görə onu romanın qəhrəmanı hesab etmək olmaz, çünki insanların həqiqi keyfiyyətlərini qiymətləndirmək üçün kifayət qədər ağıllı deyil. Təkeri Amelianın xarakterini incə bir istehza ilə təsvir edir. Atasını iflas etdikdən sonra kasıb və acınacaqlı həyatı oldu, ancaq qohumlarından birindən miras olaraq burjua dünyasında özünə yer tapdı.

Təkerinin tənqidi realizmi, Sör Pitt Crouleyi təsvir edərkən ən yüksək nöqtəyə çatır. Baronetdir, Kraliça Kroulinin sahibidir, pulu və adı var. Lord Steyne aristokratlar arasındadır. Cahil və ağıllıdır, yüksək mənşəli bir qadın adını olaraq adını və sərvətini qazanmış və dövlət adamı hesab olunur.

Təkerinin üslubu, tez-tez povestinə müdaxilə etməsi və personajlar haqqında oxucuya danışması ilə fərqlənir. Müəllif nadir hallarda oxucuya nə barədə düşündüyünü birbaşa izah edir. Oxucu onun münasibətini ya romanın fərqli personajları, ya da müəllifin fikirlərini bölüşməyə dəvət edən parlaq təsvirlər ilə başa düşür.

Açar sözlər: Şöhrətpərəstlik, tənqid, realizm, Təkeri, cəmiyyət.

Abstract

Thackeray represents the thoughts and actions of different people in different situations. According to the author, there can be no hero in a society ruled by money. "Vanity Fair" is a social novel that reflects the laws governing bourgeois-aristocratic society. In that society, everything is bought and sold. It attacks the malice, fabricated claims, superstitions and perversions of the aristocracy, the narrow-mindedness and greed of the bourgeoisie.

The style of Thackeray differs in that it often interferes with the story and tells the reader about the characters. The author rarely explains directly to the reader what he is

thinking. The reader understands his attitude either by the different characters in the novel or by the vivid illustrations that invite the author to share his thoughts.

Keywords: Ambition, criticism, realism, Wheel, society.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA BİTƏN GÜRCÜ ZİRİNCİNİN (*BERBERIS İBERICA*) BİOMORFOLOJİ VƏ EKOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Natiqə Salmanova
“Naxçıvan” Universiteti

Xülasə

Bu tədqiqat işində Naxçıvan Muxtar Respublikasında geniş yayılma arealına malik zirinc növlərindən biri gürcü zirincinin (*Berberis iberica*) botaniki xüsusiyyətləri və yayılma qanunauyğunluğu araşdırılmışdır. Zirinckimilər (*Berberidaceae*) fəsiləsinə daxil olan bitkilərin tanınması və araşdırılması dərman və qida sənayesində, landşaftın rekultivasiyasında, yaşıllığın bərpasında, meşə meliorasiyasında və digər sahələrdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Zirinckimilər fəsiləsinə daxil olan bitkilər ətraf mühitə uyğunlaşmasına görə digər bitkilər içərisində daha perspektiv xüsusiyyətlərə malikdirlər. Zirinc həm dekorativ bitki kimi, həm də qida və dərman əhəmiyyətli olmasına baxmayaraq tam tədqiq olunmamış və haqqında çox az məlumat vardır.

Bu bitkilərin ekoloji şəraitə dayanıqlılığı onların bioloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsini, artırılmasını və sənayedə istifadəsini daha da zəruri edir. Bu səbəbdən tədqiqatımızın məqsədi bu fəsiləyə daxil olan bitkilərin araşdırılması, iqlimə davamlı növlərin üzə çıxarılması, tədqiq olunması və bir sıra işlərin aparılmasıdır. Gürcü zirinci də bu fəsilənin qiymətli biokimyəvi tərkibə malik, yüksək qida və dərman əhəmiyyətli bitkilərindən biridir. Gürcü zirinci qışadavamlı, giləmeyvəli bitkidir. 30-40 dərəcə mənfi temperaturda belə bu bitki, üzərində meyvələrini saxlaya bilər. Bu isə qış fəslində qida tapa bilməyən quşlar və digər canlılar üçün qiymətli qida mənbəyi rolunu oynayır. Çiçəkləri nektarla zəngindir və parlaq sarı-qızılı bal əmələ gətirir. Keyfiyyətli və ətirli balına görə həşəratları cəlb edir.

Gürcü zirinci (*Berberis iberica*) meyvəsində və vegetativ orqanlarında dərman tərkibli maddələr daşıyır, dekorativ görünüşə malikdir, torpaq eroziyasının qarşısını alır və balverən bitki hesab olunur. Meyvələrindən yerli əhali mürəbbə hazırlayır, qurudaraq müxtəlif yeməklərin və salatların tərkibində istifadə edir, həmçinin təzyiqli və s. xəstəliklərə qarşı dərman kimi istifadə edirlər. Kimyəvi tərkibinin qiymətli maddələrlə zənginliyi onun farmakologiya sənayesində də tətbiqinə imkan verir.

Sıx tikanlara malik olduğuna görə əhali tərəfindən evlərin ətrafında qoruyucu çəpər kimi əkilərək istifadə olunur.

Gürcü zirinci (*Berberis iberica*) su kənarlarında bitərək sahilin bərkidilməsində mühüm rol oynayır. Dekorativ bitki kimi gözəl görünüşə malik olan, suya və torpağa çox da tələbkar olmayan bitki kimi gürcü zirincindən şəhər mərkəzlərində şəhər landşaftının qurulmasında tək və qrup halında əkilərək istifadə edilə bilər.

Seleksiyada meyvəverən bitkilər arasında çox məhsuldar bitki kimi qiymətlidir, bir çox xəstəlik və zərərvericilərə qarşı davamlıdır. Nisbətən asanlıqla növlərarası və cinslərarası hibridlər əmələ gətirir, demək olar ki, bütün xüsusiyyətlərində geniş dəyişkənliyə malikdir. Lakin bu qədər özəlliklərə malik olmasına baxmayaraq Naxçıvan Muxtar Respublikasında təbii halda bitən Zirinckimilər (*Berberidaceae*) fəsiləsinə daxil olan bitkilər, o cümlədən gürcü zirinci (*Berberis iberica*) haqqında dərin tədqiqat aparılmamış və yerli xalq istisna olmaqla, demək olar ki, tanınmır.

Açar sözlər: Gürcü zirinci, soyuqadavamlı, biokimyəvi parametrlər, giləmeyvə.

BIOMORPHOLOGICAL AND ECOLOGICAL FEATURES OF GEORGIAN BARBERRY
(*Berberis iberica*) GROWING IN NAKHCHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC

Summary

This study examines the botanical characteristics and distribution patterns of Georgian barberry (*Berberis iberica*), one of the most widespread barberry species in the Nakhchivan Autonomous Republic. The promotion and study of plants belonging to the family *Berberidaceae* is important in the pharmaceutical and food industries, landscape reclamation, landscaping, forest melioration and other areas. Plants belonging to the family *Berberidaceae* have more promising characteristics than other plants due to their adaptation to the environment. Although barberry is important both as an ornamental plant and as food and medicine, it has not been fully studied and little is known about it.

The environmental sustainability of these plants makes it even more important to study, increase and use their biological properties in industry. Therefore, the purpose of our research is to study the plants included in this chapter, to identify and study climate-resistant species, and to carry out a number of works. Georgian cumin is also one of the plants of this season with valuable biochemical composition, high nutritional and medicinal value. Georgian barberry is a winter-hardy, berry-bearing plant. It can store its fruits on this plant even at a negative temperature of 30-40 degrees. This is a valuable source of food for birds and other creatures that cannot find food in the winter. The flowers are rich in nectar and form a bright yellow-golden honey. Attracts insects due to its quality and fragrant honey.

Georgian barberry (*Berberis iberica*) contains medicinal substances in its fruit and vegetative organs, has a decorative appearance, prevents soil erosion and is considered a honey-producing plant. The locals make jams from the fruits, dry them and use them in various dishes and salads, use as a medicine against diseases such as blood pressure and so on. The richness of its chemical composition with valuable substances allows its application in the pharmaceutical industry.

Due to its dense thorns, it is used by the population as a protective fence around houses.

The Georgian barberry (*Berberis iberica*) grows on the banks of the water streams and plays an important role in strengthening the coastline. Georgian barberry, which has a beautiful appearance as an ornamental plant and is not very demanding on water and soil, can be used individually or in groups in the construction of urban landscapes in urban centers.

Among the fruit-bearing plants in the selection, it is valued as a very productive plant, resistant to many diseases and pests. Relatively easily forms interspecific and intergenus hybrids, has a wide range of variability in almost all features. However, despite its many features, plants belonging to the *Berberidaceae* family, which grow naturally in the Nakhchivan Autonomous Republic, including Georgian barberry (*Berberis iberica*), have not been studied in depth and are almost unrecognized, except by the local population.

Keywords: Georgian barberry, cold-resistant, biochemical parameters, berry.

1930-cu İLLƏRİN ƏDƏBİYYAT DƏRSLİKLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN
ƏDƏBİYYATININ TƏDRİSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Nazilə Abdullazadə

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Özet

Azərbaycanda ədəbiyyatın tədrisi qədim dövrlərə gedib çıxır. Zaman keçdikcə məzmun və istiqamətini dəyişən bədii ədəbiyyat bütün dövrlərdə, demək olar ki, hakim sinfin ideologiyasına xidmət etmiş olsa da, öz mənəvi simasını xalq müdrikliyində, yazılı ədəbi nümunələrdə qoruyub saxlaya bilmişdir. Qədim və orta əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrindən mədrəsə və məktəblərdə geniş istifadə olunmamış, daha çox Sədinin, Hafizin, Ruminin, Nizaminin əsərlərindən, “Qurani-Kərim”dən, “Qabusnamə”dən, “Kəlilə və Dimnə”dən tədris materialı kimi istifadə edilmişdir. Məktəb və mədrəsələrin özünəməxsus tədris üsulları və proqramları xüsusi dərslük çatışmazlığında belə ədəbiyyatın öyrənilməsinə mane ola bilməmişdir.

XIX əsrin əvvəllərində ilk dərsləklər yaranmağa başlamış, ilk müəllim materialları seçilərək öyrənilənlərin maraq və tələbatına uyğunlaşdırılmışdı. XX əsrdə ədəbiyyat dərslərinin təşkili ilə bağlı metodik tövsiyələr hazırlanır, dərslük nəşrində irəliləyişlər başlayır. Rus-tatar məktəbləri, daha sonra ibtidai məktəblər, əmək məktəbləri, hətta axşam məktəbləri üçün ədəbiyyatdan qiraət kitabları, müntəxəbatlar, iş kitabları hazırlanır. Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra ədəbiyyat dərslərinin tədrisinə ideoloji mövqedən yanaşılmağa başlanılır. Tədris prosesində ədəbiyyatın mahiyyətindən doğan vəzifələr unudulur, şagirdlərin kommunist ideologiyası ruhunda tərbiyəsi ön plana çəkilir, “ideoloji qəliblər, ehkamlar ədəbiyyatın tədrisində aparıcı mövqe tuturdu”.

1920-ci ildən sonra tərtib olunan proqram və dərsləklərdə ədəbiyyatın tədrisi istiqaməti dəyişir. Azərbaycan ədəbiyyatı qərribə adlar altında dövrlərə bölünməyə başlayır, tarixilik prinsipi pozulur, mövzular “liberal burjua ədəbiyyatı”, “mühafizəkar mülkədar ədəbiyyatı” və s. bu kimi qərribə başlıqlarla verilir.

1930-cu illərdə dərslük sahəsində təkmilləşdirmələr başlanılır. Yeni dərsləklərdə osmanlı ədəbləri ilə yanaşı, klassik ədəbiyyat nümunələrinə də yer verilir, didaktikanın münasiblik prinsipinə ciddi şəkildə əməl edilirdi. 1933-34-cü illərdə ədəbiyyatdan tərtib olunacaq proqram və dərsləklərdə “Məktəbdən xaric oxunacaq əsərlər” başlığı altında şagirdlərə tövsiyə olunan əsərlərin siyahısı genişləndirilir. H.Zeynallı, F.Qasımzadə, Ə.Sultanlı, M.Rzaquluzadə, M.Arif, H.Əfəndiyevin ədəbiyyat dərsləklərinə Azərbaycan sənətkarlarının əsərləri daxil edilir, mövzuların mənimsədilməsi və möhkəmləndirilməsi üçün sual-tapşırıqlar verilir.

1937-ci ildən ədəbiyyatın tədrisində dönüş dövrü başlayır. Azərbaycan ədəbiyyatının tarixi keçmişi, söz sənətkarları özünə qaytarılır. Yuxarı siniflər üçün Ədəbiyyat dərsləkləri yaranır. 1939-cu ildən ədəbiyyat dərsləri “Ədəbiyyat tarixi” və “Ədəbi qiraət” adları ilə tədris olunur. Bu dövrün dərsləkləri sırasında R.Axundov, H.Əminbəyli, V.Xulufunun redaktorluğu ilə nəşr olunan ədəbiyyat dərsləklərini müəllimlər rəğbətlə qarşılayır.

Açar sözlər: dərslük, tədris, Azərbaycan ədəbiyyatı, ideologiya, məfkurə.

TEACHING PROBLEMS OF AZERBAIJAN LITERATURE AND TEXTBOOKS ON
LITERATURE OF 1930s

Abstract

Teaching of literature in Azerbaijan dates back to ancient times. Even, fiction, which changed its content and direction, that always served to ruling government, had managed

preserving spiritual image in the wisdom of people, in its written literary examples. Ancient and medieval times literary works of Azerbaijani literature weren't widely used in madrasahs and schools; there were mainly used works of Sadi, Hafiz, Rumi, Nizami, the Holy "Guran", "Gabusname",

"Kalila and Dimna". Unique teaching methods and programs of schools and madrassas didn't interfere exploring of such literature, due to the lack of special textbooks.

Apperaing first textbooks began in the early XIX century, bur selecting and adapting the first reading materials were choosen on interests and needs of students. It was prepared methodological recommendations for organizing literature lessons and observed progress on publication of textbooks in XX centure. Even were preparing text-books for Russion-Tatars schools, for primary-schools, labor schools and even evening schools, work books, literary reading books, recitation-books. Ideological approach to the exploring of literature began after establishment of Soviet Government in Azerbaijan. Education of students in spirit of communist ideology is brought to the fore, tasks arising from the essence literature are forgotten, "ideological models and doctrines occupy a leading place in teaching literature" in process of teaching.

It was changed direction of teaching literature in programs and textbooks after 1920. Azerbaijan literature began to be divided into the periods with strange names such as "liberal bourgeois literature", "conservative landowner literature" and according to these the principle of history was violated.

Revision of textbooks began in the 1930s. New textbooks unculted examples, along with the Osmanli creators, classical literature also were taken place, the principle of the relevance of didactics is strictly observed. List of recommended works was expended to the pupils under the name "Reading literature". Works of Azerbaijani creators – H.Zeynalli, F.Gasimzade, A.Sultanli, M.Rzaguluzade, M.Arif, H.Afendiyev included to the literature textbooks, questions and tasks were given for the assimilation and consolidation of topics.

There was began the turning period in teaching of literature in 1937. Azerbaijani historical past and words creators have been restored. There were created textbooks on literature for senior classes. Literature lessons have been taught under the titles "History of Literature" and "Literary Reading" from 1939. Among the textbooks of this period, teachers sympathetically greet the textbooks of literature, which published under the editorship of R.Akhundov, H.Aminbeyli, V.Khulufli.

Keywords: textbook, teaching, Azerbaijani literature, ideology, idea.

QADIN SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFI: PROBLEMLƏR, TƏŞƏBBÜSLƏR VƏ UĞURLAR

Mədinə Allahverdiyeva

Azərbaycan, Naxçıvan, Naxçıvan Dövlət Universiteti

Özet

Sahibkarlığın iqtisadi fəaliyyət növü kimi yaranma tarixi orta əsrlərdən başlanır. Artıq bu dövrlərdə tacirlər, satıcılar, sənətkarlar, habelə xeyriyyəçi missionerlər belə sahibkarlıqla məşğul olmağa başlamışdılar. Məhsuldar qüvvələrin və istehsal münasibətlərinin inkişafı nəticəsində sahibkarlıq fəaliyyəti daha çox bəşəri xarakter almışdır. Sahibkarlığın inkişafı hazırda yüksək bir mərhələyə gəlib çıxmışdır.

Sahibkar termini ilk dəfə XVIII əsrin əvvəllərində yaşamış fransız iqtisadçısı Risar Kantilon tərəfindən işlənmişdir. Sahibkar - işin faydalığını qiymətləndirən, yeni müəssisənin təşkili, yaxud yeni ideyanın (məhsulun), yaxud xidmətin işlənilib hazırlanması ilə bağlı riski və məsuliyyəti öz üzərinə götürə bilən insandır. Sahibkarlıq ondan ibarətdir ki, işin mənfəətliliyini qiymətləndirməyi və mövcud resursların daha faydalı bölüşdürülməsi qabiliyyəti bacarmaqdır.

Yeni texnologiyalardan istifadə edən sektorlarda məhsuldarlıq artır və sürətlə inkişaf edən sahələr meydana gəlir, nəticədə iqtisadi artım sürətlənir. Buna görə sahibkar iqtisadi fəaliyyətin təşkili, iş yerlərinin yaradılması və istehsal fəaliyyətinin əsas amilidir.

Sağlam bir cəmiyyət üçün, iqtisadi müstəqilliklə yanaşı, regional fərqləri aradan qaldırmaq, qadınların özünə inamını artırmaq, onların rolu və statusunu gücləndirmək lazımdır. Qadın sahibkarlığı dünya daxilində və Azərbaycanda əhəmiyyətli bir məşğulluq sahəsidir. Qadın sahibkarlar sayının artması və qadın sahibkarların güclü olması ölkəmizin sosial və iqtisadi inkişafına kömək edir.

İş həyatında qadınların əsas rolu, I və II Dünya müharibələri zamanı meydana gəlmişdir. Sahibkar qadın anlayışı “Müstəqil İş Sahibi Qadın” ya da “İş Qadını” olaraq adlandırılır.

Qadın sahibkarlar— xüsusən bir müəssisəni quran və idarə edən qadınlardır. 20 və 21-ci əsrdə qadın sahibkarların sayı ABŞ- da davamlı olaraq artdı, 1997-ci ildən bəri qadın sahibkarlıq biznesi 5%-ə qədər artdı. Bu artım, Koko Şanel, Diane Hendricks, Meg Whitman və Oprah Winfrey kimi varlı qadınların yaranmasına səbəb oldu.

ABŞ-da ilk qadın sahibkarlığı işi 1739-cu ildə Eliza Lucas Pinckney 16 yaşında olarkən Cənubi Karolinadakı ailəsinin əkinlərinə başçılıq etdiyi zaman qeyd olunur. 18-19-cu əsrlərdə qadınlar gəlirlərini artırmaq yolu ilə kiçik biznes fəaliyyətinə başladılar. Bir çox hallarda yoxsulluğun qarşısını almağa çalışırdılar və ya həyat yoldaşının itkisi ilə üzləşənlər gəlir əldə etmək məqsədilə sahibkarlığa başlayırdılar. O dövrdə bu qadınların qurduqları müəssisələr sahibkarlıq kimi düşünülürdü. Onların bir çoxu məişət vəzifələrinə diqqət etməli idilər. Məsələn, təhsil və alternativ məşğulluq imkanları ilə uzun müddət davam edən və əhəmiyyətli maneələr olan qaradərili qadınlar tarixən az maaşlı işlərə və məişət işlərinə, xüsusən də Jim Crow South-də işləmişdilər. Nəticədə, 20-ci əsrin əvvəllərində qaradərili qadınlar tikiş, saç baxımı, evdə məişət işi və mamaçılıq sahələrində inkişaf edirdilər.

Azərbaycan Respublikası SSRİ yox olduqdan sonra özünün müstəqilliyini bərpa etmiş eyni zamanda sosial-iqtisadi təkmilləşdirmələrin həyata keçirilməsinə başlamışdır. Həmin illər kişilərlə yanaşı məhz qadınlarda iş həyatına atılmağa başlamışdır. Aclıq, işsizlik və müharibənin hökm sürdüyü bu illərdə kişilərlə bərabər qadınlar da ailənin yükünü öz çiyinlərinə götürmüşdür. Qadınlar o zaman daha çox kənd təsərrüfatı – əkinçilik, heyvandarlıq kimi ağır sahələrdə çalışırdırsa, hal-hazırda günümüzdə texnologiyanın inkişafı və sənaye iqtisadiyyatından innovasiyaya keçid olduğundan daha rahat vəzifələrdə çalışırlar.

İqtisadi və sosial irəliləyişin səmərəliliyinə çatmaq, iqtisadi inkişaf, eyni zamanda yüksəlişdən faydalanmaq üçün cəmiyyətin həm qadın, həm də ki kişi cinsindən olan üzvləri şəxsi imkanlarını anlamalı və bundan yararlanma bilməlidirlər. Cəmiyyətin iqtisadi, sosial, mədəni və siyasi həyatında qadınların aktivliyini təmin etmədən bunu əldə etmək mümkün deyil. Ölkəmizdə demək olar ki əhalinin çox hissəsini qadınlar formalaşdırır.

Azərbaycan daxilində həyata keçirilən qadın sahibkarların ümumi profilinə baxdıqda qarşılaşdıqları problemlərin təyin olunaraq həll təklifləri yaradılması məqsədinə söykənən bu iş nəticəsində: qadın sahibkarların iş həyatında üzləşdiyi problemlərin təməlinə cəmiyyətin iqtisadi, sosial və mədəni quruluşundakı bəzi çatışmazlıqların olduğu nəticəsinə gəlinmişdir. Dünya əhalisinin yarısını təşkil qadınların digər yarısını təşkil kişilərlə sağlam bir bütünlük təşkil etmə istiqamətində inkişaf göstərməsi üçün müxtəlif və təcili tədbirlər alınması lazımdır.

Sevindirici haldır ki, artıq Azərbaycanda da sahibkar qadınlar formalaşır. Əksər xanımlarımız biznesdə daha çox uğur qazanmağa meyllidirlər. Qadınların da fiziki baxımdan fəal olduğunu nəzərə alsaq, onların böyük uğurlar qazana biləcəyini ehtimal edirik. Qadın sahibkarlığının inkişafı yoxsulluğun azalmasına, qadınların iqtisadi və sosial nüfuzunun artmasına və bir çox hallarda cəmiyyətdə gender bərabərsizliyinin aradan qaldırılmasına yardım edəcək

Açar sözlər: Azərbaycan Respublikası, qadın sahibkarlar, texnologiya, məşğulluq, işsizlik, iş yerlərinin yaradılması, iqtisadi, sosial.

DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP: CHALLENGES, INITIATIVES AND SUCCESSES

Abstract

The history of entrepreneurship as a type of economic activity dates back to the Middle Ages. By this time, merchants, merchants, artisans, and philanthropic missionaries had begun to engage in such entrepreneurship. As a result of the development of productive forces and production relations, entrepreneurial activity has become more humane. Entrepreneurship development has now reached a high stage.

The term entrepreneur was first coined by the French economist Risar Cantillon in the early 18th century. Entrepreneur - a person who appreciates the usefulness of the work, who can take the risk and responsibility for the organization of a new enterprise or the development of a new idea (product) or service. Entrepreneurship is the ability to assess the profitability of a business and the more efficient allocation of available resources.

Productivity is increasing in sectors that use new technologies, and fast-growing industries are emerging, resulting in accelerated economic growth. Therefore, entrepreneurship is a key factor in the organization of economic activity, job creation and production activities.

For a healthy society, along with economic independence, it is necessary to eliminate regional differences, increase women's self-confidence, and strengthen their role and status. Women's entrepreneurship is an important area of employment in the world and in Azerbaijan. The increase in the number of women entrepreneurs and the strength of women entrepreneurs contribute to the social and economic development of our country.

The main role of women in working life appeared during the First and Second World Wars. The concept of an entrepreneur is called "Independent Business Woman" or "Business Woman".

Women entrepreneurs are especially women who set up and run an enterprise. In the 20th and 21st centuries, the number of women entrepreneurs in the United States has steadily increased, with the female entrepreneurship business growing by 5% since 1997. This growth led to the emergence of wealthy women such as Coco Chanel, Diane Hendricks, Meg Whitman and Oprah Winfrey.

The first women's business in the United States dates back to 1739, when Eliza Lucas Pinckney was 16 when she headed her family's farm in South Carolina. In the 18th and 19th centuries, women began small businesses by increasing their income. In many cases, they tried to prevent poverty or lost their spouses and started businesses to make a profit. At that time, the enterprises established by these women were not considered as entrepreneurship. Many of them had to focus on household chores. For example, black women with long-standing and significant barriers to education and alternative employment opportunities have historically worked in low-wage and domestic jobs, especially in Jim Crow South. As a result, in the early 20th century, black women flourished in the fields of sewing, hair care, housework, and midwifery.

After the collapse of the USSR, the Republic of Azerbaijan regained its independence and at the same time began to implement socio-economic improvements. In those years, along with men, it was women who began to work. During these years of famine, unemployment, and war, women, along with men, took on the burdens of the family. While women used to work in heavy industries such as agriculture and animal husbandry, they now work in more comfortable positions due to the development of technology and the transition from an industrial economy to innovation.

In order to achieve the effectiveness of economic and social progress, to benefit from economic development as well as growth, both female and male members of society must understand and be able to take advantage of their personal potential. This cannot be achieved without ensuring the active participation of women in the economic, social, cultural and political life of society. In our country, almost the majority of the population is women.

As a result of this work, which is based on the general profile of women entrepreneurs in Azerbaijan and identifies the problems they face and creates solutions, it is concluded that there are some shortcomings in the economic, social and cultural structure of society at the root of the problems faced by women entrepreneurs. Various and urgent measures must be taken to ensure that women, who make up half of the world's population, develop with men, who make up the other half.

It is gratifying that women entrepreneurs are already being formed in Azerbaijan. Most of our women tend to be more successful in business. Given that women are also physically active, we believe that they can achieve great success. The development of women's entrepreneurship will help reduce poverty, increase the economic and social status of women and, in many cases, eliminate gender inequality in society.

Keywords: Republic of Azerbaijan, women entrepreneurs, technology, employment, unemployment, job creation, economic, social.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA HEYVANDARLIĞIN İNKİŞAFI VƏ ONUN GƏLƏCƏK PERSPEKTİVLƏRİ (2009-2019)

İsmət Həsəni
“Naxçıvan” Universiteti

Özet

Naxçıvan Muxtar respublikasında əhalini ərzaq məhsulları (süd, ət, yumurta və.s) ilə, yüngül sənayeni xammalla (yun, gön-dəri, tük və s.) təmin etmək üçün kənd təsərrüfatı, ayrı-ayrı heyvandarlıq sahələri inkişaf etməkdədir. Muxtar respublikanın təbii şəraitinə və iqtisadi potensialına uyğun olaraq heyvandarlığın ərzi təşkilində bir sıra qanunauyğunluq mövcuddur. Müasir dövrdə dağlıq ərzələrdə qoyunçuluq, düzənlik və dağətəyi əkinçilik zonalarında isə südlük-ətlik maldarlıq, yeyinti sənaye kompleksləri üstünlük təşkil edir. Quşçuluq ev təsərrüfatları ilə yanaşı, əsasən şəhər ətrafı quşçuluq fabriklərində, brolerlərdə mərkəzləşmişdir.

1992- ci ildə özəlləşmədən əvvəl muxtar respublikada 59.1 min baş iribuynuzlu mal-qara, 250,4 min baş xırda buynuzlu mal-qara, 235 min baş quş olduğu halda, 2019-cu ildə iri buynuzlu heyvanların sayı 115620 başa, qoyun və keçilərin sayı 704057 başa çatmış, quşların sayı isə 1307017 olmuşdur.

Muxtar respublikada istehsal olunan heyvandarlıq məhsullarının dəyərini yarımından çoxu, ət istehsalının isə 45,84 %-i maldarlığın payına düşür. Maldarlıqda əsas yeri qaramal tutur. Mal-qaranın 70 %-ni iri buynuzlu heyvanlar, inək və camışlar təşkil edir.

İribuynuzlu mal-qaranın tərkibinə camışlar da daxildir. 2019-cu ildə muxtar respublikada camışların sayı 4,017 min baş olmuşdur. Onlar iribuynuzlu mal-qaranın 3,5 %-ni təşkil etmişdir. Azərbaycanda olan camışların 1,1 %-i muxtar respublikanın payına düşmüşdür. Lakin son vaxtlar camışların və mal-qaranın xüsusi çəkisi getdikcə azalır.

Qoyunçuluq heyvandarlığın ənənəvi sahəsidir. Qoyun əti əhalinin ən çox sevdiyi qida məhsuludur. Muxtar respublika üzrə ət istehsalının 31,60%-i qoyunçuluğun payına düşür. Qoyunların sayının tez artması, az əmək sərfi, yemə az tələbatı onu heyvandarlığın ən gəlirli sahəsinə çevirməyə imkan verir.

Bəslənən qoyunların sayının artması istehsal edilən yunun da miqdarının artmasına imkan verir. 2009-cu ildə muxtar respublikada 917_ton yun tədarük olunduğu halda, 2019-cu ildə bu 1058 tona çatmışdır.

Quşçuluq muxtar respublikada son dövrlərdə heyvandarlığın sürətlə inkişaf edən sahələrindəndir. Sənaye əsasları üzrə inkişaf edən quşçuluq təsərrüfatları əhalinin ət məhsullarına olan tələbatının 22,56 %-ni (2019-cu il) ödəyir. Hazırda regionda ətlik və yumurtalıq istiqamətdə fəaliyyət göstərən 54 quşçuluq təsərrüfatı olan brolerlər vardır. 2009-cu ildə muxtar respublikada quşların sayı 828576 olduğu halda, 2019-cu ildə 1307017-ə çatmışdır.

Naxçıvan muxtar respublikasında azad bazar iqtisadiyyatı şəraitində özünün rəqabət qabiliyyəti ilə seçilən və yüksək keyfiyyətli məhsullar istehsal edən xeyli sayda yeyinti sənaye müəssisələri yaradılmışdır. Bu müəssisələr arasında müasir texnoloji avadanlıqlarla təchiz edilən, gün ərzində 250 baş xırda buynuzlu, 100 baş iribuynuzlu heyvanların kəsimini həyata keçirən “Bərəkət”ət məhsulları kompleksi, “Ləzzət” qida sənaye və.s müəssisələri təkcə muxtar respublikada deyil, həm də ölkəmiz üçün yüksək keyfiyyətli ərzaq məhsulları istehsal edir.

Açar sözlər: heyvandarlıq, quşçuluq, ət məhsulları, sənaye, inkişaf

**LIVESTOCK DEVELOPMENT IN NAKHCHIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC AND
ITS FUTURE PROSPECTS (2009-2019)**

Abstract

Agriculture and various sectors of animal husbandry are developing to provide the population with food products (milk, meat, eggs, etc.) and light industry with raw materials (wool, hides, fur, etc.) in the Nakhchivan Autonomous Republic. According to the natural conditions and economic potential of the Autonomous Republic, there are a number of regularities in the territorial organization of livestock. At present, dairy and beef cattle breeding, food industry complexes prevail in mountainous regions, sheep-breeding, plain and foothill zones. Poultry farming, along with households, is mainly focused on suburban poultry farms and broilers.

Before the privatization of 1992, the autonomous republic had 59.1 thousand heads of cattle, 250.4 thousand heads of small cattle, 235 thousand heads of birds. However, in 2019, the number of cattle reached 115,620, the number of sheep and goats was 704,057, and the number of birds was 1,307,017.

Cattle breeding production accounts for more than half of the value of livestock products and 45.84% of meat production produced in the Autonomous Republic. Cattle play a key role in cattle breeding. 70% of the cattle are cattle, cows and buffaloes.

Buffaloes are also referred to as cattle. In 2019, the number of buffaloes in the autonomous republic reached 4,017,000. They accounted for 3.5% of cattle. 1.1% of buffaloes in Azerbaijan fell to the share of the autonomous republic. Recently, however, the share of buffaloes and cattle has been declining.

Sheep-breeding is a traditional field of animal husbandry. Mutton is the most popular food product. Sheep-breeding accounts for 31.60% of meat production in the Autonomous Republic. The rapid increase in the number of sheep, low labor costs, low demand for food allow it to become the most profitable area of livestock.

Increasing the number of sheep fed will increase the amount of wool produced. While 917 tons of wool was supplied in the autonomous republic in 2009, in 2019 this number reached 1,058 tons.

Poultry farming is one of the fastest growing areas of livestock in the autonomous republic in recent years. Poultry farms developing on an industrial basis meet 22.56% of the population's demand for meat products (2019). Currently, there are 54 poultry farms operating in the region in the field of meat and eggs. While the number of birds in the autonomous republic in 2009 was 828,576, in 2019 it reached 1,307,017.

In the conditions of a free market economy, a large number of food industry enterprises have been created in the Nakhchivan Autonomous Republic, which are distinguished by their competitiveness and produce high-quality products. Among these enterprises, "Barakat" meat product complex, "Lezzet" food industry and others, equipped with modern technological equipment, cut 250 small horned and 100 head of cattle per day, are of high quality not only in the autonomous republic, but also for our country. produces food products.

Keywords: livestock, poultry, meat products, industry, development

İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARININ TƏLƏBƏLƏRİN İNTELLEKTUAL MƏDƏNİYYƏTİNİN FORMALAŞMASINA TƏSİRİ

Təranə Əliyeva
“Naxçıvan” Universiteti

Özet

Bu gün bütün dünyada cəmiyyətin intellektualizasiyasında, şübhəsiz ki, insanın idrak qabiliyyətlərini genişləndirən yeni informasiya texnologiyaları böyük rola malikdir. Yaranan yeni informasiya və kommunikasiya mühiti sosial məkanda intellektual kapitalın böyüməsi üçün müxtəlif imkanlar açır. İnternetin dünyaya hökmranlığı, beynəlxalq və qloballaşma proseslərinin təhsil və elmi mühitdə geniş yayılması dövründə açıq təhsilin mövqeləri güclənir, müasir elmi biliklər sürətlə artır, yeni texnologiyalar inkişaf etdirilir, yeni hadisələr, faktlar aşkarlanır, yeni nəzəriyyələr və biliklər, yeni elmlər meydana çıxır, beynəlxalq təcrübə və bilik mübadiləsi vasitəsi kimi elektron kitabxanaların rolu artır. Elmi potensialın belə intensiv inkişafı cəmiyyətdə intellektual mədəniyyətin vəziyyətinə təsir göstərir ki, bu da sosial məkanda biliklərin axtarışı, yayılması və ötürülməsi üçün əsaslı yeni texnologiyaların ixtirası və inkişafı ilə nəticələnir. Məhz bunun nəticəsidir ki, təhsildə yeni qurğuların, proqram təminatlarının və kommunikasiya vasitələrinin geniş tətbiqi tədricən “kompüterə əsaslanan təlim texnologiyaları” termininin “informasiya əsaslı təlim texnologiyaları” termini ilə əvəz edilməsinə səbəb oldu ki, bu da bir tərəfdən təlimin prinsip, metod və vasitələrinin məcmusunda, təhsilin mahiyyətində, məqsədlərində, məzmununda, digər tərəfdən isə müəllimin lazımı üsullardan istifadə edərək təlim prosesində tələbələrə təsir etməsində müəyyən dəyişikliklər tələb edir.

İnformasiya texnologiyalarının müxtəlif istiqamətlərdə yeni biliklərin əldə edilməsi, toplanması və yayılması proseslərində aktiv rol oynadığını nəzərə alsaq, deyə bilərik ki, bu texnologiyalar universitetdə təhsil aldıkları müddətdə tələbələrin intellektual mədəniyyətinin inkişafı üçün böyük potensiala malikdir. İnformasiya cəmiyyətində həyat üçün sabit bir dünyagörüşü yoxdur, alınan hər bir məlumatı yaradıcı şəkildə mənimsəmək, emal etmək və tətbiq etmək qabiliyyəti ilə birləşdirmək vacibdir. Bu gün ali təhsil müəssisələrində tələbələrin müasir hazırlığı təkcə ixtisas yönümlü inkişaf və peşə mədəniyyətinin formalaşmasına deyil, həm də informasiya texnologiyalarından fəal istifadə etməklə intellektual mədəniyyətin inkişafına yönəlməlidir.

“İnformasiya əsaslı təlim texnologiyaları”na iki aspektdən yanaşılır. Birinci qrupun nümayəndələri informasiya texnologiyalarını tətbiq edərək, tədris prosesinin təlimin yeni metod və vasitələrindən istifadə etməklə təşkili imkanları barədə danışmağı təklif edirlər. İkinci qrupun nümayəndələri isə informasiya texnologiyalarını xüsusi texniki tədris mühitini yaratmaq vasitəsi kimi qəbul edirlər. Fikrimizcə, informasiya texnologiyalarının əsas vəzifəsi tələbələrin əmək bazarının tələblərinə uyğun bir şəxsiyyət kimi inkişafını təmin etmək, o cümlədən onların intellektual mədəniyyətinin inkişafı imkanlarını yaratmaq və maksimum dərəcədə artırmaqdır. Bu, tələbələrin gələcək peşə sahəsində tələb olunan intellektual mədəniyyət sistemi ilə tanışlığını deyil, həm də texnologiyalardan praktik istifadə bacarıqlarının formalaşmasını, peşəkar və şəxsi keyfiyyətlərini inkişaf etdirmək bacarığını, həmçinin özünü inkişaf etdirmək istək və bacarıqlarını formalaşdırmağı nəzərdə tutur.

Açar sözlər: informasiya texnologiyaları, intellektual mədəniyyət, bilik, inkişaf

**THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGY ON THE FORMATION OF
STUDENTS' INTELLECTUAL CULTURE**

Abstract

New information Technologies, which undoubtedly expand human cognitive abilities, play an important role in the intellectualization of society around the world in modern period. New information and communication environment opens up various opportunities for the growth of intellectual capital in the social space. The position of open education is strengthening, modern scientific knowledge is growing rapidly, new technologies are being developed, new events and facts are being discovered, new theories, knowledge and new sciences are emerging with the domination of the Internet in the world, the spread of international and globalization processes in education and science. The role of electronic libraries as a means of knowledge exchange is growing as well. Such an intensive development of scientific potential affects the state of intellectual culture in society, which results in the invention and development of fundamentally new technologies for the search, dissemination and transmission of knowledge in the social space. As result, the widespread use of new devices, software and communication tools in education has led to the gradual replacement of the term "computer-based learning technologies" with the term "information-based learning technologies", which includes a set of principles, methods and tools. This requires certain changes in the nature, goals, content of education, and on the other hand, the teacher's influence on students in the learning process using the necessary methods.

Considering that information technology plays an active role in the acquisition, accumulation and dissemination of new knowledge in various fields, we can say that these technologies have great potential for the development of intellectual culture of students during their studies at the university. In the information society, there is no stable outlook on life; it is important to combine each information received with the possibility of creative assimilation, processing and application. There is no fixed outlook on life in the information society, and it is important to combine every piece of information with the ability to creatively assimilate, process and apply it. Today, the modern training of students in higher education institutions should focus not only on the development of professional growth and professional culture, but also on the development of intellectual culture through the active use of information technology.

Information-based learning technologies are approached from two perspectives. The first group representatives propose to talk about the possibilities of organizing the learning process using new methods and training tools, using information technology. The second group representatives perceive information technology as a means of creating a special technical learning environment. In our opinion, the main task of information technology is to ensure the development of students as individuals in accordance with the requirements of the labor market, as well as to create and maximize opportunities for the development of their intellectual culture. This means not only acquainting students with the system of intellectual culture required in their future careers, but also the formation of practical skills in the use of technology, the ability to develop professional and personal qualities, as well as the desire and ability to develop themselves.

Keywords: information technology, intellectual culture, knowledge, development

AZƏRBAYCANDA XX ƏSRDƏ ETNO-DEMOQRAFİK PROSESLƏR

Dos.R.M.İbrahimova

Bdu, Tarix Fakültəsi
Arxeologiya və Etnoqrafiya kafedrası

Özet

Azərbaycanın etnik tərkibinin formalaşması bilavasitə etnik və demoqrafik faktorların təsiri altında baş verən uzun və mürəkkəb tarixi proses olmuşdur. Şimali Azərbaycanın Çar Rusiyası tərəfindən işğalına qədərki dövrdə əhalinin etnik tərkibinin formalaşmasında etnolinqvistik, konsolidasiya və assimilyasiya prosesləri önəmli rol oynamışdır. Azərbaycanlılar və bir çox yerli xalqlar arasında belə proseslərin intensiv inkişafına dini mənsubiyyətin eyniliyi həlledici təsir göstərmişdir. VIII yüzillikdə Azərbaycan əhalisinin böyük əksəriyyəti (bəzi xristian təriqətli qruplar istisna olmaqla) islam dinini qəbul etmişdi. Dini mənsubiyyət birliyi kiçik etnosların azərbaycanlılar tərəfindən assimilyasiyasına və Azərbaycan türklərinin öz içərisində etnoqrafik qrupların bütöv etnos kimi konsolidasiyasına təkan vermişdi. Xristian təriqətli etnik qrupların ermənilərlə assimilyasiyası prosesləri də getmiş və Çar Rusiyası dövründə daha da dərinləşmişdi. Azərbaycan dili nəinki Azərbaycanda bütün Qafqazın bir çox bölgələrində etnoslararası ünsiyyət vasitəsinə çevrilmişdir. Bu da son nəticədə kiçik etnik qrupların dil assimilyasiyasına ugramasına gətirib çıxarırdı. Azərbaycanın əsasən Şirvan bölgəsində kiçik qruplarla məskunlaşmış ərəb əhalisi qədim dövrlərdən ikidilli olmuş, sonra isə tədricən öz dillərini unutmuş və başqa etnik qruplarla müqayisədə daha sürətlə və bütövlükdə assimilyasiya olmuşlar. Ərəblərin yeritdiyi etnik siyasətinin ilk mərhələsi xəlifə Osmanın dövründə (644-656-cı illər) başlamışdı. Bu dövrdə Ərdəbildə əsasən islamı təbliq etmək üçün ilk köçkün ərəblər yerləşdirilmişdi. Daha kütləvi ərəblərin Azərbaycana köçürülməsi xəlifə Əlinin hakimiyyəti dövründə (656-661-ci illər) baş verdi. Təbriz, Maraga, Bərdə, Beylaqan, Şamaxı və Dərbənddə ərəblərin məskənləri yarandı. Qeyd etmək lazımdır ki, ilk köçürülənlərin arasında Məhəmməd Peyğəmbərin ən yaxın tərəfdarları da olmuşlar. Ərəb işğalları nəticəsində Arran və Dərbənddə xristianların sayı hiss olunan dərəcədə azalmışdı; əsas kütlə Bizansa köçmüş, aşağı təbəqənin əksəriyyəti burada qalıb islamı qəbul etmişdilər. Artıq XIV ə. Azərbaycanda ərəblər üstünlük təşkil edən türk əhalisi tərəfindən, şimal-şərqdə isə qismən tatlar tərəfindən assimilyasiyaya məruz qalmışlar. Ərəblərin öz etnik özünəməxsusluğunun əlaməti olaraq Azərbaycanda çox sayda yaşayış məntəqələrinin adlarında “ərəb” etnoniminin olmasıdır. Ərəblərin azərbaycanlıları assimilyasiya ugrada bilməməsinin müəyyən səbəbləri vardır. Birincisi, ərəblər sayca azərbaycanlılardan az idilər. İkincisi, belə demoqrafik üstünlük nəticəsində ərəblərlə azərbaycanlılar arasında yer alan akkulturasıya və konverqensiya prosesləri ləng qədərək azərbaycanlıların assimilyasiya ilə nəticələnmədi. Ərəblərin sıx yaşadıkları məhəllələr adətən qapalı olurdu və bu səbəbdən ətraf əhali ilə ünsiyyət əlaqələri zəif idi. İran dilli qruplara aid olan tatlar, taddili dağlılar, lahicilər və parslar (Suraxanın avtohton əhalisi) da azərbaycanlılarla daha intensiv şəkildə assimilyasiya olunan etnik qruplardandır. Bu qrupların əksəriyyəti keçmiş dövrlərdən ikidilli – bilinivist olmuşdur. Azərbaycanın cənub-şərqində və İranın qonşu rayonlarında yaşayan talışlar, eləcə də tatların böyük hissəsinin və bəzi islam təriqətli kiçik etnosların azərbaycanlılarla assimilyasiyası əsasən Sovet dövründə baş vermişdi. Şirvanda yaşayan xristian təriqətli tatların ermənilərlə assimilyasiyası Çar Rusiyası dövründə başlamış və Sovet dövründə başa çatmışdı. Ancaq Qəbələ və Oğuzda yaşayan xristian təriqətli udilər uzun illər kilsə vasitəsi ilə erməni dilinin və mədəniyyətinin təsiri altında olsalar da öz etnik kimliklərini qoruyub saxlaya bilmişlər. 1830-cı ildən Azərbaycana

rus əhalisinin köçürülməsi prosesi sistemli xarakter almışdı. 1833-1843-cü illər ərzində Rusiyanın Mərkəzi quberniyalarından və Ukraynadan təriqətçi qruplar Azərbaycana köçürüldü. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində rus kəndləri salındı. Protestant almanların bir qrupunun Azərbaycanda yerləşdirilməsi 1819-cı ildə baş vermişdi. 1897-ci ilin əhalinin siyahıya alınma sənədlərindən aydın olur ki, Azərbaycan çox millətli ölkə olmuşdur. Burada azərbaycanlılardan başqa tatlar, ruslar, ukraynalılar, ləzgilər, avarlar, talışlar, yəhudilər, saxurlar, kürdlər, ermənilər, gürcülər (avarlar və meqrellər daxil olmaqla) yaşayırdılar. Etnik azlıqlar əhalinin 38,2%-ni təşkil edirdi. 1926-cı ildə buduxlar, kızırlar və xınalıqlar azərbaycanlı kimi qeydə alınmışdır. 1939-cı il siyahıya alınmada 1926-cı ildə “türk” kimi qeydə alınan ləzgidilli əhali öz gercək etnik mənsubiyyətləri ilə qeydə alınmışdı. Balakən rayonunda yaşayan avarların xeyli hissəsi, həmçinin Qax və Zaqatala rayonlarında yaşayan saxurların bir qismi yanlış olaraq 1939-cu ildə ləzgi adı ilə göstərilmişdi. Bu da Azərbaycanda bütün Dağıstan xalqlarının ənənəvi olaraq ləzgi kimi tanınmasından irəli gəlirdi. 1959-cu ilin statistik məlumatlarına əsasən azərbaycanlıların sayı 624 min nəfər və ya 33,3% artmışdısa, milli azlıqların sayı, əksinə 131 min nəfər və ya 9,8% azalmışdı. Böyük Vətən Müharibəsi başlayan kimi Azərbaycanda yaşayan 23 min alman Sibirə və Qazaxstana sürgün edilmişdi. 1959-cu ilin əhali sayınında bütün talışlar, eləcə də tatlar azərbaycanlı kimi qeydə alınmışdılar. Ancaq tadtilli dag yahudiləri (5,9 min nəfər) tat kimi siyahıya salınmışdır.

Acar sözlər: Azərbaycan, etnik siyasət, etnik tərkib, demoqrafiya, assimilyasiya, konsolidasiya,

**MICRO ENTERPRISES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM
SELECTED COUNTRY IN SUB SAHARAN AFRICA**

Jamilu Abdulkadir

Distance Learning Centre,
Ahmadu Bello University,
Zaria-Nigeria.

Abstract

This paper examines the impact of micro enterprises on economic development of selected country in sub-saharan Africa. The study seeks: to examine the impact of micro enterprises on employment generation in Nigeria; and to determine the impact of micro enterprises on poverty reduction in Nigeria. The study employed survey method of research. Data are collected via the use of structured questionnaires. The hypotheses formulated for the study are tested using Ordinary Least Square (OLS) method of analysis at 5% levels of significance. The findings revealed that micro enterprises have significant impact on economic development in Nigeria, as the sub-sector accounts for over 65% of the business enterprises thereby generating huge employment opportunities and drastically reduce the level of poverty in Nigeria. It is recommended amongst others that the establishment of Special Micro Finance Banks (SMFBs) and other schemes to concentrate solely on funding of indigenous micro entrepreneurs will lead to expansion of the existing micro enterprises and the creation of many more. This will assist in no small measure in generating employment opportunities and reduce the level of poverty in Nigeria. The SMFBs if established will help in combating the problem of undercapitalization, by providing the necessary, cost effective and easily accessible funding for micro enterprises in Nigeria.

Keywords: Micro Enterprises, Economic Development, Sub Saharan Africa, Nigeria.

**THE HERDSMEN AND FARMERS' CONFLICT IN NIGERIA: THE OBLIGATION
OF NIGERIA IN INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW**

C. N. Ogugua

Nnamdi Azikiwe University, Faculty of Arts, Department of Philosophy, Awka,
Nigeria

Abstract

The greatest problems facing Nigeria today is how to develop a legal framework that would enable the country navigate the ongoing bloody violence between herdsmen and farmers and prevent the conflicts from constituting a threat to local and international peace. Always there, the conflict assumed an alarming proportion in recent years resulting in the type of killings that many are describing as ethnic cleansing. The most alarming part of the problem is that the Nigerian government saddled with the responsibility of protecting her citizens has been looking on, either helplessly or unwilling to do something, while her citizens are slaughtered on a regular basis. Using the doctrinal method of research, this investigation applies the Principle of Responsibility to Protect (R2P), in international human rights law to examine the ongoing conflict. The paper discovered that the Nigerian Government has an obligation to protect her citizens in international human rights law. However, since the Nigerian Government so far has seemed unwilling or unable to discharge this obligation, the study argues that it is the responsibility of the international community to assist the Nigeria Government through available framework in international law to protect human lives and prevent the killings from becoming another international disaster like Rwanda and Sudan.

Keywords: Conflicts, Responsibility to protect, farmers, herdsmen, human rights, international law.

KNOWLEDGE AND PRACTICE OF ORAL HEALTH CARE AMONG PREGNANT
WOMEN IN ETINAN LOCAL GOVERNMENT AREA

Grace Joe EKA

Department of Physical and Health Education,
Faculty of Education,
University of Uyo, Uyo

Akwa Ibom State

Hannatu C. EKONG

Department of Nursing Science

Faculty of Health Sciences and Technology
University of Nigeria, Enugu

Abstract

This study examined the level of knowledge and practice of oral health care among pregnant women in Etinan Local Government Area. To guide the study three specific objectives and corresponding research questions were developed. The objectives were to determine the level of knowledge on the causes of oral diseases among pregnant women in Etinan Local Government Area of Akwa Ibom State; to determine the difference in the level of knowledge of oral health care among pregnant women based on their level of knowledge from various sources and to examine the difference in the level of knowledge of oral health care among pregnant women based on their level of knowledge from dental checkup/visits. Two research hypotheses were postulated and tested. The study was conducted using cross sectional developmental survey design. Stratified sampling technique was employed to draw a sample of 244 pregnant women during Antenatal clinic. The instrument for data collection tagged “Knowledge and Practice of Oral Health Care Among Pregnant Women Questionnaire” (KPOHCAPWQ) was validated by independent assessors from department of Educational Foundation, University of Uyo and College of Health Technology, Etinan. The reliability index for the instrument was determined using Cronbach’s Alpha Method and a value of .82 was obtained. Research questions were answered using weighted mean scores, standard deviation and rank orders, while the null hypotheses were tested using Analysis of Variance (ANOVA) at .05 level of significance and at appropriate degree of freedom. The results from findings showed high level of knowledge and practice of oral health care among pregnant women in Etinan. Consequently, it was recommended among others that regular and free conduct of oral health care seminar for both educated and uneducated pregnant women be commenced. Additionally, oral health care maintenance should be reinforced by limiting sugary foods and drinks intake and use of fluoridated toothpaste twice a day for brushing of the mouth (teeth).

Keyword: knowledge, practice of oral health care, pregnant women, Etinan Local Government Area.

**THE ROLES AND CHALLENGES OF OBJECTIVITY IN RESEARCH: AN
EMPIRICAL SURVEY OF THE ACADEMIC STAFF AND POST GRADUATE
STUDENTS IN PUBLIC TERTIARY INSTITUTIONS IN AKWA IBOM STATE**

AKPAN, E. Ebenezer, Ph.D, FCICN, AP, PPGDCA, PHDCDPM
Corporate Institute of Research and Computer Science
140 Ikot Ekpene Road
Uyo, Akwa Ibom State

Abstract

The study sought to examine the roles and challenges of objectivity in research. Descriptive survey design was adopted for the study. The study was conducted in public tertiary institutions in the state (University of Uyo, Akwa Ibom State University, Akwa Ibom State Polytechnic, Akwa Ibom State College of Education Afaha Nsit, and Akwa Ibom State College of Science and Technology). The population of the study comprised post graduate students in the two universities and lecturers from the five institutions. Simple random sampling technique was used to select 60 post graduate students from University of Uyo, 30 post graduate students from Akwa Ibom State University, and 50 lecturers from each of the 5 institutions, giving a total of 340 respondents for the study. The Instrument titled “ROLES AND CHALLENGES OF OBJECTIVITY QUESTIONNAIRE (RCOQ)” was used. Face validation of the instrument was carried out. Cronbach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.86 and high enough to justify the use of the instrument. The researcher subjected the data generated for this study to percentage analysis used to answer the research questions and Pearson Product Moment Correlation Analysis for testing the hypothesis. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The study revealed that there is high need of objectivity in research; the roles of objectivity in research were many including elimination of bias, and increase in research result dependability. Also the challenges of objectivity in research were observed to be numerous including personal prejudices and biases and complexity of social phenomena. It was concluded that there is significant relationship between objectivity in research and dependability of the results. One of the recommendations was that researchers should prioritize objectivity and minimize bias in research to ensure dependability of the results obtained.

Keywords: Objectivity in Research, Academic Staff, Post Graduate Students, Akwa Ibom State

AN ASSESSMENT OF PRINCIPALS' APPLICATION OF ICT IN SECONDARY
SCHOOL ADMINISTRATION IN THE URBAN AND RURAL AREAS OF AKWA
IBOM STATE

Usen Godwin IKPE, Ph.D

Department of Curriculum Studies, Educational Management and Planning
Faculty of Education, University of Uyo, Uyo,

Dr. (Mrs) Mercy UdemeEte

Brotherhood Secondary School
Ikot Ide Akpakpa

IbesikpoAsutan L. G. Area

SR Joyce Celestine IKOTT D.C.

St. Louise's Inclusive Schools

Ikot Ekpene L. G. Area

Akwa Ibom State

Abstract

The study sought to assess principals' application of ICT in secondary school administration in the urban and rural areas of Akwa Ibom State. A comparative survey design was used for this study. The research was conducted in Akwa Ibom State while the population of this study comprised Principals and Vice Principals in Akwa Ibom State Public Secondary Schools. A stratified random sampling technique was used to draw the sample of 535 secondary school administrators comprising 123 principals and 412 vice principal, chosen to participate in the study. The main instrument used in this study was questionnaire titled "Urban and Rural Principals' Application of ICT in Secondary School Administration Questionnaire (URPAISSAQ)". Face validation of the instrument was carried out by experts in the field. In order to establish the reliability of the instrument, internal consistency reliability coefficient was used. Crombach Alpha technique was used to determine the level of reliability of the instrument with a reliability coefficient of 0.81. Research hypotheses were tested using independent t-test, formulated for the study at .05 level of significance. The result of the analysis revealed that: there is average level of school administration effectiveness in Akwa Ibom State; there is low level of principals' application of ICT in secondary school administration in Akwa Ibom State, also that application of ICT in Secondary School administration by urban principals is slightly higher than those of the rural principals. It was therefore recommended amongst others, that Akwa Ibom State Government or its agency supervising secondary schools should show more interest in imbibing Information Communication Technology (ICT) and in supplying the necessary ICT facilities to secondary schools, especially in the rural areas, to facilitate effective school administration.

Keywords: Principals, Application, Location, ICT, Administration, Secondary School, Rural, and Urban.

**CORONAVIRUS PANDEMIC AND ONLINE TEACHING / LEARNING OF
CULTURAL / CREATIVE ART IN PRIMARY SCHOOLS IN AKWA IBOM STATE,
NIGERIA: A REVIEW OF URBAN AND RURAL AREAS**

Boniface Sunday Akpan

Primary Education Department
Akwa Ibom State College of Education,
Afaha Nsit, Nsit Ibom L.G.A

Grace Effiong Udongwo

Home Economics Department
Akwa Ibom State College of Education,
Afaha Nsit, Nsit Ibom L.G.A

Asquo A. Utin

Primary Education Department
Akwa Ibom State College of Education,
Afaha Nsit, Nsit Ibom L.G.A

Abstract

This study investigated the effect of coronavirus pandemic and online teaching/learning of cultural/creative art primary school in Akwa Ibom State, Nigeria. Two specific objectives were formulated to guide the study. They were: to find out the extent of online teaching/learning of cultural/creative art in primary schools in Akwa Ibom State due to coronavirus pandemic; to find out the extent of access to online teaching between pupils in the urban and rural schools in Akwa Ibom State. Survey research design was adopted for the study 140 primary school teachers were randomly selected 70 teachers from 12 rural communities and 70 teachers from 13 urban communities. A 15- item questionnaire was used for data collection. The validity of the instrument was validated by two experts, one from test and measurement and one from cultural and creative art. The reliability of the instrument was done using Cronbach alpha reliability statistics. The reliability yielded a coefficient of 0.82. two research question was formulated to guide the research study. Chi-square was used to analyze the responses. From the results of the analysis, it was revealed that pupils in the urban areas are more accessible to online teaching than pupils in the rural areas. It was recommended that government, NGOs and other stake holders train teachers and make the rural areas more exposed to electricity and other social amenities so as to allow all pupils equal opportunities to learn for better performances.

Keywords: Coronavirus Pandemic, Online Teaching/Learning, Cultural/Creative Art, Primary Schools, Urban and Rural Areas, Akwa Ibom State, Nigeria

ACQUISITION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY
SKILLS FOR TEACHING EFFECTIVENESS AMONG ACADEMIC STAFF IN
COLLEGES OF EDUCATION IN NIGERIA

ESSIEN, Nseabasi P. Ph.D

Computer Science Education Unit
Department of Vocational Education
Faculty of Education University of Uyo

ONUOHA, Peace Chisara, Ph.D

Department of Curriculum Obstruction/Educational Technology,
Imo State College of Education, Ihitte-Uboma, Imo State,

Abstract

The study sought to assess acquisition of information communication technology skills for teaching efficiency among academic staff in Colleges of Education in Nigeria. The study adopted Expost-Facto research design. The area of this study was Nigeria. Two objectives were drawn to guide the study: to ascertain the relationship between social media communication skills and teaching staff effectiveness; to establish the relationship between e-mail communication skills and teaching staff effectiveness. Two research questions and hypotheses were reviewed and used in the study. The population of the study consisted of teaching staff in Colleges of Education in Nigeria. The sample size of this study constituted 334 respondents. This sample size was obtained through simple random sampling technique. The instrument used in this study was a research questionnaire tagged: 'Information and Communication Technology Skills for Teaching Efficiency Questionnaire (ICTSTEQ)'. The instrument was face and content validated, which was done by one expert in test, measurement and evaluation and one expert in information and communication technology. Cronbach Alpha technique was used to determine the reliability of the instrument. The reliability coefficient obtained was 0.80 and this was high enough to justify the use of the instrument. The results of the statistical analysis for the hypotheses were tested for significance at 0.05 alpha levels. The study revealed that there is significant relationship between social media communication skills and teaching staff effectiveness. It also revealed that there is significant relationship between e-mail communication skills and teaching staff effectiveness. It was therefore recommended that government of Nigeria should embark on a massive computer literacy training programme nation-wide particularly for teachers and learners at all levels. This should be accomplished through in-service training for teachers, workshops, seminar, and conference.

Keywords: Information and Communication Technology, Skills, Teaching Effectiveness, Academic Staff, Colleges of Education, Nigeria

**UTILIZATION OF ICTS AND CASHLESS POLICY AS CORRELATES OF
QUALITY MANAGEMENT OF VENTURES IN TERTIARY INSTITUTIONS OF
LEARNING IN IMO STATE**

Felicia A. ORIH, Ph.D

Department of Education Foundation
Imo State College of Education
Ihitte/Ubona

IHEANAETU, Beatrice Ifeyinwa, Ph.D

Department of Education Foundation, Imo State College of Education

Abstract

The study sought to examine the extent of utilization of icts and cashless policy as correlates of quality management of ventures in tertiary institutions of learning in imo state. An Ex-post facto design was adopted for the study. The study was conducted in tertiary institutions in Imo state. The population of the study comprised all academic and non-academic staff who are involved in leadership and management of entrepreneurial ventures in tertiary institutions in Imo state. A simple random sampling technique was used to select 3 tertiary institutions in Imo state. From each of the selected institutions, academic and non-academic staff in departments that are involved in management of entrepreneurial ventures were purposively selected, giving a sample size of 231 respondents. The Instrument used was a Questionnaire titled “ICTS, CASHLESS POLICY AND QUALITY MANAGEMENT OF VENTURES QUESTIONNAIRE (ICTCPQMVQ)”. Cronbach’s Alpha technique was used to analyze the data obtained for the test of internal consistency. The reliability coefficient indices of 0.91 from the pre-test justified the use of the research instruments for this study. The test for significance was done at 0.05 alpha levels. The study concluded that there is significant relationship between utilization of ICTs and quality management of ventures in tertiary institutions in Imo state. The study also proved that there is significant relationship between cashless policy and quality management of ventures in tertiary institutions in Imo state. It was therefore recommended amongst others that tertiary institutions should adopt and implement cashless policy since financial resources accruing from institution ventures could be better managed when transaction are done electronically and this will help avoid theft and enhance effectiveness of entrepreneurship development.

Keywords: Utilization, ICTS, Cashless Policy, Quality Management, Ventures, Entrepreneurship Development

MOROCCAN EFL STUDENTS PERCEPTIONS OF ONLINE LEARNING DURING THE CONFINEMENT COVID-19

Btissam Taybi¹, Said Oussou¹

¹University of Sidi Mohamed Ben Abdellah, Faculty of Letters and Human Sciences Dhar El
Mehraz, English department, Fes, Morocco

¹University of Moulay Ismail, Faculty of Letters and Human Sciences, English Department,
Meknes, Morocco

Abstract

As part of its efforts to cope with the period of forced confinement caused by the emergence of COVID-19 pandemic, the ministry of education has called for the shift to distance learning. Indeed, in an answer to the call of the ministry, the Moroccan universities have rushed into suggesting several available platforms through which students and teachers can interact. The students were required to study online to resume the rest of the second term courses with their teachers. Some previous studies revealed that students perceive online learning positively while others showed the opposite. Those studies in addition to others examine students'- perceptions, attitudes, practices, etc. in relation to different aspects of their online learning experience such as: students' attitudes towards having composition class, introduction to linguistics class or research methods class online; and online learning platforms. In the Moroccan context, EFL students are familiar with using different online platforms even before the shut-down of the face to face education. The present study aims at examining how EFL Moroccan students perceive their (maybe first time) online learning experience during the confinement caused by COVID-19 pandemic in terms of the tools used and interaction. The data were collected through online distributed questionnaires from English BA Moroccan students. A sample of 139 students completed the questionnaires. The five point Likert scale was adopted to infer students' perceptions. Drawing from the findings, the majority of students showed a general satisfaction towards their use of online learning. The online tools that received the highest frequency of use by students were WhatsApp, Facebook and Zoom. Results from the study showed that a significant number of students said that these online tools tremendously provided them with opportunities to interact with their teachers; however, 80% of the participants think that they interact ore in the classroom than through online learning. More research studies should be conducted to find out what factors (e.g. psychological, socio-economic) affect students' perceptions with respect to online learning. Another recommendation for future research would be related to whether students' economic status is what influences their choice of using some tools instead of others.

Keywords: online learning, online learning tools, interaction, COVID-19, perceptions, EFL students.

NOVEL CORONA VIRUS LAB CONVENTIONS AND REACTIONS : FURTHER
STEPS

Sayed Anas Ali

Indira priyadarshini University , Bhopal , India

ORCID NUMBER : 0000-0001-6816-49151

Abstract

The hair-raising nature of an irresistible infection flare-up joined without any difficulty of spreading data prompts bits of gossip and deception, and this has unquestionably been valid with the 2019 novel Covid (presently named SARS-CoV-2, which causes the malady COVID-19). There are numerous reports of what the case casualty rate (CFR) is of COVID-19 during this episode. Be that as it may, we truly don't have a clue what the general CFR will be on the grounds that it requires more information (affirmed cases dependent on believed clinical research center tests) and time. The Centers for Disease Control and Prevention (CDC) has distributed the Interim Guidelines for Collecting, Handling, and Testing Clinical Specimens from Patients under Investigation (PUIs) for 2019 Novel Corona virus (2019-nCoV). Presently, in the United States, symptomatic testing for COVID-19 can be directed uniquely at the CDC. In like manner, the Interim Laboratory Biosafety Guidelines for Handling and Processing Specimens Associated with 2019 Novel Corona virus (2019-nCoV) has likewise been distributed. These 2 archives ought to be counseled for suitable measures in dealing with and preparing of suspect PUIs examples except if further guidance is given. Clinical research centers performing routine hematology, urinalysis and clinical science studies—and microbiology labs performing indicative tests on serum, blood or pee examples—ought to observe standard lab works on, including Standard Precautions when taking care of potential COVID-19 examples. Inside a month of starting COVID-19 reports, the CDC had built up a continuous Reverse Transcription-Polymerase Chain Reaction (rRT-PCR) test that can analyze COVID-19. As time advances, CDC will impart these tests to homegrown and worldwide accomplices through the organization's International Reagent Resource. It has been fascinating and energizing to perceive how rapidly the worldwide network met up to examine hereditary information on the SARS-CoV-2 to make a fast and exact clinical research center corroborative test to be utilized in the episode.

Keywords: SARS-CoV-2, CDC, corona virus , testing , handling , guidelines

**CAUSES AND EFFECT OF DRUGS AND SUBSTANCES ABUSE AMONG YOUTH
OF GAMBORU, BORNO STATE NIGERIA**

MOHAMMED IDRIS

Graduate College of Health Technology Maiduguri Borno State
Federal University Of Of Maiduguri

Abstract

This research work is carried out to find out the “Evaluation on causes and effects of Drug and Substance Abuse Among Youth of Gamboru ward Maiduguri Metropolitan Council in Borno State.” Drug Abuse and cannabis by Young people is very common and have serious consequences. Substance Abuse is a variety of person, having variety of problems, living in a variety of social condition, Using variety of effects.

A systematic random sampling designed was used for the investigation and Data were obtained by picking one person from every ten (10) Households.

It was conducted by the use of questionnaire guide which consist of Questions for respondent to choose. Data obtained were analyzed manually and presented in Bar charts and pie charts.

In conclusion, the discussion and interpretation of findings it was revealed that, causes of drug and substance Abuse Among Youth of Gamboru ward is due to peer group pressure, lack of occupation, worsening in family relations and the effects includes psychological, physical, social as well as economic effects. Therefore, it is very important to health educate the people (especially Youth) of Gamboru on the effects of Abusing Drug and Substance in order to stop the incidence.

Keywords: Drugs, Substances Abuse, Youth, Gamboru, Borno State Nigeria

SIGNIFICANT OF NUTRITION IN SOCIETY AND ECONOMIC

Balamurugan V

M.Sc.(Ag.) Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Annamalai University,
India.

Arunkumar R

M.Sc.(Ag.) Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Annamalai University,
India.

A. Aravindh

M.Sc.(Ag.) Agricultural Microbiology, Faculty of Agriculture, Annamalai University,
India.

Abstract

The importance of nutrition, as an integral part of the solution to many societal, environmental, and economic challenges facing the world. The achievement of good nourishment relies upon and includes the whole food gracefully. Plant and creature nourishments and their different parts are the essential vehicles that give sustenance to people. Nourishment is crucial, not just in the development and advancement of people and creatures yet additionally in the avoidance and treatment of malady. Nourishment is additionally key to the upkeep of good wellbeing and usefulness. Essential and applied exploration on the interrelations among nourishment and non-communicable infections, supplement creation, and sustenance checking speaks to the underpinnings for solid populaces and strong economies.

Keywords: Biodiversity Habitat, Management, Nutrition and Food security.

HORMONE SIGNALLING IN PLANT DEFENSE

**¹SUHAIL ALTAF*, ²SHAHEEN KOUSAR JAN ³MOHAMMAD ASHIQ
KUCHAY, ²RAHEEBA TUN NISA**

¹Division of Plant Pathology, SKUAST-K Shalimar Srinagar, J&K, India

²Division of Plant Pathology Faculty of Agriculture SKUAST-K, J&K, India

³Division of Fruit science, Dr Yashwant Singh Parmar University of Horticulture and Forestry, Solan, HP, India

Abstract

Plants live in complex environments in which they intimately interact with a broad range of microbial pathogens with different lifestyles and infection strategies. Therefore, they have to adjust their defence strategies accordingly through complex interplay between different phytohormones (Robert *et al.*, 2007). The plant hormones ethylene (ET), jasmonic acid (JA), and salicylic acid (SA) play a central role in the regulation of plant immune responses (Katagiri, 2004). In addition, other plant hormones, such as auxins, abscisic acid (ABA), cytokinins (CKs), gibberellins (GAs), and brassinosteroids (BRs), regulate plant growth and development, and also have recently emerged as key regulators of plant immunity (Denance *et al.*, 2013). Salicylic acid (SA) is a major defence hormone produced in plants against biotrophic and hemibiotrophic pathogens. In contrast, plants produce jasmonic acid (JA) in response to wounding caused by insects and to necrotrophic microbes (Berens *et al.*, 2017). Recent advances in plant immunity research have provided exciting new insights into the underlying defense signaling network. The signaling pathways cross-communicate in an antagonistic or synergistic manner, providing the plant with a powerful capacity to finely regulate its immune response (Huot *et al.*, 2014). The crosstalk between SA and JA was first observed in tomato where SA- or acetyl-SA treatment blocked not only JA production but also JA-mediated transcription of protease inhibitors involved in defence against insects (Doares *et al.*, 1995). Pathogens, on the other hand, can manipulate the plant's defense signaling network for their own benefit by affecting phytohormone homeostasis to antagonize the host immune response (Pieterse *et al.*, 2009). Thus, the intricate network of phytohormone signaling pathways enables plants to activate appropriate and effective defense responses against pathogens as well as to balance defense and growth trade offs (Walters and Heil, 2007).

Keywords: Phytohormones, Plant immunity, Defense, Protease inhibitors, Homeostasis

WELDED AHSS MECHANICAL AND MICROSTRUCTURE CHECK AFTER FLAME STRAIGHTENING

Houssam SABBABI

PhD Student, University of Miskolc, Faculty of Mechanical Engineering and Informatics, Department of Material Science and Technology, Miskolc, Hungary.
12 Egyetemváros, 3515, Miskolc, Hungary

Abstract

Advanced high strength steels (AHSS) become very useful in last few years in many domain and industries, and become very good solution specially for automotive industry, which provide them an offer of greatest possibilities in terms of weight reduction, improved safety performance and determined the behavior of the car in the event of collisions.

To successfully use the AHSS parts in the industry, it requires a safe and cheap reliable welding process. However, Performance of welds of AHSS is of significant interest for automotive and industry in general, because welds are often the failure location in service on. After welding several defects can be received (longitudinal shrinkage, transverse shrinkage, angular distortions...), by adjusting those welding distortions, flame straightening one of common technic used for this situation, and with the application of it, several defect can be received in the material after straightening. For our research experiment we selected three different AHSS (S500MC, S690QL, S960QL) for deformation, microstructure and properties check after flame straightening.

After optical check, the number of microstructure correlated grain size of our samples does not change, the same microstructures received after welding does not change after flame straightening. The average of grain size measured increased in all straitened simples, the biggest difference received in S500MC, for S690QL and S960QL approximately the same grain size difference received, that mean the strength of our steels straitened decreased, this deformation received can be visualized as movement of linear defects known as dislocations in an crystal lattice.

The current research result provides some data on material property of three different high strength steels (S960QL, S690QL, S500MC) as the result of flame straightening.

- 1.The microstructure change received after welding does not persist after straitening.
2. Buckling distortion received for all materials (S960QL, S690QL, S500MC).
- 3.The average grain size upgraded after straitening applied (the material strength decreased).
- 4.The microstructure change present in HAZ for all simples (S960QL, S690QL, S500MC).
- 5.The deformation received after welding can't be generalized.
- 6.Though the values of the deformations vary along the samples, the variations are bigger in the middle part of the plates (HAZ).

Keywords: Flame straightening. S960 QL. S500 MC. S690 QL. Microstructure. Mechanical and fracture properties.

EFFECT OF YTTRIUM ON THE STRUCTURAL AND MECHANICAL
PROPERTIES OF THE SOL GEL PROCESSED BaTiO_3

M. TIHTIH^{1,2}, Jamal F. M. Ibrahim¹, Emese Kurovics¹, László A. Gömze^{1,3}

¹Institute of Ceramics and Polymer Engineering, University of Miskolc, Miskolc,
Hungary

²Laboratory of Physics, Theoretical and Applied, Physics Department, FSDM, Fez,
Morocco.

³IGREX Engineering Service Ltd, Igrici, Hungary

Abstract

In the family of ferroelectrics, barium titanate (BaTiO_3) is the most frequently utilized ferroelectric material and even after seventy five years of its disclosure, it remained as a most essential material which have excellent dielectric, optical, piezoelectric and ferroelectric properties [1]. Also, it is one of the most extensively studied leadfree ferroelectric materials due to its broad range of device applications viz. capacitors, transducers, non-volatile memories, positive temperature coefficient (PTC) thermistors, dynamic random access memory (DRAM) and many more [2]. BaTiO_3 is generally not used in pure form, but it is doped with special additives to modulate its properties for the purpose of very specific applications.

This work, tackles the synthesis by the sol gel process and characterization of pure and Yttrium doped Barium titanate ceramics. Powders were characterized by X-ray spectroscopy (XRD), Raman Spectroscopy, Infrared spectroscopy and optical measurements. The structural characterization of BYT by X-ray diffraction (XRD) shows that our samples are crystallized in pure perovskite phase. Both Y doping decrease lattice parameters and the tetragonality leading the development of pseudo-cubic symmetry, Raman spectroscopy spectra of pure and doped samples are in agreement with these XRD results. Our results show that BTO is a tetragonal-phase ferroelectric material with a band gap $E_g \approx 3.21$ eV. Moreover, the Uv-visible spectroscopy measurements performed on the samples showed a decrease in the band gap with increasing Yttrium concentration.

Keywords: Ceramics, BaTiO_3 , synthesis, Sol-Gel, XRD, Raman, band gap.

EDUCATIONAL DATA MINING TO IMPROVE THE ACADEMIC
PERFORMANCE IN HIGHER EDUCATION

Alyaa Asaad Mahdi

Department of Management Information System

Cyprus International University

Nicosia – Cyprus

Dr. Hasan Fahmi Hasan

Department of computers Science, Cihan University-Erbil, Erbil, Iraq

Abstract

Globalization and Innovation are mainly consider the great interest public sector and private business in the world especially in the higher education institutions. Educational Data Mining is mainly one of the business processes nowadays that attempt to bring the global innovation through improving and enhancing their processes and procedures to fulfill all the requirements and needs of the students as well as the institutions. The Educational Data Mining considered mostly concern with any research concerning the applications of the data mining and developing innovative techniques for data mining (DM) in the educational sector. This study mainly combined the use of the powerful online E-learning management system (Moodle) with data mining tools to improve the performance and effectiveness of the learning and teaching manners by using the innovative daily data that collected from the educational institutions.

Keywords: Data Mining (DM); Educational Data Mining (EDM); Moodle; Learning Analytical Enhance Rubric (LAe-R).

STATISTICAL MODEL FOR UNBALANCED INCOMPLETE PAIRED
COMPARISONS DESIGN

Dr. Abood Mohammed Jameel
Cihan University Iraq.

Abstract

A class of modification is proposed for calculating a score for each Player/team in Unbalanced Incomplete paired Comparisons Tournaments. Many papers dealing with Balanced Incomplete Paired Comparison Tournaments with at most one comparison per pair have appeared since 1950. However, little has been written about unbalanced situations in which the player /the team (object) (j) plays unequal number of games against the player/the team (m) in a tournament, and the results of all games can be summarized in a Win-Lose matrix $Y = \{ Y_{jm} \}$, where $Y_{jm} = 1, 0, 1/2$, respectively, according as the player or the team (j) wins, losses or draws against the player or the team (m). Published papers by Ramanujacharyulu (1964), Cowden, D.J. (1975), and David, H. A. (1987) have concentrated on the problem of converting the results of unbalanced incomplete paired comparison tournaments into rank with little consideration of the main relative ability on each player or team. We suggest (modification) other ways of quantifying the outcomes of the games / tournaments, in particular, ratings on a scale, 0 - 5, 1-6, 0 -10,..ect. It is important to consider not only the vector $V_j^{(d)}$ or the vectors S_j , in scoring and ranking the k teams in such tournaments, but also the vector Z_j , where $Z_j = S_j + S_j R_j$, to take into account the ratio of the relative ability of each team (R_j).

The proposed modification helps to introduce these methods for use in comparisons/games (tournaments), where the player/team are quantified on a special scale. e.g. 0-5, 1-6, 0-10, ..etc. We conclude the following:- The scores stabilized to three decimal places at iteration 2 in Cowden's method $V_j^{(d)}$. see table(4).

The scores stabilized to three decimal places at iteration 2 in David's method S_j , and its modification Z_j . The proposed modification (Z_j) has the advantage of removing ties from David's method (S_j), and hence it is the best method.

Keywords: paired Comparisons; Ranking; Rating on a scale, Scoring; Unbalanced Incomplete design.

**THE EFFECT OF MULTI TENANTED COMPOUND ESTATES OF GAMJI KARU
ABUJA, ON CHILD'S BEHAVIORAL UP BRINGS AND THERE EDUCATIONAL
PERFORMANCE**

Sani Inusa milala

Department of Estate Management and Valuation Faculty of Environmental
Technology, Abubakar Tafawa Balewa University Bauchi, Bauchi State, Nigeria

Ibrahim Inusa

Student of Marwadi University, Rajkot Gujirat, India

Abstract

This study aim at investigating the effect of multi tenanted compound estate on child's behavioral up bring and their educational performance with view to explore the factors aid in distorting the child good behavioral upbringing, thread in their educational performance related to multi estate compound, and factor to improve in the design of multi tenanted compound estate for better child upbringing, survey research was carried out through the use of a questionnaire instrument. A total of one hundred and thirty two (132) questionnaires were administered to tenants of 3 multi tenanted estate compound in Gamji Karu Abuja, out of which three hundred and one hundred and thirty (130) were retrieved. The simple random sampling technique was adopted for the study to give equal chance to the respondent of being selected, while data obtained from the field were analyzed using statistical packages for social sciences The study found out that the factor that influence child in multi tenanted compound are children, watching, playing, simplicity by others, etc are among the factors that influence, it was also found that parent time for children, baby care centre, neighbor child caring and others affect the child behavioral up bring, it was also found that coming together of many children, difference in parent occupation, playing ground, different school standard, same school standard, parent financial buoyancy etc. also influence the performance of the child in multi tenanted estate compound, then civilian barnacle face me I face you design of housing also contribute to the controlling of children up bringing from the study it was also found that there is substantial size effect of multi tenanted compound estate and behavioral upbringing, also substantial effect of multi tenanted compound estate on educational performance, and lastly it was that there is relationship between multi tenanted estate compound and educational performance and also there is relationship between multi tenanted estate compound and there behavioral upbringing.

Keywords: Children, academic performance, upbringing, and behavior

**NIGERIA: A LOOK INTO THE PSYCHOSOCIAL EFFECTS OF ALMAJIRI
CHILD'S DEVELOPMENT IN GWAGWALADA AREA, ABUJA**

Opaade Babatunde Suliaman

University of Lagos Nigeria, Faculty of Social Science, Department of Sociology,
Lagos, Nigeria

Abstract

This study takes a look into the extent with which child labour has negatively impacted the social relationship and moral conducts of the children. It equally determines the socio-economic effects of child labour. It draws attention and offers possible and valuable suggestions aimed at finding a lasting solution to the problem which has eaten deep into the fabric of the society.

Methods: The population of the paper consists of randomly selected Nigerians in the street of Abuja. It involved male and female child hawkers, cross-sectional survey design was employed through purposive sampling technique in choosing the sample size of two hundred (200) respondents.

In-Depth interviews (IDIs) and validated structured questionnaires served as the instruments for the data collection respectively. The hypothesis were tested utilizing chi-square at a predetermined. We analyzed the quantitative data with the aid of the SPSS – Version 20.

Results: The results showed, among others, that child labour impacted negatively on social implications and physical consequences on the children's moral conducts and their health status in the area.

Conclusion: The research, concluded that the Nigerian government as a matter of urgency should embark on sustained enlightenment campaign through the religious institutions and the media on the negative impacts of child labour. The child right act instrument and its implementation should be strengthened so as to curb child labour in the federal capital territory.

Keywords: Nigeria, Almajiri, Child, Abuja, Labour Gwagwalada

BARBIE DOLLS: PEOPLE'S BODY STANDARDS

Milcah Aliva

Abstract

The Barbie Doll to an innocent child is more than just a doll; it often become a role model and a mentor for young children. Although some may have sweet memories of the doll, some people have experienced body image issues, lowered confidence, and physical transformation. These experiences become the reason to conduct the study entitled: Barbie Dolls: People's Body Standards. This study aimed to know the people's perspective towards Barbie dolls, impacts, and ways to utilize Barbie dolls to promote body shape acceptance. The researchers gathered data by using semi-structured individual interview to 25 participants who are 18 years old and above and students from each La Finns Scholastica, Don Mariano Marcos Memorial State University(DMMMSU MLUC) and Lorma Colleges. They were picked using non probability sampling then organized the data using Thematization. The gathered information and personal experiences proved that Barbie dolls affects their perspective towards body standards. Some people knew ways to utilize Barbie dolls to change their perspective towards body standards like acceptance, boosting your confidence, and loving yourself. These results became the researcher's reason to conclude that Barbie dolls has been a great influence to many teenagers and plays a great role in their childhood but they can decide and control how they want it to be.

Keywords: Barbie dolls, body image issues, lowered confidence, and physical transformation

CYBER CRIME AGAINST CHILDREN

Aryan Dhawan

Rayat College Of Law, RGI, Railmajra, Ropar

Abstract

Cybercrime can be defined as: "Offences that are committed against individuals or groups of individuals with a criminal motive to intentionally harm the reputation of the victim or cause physical or mental harm, or loss, to the victim directly or indirectly, using modern telecommunication networks such as Internet (networks including chat rooms, emails, notice boards and groups) and mobile phones (Bluetooth/SMS/MMS)". There are also problems of privacy when confidential information is intercepted or disclosed, lawfully or otherwise. Cybercrime is a crime in which a computer is the object of the crime (hacking, phishing, spamming) or is used as a tool to commit an offence (child pornography, hate crimes). Cyber-crime against children the information and communication technologies have created a brand-new area for the kids to learn and play. Its area of both opportunities and risks wherever the youngsters is developed however on the opposite hand they'll be the victims of cybercrime. The information and communication technologies enabled the offenders to create the children as their target severally and together. There are various ways in which cyber crime against children can be prevented like parents can take some safety measures or the children can use cyber safety measures and or the cyber organisation should work according to cyber laws and keeping in mind the concept of human rights. And in this paper, I have discussed about how a minor can also be able to file a cyber complaint and a popular cybercrime case of blue whale game.

Keywords: cybercrime, privacy, information and communication.

**PRETEND PLAY AS A TOOL FOR SOCIAL DEVELOPMENT DURING VIRTUAL
LEARNING OF YOUNG CHILDREN**

Tamanna Saxena

Amity Institute of Psychology and Allied Sciences, Assistant Professor, Amity
University, Uttar Pradesh, Noida, India

Abstract

Play has an inherent importance in the life of children. It is a necessary aspect of their developmental span that can never be overlooked. During any adverse situation or a situation of uncertainty, Play comes to the rescue of a young child. Pretend play is a universal behavior that has been studied extensively over the years. Various studies have been undertaken previously that account for the importance of the same. A research undertaken by Russ and Wallace (2013), contended that many cognitive abilities and affective processes important in creativity also occur in pretend play and that pretend play in childhood affects the development of creativity in adulthood. The present paper presents an overview of the existing knowledge in the area of Pretend Play and its utilization during virtual learning of young children. Approx 50 published research papers, articles, case studies etc that studied an interface between Pretend Play and Virtual Learning amongst children were identified and studied. Metanalysis of the existing studies was undertaken. The review of the existing knowledge in the area substantiates the importance of Pretend Play as a tool for Social Development.

Keywords: Play, Pretend Play, Social Development, Virtual Learning

ACCOMMODATING TWICE-EXCEPTIONAL LEARNER: A CASE STUDY

Mira M. Alameddine

College of Arts and Sciences
Languages and Liberal Arts Department
Rafik Hariri University, Lebanon

Abstract

Inclusive classrooms are those that accommodate for all special need learners- those with learning disability/ies (LD) or those who are gifted (GL). In the 1997 curriculum reformation, Lebanon officially recognized one type of these learners-the LD. This recognition gave the LD community the well-deserved help and the ability of being included in regular classroom settings but nothing was done for the GL. In recent years, an interest in GL emerged in Lebanon. Few attempts, by some private schools, to accommodate for GL occurred. However, these attempts did not include catering for twice-exceptional learners (2e): those who are gifted and have at least one learning disability. These 2e learners experience unique challenges that most schools and teachers are not equipped to tackle. This fact can cause these learners to experience anxiety, depression, low self-esteem and even behavioural problems. This paper presents the plan developed for my 2e learner (Logan) which addressed his interests. Logan was gifted in math, particularly numerical math, and had learning difficulties in reading and writing. Being as such, I prepared projects for Logan that utilized math skills through language arts. The projects helped Logan develop his talent in math while working on improving his writing skills.

Keywords: Inclusive Class, Gifted Learner, Learning Disability, Lebanon, Twice-exceptional

DATA ANALYSIS THROUGH DATA MINING ALGORITHM ON CHILDREN
RELATED DATA

Irshad Ullah

Education Department Government of Khyber Pakhtunkhwa, Islamabad, Pakistan

Dr. Aamna Saleem Khan

Educationist, Guest Editor

Science Publishing Group, Islamabad, Pakistan

Abstract

Data analysis is very famous and well known field of data sciences. Different techniques can be used for the purpose of data analysis. Objective of this research is to perform data analysis with the help of data mining algorithm for Children. In methodology section our own developed SI algorithm was used. Results obtained showed that data analysis can be performed with the help of data mining algorithm on children related data. Suggestions' were made and recommendations were drawn.

When we are going to make any type of decision we study our fast knowledge based and the experiences which we have made. From analysis of the fast data its become easy to take decision in the right direction. This processes in which certain techniques were applied to derive useful information. This information's can be used in a meaningful way.

Keywords: Data analysis, SI algorithm, techniques, data mining algorithm,

**NIGERIA: EXAMINING THE IMPACT OF CHILD LABOUR IN THE FEDERAL
CAPITAL TERRITORY**

Olagookun Emiola Olawale

University of Lagos, Faculty of Social Science ,Department of Sociology, Lagos
Nigeria

Abstract

In Nigeria there are children prone to deprivation through a system of education. This is a system of Islamic education practiced in Northern part of Nigeria. The word “Almajiri” is derived from Arabic “Al Muhajirun”, an emigrant” it usually refers to a man who migrate from his home to a popular teacher in the quest for Islamic knowledge. As at 2014, the number of Almajiri in Northern Nigeria was part at 9.5 million, or 72 percent of the country is 13.2 million out of school children. The study was conducted in Gwagwalada Local Government Abuja, aimed at identifying the psychological effects of the system on child’s development and the social effects on child’s development. A descriptive design was used for the study. Data was obtained from the children using structured questionnaire. The data was presented and analyzed with descriptive statistics. Hypothesis formulated and tested using chi-square. The funding of the research showed the children are affected psychologically and socially due to lack of proper feeding and security, loneliness, feeling of anger, exposure to dangers, and the negligence by the society among others. The paper recommends that community health workers, psychologists, sociologists, and most importantly government should be in the front of taking care of the almajiri system and be reformed. Recommendations were made to the families, communities and non-governmental organization’s on how to improve the system.

Keywords: Nigeria, Government, Child, Labour, Education, Abuja.

NON-VERBAL CREATIVITY OF INTELLECTUALLY CHALLENGED STUDENTS
WITH RESPECT TO AGE

AAZRA NUH

Assistant Professor in Education, DDE, RABINDRA BHARATI UNIVERSITY,
KOLKATA, INDIA

DR. AMALENDU PAUL

Associate Professor in Education, DIAMOND HARBOUR WOMEN'S
UNIVERSITY, WEST BENGAL, India

Abstract

Our society comprises individuals with unique and diverse strengths and weaknesses. Yet, when it comes to individuals with intellectual challenges, many, including several parents of such individuals, in our society, especially in Indian society, harbour the notion that intellectually challenged individuals are nothing but a burden for the society. They think that these challenged individuals can never become contributing and productive members, for they lack intelligence and creativity due to insufficient vocabulary to express themselves. Such a notion has been proved to be erroneous by Howard Gardner's Theory of Multiple Intelligences (1983). Again, Silver (2007) has revealed that children with intellectual challenges often show non-verbal creativity (creativity free from language influences) through their drawings.

In the present study the investigators made an attempt to study non-verbal creativity of Intellectually Challenged Students with respect to age. Total 40 school-going children with intellectual challenges from two special schools in Kolkata region (India) were selected by convenient sampling technique. In this study, 'Non-Verbal Test of Creative Thinking'(NVTCT-M), developed by Dr. Baqer Mehdi, was used. The data were analysed with the help of 'T-test' and ANOVA through SPSS-20. The study revealed that age has no significant impact on total non-verbal creativity, elaboration and originality of students with intellectual challenges. It is expected that this study, though small, would make some significant contribution in the field of education.

Keywords: Intellectually Challenged Students, Non-Verbal Creativity

EDUCATION AND CHILD

Seema Sadiq

Assistant Professor ,M.A. Beg. Girls P.G.College , Anjanshaheed , Azamgarh,
Affiliated by V.B.S.P.U. Jaunpur

Abstract

Mahatma Gandhi has rightly said about education: “ By Education I mean an all around development drawing out of the best in child – man , body, mind and spirit .”

Education enables individuals to express their views efficiently . Educated persons can explain their opinions in a clear and sophisticated manner . People become more mature and responsible person with the help of education . Education is the ray of light in the darkness . It certainly is a hope for a good life . It is necessary in every stage of a child's development . When a child born he gets education from his mother . So , there are lots of types of education like Formal Education , Informal Education and Nonformal Education . Education is the continuous process which starts from child's birth . Sophistication enters the life of educated people . Above all, education teaches the value of discipline to individuals . Education makes an individual a better user of technology . It certainly provides the technical skills necessary for using technology . Hence, without education it would probably be difficult to handle modern machines ,It helps for improvement of better communication . It not only improves but also refines the speech of a person . Above all , education is extremely important for employment. It certainly is a great opportunity to make a decent living . This is due to the skills of a high paying job that education provides . Uneducated people are probably at a huge disadvantage when it comes to job . It seems like many poor people improve their lives with the help of education . It also helps in spreading knowledge in society . Overall we can say that Education is very important for a child not only for economic development but physical, mental, psychological, emotional, and sociological development . This paper discusses about the importance of education for the development of a child . Without education a child is like a dead person .

Keywords: Education , Formal Education , Informal education, Nonformal Education

ТУРИЗМ КАК СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Firuza RASHOVA

Azerbaijan Tourism and Menecment University

РЕЗЮМЕ

В статье даётся понятие «туризму», «межкультурному диалогу»; определяются принципы туристической деятельности в контексте культурной политики Азербайджана; анализируется аксиологическая сущность туризма, характеризуется туристическая деятельность в контексте диалога культур.

Межкультурный диалог является основой для развития межнациональных и межэтнических отношений. Взаимодействие культур и цивилизаций предполагает определенные общие культурные ценности.

Азербайджан- это страна, где веками сливались цивилизации и культуры. Сегодня Азербайджан является многоконфессиональной и многонациональной страной, где в условиях мира и гармонии живут представители разных народов и религий. Баку-столица межкультурного диалога. В Азербайджане уже несколько лет проводится Всемирный форум по межкультурному диалогу, известный также как «Бакинский процесс» посвященный 21 мая Всемирному дню культурного разнообразия во имя диалога и развития. Этот форум организованный совместно с ИСЕСКО, ЮНЕСКО, Советом Европы и Всемирной туристской организацией был создан в 2008 году. На этом форуме обмениваются мнениями и проблемами, волнующим разнообразное и глобализированное мировое общество, обсуждаются вопросы культурного взаимодействия и создания культурных мостов между цивилизациями. Проблемы касающиеся развития туризма, культуры и других сфер страны.

Политика мультикультурализма, толерантности Азербайджана в области межкультурного и межрелигиозного диалога, является основой для развития туризма в регионе.

Ключевые слова: Азербайджан, туризм, межкультурный диалог, культура, мультикультурализм.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA TURİZM FƏALİYYƏTİNİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ

Aytac Sərdar qızı VƏLİYEVƏ

Babək prospekti, 1, Naxçıvan

“Naxçıvan” Universiteti

Xülasə

Bu gün Azərbaycanda turizm sahəsi diqqət mərkəzindədir. Turizm təkəcə insanların səyahətlərinin təşkilinə, onların mənəvi həzzinə xidmət etmir, eyni zamanda turizm insanların müxtəlif bilgilərlə maarifləndirmək, onların dünya görüşlərini inkişaf etdirmək funksiyalarını yerinə yetirir. Böyük İpək yolu üzərində mühüm ticarət qovşağında yerləşən Naxçıvan Muxtar Respublikası özünün qədim tarixi, tarixi-mədəni abidələri, əlverişli iqlim şəraiti ilə seçilir. Bütün bu sadalanan amillər bu diyarda turizm infrastrukturunun yaradılmasına geniş imkanlar verir. Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan yüksək turizm potensialına malikdir. Buranın turizm profilli bölgəyə çevrilməsi üçün böyük potensialı vardır. Qədim tarixi və memarlıq abidələri, özünəməxsus mentaliteti, əlverişli ictimai - coğrafi mövqeyi, aqroiqlim ehtiyatları turizmin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Dayanıqlı iqtisadi inkişaf, sosial rifah, məşğulluq və yoxsulluğun aradan qaldırılması, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə, ətraf mühitin qorunması, mədəni və milli dəyərlər və təhlükəsizlik turizmin mühüm amilləridir. Sadalanan bütün amillər ölkəmizdə və onun tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında da cəmlənmişdir. Bu gün ölkəyə gəlir gətirən, əhalinin sosial-mədəni səviyyəsini yaxşılaşdıran bütün iqtisadi sahələrin inkişafı Azərbaycan dövlətinin maraq dairəsindədir. Dövlətin dəstəyi olmadan heç bir sahə sərbəst inkişaf edə bilməz. Bu baxımdan turizmin inkişafı da dövlət tərəfindən dəstəklənir. Ayrı-ayrı ölkələrin təcrübəsinə nəzər yetirdikdə görürük ki, bir sıra ölkələrdə turizmin inkişafının dövlət proqramı hazırlanır, vergi güzəştləri edilir, dövlət büdcəsindən müəyyən məbləğ pul ayrılır, sahibkarlara bir sıra imtiyazlar verilir və s. Ölkə rəhbərliyi də həmçinin xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə edərək bir sıra islahatlar həyata keçirir. Bütün bu islahatların nəticəsində maddi-texniki baza güclənir və turizm inkişaf edir. O cümlədən Muxtar Respublikada da turizmin inkişafı üçün dövlət proqramları işlənib hazırlanmış və uğurla həyata keçirilir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında sabitlik və əmin-amanlıq hökm sürür. Naxçıvan illərdir təhlükəsiz şəhər statusunu qoruyub saxlayır, bu amil imkan verir ki, buraya gələn turistlər öz səfərlərini təhlükəsiz başa vursunlar. Muxtar respublikada sahibkarlığın inkişafı da qarşıya qoyulmuş iqtisadi siyasətin mühüm istiqamətlərindəndir. Bu sahədə ardıcıl olaraq dövlət-sahibkar münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi, sahibkarlığa dövlət dəstəyinin genişləndirilməsi, maarifləndirmə, sahibkarların işgüzar əlaqələrinin inkişafı və müxtəlif növ xidmətlərin göstərilməsi kimi kompleks tədbirlər həyata keçirilir.

Açar sözlər: Turizm, Naxçıvanda turizm, Naxçıvanın turizm potensialı, turizmdə dövlət siyasəti, turizmdə sahibkarlıq

Abstract

Today, the tourism sector is in the spotlight in Azerbaijan. Tourism not only serves the organization of people's travel, their spiritual enjoyment, but also tourism serves the purpose of educating people with various information, developing their worldview. Located at an important trade junction on the Great Silk Road, the Nakhchivan Autonomous Republic is distinguished by its ancient history, historical and cultural monuments, and favorable climatic conditions. All these factors provide ample opportunities for the creation of tourism infrastructure in this country. Nakhchivan, an integral part of Azerbaijan, has a high tourism

potential. It has great potential to become a tourist area. Ancient historical and architectural monuments, unique mentality, favorable socio-geographical position, agro-climatic resources are of special importance in the development of tourism. Sustainable economic development, social welfare, unemployment and poverty eradication, efficient use of natural resources, environmental protection, cultural and national values and security are important factors in tourism. All these factors are concentrated in our country and in the Nakhchivan Autonomous Republic, which is part of it. Today, the development of all economic spheres that bring income to the country and improve the socio-cultural level of the population is in the interest of the Azerbaijani state. No field can develop freely without the support of the state. In this regard, the development of tourism is supported by the state. If we look at the experience of different countries, we see that in some countries a state program for the development of tourism is being prepared, tax breaks are being made, a certain amount of money is allocated from the state budget, entrepreneurs are given a number of benefits. The country's leadership is also implementing a number of reforms using the experience of foreign countries. As a result of all these reforms, the material and technical base is strengthening and tourism is developing. In particular, state programs for the development of tourism have been improved and successfully implemented in the Autonomous Republic. Stability and peace have prevailed in the Nakhchivan Autonomous Republic. Nakhchivan has maintained the status of a safe city for many years, which allows tourists to finish their trips safely. The development of entrepreneurship in the Autonomous Republic is also one of the important directions of the economic policy. Comprehensive measures are being taken in this area, such as the development of state-entrepreneur relations, expansion of state support for entrepreneurship, education, development of business relations of entrepreneurs and the provision of various services.

Keywords: Tourism, tourism in Nakhchivan, tourism potential of Nakhchivan, state policy in tourism, entrepreneurship in tourism